

ლადობა სუფევს ამ მხარეში. საუკუნეებისა და ასწლეულებით განმავლობაში გვართმევნ ისტორიულ და ძველ სერბეთს. კოსოვო და მეტოქია იმაზე მეტია, ვიდრე ტერიტორია, ეს ჩვენი ალტემული მიწაა! ამიტომ მოვუწოდებთ ჩვენს დებსა და ძმებს ამ მიწაზე: იცოდეთ, თქვენ მართო არ ხართ და არ დაგა-

ვინცდეთ, რომ თქვენ მთელი სერბი ხალხი და მთელი მართლმორწმუნე სამყარო თანაგიგრძნობთ, ისინი განიცდიან და თქვენთვის ლოცულობენ!"

მომზადდა
თამარ ასათიანმა

ისტორიის ფურცელი

კათოლიკოს-პატრიარქი მელქისედეკ III (ფხალაძე) 1872-1960

„კაცი შექმნილია ღვთის მიერ იმით, რომ მან ცხადჰყოს ღიდაგა ღვთისა“

კათოლიკოს-პატრიარქი მელქისედეკი, ერისკაცობაში — მიხეილ გიორგის ძე ფხალაძე, 1872 წლის 2 ნოემბერს თბილისის გუბერნიაში, სილნალის მაზრის სოფელ ყანდაურაში, მედავითნის ოჯახში დაიბადა. პირველდაწყებითი განათლება თელავის სასულიერო სასწავლებელში მიიღო. სწავლის პერიოდში, პირველ კურსზე, მიხეილს დიდი უბედურება დაატყდა, მას გარდაეცვალა მშობლები. 1890-1896 წლებში თბილისის სასულიერო სემინარიაში სწავლობდა. თელავის სასწავლებელსა და თბილისის სემინარიაში არსებული საარქივო მასალები ნათლად აჩვენებს, რომ მიხეილი ერთ-ერთი შესანიშნავი, სრულიად განსაკუთრებული სტუდენტი ყოფილა, სასწავლებლისა და სემინარიის თვალი. 1896 წელს სწავლა ყაზანის სასულიერო აკადემიაში გააგრძელა, რომელიც 1900 წელს ღვთისმეტყველების კანდიდატის სამეცნიერო წოდებით დაამთავრა. 1900 წლის 27 ივლისს ქუთაისის სასულიერო სასწავლებელში რუსული ენის მასწავლებლად დაინიშნა. 1902 წლის 26 იანვარს ქუთაისის სასულიერო სემინარიაში ფიზიკა-მათემატიკის მასწავლებლად გადაიყვანეს. 1904 წლის 8 აპრილიდან სმოლენსკის გუბერნიის, ქ. ბელის სასულიერო სასწავლებელში გეოგრაფია-არიტმეტიკას, ხოლო 1909 წლის 2 ნოემბრიდან კამენეც-პოდოლსკის სასულიერო სემინარიაში ფიზიკა-მათემატიკის მასწავლებელია. 1915 წლის 15 მაისს ქ. ტივროვოს სასულიერო სასწავლებლის ზედამხედველად დაინიშნა. 1915 წლის 31 მაისს მღვდლად დაასხეს ხელი.

1917 წლის სექტემბერში მღვდელი მიხეილი საქართველოში დაბრუნდა და გორის სასულიერო სასწავლებლის ზედამხედველად დაინიშნა. იგი მსახურობდა ამავე სასწავლებლის კარის ეკლესიაში. 1917

მიხეილ ფხალაძე ავდაგოვად
ყოფნის შაჰს

წლის 27 ნოემბერს ურბნისის ეპარქიის საეპაქიო საბჭოს წევრად აირჩიეს. 1918 წლის 21 ნოემბერს დეკანოზის წოდება მიენიჭა. ამავე წელს გარდაეცვალა მეუღლე და როგორც მისი ბიოგრაფები აღნიშნავენ, ტკივილი საყვარელი მეუღლის გარდაცვალებისა, ხდება ერთგვარი დიდი იმპულსი მის მიერ ცხოვრების გზის საბოლოო არჩევისა. 1920-1922 წლებში სასწავლებლის დახურვის გამო უსამსახუროდ იყო. ოჯახი რომ ერჩინა, მან ანაფორა გაიხადა და კახეთის რკინიგზის მატარებლის რევიზორად დაიწყო მუშაობა. დეკანოზი ნიკიტა თალაქვაძე იგონებს, 1922 წლის დასაწყისში თუ როგორ ეწვია საერო ტანსაცმელში გამოწყობილი მამა მიხეილი

კათოლიკოს-პატრიარქ ამბროსის (ხელაია) და თბილისის ნებისმიერ ტაძარში თხოვა ადგილი. კათოლიკოსი განრისხებულა, როგორ გაბედე საერო ტანსაცმლით მოსვლაო, თუმცა რამდენიმე დღის შემდეგ დამშვიდებულა და სოფელ დიდ გომარეთში შეუთავაზებია ადგილი, რაზეც მამა მიხეილმა უარი განაცხადა. 1922 წლის თებერვალში იგი ალავერდის ეპარქიაში, ბოდბისხევის სამრევლოში განამწესეს, სადაც მრევლმა არ მიიღო. 1922 წლის 5 აპრილს თბილისის სიონის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის საპატრიარქო ტაძრის კანდელაკად დაინიშნა. 1922 წლის აპრილის ბოლოს გარდაეცვალა ალავერდელი ეპისკოპოსი პიროსი (ოქროპირიძე). თბილისიდან გაიგზავნა დელეგაცია მანგლელ ეპისკოპოს ქრისტეფორესა (ციციქიშვილი) და დეკანოზ მიხეილ ფხალაძის მეთაურობით. იმჟამად გამოითქვა მოსაზრება, რომ დეკანოზი მიხეილი კურთხეულიყო ეპისკოპოსად და ალავერდის კათედრაზე დაენიშნათ, თუმცა იმ პერიოდში ეს არ მოხერხდა.

1925 წლის თებერვალში დეკანოზი მიხეილი ანჩის-ხატის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის შობის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დაადგინეს. 1925 წლის 15 მარტს სიღნაღის მაზრის სოფელ ყანდაურა-შიბლიანის მედავითნე დავით ფხალაძე კათოლიკოს-პატრიარქ ამბროსის თხოვს: „საერთო არეულობის ჟამს დაიკეტა ჩვენი ეკლესია და მე დავანებე თავი მედავითნეობას. ეხლა ნება დართეს ეკლესიების გახსნაზე. შიბლიან-ყანდაურ-კაკაბეთში არც მღვდელია და არც მედავითნე. ყანდაურას მრევლ-მა მე მოხოვა მედავითნეობა და მღვდლის პოვნაც დამავალა. გთხოვთ, თქვენო უწმინდესობავ, ზემო ხსენებული სამრევლო დროებით ჩააბაროთ დეკანოზ მიხეილ ფხალაძეს, რომელიც თბილისიდან მო-უვლის და გაამხნევეს ეკლესიებსაც. მე დამნიშ-ნოთ ყანდაურას წმინდა გიორგის ეკლესიის მედა-ვითნედ“. 1925 წლის 9 აპრილს კათოლიკოს-პატრი-არქმა ამბროსიმ შემდეგი რეზოლუცია დაადო: „ვი-

დეკანოზი მიხეილ ფხალაძე 1917 და 1922 წლებში

ნაიდან უკანა მხარის ოლქისათვის მთელ ალავერ-დის ეპარქიაში ამჟამად სრულებით არ მოიძებნა შესაფერისი პირი მთავარეპისკოპოსის თანამდებობა-ზე განსამწესებლად, ამიტომ საქმის სარგებლობი-ანობის მიზნით ვნიშნავ ამ თანამდებობაზე დეკანოზ მიხეილ ფხალაძეს, როგორც ამ კუთხის შვილს მან ზედმიწევნით იცის ამ ოლქის ცხოვრების პი-რობები, ხოლო დავით ფხალაძეს ვნიშნავ დიაკვ-ნად“.

1925 წლის ოქტომბერში დეკანოზი მიხეილი ბე-რად აღიკვეცა და სახელად მელქისედეკი ეწოდა. ამა-ვე წლის 14 ოქტომბერს ეპისკოპოსად დაასხეს ხელი და ალავერდის ეპარქია ჩააბარეს. მეუფე მელქისე-დეკი ალავერდის ეპარქიაში ერთი თვის შემდეგ ჩაბ-რძანდა და აქტიურად შეუდგა სამსახურს. 1926 წლის 26 იანვარს იგი წერილს უგზავნის კათოლიკოს-პატ-რიარქ ამბროსის (ხელაია) და მრევლთან და სამღვ-დელოებასთან შეხვედრის პირველ წუთებს ასე აღუ-წერს: „ალავერდის ეპარქიაში შევედი 1925 წლის 18 ნოემბერს და ამნაირად ეპარქიაში 1925 წელს მე ვიმსახურე თვენახევარი. მღვდელთმთავრის რე-ზიდენციად ითვლება ქ. თელავი, სადაც ამჟამად

არის ერთი ეკლესია — ფერისცვალებისა. ამიტომ ჩემს მისვლისას ამ ეკლესიაში შემხვდა სამღვდე-ლოებაც და ხალხიც. წინამძღვარმა დეკანოზმა ეპიფანე ჯაოშვილმა მომმართა სიტყვით, სადაც დახატულია თანადროული მდგომარეობა ეკლესი-ისა. საპასუხო სიტყვაში მე სამღვდელოებას მიუ-თითე ამ მდგომარეობაზე და ვსთქვი, რომ ასეთი მდგომარეობა ეკლესიისა ბრძანებით გვიკარნა-ხებს სასტიკ და მტკიცე დისციპლინის დაცვას, როგორც სამღვდელოებაში, ისე მორწმუნე მრევ-ლში“.

1927 წლის 17 ოქტომბერს მეუფე მელქისედეკი დროებით ცხუმ-აფხაზეთის ეპარქიაში ინიშნება. 1928 წლის 24 მარტიდან წილკნელი ეპისკოპოსია. 1928 წლის 11 მაისს თბილისის ფერისცვალების სახე-ლობის მამათა მონასტრის წინამძღვრად დაინიშნა. 1935 წლის 2 იანვარს მიტროპოლიტის წოდება მიენი-ჭა და ცხუმ-აფხაზეთის ეპარქიის მმართველად გა-ნამწესეს. თავისი პირველი ქადაგება მან წმინდა და-ვით მეფსალმუნის სიტყვებით დაიწყო: „თქვა უგუ-ნურმა გულსა შინა თვისსა: არა არს ღმერთი“. ად-გილობრივმა ხელისუფლებამ ეს სიტყვები შეურაცხ-ყოფად მიიღო და დაიწყო მეუფის ძლიერი შევიწროე-ბა. შეზღუდეს ყოველი მხრიდან და საშუალებას არ აძლევდნენ, რათა ეპარქიაში ცვლილებები განეხორ-ციელებინა. 1937 წლის 2 მაისს მიტროპოლიტი მელ-ქისედეკი კათოლიკოს-პატრიარქ კალისტრატეს სწერდა: „მორჩილებით მოვახსენებ თქვენს უწმინ-დესობას, რომ ცხუმ-აფხაზეთის ეპარქიაში უმღვ-დლოდ დარჩენილია სამი დიდი სოფელი და ახალი სასაფლაოს ეკლესია სოხუმში. თქვენს უწმინდე-სობას მოვახსენე, რომ შესაფერისი კანდიდატების უყოლიობის გამო ახალი მღვდლის კურთხევა შე-უძლებელი გახდა. ამის გამო დიდ გაჭირვებას გან-ვიცდი, რადგან სოფლები ბერძნებისაა და დაჟინე-ბით მოითხოვენ ისინი მღვდელს, ორი მღვდელი მა-ინც მოგვეცი“.

1937 წლის 9 ოქტომბერს დააპატიმრეს ცხუმ-აფხაზეთის ეპარქიის სამღვდელოება: დეკანოზი სვი-მონ გიგინეიშვილი და დეკანოზი ელიზბარ ანჩაბიძე. ამასთან დაკავშირებით, 1938 წლის 25 მარტს მეუფე მელქისედეკი აღნიშნავს: „გულისტკივილით მოვახ-სენებთ, რომ ჩემი ეპარქიის სოფლებში მღვდლები აღარ არიან. ყველანი დაატუსაღეს. დავრჩი მარტო მე, ორი მღვდლით, სოხუმში. ჩვენც ვგონებ, აღდ-გომის შემდეგ მოგველის ლიკვიდაცია“.

1938 წლის 9 ივლისს მეუფე მელქისედეკი გათავი-სუფლდა ეპარქიის მმართველობისაგან და თბილისში დაბრუნდა. 1943 წლის 1 აპრილს კუკიის წმინდა ნი-ნოს სახელობის ეკლესიის რიგით მღვდელმსახურად დაინიშნა. 1944 წლის 30 აპრილს თბილისის დიდუბის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის შობის სახელობის ტაძრის წინამძღვრად და ურბნისის ეპარქიის მმართ-ველად განამწესეს. 1952 წლის 5 აპრილს თბილისის სიონის საპატრიარქო ტაძარში ჩატარებულ საქართ-

ველოს ეკლესიის IX კრებაზე კათოლიკოს-პატრიარქად გამოირჩიეს. ამავე წლის 7 აპრილს სვეტიცხოვლის თორმეტი მოციქულის სახელობის საპატრიარქო ტაძარში მოხდა მისი ინტრონიზაცია.

1956-1958 წლებში, როდესაც უღვთო ხელისუფლება ყველანაირი მეთოდითა და ხერხით ცდილობდა ეკლესიისა და სარწმუნოების დისკრედიტაციას, უწმინდესმა და უნეტარესმა მელქისედეკმა შეძლო და, იმ ძნელბედობის ჟამს, ხუთი ახალი მღვდელმთავარი აკურთხა. ესენი იყვნენ: 1956 წლის 28 აგვისტოს ქაშვეთის წმინდა გიორგის სახელობის ტაძრის წინამძღვარი, დეკანოზი ხარიტონ დევდარიანი — **მარგვეთისა და ურბნისის ეპისკოპოსი დავითი**; 1956 წლის დეკემბერში უწმინდესმა და უნეტარესმა მელქისედეკმა მი-

კათოლიკოს-პატრიარქი მელქისედეკი
სტუმრად მოსკოვში

მართა სინოდის წევრებს, წერილობით ეცნობებინათ, უჭერდნენ თუ არა მხარს **არქიმანდრიტ ზინობის (მაჟუგა) ეპისკოპოსად** კურთხევას. სინოდის წევრთა უმრავლესობა მიუღებლად მიიჩნევდა ასეთი პრეცედენტის დაშვებას, მაგრამ უწმინდესმა მელქისედეკმა 1956 წლის 30 დეკემბერს იგი ეპისკოპოსად აკურთხა, 1957 წლის 6 მარტს კათოლიკოს-პატრიარქის მეორე ქორეპისკოპოსად დანიშნა და ეწოდა სტეფანეველი (სომხეთში არსებული მართლმადიდებელი ტაძრების მმართველი). 1957 წლის 15 თებერვალს — ლავრენტი ტიმოთეს ძე ჟვანია — **ცხუმ-აფხაზეთის ეპისკოპოსი ლეონიდე**. 1957 წლის 7 ივლისს ქუთაისის ეპარქიის მთავარხუცესი და ქუთაისის მწვანეყვავილას მთავარანგელოზთა სახელობის ეკლესიის წინამძღვარი, დეკანოზი ნაუმ შავიანიძე — **ქუთათელ-გაენათელი ეპისკოპოსი ნაუმი**. 1958 წლის 14 ოქტომბერს ალავერდის ეპარქიის მთავარხუცესი და თელავის ღვთაების საკათედრო ტაძრის წინამძღვარი, დეკანოზი დავით ბურდულაძე — **ალავერდელი ეპისკოპოსი დავითი**.

შემორჩენილია საქართველოს სსრ მინისტრთა საბჭოს რწმუნებულის საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის საკითხებში, ბატონ მ. მექვაბიშვილის ჩანაწერი უწმინდეს და უნეტარეს მელქისედეკის ვინაობაზე: „მელქისედეკ III პრინციპული ადამიანია. იმავდროულად, უნდა აღინიშნოს, რომ სამღვდელოთა შორის არ სარგებლობს კარგი ავტორიტეტით, თავისი პრინციპიალურობის წყალობით. 1955 წლამდე სამღვდელოთა შორის მის წინააღმდეგ იყო ჯგუფი, მაგრამ მოწინააღმდეგეთაგან ნაწილი მოხსნა, ნაწილი თვითონ წავიდა. პარტიასა და მთავრობასთან მიმართებაში ლოიალურია. მოცემული დროისათვის მისი დამსახურება გამოიხა-

ტება სსრკ-ს მთავრობის მხარდაჭერაში მშვიდობის დაცვის საქმეში, იგი გამოდის სხვადასხვა კონფერენციებზე მთელს მსოფლიოში მშვიდობის დასაცავად. იგი განსაკუთრებით არ ცდილობს მოქმედ ეკლესიათა ქსელის გაფართოებას. მელქისედეკ III ერკვევა საერთაშორისო მოვლენათა საკითხებში. კითხულობს ყველა რესპუბლიკურ გაზეთებსა და ჟურნალებს. ჩემს მიმართ აქვს კარგი დამოკიდებულება. ყურს უგდებს ჩემს რჩევებს. აქვს მიდრეკილება ფუფუნებისკენ, იტანჯება სმენის დაქვეითებისა და სუსტი მხედველობის გამო. იგი სხვებზე მაღლა აყენებს თავის ნაციას და ტაძრების გახსნის გადანყვეტისას ცდილობს გახსნას მეტი ქართული ტაძარი და ჩემთან საუბარში გამოხატა შიში, რომ ჩვენთან

მორწმუნე ქართველები გაცილებით ნაკლებია, ვიდრე რუსები, რის გამოც საქართველოს ეკლესიამ შესაძლოა დაკარგოს ავტოკეფალია. მელქისედეკ III რეპრესირებული არ ყოფილა“.

მიუხედავად ასეთი დახასიათებისა, კათოლიკოს-პატრიარქის მელქისედეკ III-ის სახელს უკავშირდება არაერთი სასიკეთო მოვლენა, რომელიც განხორციელდა მისი მმართველობის პერიოდში, კერძოდ: გაიხსნა ეკლესიები ფოთსა და მონამეთაში, სადაც ქუთაისის მუზეუმიდან გადმოასვენეს წმინდა დავით და კონსტანტინეს წმინდა ნაწილები, თითქმის ახლიდან აშენდა ხაშურის ეკლესია, ბოდბის დედათა მონასტერში აღსდგა წირვა-ლოცვა. სიონის საპატრიარქო ტაძარში შემოიღეს ქართულ ენაზე წირვა-ლოცვა და აღდგა ქართული გალობა.

კათოლიკოს-პატრიარქო მელქისედეკი განათლებული ადამიანი იყო. შემორჩენილია მისი ჩანაწერები საქართველოს ეკლესიის ისტორიის საკითხებზე, ქრისტიანულ დღესასწაულებზე, სხვადასხვა თავისუფალ მორალურ პრობლემებზე. ერთ-ერთ ქადაგებაში იგი აღნიშნავდა: „ადამიანი შეიძლება შევადაროდ ჭაღს, თითოეული ადამიანი არის ჭაღის სანთელი. თუ ჭაღის სანთლები ყოველივე ანთებულია, მაშინ ამ ტაძრის სიმშვენიერე და სიდიდე ყველასათვის თვალსაჩინოა. თუ არა — არაფერი არა სჩანს. არც თვით ჭაღი, აგრეთვე თუ კაცთ შორის ბრწყინავს ღვთაებრივი ნათელი, მაშინ ყოვლისფერი ამ ქვეყანაში ადიდებს ღმერთს, და თუ კაცთა შორის ჩაქრა ეს ნათელი, მაშინ არც თვით კაცი სჩანს ადამიანად. იგი ითვლება ცხოველად და უბრალო ნივთად, ვის ეცოდინება ან ეს ქვეყანა, ან ღვთის დიდება, კაცი რომ არ იყოს ამ ქვეყანაში? კაცი შექმნილია ღვთის მიერ იმიტომ, რომ მან

ცხადჰყოს დიდება ღვთისა“.

საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის უხუცესი მღვდელმსახური, არქიმანდრიტი რაფაელი (კარელინი), რომელიც უნმინდესი მელქისედეკის ხელდასმულია 1955 წელს, თავის მოგონებებში წერს:

„პატრიარქი მელქისედეკი მეტად ნიჭიერი ადამიანი გახლდათ. თბილისის სემინარიის ისტორიაში ის ერთადერთი მოწაფე იყო, რომელსაც უმაღლესი ქულის გარდა, სხვა ნიშანი არასდროს მიუღია. შემდეგ სწავლა განაგრძო ყაზანის სასულიერო აკადემიაში. მისი ნიჭიერებით აღფრთოვანებული ღვთისმეტყველი ნესმელოვი აკადემიაში დარჩენას სთავაზობდა. ჯერ კიდევ სტუდენტი, ისე კარგად დაეუფლა ბერძნულ ენას, რომ

კათოლიკოს-პატრიარქი მელქისედეკი

ქართულად თარგმნა ჰეროდოტეს „ისტორია“ და პერიპლუს არიანესის „ევქსინის ზღვის გარშემო მოგზაურობა“. ეს ნაშრომები თბილისის უნივერსიტეტის ბიბლიოთეკაში ინახება. დამოუკიდებლად შეისწავლა უმაღლესი მათემატიკა. შეიმუშავა ჭადრაკის მათემატიკური თეორია. კომპოზიტორიც იყო და რამდენიმე ლიტურგიკული ნაწარმოები დატოვა, მათ შორის ქერუბინთა საგალობელი.

ხრუშოვის დროს, ეკლესიის დევნისას, გამოსცა ბრძანება, რომელიც ყველა მღვდელსა და დიაკვანს ანაფორით სიარულს უწესებდა. შემცოდეს პირველად საეკლესიო ჯილდოებს ჩამოართმევდა, შემდგომი დარღვევისთვის კი მღვდელმსახურება ეკრძალებოდა. მას სურდა, რომ ხალხს მღვდლის სახით დაენახა მართლმადიდებელი სარწმუნოების აღმსარებელი და არა დაქირავებული ვინმე, რომელიც მსახურებისას ანაფორას, როგორც სპეცტანსაცმელს, ისე იცვამს.

ხშირად ის, ბერის უბრალო კაბით მოსილი, გამოდიოდა სიონის ტაძრის კლიროსზე და კითხუ-

ლობდა ექვსფსალმუნსა და კანონებს. დაუვინყარი სანახაობა გახლდათ ნახევრად ცარიელი ტაძარი, ოდნავ ბუუტავს ნათურა, ირხევა კანდელთა ცეცხლის ალი და პატრიარქი კლიროსზე ლოცვას კითხულობს, თითქოს საქართველო მისი ბაგეებით ლოცულობსო.

განსაკუთრებით უყვარდა დიდუბის ტაძარი, სადაც წლების მანძილზე წინამძღვრად მსახურობდა. ამა თუ იმ რთული საკითხის გადაწყვეტის წინ მიდიოდა დიდუბის ტაძარში, ძირითადად საღამოს, როდესაც ხალხი აღარ იყო და დიდხანს ევედრებოდა ღვთისმშობელს შეწევნასა და პასუხს შეკითხვებზე. პატრიარქი კალისტრატე (ცინცაძე) ქართველი ერის საყვარელი მამა იყო, პატრიარქი მელქისედეკი კი, მისი ღირსეული მემკვიდრე“.

1960 წლის 10 იანვარს, 5 საათზე და 40 წუთზე სიონის საპატრიარქო ზარმა სრულიად საქართველოს ამცნო საქართველოს ეკლესიის მამამთავრის გარდაცვალება. 17 იანვარს, დაკრძალვის დღეს, ჩამოვიდნენ დელეგაციები სხვადასხვა ეკლესიებიდან. სიტყვით გამოვიდნენ ანტიოქიის, რუსეთის, სომხეთის საპატრიარქოებიდან. მისი ნეშტი სიონის ტაძარს მიაბარეს.

წყარო: საქართველოს უახლესი სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 1880, აღწერა 1, საქმე №40; ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, ვ. კარბელაშვილის ფ. 31, საქმე №870, ფურც. 96; საქართველოს საპატრიარქოს არქივი, საქმე №1613.

ლიტ: ჟვანია ზ. „საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქები და მღვდელმთავარნი 1917 წლიდან“ ქ. ქუთაისი 1994წ.; დეკანოზი ნიკიტა მალაქიას ძე თალაქვაძე „მოქალაქე-მღვდლის დღიურიდან“; ჟურნალი „კარიბჭე“ 2008წ. 13. გვ. 52-53.

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახოთ ვიხსნათ ისინი.

ჩვენი ტელეფონებია: 298 95 41; 2 32 48 66; 5(93) 19 36 04.

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუროშვილი

გთხოვთ, გაზეთს გაუფრთხილდეთ მასში დაგეგმილი მასალების გამოგზავნა, დავლიანება გადაიხადეთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (შთანინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: წმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესია ანგარიში № GE74LB0122124214261000
ელ.ფოსტა: sunewpress@gmail.com; sunewpress@yahoo.com
მის: ერეკლე II-ს მოედანი №1 საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი.
ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (შილაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო ვაკოშაშვილი, თამარ ასათიანი, ლუარსაბ ტოვონიძე, გიორგი მაჩუროშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გერცელეზა ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე, დამკაბაძონებელი: ვალერიან ჯუღელი, ოპერატორი, ზოია კობახიძე

უძველეს ქალაქ მალულაში, ააფეთქეს ღვთისმშობლის ქანდაკება. წმინდა თეკლას სახელობის მონასტერში აიღეს ბრინჯაოს ქანდაკება. ასევე დაანგრეს წმინდა სერგისა და ბაქოსის უძველესი ეკლესია, საიდანაც მოპარული და გატაცებულია მსოფლიოში ცნობილი ხატები.

ალეპოში დაანგრეს მინარეთი, რომელიც VII საუ-

კუნის მეჩეთს ეკუთვნოდა, დაზიანდა X საუკუნის ციხე-სიმაგრეც.

ქალაქ ჰომსთან ახლოს მდებარე კრაკ-დე-შევალიეს ჯვაროსნების ციხე-სიმაგრე კი, რომელიც XI საუკუნეში აიგო, კარგა ხანს ბოევითა და თავშესაფარი იყო.

მოამზადა თამარ ასათიანმა

ისტორიის ფურცელი

მიტროპოლიტი რომანოზი (პეტრიაშვილი)

1887-1979

მიტროპოლიტი რომანოზი, ერისკაცობაში — რომან გრიგოლის ძე პეტრიაშვილი, 1887 წლის 14 ოქტომბერს, ქ. თბილისში, დეკანოზ გრიგოლ მოსეს ძე პეტრიაშვილისა და ეკატერინე პეტრეს ასული სუხიტაშვილის მრავალშვილიან ოჯახში დაიბადა. იგი რიგით მეცხრე შვილი იყო. ამ დღეს მართლმადიდებელი ეკლესია სვეტიცხოვლობას ზეიმობს. ამავე დღეს იხსენიება ღირსი მამა რომანოზ ტკბილად მგალობელი, ამიტომ დეკანოზმა გრიგოლმა ახლადშეძენილ ვაჟს მისი სახელი დაარქვა.

მიტროპოლიტი რომანოზი თავის მოგონებებში წერდა: „მამაჩემის მამა ყოფილა მღვდელი მოსე პეტრიაშვილი და, საერთოდ, ჩვენი გვარი 200 წლის განმავლობაში მღვდლის ჩამომავლობისა იყო“.

მღვდელი მოსე პეტრეს ძე პეტრიაშვილი 1798 წელს დაიბადა. წერა-კითხვა, წმინდა წერილი, კატეხიზმო, გალობა და საეკლესიო ტიპიკონი ქვეშის წმინდა ნიკოლოზის სახელობის ტაძრის წინამძღვარ, მღვდელ პეტრე სიხარულიძესთან ისწავლა. აქვე მსახურობდა წიგნის მკითხველად XIX ს-ის 20-იანი წლების დასაწყისიდან. 1831 წლის 12 დეკემბერს საქართველოს ეგზარქოსმა იონამ (ვასილევსკი) მოსე დიაკვნად აკურთხა, ამავე წლის 19 დეკემბერს მღვდლად დაასხა ხელი და წალასყურის წმინდა დავით გარეჯელის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დანიშნა. მამა მოსეს დამსახურებითა და მეცადინეობით შეკეთდა და განაზღვრა წალასყურის დაზიანებული ეკლესია. ასევე, მისი დახმარებით შეკეთდა კუმისის ყოვლადწმინდა სამების სახელობის ტაძარიც. 1846 წლის დასაწყისში საქართველოს ეგზარქოსმა ისიდორემ (ნიკოლსკი) იგი თბილისის ოლქის სამღვდელოების სულიერ მოძღვრად დაადგინა და ამავე წლის 20 ნოემბერს საგვერდულით დააჯილდოვა. მას ჰყავდა მეუღლე — თინათინ გიორგის ასული (დაბ. 1810წ.) და შვილები: მღვდელი საბა (1830წ.), დეკანოზი გრიგოლი (1840წ.) და პროფესორი ვასილი (1843წ.).

მღვდელი საბა მოსეს ძე პეტრიაშვილი 1830 წელს

დეკანოზი რომანოზი

დაიბადა. სასულიერო განათლება მამისგან მიიღო. 1847 წელს წალასყურის წმ. დავით გარეჯელის სახელობის ეკლესიის მედავითნედ დანიშნა. მიტროპოლიტი რომანოზი იხსენებდა: „პაპა მოსე იყო მღვდლად ქ. თბილისის ახლო სოფლებში: კოდა, წალასყური და კუმისი. უცხოვრია სოფელ წალასყურში, სადაც ჰქონია სახლი და ბაღი, მხოლოდ მისდევდა მესაქონლეობას და ჰყავდა საკმარისად ხარკამეჩი, ძროხა და ცხვარი. პაპა ადრე დაქვრივებული და ამიტომ უთხოვია ეგზარქოს ევსევისთვის, ჩემი პირველი შვილი საბა მღვდლად მიკურთხე და ჩემთან გაამწესეო... ეგზარქოსმა ევსევიმ (ილინსკი) დააკმაყოფილა მისი თხოვნა, საბა მღვდლად აკურთხა და მამასთან გაუმწესებია“. ეს მოხდა დაახლოებით XIX ს-ის 60-იანი წლების დასაწყისში.

1884 წელს მღვდელი საბა კოდის წმინდა ალექსანდრე ნეველის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად გადაიყვანეს. 1891 წლის მარტში სკუფიით დაჯილდოვდა. გარდაიცვალა 1893 წლის 20 სექტემბერს.

დეკანოზი გრიგოლ მოსეს ძე პეტრიაშვილი 1838 წელს დაიბადა. 1855-1861 წლებში თბილისის სასულიერო სემინარიაში სწავლობდა. 1861 წელს ეგზარქოსმა ევსევმა (ილინსკი) დიაკვნად აკურთხა, ამავე წელს მღვდლად დაასხა ხელი და გლდანის წმინდა გრიგოლ ღვთისმეტყველის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად განამწესა. მასვე დაევალა ტაძართან არსებულ სამრევლო-საეკლესიო სკოლაში საღვთო სჯულის სწავლება. 1867, 1876 და 1882 წლებში ნაყოფიერი სამსახურისათვის მწყემსმთავრული მადლობა გამოეცხადა. 1868 წელს საგვერდულით დაჯილდოვდა. 1875 წელს თბილისის წმინდა გიორგის კარის ეკლესიის წინამძღვრად დანიშნა. 1876 წელს სკუფია უბოძეს. 1877 წელს სიონის საკათედრო ტაძარში რიგით მღვდელმსახურად განამწესეს და თბილისის ეპარქიალური სანთლის ქარხნის წევრად აირჩიეს. 1878 წლის 13 მარტს რუსეთ-თურქეთის ომში გამოჩენილი მამაცობისათვის წითელი ჯვრის საზოგადოებამ სამახსოვრო ჯვარი უბოძა. 1880

წლის 6 მაისს კამილავეკა ეწყალობა. ამავე წელს სიონის საკათედრო ტაძრის კანდელაკად დაინიშნა. მამა გრიგოლი კავკასიაში ქრისტიანობის აღმდგენელი საზოგადოების წევრიც იყო. ერთი პერიოდი თბილისის ოლქის მთავარხუცესის თანამდებობაც ეჭირა. 1884 წლის 15 აპრილს სამკერდე ოქროს ჯვარი მიიღო. 1888 წლის 6 მაისს წმინდა სინოდმა მადლობის სიგელი უბოძა. 1889 წლის ივნისში დეკანოზის წოდება მიენიჭა. 1893 წლის 6 მაისს წმინდა ანას III, ხოლო 1896 წელს წმინდა ანას II ხარისხის ორდენებით დაჯილდოვდა. დეკანოზი გრიგოლი 1896 წლის 17 ნოემბერს გარდაიცვალა. გაზეთი „ივერია“ თავის ფურცლებზე წერდა: „კვირას, 17 ნოემბერს, დილის 7 საათზედ, დიდი ავადმყოფობის შემდეგ ტფილისში გარდაიცვალა დეკანოზი გრიგოლ მოსეს ძე პეტრიაშვილი. განსვენებული დეკანოზი ძლიერ უყვარდა თავის სამწყსოს და ცნობილი იყო, როგორც მშვიდი, წყნარი, გულკეთილი და ძლიერ პატიოსანი კაცი. საკვირველის სიმშვიდით ითმენდა თურმე განსვენებული მძიმე ავადმყოფობას. მთელი მისი სამწყსო და ნაცნობი მეტად შეაწუხა ამ სიკვდილმა. დეკანოზი პეტრიაშვილი იყო ძმა ოდესის უნივერსიტეტის ცნობილი პროფესორის პეტრიაშვილისა. განსვენებულმა სწავლა დაამთავრა ტფილისის სასულიერო სემინარიაში. მღვდლად ეკურთხა 1861 წელს. მას შემდეგ არაერთხელ დასაჩუქრებულა მხნე და ერთგულ სამსახურისათვის, როგორც საქართველოს ეგზარქოსისა, ისე თვით უწმიდესი სინოდის მიერ. დეკანოზობა მიიღო 1889 წელს. განსვენებულს მრავალი სხვადასხვა თანამდებობა ებარა და ყოველივე გულმოდგინეთ და სამართლიანად შეუსრულებია. განსვენებულს დღეს დაკრძალავენ პეტრე-პავლეს ეკლესიაში“.

20 ნოემბერს, დეკანოზ გრიგოლის გასვენების დღეს, სიონის საკათედრო ტაძარში მწირველი ბრძანდებოდა საქართველოს ეგზარქოსი ვლადიმერი (ბოგოივლენსკი), დიდძალ სამღვდელოებასთან ერთად. წირვის დასრულების შემდეგ შესრულდა წესის აგება, რომლის დასასრულს ვრცელი სიტყვა წარმოთქვა არქიმანდრიტმა ლეონიდემ (ოქროპირიძე, შემდგომში — კათოლიკოს-პატრიარქი). გათავაზობთ ნაწყვეტს ამ ქადაგებიდან:

„მშვიდობით, სამუდამოდ მშვიდობით, ძვირფასო, კეთილო, ტკბილო, დარბაისელო მამაო და ძმაო გრიგოლ! დადუმდა ამიერიდან შენი მოალერსე და ტკბილად მანუგეშებელი მოძღვრული ენა, დაუძღურდა სამუდამოდ მსხვერპლის შემწირველი მარჯვენა შენი, მოესპო სიცოცხლე შენს გულს.“

ყველამ ვიცით, რომ შენ არ იყავი ჩამომავლობით ბრწყინვალე, დიდი და გამირობით სახელგანთქმული გვარეულობისა, არც სამსახური გჭერია ფართო და მაღალხარისხოვანი, არც აღჭურვილი ყოფილხარ უმაღლესი სწავლა-მეცნიერებით. მაშ, რით აიხსნება, რომ ამ შენ ცხედარს გარს მოხვევია და მწარედ გლოვობენ ბრწყინვალე გვართა წარმომადგენელნი, სწავლულნი და ნიჭიერებით წარჩინებულნი? რა არის მიზეზი, რომ თავადსაც და გლეხსაც, მოხელესა და უბრალო მოქალაქესაც, ერთგვარად ჰსდის ცრემლი შენ კუბოს წინ, ერთგვარად გტირიან და თანაბა-

რი ღრმა მწუხარებით აღვსილან შენ დაკარგვის გამო?

სარწმუნოება, სასოება, სიყვარული, სიმშვიდე, სინდინდე, მღვდლობის ღირსებით და კეთილპატიოსნათ ცხოვრება, აი, ის თვისებანი, რომლებმაც მოგიპოვეს შენ კეთილი სახელი, აი, ის მხარენი შენი მოქმედებისა, რომლებმაც გაგზადეს შენ ყველასთვის ძვირფას და პატივსაღებ გვამათ, აი, ის გონებრივი და ზნეობრივი ღირსებანი, რომელთაც დაგიმსახურეს წარჩინებულთა და დაბალთა, სწავლულთა და უმეცართა, შორეულთა და თვისთა შორის წრფელი, მტკიცე და წარუხოცელი სიყვარული.

ხოლო შენ რაღა გითხრა და რითი განუგეშო ძვირფასი გვირგვინის დამკარგველ ქერივო? რომელი რჩევით და დარიგებით დავამშვიდო შენი გაუბედურებული ოჯახი? რითი გავამხნევო შენი პატარა შვილები და რა საშუალებით შეგიმსუბუქო მეტად მწვავი და გულგამტეხი მწუხარება? აფრქვიეთ ცრემლი თქვენი დაობლების გამო, მაგრამ იცოდეთ, რომ არავის უხილავს მართალი დაგდებული, არცა თესლი მისი მთხოველ პურისა (ფს. 56, 25) და იცოდეთ, რომ სწორედ ეხლა გამართებთ მიუგდოთ ყური ზეციურ სიყვარულს, რომელიც გაგაგონებთ: მე ვარ, ნუ შეშინდებით (იოან. 6, 20); დღეს ჰკარგავთ ქვეყნიურ პატრონს, მაგრამ სამაგიეროდ დღეიდან მოიპოვებთ მეორე პატრონს, რომელიც არის მამაობა და მსაჯული ქერივთა (ფსალმ. 67, 5). ილოცეთ მუდამ საყვარელი მამისთვის, გიყვარდეთ ღმერთი და იგი გამოგზრდით თქვენ, ამინ!“

მართლაც, საოცარი გამირობისა და ოჯახისადმი თავდადების მაგალითი აჩვენა ახალგაზრდა დაქვრივებულმა ქალმა. ღვთის შემწეობით მან შეძლო და რვავე შვილი (დეკანოზ გრიგოლს სულ 10 შვილი ჰყავდა. აქედან ორი ადრეულ ასაკში აღესრულა — გ.მ.) ღირსეულად აღზარდა. მისცა მათ შესაბამისი განათლება და სწორ გზაზე დააყენა. მათგან ორი: მიტროპოლიტი რომანოზი და დეკანოზი გიორგი (1868-1920, ახმეტის ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის ტაძრის წინამძღვარი, დასაფლავებულია პეტრე-პავლეს ეკლესიის სასაფლაოზე) საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის ღირსეული მღვდელმსახურნი გახდნენ. შემდგომში მიტროპოლიტი რომანოზი იხსენებდა: „დედაჩემი ეკატერინე, დაბ. 1848 წელს, იყო თბილისელ მოქალაქის პეტრე სუხიტაშვილის ქალიშვილი. იგი იყო ღრმად მორწმუნე, დიდი მმარხველი, ბავშვების მოყვარული, მხოლოდ მკაცრი. მე, მაგალითად, არ მაძლევდა ნებას ეზოში მეთამაშა, ბავშვებთან მელაზღანდარა, ყოველთვის ჩამჩიჩინებდა, ცუდი სიტყვები შენგან არავინ გაიგოს, ყველას პატივი ეცი, ფული რომ იპოვო, არ მიითვისო, არამედ დაურიგე გლახაკებს ან ეკლესიაში მიიტანე, ისწავლე კარგად, რომ კარგი კაცი გამოხვიდო“.

1895 წელს პატარა რომანი თბილისის სათავადაზნაურო გიმნაზიაში მიაბარეს, სადაც იმ პერიოდში საუკეთესო პედაგოგები მუშაობდნენ, მათ შორის: გიმნაზიის ინსპექტორი, წმ. ექვთიმე ღვთისკაცი-თაყაიშვილი, ალ. ნათაძე, ივ. რატიშვილი, მღვდელი კალისტრატე ცინცაძე (შემდგომში — კათოლიკოს-პატრიარქი), შიო ჩიტა-

ძე. მეუფე რომანოზის გადმოცემით, ეს უკანასკნელი ნამდვილი პედაგოგი ყოფილა, ფრიად მცოდნე თავისი საგნისა. ასწავლიდა რუსულ ენას. მის გაკვეთილებზე ისე გადიოდა დრო, რომ არავის არ უნდოდა გაკვეთილის დამთავრება. ზარის რეკვა არ გვსიამოვნებდა, ისეთი გრძნობით ხსნიდა გაკვეთილს. წმ. ექვთიმე ღვთისკაცი-თაყაიშვილი ხშირად იტყოდა ხოლმე: იყავით ისეთი ჭკვიანი და კარგი მოწაფე, როგორც არის ჩვენი რომანიო.

1906 წელს გიმნაზია დაიხურა და რომანიო ამჯერად ვაჟთა I გიმნაზიაში სცადა ჩაბარება, მაგრამ ასაკის გამო აღარ მიიღეს, მაშინ იგი 19 წლისა იყო, ხოლო გიმნაზია 17 წლის შემდეგ აღარ ღებულობდა მოსწავლეებს. 1909 წლის 3 სექტემბრიდან 1910 წლის 20 აგვისტომდე იმყოფებოდა სავალდებულო სამხედრო სამსახურში. ამავე წლის სექტემბერში ჩააბარა ქ. დორპატის ინსტიტუტში, ვეტერინარულ ფაკულტეტზე, მაგრამ გაჭირვებისა და ოჯახური პირობების გამო ორ თვეში მიატოვა სწავლა და დაბრუნდა თბილისში. 1911-1914 წლებში უსამსახუროდ იყო და სახლში ამზადებდა მოწაფეებს. 1914-1918 წლებში მონაწილეობდა I მსოფლიო ომში, რიგით ჯარისკაცად. 1918-1920 წლებში რომანიო ლტოლვილთა კომიტეტში რწმუნებულად, ხოლო 1920-1921 წლებში თბილისის სასურსათო განყოფილებაში მუშაობდა. 1921 წელს გასაბჭოების შემდეგ სასურსათო განყოფილება გადაკეთდა კოოპერატივად, სადაც მუშაობდა 1924 წლამდე. 1924-1932 წლებში პატიმართა დამხმარე კომიტეტშია, ხოლო 1932-1936 წლებში — ციხის სამართველოში, საწყობების გამგე. შემდგომ წლებში იგი მოსკოვის ტრიკოტაჟის კომბინატში საწყობების მმართველად მუშაობდა, იყო თბილისის სტალინის რაიონის საბინაო სამართველოში, მუშაობდა რუსთავის მეტალურგიული ქარხნისა და თბილისის აღმასკომის საფინანსო განყოფილების ბუღალტრად.

1919 წლიდან მღვდლად კურთხევამდე რომანიო იყო სიონის საპატრიარქო ტაძრისა და ყოვლადწმინდა სამების სახელობის ტაძრის სამრევლო საბჭოს წევრი. სასულიერო გზაზე დადგომას იგი ასე იხსენებდა: „კათოლიკოს-პატრიარქმა დამიბარა თავისთან. მე მეგონა, მიბარებდა სიონის საბჭოს კრებაზე, ამიტომ 1949 წლის 3 თებერვალს ვეახელი მის უწმინდესობას. თუმცა მწოლიარე ავადმყოფი იყო, მაინც მიმიღო და მიიხრა:

— მამაშენი რომ გარდაიცვალა 1896 წელს, მე, განსვენებულმა ეგზარქოსმა ვლადიმერმა მიბრძანა, შენ გნიშნავ გარდაცვალებულ ჩემ კანდელაკ-დეკანოზ გრიგოლის პატარა ვაჟის რომანის მზრუნველად.

— მე მაშინვე მოვახსენე: მე არაფერი ვიცი.

მიტროპოლიტი რომანოზი

— უწმიდესმა ბრძანა ამაზე: შენ რა გეცოდინება, როცა მე შენთვის სრულებით არაფერი არ გამიკეთებია და ეხლა იმიტომ დაგიბარე. მე 83 წლისა ვარ, საცაა წავალ საიქიოს, ეს დიდი ცოდვა მადევს და მინდა გამოვასწორო. მინდა შენი კურთხევა მღვდლად და დანიშვნა სიონში, შენი მამის ალაგას, კანდელაკადო. მერე დაუძახა თავის მდივან პროტოპრესვიტერ მიხეილ მახათაძეს და აგრეთვე შემთხვევით კანცელარიაში მოსულ დეკანოზ ანდრია ტყემალაძეს (ეს ორივენი იყვნენ ჩემი სიძეები) და უთხრა მათ: მე რომანიო მინდა ვაკურთხო მღვდლად და დავნიშნო სიონში, მისი მამის ალაგას, კანდელაკად“.

რომანის მოძღვარი ცნობილი დეკანოზი და მქადაგებელი, კუკიის წმინდა ნინოს ეკლესიის დეკანოზი დავით გარსიაშვილი გახლდათ,

რომელთანაც მომავალი მღვდელმთავარი სასულიერო საგნებში ემზადებოდა. 1949 წლის 11 თებერვალს სამღვდელთა კომისიამ, რომელშიც შედიოდნენ — პროტოპრესვიტერი მიხეილ მახათაძე, დეკანოზი დავით გარსიაშვილი და დეკანოზი ალექსანდრე გაბუნია, გამოსცადეს რომანიო პეტრიაშვილი, რომელმაც ჩინებულად ჩააბარა გამოცდა. უწმინდესის კურთხევით, 1949 წლის 1 მარტს იგი საერო სამსახურიდან გათავისუფლდა და კათოლიკოს-პატრიარქმა კალისტრატემ ამავე წლის 6 მარტს დიაკვნად აკურთხა, ხოლო 13 მარტს — მღვდლად დაასხა ხელი და სიონის საპატრიარქო ტაძრის კანდელაკად, აგრეთვე საპატრიარქო კანცელარიის მდივნის თანაშემწედ დანიშნა. 1952 წლის 12 აპრილს კათოლიკოს-პატრიარქმა მელქისედეკ III-მ (ფხალაძე) დეკანოზის წოდება მიანიჭა. 1954 წლის 17 მაისს კუკიის წმინდა ნინოს სახელობის ეკლესიაში გადაიყვანეს. 1955 წლის 1 აპრილიდან 1959 წლის 1 სექტემბრამდე თბილისის ყოვლადწმინდა სამების სახელობის ტაძრის წინამძღვარია. 1959 წლის სექტემბრიდან უწმინდესმა მელქისედეკმა მამა რომანოზი გაათავისუფლა წინამძღვრობიდან და, საერთოდ, სამსახურიდან. ერთი წელი იგი უსამსახუროდ იყო.

1960 წლის აგვისტოში კათოლიკოს-პატრიარქმა ეფრემმა (სიღამონიძე) თბილისის წმინდა ალექსანდრე ნეველის სახელობის ტაძრის მღვდელმსახურად განამწესა. 1962 წელს იგი უწმინდეს ეფრემ II-ს ახლდა მოსკოვში, სადაც მიტრის ტარებით დაჯილდოვდა. 1965 წლის 17 თებერვალს ბერად აღიკვეცა, ხოლო მეორე დღეს არქიმანდრიტის წოდება მიენიჭა. 21 თებერვალს კი, სიონის საპატრიარქო ტაძარში სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა ეფრემ II-მ, წმინდა სინოდის მღვდელმთავართა თანამწირველობით, ეპისკოპოსად დაასხა ხელი და ცხუმ-აფხაზეთის ეპარქიის მმართველად დანიშნა. 1967 წლის 28 აგვისტოს ალავერდისა და

ბოდბის ეპარქიაში გადაიყვანეს. 1971 წლის 7 ოქტომბრიდან ქუთათელ-გაენათელი ეპისკოპოსია. 1972 წლის 12 აპრილს კათოლიკოს-პატრიარქმა დავითმა (დევდარიანი) მიტროპოლიტის წოდება მიანიჭა. 1973 წლის 12 ოქტომბერს მეორე პანალიის ტარების უფლება მიიღო. 1974 წლის 30 სექტემბერს ბათუმ-შემოქმედისა და ჭყონდიდის ეპარქიაში განამწესეს.

მიტროპოლიტი რომანოზი გახლდათ დაუდგარი და მებრძოლი პიროვნება. არ ერიდებოდა დაპირისპირებას როგორც საერო, ისე სასულიერო პირებთან. ამის შედეგი გახლდათ ის, რომ 1977 წლის 10 სექტემბრის განჩინებით, უწმინდესმა დავითმა (დევდარიანი) მას მიტროპოლიტთა შორის პირველი ადგილი მისცა. სწორედ ამას მოჰყვა ის დაპირისპირება, რომელიც 1977 წლის 9 ნოემბერს

უწმინდესი დავითის გარდაცვალებას მოჰყვა. მან, როგორც უზუცესმა და უპირატესმა მღვდელმთავარმა, მოითხოვა კათოლიკოს-პატრიარქის მოსაყდრეობა. 1977 წლის 23 დეკემბერს მოსკოვში საბჭოთა კავშირის კომპარტიის გენერალური მდივნი ლ. ბრეჟნევის სახელზე მან ასეთი შინაარსის დეპეშა გაგზავნა: „ძვირფასო ლეონიდ ილიას ძევ! საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქ დავით V-ის გარდაცვალების შემდეგ პატრიარქის მოსაყდრედ გამოცხადდა მიტროპოლიტი ილია (შიოლაშვილი). იგი ჯერ კიდევ 1972 წლიდან ქართველი დისიდენტების მხარდამჭერი და წამქეზებელია. მოვითხოვ, მოიხსნას მისი კანდიდატურა“. მისი ეს დაპირისპირება მარცხით დასრულდა.

1978 წელს ჯანმრთელობის გაუარესების გამო მეუფე რომანოზი პენსიაზე გავიდა. 1979 წლის 20 მარტს უწმინდესი და უნეტარესი ილია II ჭყონდიდელსა და აგარაკ-წალკელ მთავარეპისკოპოს იოანეს (ანანიაშვილი) წერდა: „დღეს ღვთივ განისვენა მაღალყოვლადუსამღვდელოესმა მიტროპოლიტმა რომანოზმა. წესის აგება შესრულდება კვირას, 25 მარტს, სიონის საპატრიარქო ტაძარში. დაკრძალვა მოხდება სიონის ტაძრის ეზოში, კვირას“.

სხედან მარცხნიდან: შოთის ივარიის ღვთისმშობლის ხატის სახელობის სამღვდელთა სახლის წინამძღვარი, არქიმანდრიტი სიმონი (ატანოვი), მიტროპოლიტი რომანოზი, ბათუმის წმინდა ნიკოლოზის სახელობის საკათედრო ტაძრის არქიმანდრიტი ხარიტონი (ტუღოვში). ფაჩუა ღვას — მღვდელ-მონაზონი იოანე (ანანიაშვილი, ვამბაქოში — მთავარეპისკოპოსი).

უწმინდესისა და უნეტარესის ილია II-ს ლოცვა-კურთხევით, მიტროპოლიტი რომანოზი სიონის ტაძრის გალავანში, სამხრეთ კედელთან დაიკრძალა.

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 489, აღწერა 1, საქმე №11839; საქართველოს საპატრიარქოს არქივი, მთავარეპისკოპოს იოანეს საქმე, გვ. 46; საქართველოს უახლესი ისტორიის სახელმწიფო ცენტრალური არქივი, ფ. 1880, აღწერა 4, საქმე №25; ჟურნალი „საქართველოს საეგზარქოსოს სასულიერო უწყებანი“ 1893წ. №23; ჟურნალი „მწყემსი“ 1896წ. №23-24; გაზეთი „ცნობის ფურცელი“ 1896წ. №32, გვ.2.

ლიტ: ფვანია ზ. „საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი და მღვდელმთავარი 1917 წლიდან“ ქ. ქუთაისი 1994წ; ვარდოსანიძე ს. „ქართველი მღვდელმთავრები XX-XXI საუკუნეებში“ ქ. თბილისი 2011წ.

სტატიაში გამოყენებული ფოტოები მოგვანოდა ლუარსაბ ტოგონიძემ

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახოთ ვინაა ვინაა ისინი.

ჩვენი ტელეფონებია: 298 95 41; 2 32 48 66; 5(93) 19 36 04.

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუროშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაგაქმნილი მასალების გამო გთხოვთ, დავლიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (შთანძინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: ნმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესია ანგარიში № GE74LB0122124214261000 ელ.ფოსტა: sunewpress@gmail.com; sunewpress@yahoo.com მის: ერეკლე II-ს მოედანი №1 საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54 სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (შიოლაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო ვაგოშვილი, თამარ ასათიანი, ლუარსაბ ტოგონიძე, გიორგი მაჩუროშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გვარცელვა: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე, დამკაბადონებელი: ვალერიან ჯუღელი, ოპერატორი, ზოია კობახიძე

ბრიტანელმა მეცნიერებმა ცოტა ხნის წინ ამოიკითხეს თიხის ფილის წარწერა, რომელიც ერაყის ტერიტორიაზე, ძველი მესოპოტამიის ადგილას აღმოაჩინეს. მეცნიერები ამტკიცებენ, რომ ეს უნიკალური სიძველეა და შეიცავს ნოეს კიდობანის აღწერას. იგი დაახლოებით 4 ათასი წლისაა.

აღმოჩენილი არ ემთხვევა კიდობანის აქამდე ცნობილ აღწერას. ტექსტში საუბარია მომრგვალებული ფორმის გემზე. ტრადიციული აღწერით, კიდობანი მართკუთხედი იყო.

„ჩვენ მართლა შეგვძრა იმან, რომ კიდობანი სინამდვილეში მრგვალი აღმოჩნდა, — განაცხადა ირვინ ფინკელმა, კელევის ხელმძღვანელმა, — ყველა ჩვენგანისათვის ეს სრული მოულოდნელობა იყო“.

ტექსტში საუბარია ადგილობრივი „ღმერთის“ დარიგებაზე, თუ როგორ უნდა აგებულიყო კიდობანი,

კერძოდ, გემი უნდა აგებულიყო თოქებითა და მორებით, დაფარულიყო ფისით, მისი მოედანი კი, დაახლოებით, თანამედროვე საფეხბურთო მოედნის ფართობისა უნდა ყოფილიყო. ტექსტში ასევე საუბარია, რომელი ცხოველები უნდა მოხვედრილიყვნენ კიდობანში.

ბრიტანეთის მუზეუმის მეცნიერები თვლიან, რომ აუცილებელია გემთმშენებლებს მიმართონ, რომ გაირკვეს რამდენადაა შესაძლებელი ასეთმა კიდობანმა იცუროს. თუმცა თიხის ფილის აღმოჩენი ი. ფინკელი, ახლო აღმოსავლეთისა და ბრიტანეთის მუზეუმის დარბაზის კურატორი თვლის, რომ მიუხედავად მრავალი მოსაზრებისა, „ეს აღმოჩენა უმნიშვნელოვანესია მთელ ისტორიაში“.

მომზადა
თამარ ასათიანმა

ისტორიის ფურცელი არქიმანდრიტი ლუკა (ნადარეიშვილი) 1878-1954

არქიმანდრიტი ლუკა, ერისკაცობაში — ლევან ოტიას ძე ნადარეიშვილი, 1878 წელს ქუთაისის გუბერნიაში, სენაკის მაზრაში, სოფელ ონტოფოში გლეხის ოჯახში დაიბადა.

ნადარეიშვილების გვარის წარმომავლობაზე ასეთი გადმოცემა არსებობს, რომ ისინი თავად აგიაშვილების შთამომავლები არიან, კერძოდ, ერთ-ერთი აგიაშვილი გარკვეულ გარემოებათა (მესისხლეობის) გამო, აყრილა თავისი საცხოვრებელი ადგილიდან (რაჭიდან) და დასახლებულა დღევანდელი ონტოფოს ტერიტორიაზე, სწორედ ამ პიროვნებას დაუდია სათავე ნადარეიშვილების გვარისთვის, ამიტომაც, რომ ნებისმიერი ნადარეიშვილი, სადაც არ უნდა ცხოვრობდეს, ონტოფოს თვლის გვარის ფუძე სოფლად. ეტყობა რაჭული წარმოშობის გამოხატულებაა, რომ ნადარეიშვილებში, მიუხედავად იმისა, რომ მეგრელებად ითვლებიან, არც თუ იშვიათია რაჭული ხასიათის ბუნება. თვითონ არქიმანდრიტი ლუკა თვლიდა, რომ ნადარეიშვილი გვარის დაკნინებული ფორმაა და მიაჩნდა, რომ უფრო სწორი ფორმაა — ნადერეიშვილი. მამა ლუკას მისივე ხელით შედგენილ ბიოგრაფიაში, თავის გვარს ნადერეიშვილად წერდა.

მამამისი — ოტია ნადარეიშვილი ჭკვიანი და იმდროის კვალობაზე განათლებული, სამშობლოს დიდად მოყვარული და კარგი მეომარი ყოფილა. მონაწილეობდა რუსეთ-თურქეთის ომში, სადაც გამოჩენილი სიმამაცისა და გმირობისათვის დაუჯილდოებიათ

წმინდა გიორგის ორდენით, რომელზეც ეწერა: „ოტია ნადარეიშვილს 1853-1856 წლებში რუსეთ-თურქეთის ომში გმირული ბრძოლებისათვის“. დედა — სოფიო ფაჩულია ლამაზი, სათნო და ღვთისმოსავი ქალი ყოფილა, რომლის ღრმადმორწმუნეობამ დიდი გავლენა იქონია შემდგომში მამა ლუკას სასულიერო პირად ჩამოყალიბებაზე. ლუკას ჰყავდა ორი უფროსი ძმა:

მალხაზი და ნიკოლოზი. 12 წლის ლუკა ოტიას ნაუყვანია სოხუმში და ერთ ვაჭარს მიაბარა ხელობის სასწავლებლად, მაგრამ ვაჭარი თურმე ადამიანების მოტყუებისა და თაღლითობის გარდა ყმანვილს არაფერს ასწავლიდა, ამიტომ განაწყენებული ლევანი ერთ ღამეს გამოექცა ვაჭარს და სოხუმიდან ონტოფომდე თითქმის 100 კილომეტრი სულ ფეხით იარა. სახლში მოსულმა უარი განაცხადა უკან დაბრუნებაზე. ამის შემდეგ მამამ იგი სამეგრელოს ოთხნობიან სასულიერო სასწავლებელში მიაბარა, რომელიც მან წარჩინებით დაამთავრა. 1895 წელს 17 წლის ყმანვილი ხობის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის მამათა მონასტერში მივიდა, სადაც საფუძვლიანად შეისწავლა წმინდა წერილი, გალობა და საეკლესიო ტიპიკონი. მონასტერში მოღვაწე ღირსი და წმინდა მამების შემხედვარეს თავადაც დიდი სურვილი აღეძრა, ბერული ცხოვრება გაეგრძელებინა. მან მიიღო გადაწყვეტილება, სამუდამოდ დარჩენილიყო მონასტერში და თავი უფლისათვის მიეძღვნა. ლუკას ამ გადაწყვეტილებას მშობლები დადებითად შეხვედ-

არქიმანდრიტი ლუკა

რიან, განსაკუთრებით კი — დედა. თურმე ლუკა ჯერ კიდევ მცირეწლოვანი ყოფილა, როდესაც „ბატონები“ დამართნია და ძალიან მძიმე მდგომარეობაში ყოფილა. დედა-მამა დღე და ღამე ლოცულობდნენ, ისე რომ, სამი დღის განმავლობაში ლუკმა არ ჩაუდიათ პირში. ღმერთმაც შეისმინა მათი ვედრება და მცირე ხანში ლუკა სასწაულებრივად განიკურნა. აქედან მოყოლებული სოფლის დიდი სურვილი ჰქონია მისი შვილი სასულიერო გზას დადგომოდა, რათა ამით გამოეხატა მადლობა უზენაესისადმი.

ხოზის მონასტერში რამდენიმეწლიანი მორჩილების გავლის შემდეგ გარკვეული პერიოდი ახალგაზრდა მორჩილს ათონის მთაზეც უცხოვრია, სადაც გაიღრმავა ბერმონაზვნური გამოცდილება და შეისწავლა ბერძნული ენა. ათონის მთაზე იგი თავისი უახლოესი მეგობრისა და სულიერი ძმის, ასევე ცნობილი ბერმონაზონ გრიგოლის (ბატა) (ნადარეიშვილი) დახმარებით მოხვდა, რომელთანაც მამა ლუკას ახლო ურთიერთობა ჰქონია.

1903 წელს ხოზის მონასტრის წინამძღვარმა, არ-

ხოზის მონასტრის საძმო. XX ს-ის 10-იანი წლების დასაწყისი.

სხედან მარცხნიდან: 1) მღვდელ-მონაზონი ლუკა (ნადარეიშვილი), 4) მღვდელ-მონაზონი დიონისე, 5) მღვდელ-მონაზონი ანდრია (გოგაჩია), 6) გარ-დიაკონი ალექსი (მირცხულავა, შემდგომში — არქიმანდრიტი).

ქიმანდრიტმა სვიმეონმა (აფაქიძე) მორჩილი ლევანი ბერად აღკვეცა და სახელად ლუკა უწოდა. 1904 წელს გურია-სამეგრელოს ეპისკოპოსმა დიმიტრიმ (აბაშიძე) იგი დიაკვნად აკურთხა. 1907 წელს გურია-სამეგრელოს ეპისკოპოსმა გიორგიმ (ალადაშვილი) მღვდლად დაასხა ხელი და ხოზის მონასტრის საძმოში დაადგინა. 1912 წლის აღდგომას საგვერდულით დაჯილდოვდა.

1916 წლის 26 ივლისს მღვდელ-მონაზონი ლუკა აღმოსავლეთ საქართველოში გადაიყვანეს და დავით გარეჯის მონასტერში განამწესეს, სადაც რამდენიმე თვე იმსახურა. 1917 წლის თებერვლის რევოლუციის შემდეგ რუსეთის იმპერიაში არეულობა დაიწყო,

რითაც ათასი ჯურის ავაზაკებმა ისარგებლეს. მათ შორის იყვნენ მომთაბარე თათრები, რომლებმაც სათავისოდ გამოიყენეს ქვეყანაში შექმნილი ვითარება და გარეჯის მონასტრის მიმდებარე ტერიტორიებზე თავისი საქონელი გადმოიყვანეს. მათ ასევე რამდენჯერმე დაარბიეს ლავრა. აი, რას წერდა გაზეთი „საქართველო“ 1918 წელს ამ დარბევების შესახებ: „იანვრის ათს დავით გარეჯის უდაბნოს დაეცა თათრების შეიარაღებული რაზმი. რაზმს თან ახლდნენ უიარაღონიც. მთლად გაძარცვეს უდაბნო, გახრწნეს, ბერები დალახეს, ყარაულს იარაღი აჰყარეს და უწყალოდ სცემეს, დაამტვრიეს და მილენ-მოლენეს კანკელები, ტრაპეზები, ხატები. ისე გახრწნეს რომ, უბრალო სკამიც კი არ დაუტოვებიათ. მოგეხსენებათ, რომ დავით გარეჯის უდაბნო შესანიშნავი ისტორიული ნათშია, აღსავსე ფასდაუდებელი ისტორიული მნიშვნელობის საღმრთო ნივთებით. ასეთი დღე ამ უდაბნოს არ დასდგომია შაჰ-აბაზის დროსაც კი. გაძარცვა არ აკმარეს, შენობებს ცეცხლი წაუკიდეს ყოველი მხრივ. ხალხი ჩაეშველა უდაბნოს და ცეცხლი ჩააქრო, მაგრამ დარჩა მხოლოდ ცარიელი დამწვარი ფიცრები. სიმდრიდრე ხომ წაიღეს, შეურაცხვეს და წაბილნეს ისტორიული სიწმინდეები და ძეგლნი. შეუბრალებლად სცემეს ბერებს, დაატიტვლეს და ღვთისანაბარად დატოვეს. ეს ადგილები ჩვენია, გვიყვიროდნენ ისინი, მთავრობამ ჩვენ გვაკუთვნა, როგორც გვსურს, ისე მოვიხმართო; გვნებავეს დავანგრევთ, გვნებავეს დავწვამთო. მე მგონი, ქართველი ერი მოვალეა ხმა ამოიღოს და მოსთხოვოს თათართა საეროვნო საბჭოს, ალაგმონ თავისი ხალხი, წუ ინვევენ უსიამოვნობის და გადახდის ჟინსა“.

ამ უმძიმეს დროს, როდესაც ხელისუფლებამ შესაფერისი დახმარება ვერ გაუწია იქ მოღვაწე ბერებს, ზოგიერთი მათგანი იძულებული გახდა დაეტოვებინათ იქაურობა. 1918 წლის დასაწყისში მამა ლუკა შიომღვიმის მონასტერში გადავიდა.

1918 წლის მიწურულს მღვდელ-მონაზონი ლუკა ცხუმ-აფხაზეთის ეპარქიაში გადაიყვანეს და ბედიის მამათა მონასტრის საძმოში განამწესეს. 1920 წელს, ბედიის სავანე დედათა მონასტრად გადაკეთდა და მამა ლუკა სხვა ბერებთან ერთად წარჩეს წმინდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის მონასტერში გადავიდა. 1921 წელს სამკერდე ოქროს ჯვარი მიიღო.

1924 წელს მღვდელ-მონაზონი ლუკას დედა გარდაეცვალა. იგი რამდენიმე სასულიერო პირთან ერ-

თად ჩასულა მშობლიურ სოფელ ონტოფოში დედის დაკრძალვაზე. სწორედ იმჟამად ადგილობრივი კომუნისტები ონტოფოს ეკლესიას ანგრევდნენ, ხატები და საეკლესიო ნივთები ტაძრიდან გამოიტანეს და დანვეს. მოსახლეობის თხოვნაზე, ეს არ ჩაედინათ, ისინი ცინიკურად პასუხობდნენ, თუმცა ერთ-ერთი კომუნისტი მოულოდნელად ტაძრის სახურავიდან ჩამოვარდა და იქვე განუტევა სული. ამ არეულობით ისარგებლეს მამა ლუკას ახლო ნათესავებმა და მაცხოვრის დატირების დიდი ხატი ჩუმად სახლში გადაამალეს. მთელი 70 წელიწადი ეს ხატი მათ ოჯახში ინახებოდა. საქართველოს დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ ოჯახის უფროსმა ეს ხატი საჩუქრად მიართვა ზვიად გამსახურდიას, რომელმაც, თავის მხრივ, ეს სინამდდე თბილისის წმინდა ალექსანდრე ნეველის სახელობის ეკლესიას შესწირა, სადაც დღემდეა დაცული. მამა ლუკას სოფელში ჩამოსვლა არ გამოპარვია მაშინდელ ხელისუფლებას. ყალბი ბრალდების საფუძველზე იგი დააპატიმრეს და ორი თვით ციხეში გამოამწყვდიეს, სადაც უმძიმეს პირობებში ამყოფებდნენ, მაგრამ შეუდრეკელი მოძღვარი მაინც ვერ გატეხეს.

1925 წელს მღვდელ-მონაზონი ლუკა წარჩეს მონასტრის წინამძღვრად დაინიშნა და ილუმენის წოდება მიენიჭა. 1928 წლის 4 აპრილს, აღდგომის დღესასწაულთან დაკავშირებით, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა, უწმინდესმა და უნეტარესმა ქრისტეფორე III-მ (ციციქიშვილი) ილუმენ ლუკას დედაეკლესიაში თავდადებული და ნაყოფიერი მოღვაწეობისათვის არქიმანდრიტის წოდება მიანიჭა.

1932 წელს კომუნისტებმა წარჩეს მონასტერი დახურეს და არქიმანდრიტი ლუკა იძულებული გახდა სოხუმის რაიონის სოფელ გულრიფში გასახლებულიყო, სადაც ერთ-ერთმა მორწმუნე ოჯახმა შეიკედლა. მამა ლუკა სოფლის სამრევლო ეკლესიაში ატარებდა წირვა-ლოცვას და დაუზარლად ასრულებდა წესებს მორწმუნეთათვის. სოფლის მოსახლეობაში ის დიდი ავტორიტეტითა და პატივისცემით სარგებლობდა. 1936 წელს სოხუმის წმინდა გიორგის სახელობის სასაფლაოს ეკლესიაში გადაიყვანეს, ხოლო აქედან, 1938 წლიდან სოხუმის ახალ სასაფლაოზე, მაცხოვრის ფერისცვალების სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დაინიშნა.

არქიმანდრიტ ლუკას უფროსი ძმა მალხაზი ნაადრევად გარდაიცვალა და 5 მცირეწლოვანი ბავშვი დარჩა. მათი აღზრდა მამა ლუკამ ითავა. იგი მათ, როგორც თავის შვილებს, ისე ზრდიდა. ბიჭებს მამა არ ახსოვდათ, ამიტომ ლუკას, როგორც აღმზრდელ მამას,

მღვდელ-მონაზონი ლუკა

ისე აღიქვამდნენ, მოძღვარმა მათ შესაბამისი განათლება მიაღებინა, შეასწავლა ნუსხა-ხუცური დამწერლობაც. ერთ-ერთ მათგანს უკიდურესი საჭიროებისათვის ისიც კი ასწავლა, როგორ მოენათლა ადამიანი: „მოუნათლავი კაცის სიკვდილი დიდი ცოდვა არისო“ — ხშირად ეტყობა ბავშვებს მამა ლუკა. კომუნისტური რეჟიმის პერიოდში მსგავსი შემთხვევა არც თუ იშვიათი გახლდათ.

არქიმანდრიტ ლუკას მოღვაწეობასა და სულიერებას დიდად აფასებდა მაშინდელი უწმინდესი და უნეტარესი, კათოლიკოს-პატრიარქი კალისტრატე (ცინცაძე), რომელსაც ახლო ნაცნობობა და ურთიერთობა აკავშირებდა მოძღვართან. სოხუმში ჩასვლისას იგი აუცილებლად მოიხმობდა მას თავისთან და დიდხანს საუბრობდნენ სხვადასხვა სულიერ საკითხებზე. შემორჩენილია ერთი წერილი, რომელსაც მამა ლუკა უგზავნის კათოლიკოს-პატრიარქ კალისტრატეს. ბარათი 1946 წლის 12 ივლისით თარიღდება:

„უწინარეს ყოვლისა შევავედრებ ჩემს უღირს ბაგით იმ უზენაეს ზეგარდამო არსს ციურ ძალას და ჭეშმარიტებას თქვენი უნეტარესობის საჯანმრთელოდ და სადღეგრძელოდ ყოფნას მთელი საქართველოს ერის სასარგებლოდ. ან კი მოგახსენებთ ჩემს ვითარებას: მოულოდნელად დავმარცხდი. ვემზადებოდი წირვისათვის, ღამის 12 საათი იყო, ლოცვა დავიწყე, თან დაღლილობისა გამო სკამზე ჩამოვჯექი. ჩემდა უნებურად დამძინებოდა მუხლებზე. სტოლზე სასანთლე იდგა. სანთელი ჩამოვარდნილა, მოკიდებია ქალაღზე. გამელვიძა, სტოლზე ცეცხლი დავინახე გაჩაღებული, უეცრად ხელი დავკარი დასაქრობად, ის კი გავაქრე, მაგრამ ხელი კი აღმოჩნდა დამწვარი ისე, რომ სამსახური გამიჭირდა. ეხლა კი ვწამლობ. ამასთან, მივმართავ სიმდაბლით თქვენ უნეტარესობას, ნება მიბოძოთ ერთი თვის დასვენება.

ამასთანავე, უბრძანოთ ლინდავის მღვდელს გიორგი ბეჟანიშვილს, ჩემი მოვალეობა განიოს დროებით და გიორგის ადგილზე მარინსკის (სოფელი სოხუმის რაიონში, აქ იყო წმინდა ხარლამპის სახელობის ეკლესია, სადაც მსახურობდა ბერძენი მღვდელი თეოდორე ივანეს ძე ისპასპისპიდი — გ. მ.) მღვდელს ებრძანოს დღეგამოშვებით გიორგის მოვალეობა შეასრულოს. თქვენი უწმინდესობის მონა და მორჩილი არქიმანდრიტი ლუკა“.

უწმინდესმა კალისტრატემ 1946 წლის 17 ივლისს ამ წერილს შემდეგი რეზოლუცია დაადო: „ამითი გაცნობებთ, რომ თქვენ ბოძებული გაქვთ ერთი თვის შვებულება და ნება გეძლევათ გადააბაროთ ეკლე-

სა

სია მღვდელ გიორგი ბეჟანიშვილს, სანამ დეკანოზი სიმონ გიგინეიშვილი კარგად გახდებოდას“.

1948 წელს არქიმანდრიტი ლუკა ჩასულა თავის მშობლიურ სოფელში გარდაცვლილი ძმის, მალხაზის უფროსი შვილიშვილის — ასევე მალხაზის მოსანათლავად. ბოლო პერიოდში იგი იშვიათად თუ ახერხებდა იქ ჩასვლას, ამიტომ უამრავმა ხალხმა მოიყარა დიდიდანვე მათ სახლთან თავი. ყველას უნდოდა ლუკა მოძღვრისათვის, სინამდის ცნობილი პიროვნებისთვის მოენათვლინებინა თავისი შვილი თუ შვილიშვილი. ამ დროს მამა ლუკა უკვე ასაკში გახლდათ, ამიტომ რძალმა, მალხაზის ქვრივმა სონია ურიდიამ სთხოვა ხალხს, მამაო ძალიან გადაიღალა და იქნებ სხვა დროს გადადოთ ნათლობაო, რაც მამა ლუკას შორს დაუჭერია და უთქვამს: „მე ღმერთსა და ეკლესიას ვემსახურები და აქედან გამომდინარე ვემსახურები ხალხს, რომელთაც აქვს სურვილი გახდნენ ეკლესიის წევრებიო, ამიტომ მუდამ მზად ვარ მოვემსახურო მათ დაულაღვადო“. მოხუცებული მოძღვარი მთელი დღე ფეხზე იდგა, ოფლად დაიღვარა, მაგრამ არ იმჩინებდა, მანამდე არ გაჩერებულა, სანამ უკლებლივ ყველა ბავშვი არ მონათლა. ეს ამბავი გახმაურდა, რასაც მამა ლუკას უფროსი ძმისშვილის, გურამის სამსახურიდან გათავისუფლება მოჰყვა.

არქიმანდრიტი ლუკა ცხოვრობდა ქ. სოხუმში, მოლოტოვის ქ. 12-ში. აღესრულა იქვე 1954 წლის 28 მარტს და, სავარაუდოდ, დასაფლავებულია ფერისცვალების ეკლესიის სასაფლაოზე. მისი ძმისშვილების გადმოცემით, მამა ლუკა ეკლესიაზე ბანდიტების თავდასხმის დროს მიყენებული დაზიანებების შედეგად გარდაიცვალა. სტალინის დროს ეკლესიასა და სახელმწიფოს შორის ურთიერთიერობის დარღვევების შემდეგ ხელისუფლება პირდაპირ ვეღარ ბედავდა მოძღვრების დახვრეტა-დაპატიმრებას და სხვადას-

ქ. სოხუმი. 1947 წლის მაისი

სხადან მარცხნიდან: საქართველოში რელიგიის რწმუნებულთა საგჟოს თავჯდომარე, პ. ჯაფარიშვილი, კათოლიკოს-პატრიარქი კალისტრატე (ცინცაძე), ნინოწმინდელი ეპისკოპოსი დიმიტრი (ლაზარიშვილი). უკან დგანან: უცხოეთი მოქალაქე, დეკანოზი ნაუშ შავინიაძე (შავდგომი — ქუთათელ-გაენათელი მიტროპოლიტი ნაუში), პროტოდიაკონი ანდროსი ასოგაძე. მარჯვნივ ფეხზე დგას არქიმანდრიტი ლუკა.

ხვა გზებით ახერხებდნენ მათ ლიკვიდაციას. მსგავსი შემთხვევები არა ერთი დაფიქსირებულა იმ წლებში.

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 489, აღწერა 1, საქმე 59486; საქართველოს საპატრიარქოს არქივი, ცხუმ-აფხაზეთის ეპარქიის ფონდი, საქმე 2323; საქართველოს უახლესი ისტორიის სახელმწიფო ცენტრალური არქივი, ფ. 1879, აღწერა 1, საქმე 27, გვ. 18; გაზეთი „საქართველო“ 1918წ. 14, გვ. 4;

ლიტ: საქართველოს მართლმადიდებელი სამოციქულო ეკლესიის 1928წ. კალენდარი.

სტატიაში გამოქვეყნებული ფოტოები მოგვანოდა ლუარსაბ ტოგონიძემ

საინტერესო მოგონებების მონოდებისათვის მადლობას მოვახსენებთ არქიმანდრიტ ლუკა ნადარეიშვილის ძმის, მალხაზის შვილიშვილს, ივ. ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტის უფროს მეცნიერ თანამშრომელს, ბატონ მალხაზ ნადარეიშვილს.

ბარაკანაშა დაბაქდილი მღვდელმთავართა ხატის ავტორია ზურაბ მანუკაშა

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინყებინებინა ვიხსნათ ისინი. ჩვენი ტელეფონებია: 298 95 41; 2 32 48 66; 5(93) 19 36 04.

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუროშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაბაქდილი მასალის გამო გთხოვთ, დავლიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (მოაწმინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: წმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესია ანგარიში № GE74LB0122124214261000 ელ.ფოსტა: sunewpress@gmail.com; sunewpress@yahoo.com მის: ერეკლე II-ს მოედანი №1 საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (შიოლაშვილი), მარიამ გავუა, ნინო გაგოშაშვილი, თამარ ასათიანი, ლუარსაბ ტოგონიძე, გიორგი მაჩუროშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გეორგიშვილი: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკაბადონებელი: ვალერიან ჯულელი, ოპერატორი, ზოია კობახიძე

ისტორიის ფურცელი

მღვდელი ნიკოლოზ ჟიჟიაშვილი
„მძარცველები ამოთხრიან ჩემს საფლავს“
1878-1955

მღვდელი ნიკოლოზ გიორგის ძე ჟიჟიაშვილი 1878 წელს თბილისის გუბერნიაში, დუშეთის მაზრის სოფელ ხორხში, გლეხის ოჯახში დაიბადა. მამამისი — გიორგი ჟიჟიაშვილი — მეცხვარეობით არჩენდა ოჯახს, ხოლო დედა — ბუბუნაურების ქალი, დიასახლისი გახლდათ. თავად ჟიჟიაშვილების გვარიდან XVIII ს-ის ბოლოსა და XIX ს-ის I ნახევარში ორი სასულიერო პირი მოღვაწეობდა ხორხის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიაში. მამა-შვილი — ზაქარია და გაბრიელ ჟიჟიაშვილები, ხოლო მამა ნიკოლოზი უკანასკნელი სასულიერო პირი გახლდათ ამ გვარიდან.

მშობლებმა პატარა ნიკოლოზი სასწავლებლად თრუსოს ხეობაში არსებულ ერთ-ერთ სამრევლო-საეკლესიო სკოლაში მიაბარეს, სადაც პირველდარსებითი განათლება მიიღო. წმინდა წერილი, გალობა და საეკლესიო ტიპიკონი კი ქვათახევის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის მონასტერში ისწავლა (მეორე ვერსიით — თბილისის მაცხოვრის ფერისცვალების სახელობის მონასტერში). აქ მან რამდენიმე წელიწადი საბერო მორჩილებაში გაატარა. 1911 წლის 28 მარტს მორჩილი ნიკოლოზი დუშეთის მაზრაში, სოფელ აბანოს წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიის მედავითნედ დაინიშნა. 1916 წლის 20 თებერვალს იგი მშობლიურ სოფელში, ხორხის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიაში გადაიყვანეს. ამავე

პერიოდში ნიკოლოზი დაქორწინდა პელაგია (პელო) აფციაურზე, რომელთანაც სამი შვილი შეეძინა: იოანე, ნინო და მარიამი.

1920 წელს სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა, უწმინდესმა და უნეტარესმა ლეონიდემ (ოქროპირიძე) მედავითნე ნიკოლოზი დიაკვნად აკურთხა, ერთ კვირაში კი მღვდლად დაასხა ხელი და ხორხის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად განამწესა.

მამა ნიკოლოზს ეკლესიისთვის უმძიმეს პერიოდში მოუხდა სასულიერო სარბიელზე გამოსვლა. 1921 წელს საქართველოს გასაბჭოებით ქვეყანაში სამღვდელოების წყნარი და უშფოთველი ცხოვრება დასრულდა. უღმრთო ხელისუფლებამ ეკლესიას ბრძოლა გამოუცხადა. დაიწყო სამღვდელოების დევნა-შევიწროება. აუტანელი გახდა ანაფორის ტარება და მღვდლობის პატივი. სასულიერო დასი უკიდურესად შევიწროებულ და დამცირებულ მდგომარეობაში იმყოფებოდა. დიდი ნაწილი ფიზიკურად გაანადგურეს, ზოგმა უარი თქვა მსახურებაზე, ვინც გადარჩა, უმძიმეს ვითარებაში აგრძელებდა ღვთისმსახურებას. მიუხედავად ამისა, XX საუკუნის 20-იანი წლებში მამა ნიკოლოზი დიდი შემართებითა და თავმდაბლობით ატარებდა სამღვდლო მძიმე ჯვარს. ეკლესიაში წირვა-ლოცვასაც აღასრულებდა და მრევლსაც ქრისტეს ერთგულებისკენ მოუწოდებდა.

XX საუკუნის 30-იანი წლების დასაწყისიდან მდგომარეობა კიდევ უფრო დაიძაბა. მღვდლები კულაკების სიაში შეიყვანეს და ქონება ჩამოართვეს. გამოწვევის არც მღვდელი ნიკოლოზი იყო. დიდი განსაცდელი შეხვდა მის ცოლ-შვილსაც. მათ გადასახლება ემუქრებოდათ, როგორც სასულიერო პირის ოჯახის წევრებს. შთამომავლების გადმოცემით, იმდენად დიდი იყო შიშის სინდრომი, რომ მამა ნიკოლოზი ვითომდა განქორწინებულა კიდევ და მეუღლესთან აღარ ცხოვრობდა, რათა ამ ფაქტით ოჯახის წევრები გადაერჩინა. მსგავსი შემთხვევები მაშინ მრავლად ხდებოდა. ამ გზით სამღვდელობა ცდილობდა, ოჯახი ანიოკებისა და დარბევისაგან ეხსნა. მიუხედავად ამისა, ადგილობრივმა ხელისუფლებამ მათ თითქმის ყველაფერი

ქვათახევის მონასტარი

ჩამოართვა. უკანასკნელი ძროხა დაუკლეს, საეკლესიო ნივთები, სარჩო-საბადებელი, რაც კი ჰქონდათ, ყველაფერი წაიღეს და ღვთის ანაბარა დატოვეს. მატყლის გადასახადს რომ ვერ იხდიდნენ, ლოგინები დაშალეს და მატყლი იქიდან ჩააბარეს. სამამულო ომის დაწყების გამო, მამა ნიკოლოზი გადასახლებას გადაურჩა, მაგრამ მის ოჯახზე ფსიქოლოგიური თუ მატერიალური ზეწოლა მაინც გრძელდებოდა, ხან ხელისუფლების მხრიდან, ზოგჯერაც კონკრეტული ადამიანებისგან. მოძღვრის რძალი აიძულეს, ეკლესიის ზარი ჩაებარებინა იარაღის დასამზადებლად. მიუხედავად წინააღმდეგობისა, ზარი მაინც წაიღეს. ხორხის ტაძარი გაძარცვეს, ინვენტარი კოლმეურნეობის კანტორაში წაიღეს, ხოლო ზარები სკოლაში ჩამოკიდეს. მამა ნიკოლოზს საცხოვრებელი სახლი ჩამოართვეს და იქ საერო სკოლა გახსნეს. რაიონის გაზეთში იბეჭდებოდა ყალბი წერილები, ვითომ იგი ხალხს ატყუებდა. მოძღვარი იძულებული გახდა, საეკლესიო მოღვაწეობას დროებით ჩამოშორებოდა და სანამ მდგომარეობა შედარებით არ ჩაცხრებოდა, თავი სოფლის მეურნეობაში მუშაობით ერჩინა. მისმა მეუღლემ ამდენ გაჭირვებას ვეღარ გაუძლო, დაავადმყოფდა და წერვიულობისგან გარდაიცვალა.

ტრაგიკულად წარიმართა მისი შვილების ცხოვრებაც. უმცროსი ასული — მარიამი — 14 წლის ასაკში ცხენიდან გადმოვარდა და გარდაიცვალა. ნინო 1935 წელს ციმბირის წყლულით გარდაიცვალა. მას დარჩა ერთი ქალიშვილი. იოანე დაოჯახდა, ჰყავდა 3 ქალიშვილი, მაგრამ რადგან მღვდლის შვილი იყო, 1941 წელს, როგორც კი სამამულო ომი დაიწყო, სხვის მაგივრად გაიგზავნა ფრონტის წინა ხაზზე, კონკრეტული განვება კი ოჯახმა საკმაოდ გვიან მიიღო. გარდა ამისა, მას მოუწყვეს შანტაჟი, ცილი დასწამეს დეზერტირობაში და ოჯახს მრავალი უსიამოვნება შეახვედრეს. სინამდვილეში იოანე ფრონტზე დაიკარგა.

მეუღლისა და შვილების დაკარგვის შემდეგ მამა ნიკოლოზი სულ მარტო დარჩა თავისი პატარა შვილიშვილებით. იგი იძულებული გახდა, მეორე ცოლი შეერთო. მას ეკატერინე ყარმაზანაშვილთან შვილი აღარ შესძენია. საშინელი დევნისა და შევიწროების მიუხედავად, მოძღვარი მაინც ახერხებდა მღვდელმოქმედებას (ლამე ხალხს ნათლავდა, მიცვალებულებს აპატიოსნებდა და ქრისტეს სარწმუნოებას ქადაგებდა).

ოჯახში გადმოცემით იციან, რომ ერთ-ერთ ოჯახში, ლხინის სუფრაზე, სტალინის სადღეგრძელოზე მის

ვაისკოპოსი ლეონიდა (ოქროპირიძე, პაპაგოშვი — კათოლიკოს-პატრიარქი)

სურათს ჭიქა შეაღწენა, ოჯახის უფროსს დაპატიმრების შეეშინდა, მაგრამ არავინ გასცა და ყველა გადარჩა.

სამღვდელოების ასეთი უკიდურესი ყოფა 1943 წლამდე გაგრძელდა. ამ წელს სახელმწიფომ ეკლესიას უფლება მისცა, დაკეტილი ტაძრები გაეხსნათ, ხოლო ღვთისმსახურებს ოფიციალურად დართეს ნება, წირვა-ლოცვა და საეკლესიო წესები აღესრულებინათ მორწმუნეთათვის. იმჟამად მოქმედი ყველა ეპარქიის ეპისკოპოსს დაევალა, სიები შეედგინათ იმ სასულიერო პირთა შესახებ, რომელთაც სურვილი გამოთქვეს, მღვდელმოქმედება და ეკლესიაში სამსახური გაეგრძელებინათ. ამასთან დაკავშირებით, 1944 წლის 30 აგვისტოს წილწნელი ეპისკოპოსი ტარასი წერილს უგზავნის სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქ კალისტრატეს (ცინცაძე), რომელშიც მღვდელ ნიკოლოზის შესახებაც არის საუბარი: „მღვდლები, რომლებიც თქვენდამო გამოგზავნილ სიაში არ იყვნენ და ნამდვილად კი მსახურობენ, არიან შემდეგნი: მღვდელი ალექსანდრე ნიკლაური, რომელიც მსახურობს და არ შეუწყვეტია მას სამსახური,

არის ერწოში თავის სოფელში მელიასხევეში და ეკლესია ჰქონდა სოფელ საყდრიონში. ეხლა აქვს თუ არა წირვა-ლოცვა, არ ვიცი ზუსტად. სადაც კი მისწვდება ერწოში, ყველგან ის ასრულებს წესებს. რადგან თქვენ არ გცოდნიათ ამ მღვდლის ყოფნა იქ, მაშასადამე, არც მირონი ექნება თქვენგან წაღებული. მე რაც მცხეთაში ვმსახურობ, 7 წელია და, მათ შორის, ექვსი წელია — წილწნის ეპისკოპოსად და არც ჩემთან გამოცხადებულა, არც მირონისათვის და არც არაფრისათვის. საინტერესოა, რით ნათლავს ბავშვებს? ასევე მსახურობს მღვდელ-მონაზონი დანიელი (გილაშვილი — გ. მ), ესეც ერწოში, ოღონდ, არ ვიცი, რომელ სოფელში. მღვდელმა ნიკლაურმა იცის მისი მისამართი. შარშან იყო ჩემთან, მანდატს თუ ადგილს თხოულობდა, მე თქვენთან გამოგზავნე და არ ვიცი, იყო თუ არა. შემდეგია მღვდელი ნიკოლოზ ჟიჟიაშვილი, რომელიც უკურთხებია მღვდლად კათოლიკოს-პატრიარქს ლეონიდეს (ოქროპირიძე). მედავითნეობა უსწავლია ფერისცვალების მამათა მონასტერში, მსახურობდა მედავითნედ ჯერ კობში, შემდეგ კი თავის სოფელში ხორხში და ამავე სოფლის წმ. გიორგის ეკლესიის სახელზედ კურთხეულია 1920 წელს, სადაც დღემდე მსახურობდა. არის 67 წლის“.

გარდა ამისა, იმ პერიოდში თავად ხორხის მცხოვრებლებმა გამოთქვეს სურვილი, ჰყოლოდათ საკუთა-

რი მღვდელი სოფელში. 1944 წლის 7 აგვისტოს სოფელ ქვემო ხორხის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიის მრევლმა თხოვნით მიმართა კათოლიკოს-პატრიარქ კალისტრატეს: „ჩვენ, სოფელ ქვემო ხორხის მცხოვრებლები, ქვემოთ ამის ხელის მომწერნი, გთხოვთ თქვენს უწმინდესობას, რათა დაგვიმტკიცოთ ქვემო ხორხის წმინდა გიორგის ეკლესიის მოძღვრად ყოფილი მღვდელი ნიკოლოზ გიორგის ძე ჟიჟიაშვილი. ამავე სოფელში მცხოვრები, ჩვენი სურვილის დასასაბუთებლად, ამავე თხოვნაზე ვანერო ხელს 28 კაცი“.

ამ ამბიდან ერთი კვირის თავზე კათოლიკოს-პატრიარქი კალისტრატე ადასტურებს თავის ნებართვას, საბუთზე შემდეგი მინაწერით: „ხელის მოწერითა და ბეჭდის დასმით ვადასტურებ, რომ ამის წარმომდგენ მღვდელ ნიკოლოზ ჟიჟიაშვილს, თანახმად დუშეთის რაიონის სოფელ ქვემო ხორხის წმინდა გიორგის ეკლესიის მრევლის თხოვნისა, ნება ეძლევა ქრისტიანული წესები შეუსრულოს იმ მოქალაქეთ, რომელნიც მიმართავენ მას ამგვარი თხოვნით“.

მიუხედავად სახელმწიფოს მხრიდან დათმობისა და ტერორის შემცირებისა, სამღვდელოების მდგომარეობა მაინც მძიმე რჩებოდა. ხელისუფლებამ გადასახადების გაზრდით გადანაწილა წელში გაეწყვიტა გადარჩენილი სამღვდელოება. გადასახადები იმდენად დიდი იყო, რომ მღვდლები იძულებული ხდებოდნენ, კვლავ უარი ეთქვათ მსახურებაზე. რამდენიმეწლიანი მსახურების შემდეგ, 1949 წლის 4 მაისს, მღვდელი ნიკოლოზი კათოლიკოს-პატრიარქ კალისტრატეს წერს: „ყოვლადსამღვდელო ეპისკოპოს ტარასის მიერ მოცემული მანდატით მე ვასრულებდი მღვდელმოქმედებას მორწმუნეთათვის უინვალის, ანანურისა და ფასანაურის რაიონებში. შემოსავალი მცირე მქონდა და ვყიდდი ნივთებს ოჯახიდან, შემოწერილი გადასახადების დასაფარავად. თუ რაიმე გამაჩნდა, ყველაფერი გავყიდე. უკანასკნელად შემანერეს 10 000 მანეთი. მე ამ თანხის გადახდა არ შემიძლია. ამიტომ ვთხოვ თქვენს უწმინდესობას, თავისუფალი გამხადოს

მარცხნიდან: ეპისკოპოსი ტარასი (კანაფლაკი) და კათოლიკოს-პატრიარქი კალისტრატე (ცინცაძე)

მღვდლობის მოვალეობისაგან. მე ისედაც თავი გავანებე მღვდელმოქმედებას 1949 წლის იანვარში“.

ყოველმხრივ შევიწროებული და განაშეზღუდული მოძღვარი იძულებული გახდა, საეკლესიო ცხოვრებას ჩამოშორებოდა და ისევ სოფლის მეურნეობას დაბრუნებოდა. იგი ძალიან განიცდიდა ამ ამბავს, მაგრამ თავს ზევით ძალა არ იყო, ხელისუფლება მას არანაირ გასაქანს არ აძლევდა. დადარდიანებული მამა ნიკოლოზი 1955 წელს გარდაიცვალა. ოჯახმა და ნათესავებმა მისი ცხედარი სოფლის საგვარეულო სასაფლაოზე დაკრძალეს. სიკვდილის წინ მამოს უთხოვია, რომ იგი სამღვდელო შესამოსლით დაეკრძალათ, ოღონდ თავისი ვერცხლის სამკერდე ჯვარი არ დაეკიდათ გულზე. უთქვამს: „მძარცველები ამოთხრიან ჩემს საფლავს და მოიპარავენო“. მართლაც, სააღდგომოდ, სასაფლაოზე გასულ ოჯახის წევრებს მისი საფლავი გაძარცვული დახვდათ. სარწმუნოებისთვის ტანჯული და განაშეზღუდული მოძღვარი საფლავშიც კი არ დაასვენეს მოძალადეებმა.

წყარო: საქართველოს საპატრიარქოს არქივი, ნილკნის ეპარქიის ფონდი, საქმე 34, ფურც. 110; საქმე 1823, ფურც. 12; საქმე 1646; ჟურნალი „საქართველოს საეგზარქოსოს უწყებანი“ 1911წ. 8; 1916წ. 5-6; მღვდელ ნიკოლოზ ჟიჟიაშვილის საოჯახო არქივი.

გარეკანზე დაბეჭდილი მღვდელმთავართა ხატის ავტორია ზურაბ მანდავაძე

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახოთ ვიხსნათ ისინი.

ჩვენი ტელეფონებია: 298 95 41; 2 32 48 66; 5(93) 19 36 04.

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუროშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაბეჭდილი მასალების გამო
გთხოვთ, დავალიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“
(მთანამინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: ნმ.
ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესია ანგარიში № GE74LB0122124214261000
ელ.ფოსტა: sunewpress@gmail.com; sunewpress@yahoo.com
მის: ერეკლე II-ს მოედანი №1 საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი.
ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (შიოლაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გაგოშაშვილი, თამარ ასათიანი, ლუარსაბ ტოგონიძე, გიორგი მაჩუროშვილი, იახაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გვარცველვა: ცარი ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკაბდონებელი: ვალერიან ჯულელი, ოპერატორი, ზოია კობახიძე

საგარეო ურთიერთობების
სამსახურიმსოფლიო საეკლესიო კრების
მოსამზადებელი შეხვედრა სტამბოლში

2014 წლის 7 მარტს სტამბოლში „ინაქსისი“ — 14 ადგილობრივი მართლმადიდებელი ეკლესიის წარმომადგენლის შეხვედრა შედგება. ეკლესიათა წარმომადგენლები კონსტანტინოპოლის პატრიარქ ბართლომეოსის მოწვევით ჩაბრძანდებიან ფანარზე, საპატრიარქო რეზიდენციაში იმ საკითხების განსახილველად, რომლებიც დაკავშირებულია სამომავლოდ დაგეგმილ მსოფლიო საეკლესიო კრებასთან. მსგავსი შეხვედრა 2008 წელსაც გაიმართა.

გასულ კვირას კუნძულ ხალკიზე სტუმრობისას პატრიარქმა ბართლომეოსმა განაცხადა, რომ იგი დარწმუნებულია, მართლმადიდებელ ეკლესიათა მეთაურების შეხვედრა სტამბოლში წარატებით ჩაივლის. მან ასევე აღნიშნა, რომ მსოფლიო საეკლესიო კრება 2015 წელს გაიმართება. კონსტანტინოპოლის ეკლესიის მეთაურის თქმით, მარტის შეხვედრამ უნდა დაადგინოს კრების გამართვის ზუსტი თარიღი.

ბელგიაში გავრცედა ევთანაზიის
დაკანონებას აპირებენ

ბელგიის პარლამენტმა დაამტკიცა კანონი ბავშვთა ევთანაზიის შესახებ, რომელიც არასრულწლოვან მოქალაქეებს უფლებას აძლევს, საკუთარი ნებით თქვან უარი სიცოცხლეზე.

დებატებსა და კენჭისყრას მასობრივი გამოსვლები ახლდა თან. მოსახლეობის აზრი ორად გაიყო. ამჟამად ბრიუსელში ელოდებიან, რას იტყვის მეფე ფილიპი. თუ ის უარს განაცხადებს კანონპროექტის ხელმოწერაზე, ქვეყანას, როგორც მოსალოდნელია, პოლიტიკური კრიზისი ემუქრება.

ბელგიის პარლამენტმა 86 ხმით 44-ის წინააღმდეგ მოიწონა ევთანაზია არასრულწლოვნებისათვის. 12-მა დეპუტატმა თავი შეიკავა, თუმცა ისინი, სიმცირის გამო, ნებისმიერ შემთხვევაში ვერაფერს შეცვლიდნენ. ბელგია მეორე ქვეყანაა მსოფლიოში ჰოლანდიის შემდეგ, სადაც, თუკი მეფე ხელს მოაწერს, ბავშვთა თვითმკვლელობა სამედიცინო ცნობაზე დაყრდნობით დაკანონდება.

ჰოლანდიაში ევთანაზია 12 წლიდანაა დაშვებული. ბელგიაში ასაკი შეუზღუდავია.

კანონპროექტის თანახმად, უკურნებელი სენით და-

ავადებულ არასრულწლოვნებს შეუძლიათ მოითხოვონ ევთანაზია იმ შემთხვევაში, თუ მათი ტკივილი გაუსაძლისია და მისი შემსუბუქების საშუალება არ არსებობს, დაავადება კი, ექიმის პროგნოზით, უახლოეს მომავალში პაციენტის სიკვდილს გამოიწვევს. ევთანაზიის მოთხოვნა დამოწმებული უნდა იყოს მკურნალი ექიმის მიერ და თან უნდა ერთვოდეს მშობლების თანხმობა.

ბათუმის გაცხოვრის შოვის

ტაძრის რესტავრაცია ჩაუტარდება

პალესტინის ეროვნულმა ადმინისტრაციამ მოახერხა შეთანხმების მიღწევა იმ ეკლესიების წარმომადგენლებთან, რომლებიც განაგებენ მაცხოვრის შოვის ტაძრის ბეთლემში. უახლოეს მომავალში ქრისტიანთა ერთ-ერთი მთავარ სინამდეს რესტავრაცია ჩაუტარდება. როგორც ვარაუდობენ, სამუშაოს მთლიანი ღირებულება დაახლოებით 20 მილიონი დოლარი იქნება.

გეგმა ითვალისწინებს ტაძრის კაპიტალურ რემონტს. ყველაზე რთულია სახურავის რესტავრაცია, რომელიც 200 წელია არ გამოუცვლიათ. მიზეზი, რის გამოც ტაძარი ავარიულ მდგომარეობაშია მივიდა, მასზე პასუხისმგებელ კონფესიათა შორის ხანგრძლივი კონფლიქტი იყო.

მეცნიერებს თქმით, სოკოსა და ნესტისაგან დაზიანებულია ტაძრის სახურავის სხივები, ამასთან, მათივე თქმით, ეს სხივები უძველესია და 1470 წელს ვენეციიდან ჩამოიტანეს, ხოლო XIX საუკუნეში ჩატარებული რემონტის დროს დაზიანებული ნაწილების ნაცვლად ანატოლიის მუხა გამოიყენეს.

იმ კონსტრუქციის სანაცვლოდ, რომელიც ვერ აღდგება, ახალს დაამაგრებენ, რომელიც 300-წლოვანი ხისგან იქნება დამზადებული. ახალი სხივები არა მარტო ნესტისა და სოკოს სანაღამდეგო ხსნარით დამუშავდება, არამედ საგანგებო ქსოვილითა და დამაგრება.

ფრანცისკანელთა ორდენის ბერის — სტეფანე მილოვიჩის თქმით, ქრისტიანული სინამდეს აუცილებლად უნდა გადაარჩინონ. სწორედ ეს საკითხი გახდა მთავარი კათოლიკეების, მართლმადიდებლებისა და სომხური ეკლესიის წარმომადგენლებისათვის, რათა დაევიწყებინათ ძველი უთანხმოება და შეთანხმებულად ეზრუნათ ტაძრის რესტავრაციისათვის.

მოამზადა

თამარ ასათიანმა

ისტორიის ფურცელი

დეკანოზი მიხეილ ხელაშვილი
1842-1910

დეკანოზი მიხეილ იოსების ძე ხელაშვილი 1842 წელს, ქ. თელავში, ერისკაცის ოჯახში დაიბადა. ხელაშვილების გვარში არაერთი გამოჩენილი პიროვნება და საზოგადო მოღვაწე აღზრდილა. მათ შორის იყვნენ ბატონიშვილების კარის ეკლესიის მოძღვარი და მწერალი, მღვდელ-მონაზონი იონა (ერისკაცობაში —

იოანე ხელაშვილი, 1772-1837) და გარეჯის წმინდა იოანე ნათლისმცემლის სახელობის მონასტრის წინამძღვარი, კალიგრაფი, მწიგნობარი და საუცხოო მგალობელი — არქიმანდრიტი თეოდოსი (ერისკაცობაში — ნიკოლოზ გიორგის ძე ხელაშვილი, 1777-1844). სწორედ ამ საუკეთესო მამულიშვილების ნაკვალევსა და

იდეებზე აღიზარდა მომავალი მოძღვარიც. პირველ-დანყოფითი განათლება პატარა მიხეილმა თელავის სასულიერო სასწავლებელში მიიღო. 1857 წელს სწავლა თბილისის სასულიერო სემინარიაში განაგრძო, რომელიც 1863 წელს მეორე ხარისხის დიპლომით დაასრულა. 1863 წლის 25 ივნისს მიხეილი მშობლიურ ქალაქს დაუბრუნდა და თელავის სასულიერო სასწავლებლის ქვედა განყოფილებების მასწავლებლად დაინიშნა. 1863 წლის 6 სექტემბერს კიევის სასულიერო აკადემიურმა საბჭომ დაამტკიცა ამ თანამდებობაზე. 1864 წლის 1 სექტემბრიდან ამავე წლის 22 დეკემბრამდე შეთავსებით ასწავლიდა მეორე კლასებშიც. 1866 წლის 13 დეკემბერს სასწავლებელში დამსახურებული სამსახურისთვის თბილისის სასულიერო სემინარიის პედაგოგიურმა საბჭომ ახალგაზრდა პედაგოგი 23 მანეთით დააჯილდოვა.

1867 წელს მიხეილმა ჯვარი დაიწერა მარიამ ზაქარიას ასულზე (დაბ. 1848წ.), რომელთანაც ექვსი შვილი შეეძინა: ელისაბედი, ვლადიმერი, ანა, ნესტორი, სიდონია და ქსენია. ნიჭიერ და პერსპექტიულ მასწავლებელზე სასწავლებელში დიდ იმედებს ამყარებდნენ, თუმცა მან მღვდლობის საპატიო, მაგრამ მძიმე ჯვარი აირჩია. ამისთვის ჯერ სასულიერო უწყებაში შესვლა იყო საჭირო, რადგან იგი მოქალაქის ოჯახიდან იყო და ამის გამო მისი ხელდასხმა არ შეიძლებოდა. შესაბამისი საბუთების მომზადებისა და ნებართვის მიღების შემდეგ, 1867 წლის 24 სექტემბერს მიხეილი სასულიერო უწყებაში გადავიდა. 1867 წლის 8 ოქტომბერს საქართველოს ეგზარქოსმა ევსევიმ (ილინსკი) იგი დიაკვნად აკურთხა, ხოლო ამავე წლის 14 ოქტომბერს მღვდლად დაასხა ხელი და თელავის მაზრის სოფელ ურიათუბნის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად განამსახრა. 1871 წლის 12 იანვარს ერთგული სამსახურისათვის ეგზარქოსმა ევსევიმ მწყემსმთავრული მადლობა გამოუცხადა. 1871 წლის 28 აგვისტოს ურიათუბნის ეკლესიის საეკლესიო ინვენტარით შემოკებისათვის კვლავ გამოეცხადა მადლობა. 1872 წლის 29 სექტემბერს საგვერდულით დაჯილდოვდა. 1875 წლის 4 სექტემბერს კურდღელაურის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მი-

ძინების სახელობის ეკლესიაში გადაიყვანეს. 1873 წლის 9 იანვრიდან 1877 წლის 30 აგვისტომდე მამა მიხეილი იყო თელავის სასულიერო სასწავლებლის მმართველი კომიტეტის წევრი. 1877 წლის 3 ივნისს საქართველო-იმერეთის სინოდალურმა კანტორამ თელავის მაზრის მონასტრებისა და ტაძრების ქონებათა აღმრიცხველი კომისიის წევრად დაადგინა. 1877 წლის 4 ოქტომბერს რუსეთ-თურქეთის (1877-1878) ომში დაჭრილი ჯარისკაცებისთვის უანგარო და თავდადებული სამსახურისათვის იმპერატრიცა ოლღა თეოდორეს ასულმა სპეციალური მადლობის სიგელი უბოძა. 1878 წლის 15 აპრილს სკუფია მიიღო. 1879 წლის 4 მაისს აღმოსავლეთ საქართველოს ეპარქიების მონასტრებისა და ტაძრების ქონებათა აღმრიცხველი კომისიის წევრად აირჩიეს. 1879 წლის 23 ნოემბერს მღვდელი მიხეილი საქართველოს სამზრუნველოს თელავის განყოფილების წევრად დაინიშნა. ამ სამზრუნველოს სასულიერო პირთა ობოლ ბავშვებზე ზრუნვა ევალებოდა. 1879 წლის 20 დეკემბერს თელავის ოლქის სამღვდლოებამ მთავარბუცესად გამოარჩია. 1883 წლის 6 მაისს კამილაევკა ეწყალობა. 1891 წლის 29 აპრილს სამკერდე ოქროს ჯვრით დაჯილდოვდა.

მღვდელი მიხეილი ბევრს ზრუნავდა თავის სამთავარბუცესო ოლქში განათლებისა და მნიგნობრობის განვითარებაზე. მისი დაუღალავი მოღვაწეობისა და მეცადინეობის შედეგად არაერთ სოფელში გაიხსნა დანყოფითი სკოლები, სადაც მრავალმა მოზარდმა მიიღო განათლება. 1894 წელს გაზეთი „ივერია“ წერდა: „3 ნოემბერს სოფ. ვარდისუბანში მოვიდა ბლალორჩინი მამა მიხეილ ხელაშვილი, რომელმაც შეჰკრიბა ხალხი და დიდხანს ელაპარაკა სასწავლებლის მნიშვნელობის შესახებ. ხალხი ჯერ უარზედ იდგა, მაგრამ ბლალორჩინის მამაშვილურმა დარიგებამ იმოქმედა და გადასწყვიტეს სასწავლებლის დაარსება. მაშინვე ადგილობრივმა მღვდელმა, მამა ალექსანდრე ტაბლიაშვილმა, იქირავა თავის ხარჯით ორი ოთახი, მღვდელმა ზაქარია მთვარელაშვილმა შემოსწირა ერთი თუმანი სტოლებისთვის, რამდენიმე ცალი დედენა და ასპიდის დაფა. ამ სასწავლებელში სწავლა უკვე დაიწყო. სწავლობენ 14 ქალი და 16 ვაჟი. მასწავლებლად ადგილობრივი მღვდელი ალექსანდრე ტაბლიაშვილია“.

1896 წლის 30 ნოემბერს მღვდელი მიხეილი თბილისის სასწავლო კომიტეტის თელავის სასულიერო სასწავლებლის განყოფილების წარმომადგენლად აირჩიეს. 1898 წლის 7 ივნისს, სიონის საკათედრო ტაძარში, ეკლესიაში ხანგრძლივი და ერთგული სამსახურისთვის მამა მიხეილს დეკანოზის წოდება მიენიჭა.

1898 წლის 1 ოქტომბერს დეკანოზი მიხეილი თელავის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მი-

ქალაქი თელავი — ბატონის ციხე

ძინების სახელობის საკათედრო ტაძრის წინამძღვრად დაინიშნა. ახალმა წინამძღვარმა უპირველესად ყურადღება მიაქცია საკათედრო ტაძრის ეზოში არსებულ სამრევლო-საეკლესიო სკოლას, რომელიც საყარაულო ოთახში იყო მოთავსებული და 20 მოწაფეს ძლივს იტევდა. სკოლაში საკათედრო ტაძრის დიაკონი ასწავლიდა, რომელიც დროის უქონლობის გამო ვერ ახერხებდა, ჯეროვანი პედაგოგობა გაენიშა ბავშვებისათვის. მამა მიხეილის შუამდგომლობით ეპარქიალურმა სამოსწავლო საბჭომ ხაზინიდან 300 მანეთი გაიღო ახალი მასწავლებლის დასაქირავებლად. თბილისიდან გამოიგზავნა ფერისცვალების მონასტრის სამრევლო სკოლის მასწავ-

დეკანოზი მიხეილი

ლებელი ონისიმე ჭიქაძე, რომელიც 1899 წლის 16 თებერვლიდან შეუდგა მოვალეობის შესრულებას. გარდა ამისა, მამა მიხეილმა სკოლისათვის დაიქირავა მშვენიერი ნათელი ბინა, ზაქარია ჩხიკვაძის სახლის მეორე სართულზე, სადაც განთავსდა მასწავლებელთა ოთახებიც. ამ ახალ სკოლაში 60 ქალ-ვაჟი მიიღეს. სწავლა დაიწყო 15 მარტს. ონისიმე ჭიქაძე გალობის მცოდნეც აღმოჩნდა და თელავის საკათედრო ტაძრისთვის თელავის სამოქალაქო სკოლის მოწაფეთაგან შეადგინა ხორო (მგალობელთა გუნდი), რომელიც შაბათ-კვირასა და დღესასწაულებში გალობდა ტაძარში. სკოლამ ისე გაითქვა სახელი, რომ სასწავლო წლის ბოლოს მამა მიხეილი იძულებული გახდა ეშუამდგომლა სასულიერო მთავრობასთან, რათა ქალთათვის ცალკე განყოფილება გაეხსნათ, რადგან სწავლის მსურველნი მრავლად გამოჩნდნენ. ქალთა განყოფილების მასწავლებლად თელავის წმ. ნინოს სახელობის სასწავლებლის კურსდამთავრებული ალექსანდრა კანკოვა დაინიშნა.

დეკანოზ მიხეილის ამ წამოწყებას გაზეთი „ივერია“ გამოეხმაურა, რომელიც მის კეთილსინდისიერ და თავდაუზოგავ მოღვაწეობაზე დიდ იმედებს ამყარებდა:

„სასიამოვნო სანახავია, როდესაც ეკლესიაში ვხედავთ 100-ზე მეტ ბავშვს, რომლებიც მოწინებით სდგანან რიგზე და ამავე დღეს ამათი ამხანაგები — მგალობლები — კლიროსზე მშვენივრად გალობენ. ეს ყველა დეკანოზ მიხეილის მეოხებითა და მასწავლებელთა მეცადინეობით მოხერხდა. როგორც გავიგეთ, მამა ხელაშვილს დაუწყია შუამდგომლობა, რათა ნება დართონ გახსნას საკვირაო სკოლა და იმედი, ჩქარა მოუვა ნებართვა. აგრეთვე მას განზრახული აქვს ეკლესიას დაადგას გუმბათი, რაიც ეხლა არა აქვს საკათედრო ტაძარს.“

ვუსურვებთ ყოველსავე სიკეთეს ღრმად პატივცემულს მამა დეკანოზ ხელაშვილს ამ კეთილშობილური საქმის წამოწყებისათვის“.

სასულიერო მთავრობამ მხედველობაში მიიღო მამა მიხეილის ნაყოფიერი სამსახური და 1899 წლის 25 იან-

ვარს ეგზარქოსმა ფლაბიანემ (გოროდეცკი) იგი მაღლობის სიგელით დააჯილდოვა.

მართლაც, საკვირაო სკოლის გახსნის სურვილიც მალე წარმატებით დასრულდა და 1899 წლის 28 ნოემბერს იგი დიდი ზეიმით აკურთხეს. პირველ მიღებაზე 200-მდე ქალ-ვაჟი მიიღეს, რომელთაც ჯერ მხოლოდ წერა-კითხვას ასწავლიდნენ. ასაკი 7 წლიდან 20 წლამდე განისაზღვრა. ერთი წლის განმავლობაში ამ ჯგუფმა შეისწავლა ქართული წერა-კითხვა და თითქმის ნახევარი „დედაენა“ დაასრულა, ხოლო მომდევნო წელს დაიწყო „ბუნების კარის“ კითხვა. ამ სკოლის გამგედ სამი წლის განმავლობაში იყო ნიკიფორე მამინაიშვილი, რომელმაც საკვირაო სკოლას

შეუძინა მრავალი საკითხავი წიგნი ქართულ ენაზე და სამოსწავლო ნივთები. 1902 წელს ნიკიფორე სხვაგან გადაიყვანეს და მის ადგილზე მასწავლებელი ქრისტეფორე ზარაფიშვილი დაინიშნა. ამავე წელს სკოლა თელავის საკათედრო ტაძრის სამრევლო სკოლის შენობაში გადაიტანეს. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ სკოლაში მოწაფეთაგან უმეტესი ნაწილი სომხები და ხელოსნის შვილები იყვნენ, მცირე ნაწილი კი ქართველობა და გლეხის შვილები. უღარიბეს მოწაფეებს კი უფასოდ ასწავლიდნენ.

დეკანოზი მიხეილი განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობდა ძველი ქართული ისტორიული ხუროთმოძღვრული ძეგლების შესწავლის საქმეს. როგორც მონასტრებისა და ტაძრების ქონებათა აღმრიცხველი კომისიის წევრი, იგი ბევრს მოგზაურობდა აღმოსავლეთ საქართველოს სხვადასხვა ადგილებში და უამრავი ტაძარი თუ მონასტერი აქვს აღწერილი და გამოკვლეული. წლების განმავლობაში მან შეკრიბა და დაამუშავა ბევრი ისტორიული საბუთი. დაღუპვას გადაარჩინა უნიკალური სიგელ-გუჯარები. თავისი ნაშრომებს იგი აქვეყნებდა იმჟამინდელ ქართულ საეკლესიო თუ საერო ჟურნალ-გაზეთებში. მაგ: 1885 წელს საეკლესიო ჟურნალ „მწყემსში“ დაიბეჭდა მისი სტატიები, სათაურით — „საისტორიო მასალა“, რომელშიც საკმაოდ ვრცლად და საინტერესოდ იყო აღწერილი ალავერდის, შუამთის, სვეტიცხოვლის, ბოდბისა და იყალთოს ძეგლების ისტორიული სიძველეები და სინამდევები, ტაძრების ისტორია და იქ დაცული სიგელ-გუჯარები.

გარდა ამისა, დეკანოზ მიხეილის მეცადინეობით აღდგა და განახლდა რამდენიმე ტაძარი, ზოგს რესტავრაცია ჩაუტარდა, ზოგიც ახლიდან აშენდა. 1905 წელს უცნობი ავტორი „დიმიტრაშვილის“ ფსევდონიმით გაზეთ „ცნობის ფურცელში“ წერდა: **„თელავის თავში აღმოსავლეთის მხრივ ერთ პატარა გორაზე აშენებულია ეკლესია — სამების სახელობაზე. თვით ეკლესია თალიანია და პატარა, ასე სიგრძით 2-ნახევარი საყენი იქნება, ხოლო სიგანით — 2 საყენი. ტრაპეზი ჯერ ისევ ხელუხლებელია, ხოლო თვით**

ქვითკირისა და თავი აქვს გაფუჭებული. კანკელზე, მაღლა, ხუთი ძველი ხელოვნური მხატვრობა, ხუცური ზედწარწერით, ჯერ ისევ შეუბღალავად დარჩენილა, ხოლო დაბლა არსებული მხატვრობა გაუქმებულა გამხეცებულ კაცთა ხელებით. იქ ჯერ კიდევ ნათლად ეტყობა დანით ნაჩხვლეტი, ხელით ნახევი, ტყვიისგან შეტრუსული და დაგლეჯილი. ალბათ აქ უვარჯიშო ბოროტად აღვისილ სულებს. ერთი სიტყვით, ეს ხდება უბრალო სახლად, სადაც შეიყრებიან ხოლმე მთვრალი თავხედი რაინდები და თამაშობენ ბანქოს ავდრიან დღეებში. ეს ეკლესია დღესასწაულობს აღდგომის მესამე დღეს — სამეობბას. დილიდანვე დიდძალი ხალხი შეიყარა, თუმცა ყველამ დაანთო სანთელი, მაგრამ არცერთის თვალი არ მიიპყრო ეკლესიის მდგომარეობამ. ეს ეკლესია თელავის საკათედრო სობოროს კრებულის მფარველობის ქვეშ იმყოფება, და იმედიც უნდა ვიქონიოთ, რომ დეკანოზი მიხეილ ხელაშვილი, რომელმაც თავის გადმოსვლის შემდეგ თელავში ბევრ უყურადღებოდ დატოვებულ ეკლესიებს მიაქცია ყურადღება, ითავა მისი განახლება და სხვა ბევრი საკეთილო და სასარგებლო საქმის გაკეთება და, იმედია, ამასაც არ გაუშვებს უზრუნველად, შეჰკრებს შემოწირულებას თუნდაც მარტო ამ დღეს მლოცველთაგან, განახლებს მხატვრობას და ეკლესიას, ისე რომ, შესაძლებელი გახდეს შესრულება ლოცვა-წირვისა, თორემ გავლენ დრონი და ეს ეკლესია თავხედ გამხეცებულ ხელთა და შეუბრალებელ ბუნების მოვლენათაგან სრულიად განადგურდება და მოიპობა“.

სამწუხაროდ, ჩვენთვის უცნობია, მოახერხა თუ არა მამა მიხეილმა ამ ტაძრის აღდგენა-გამშენება. თუმცა, ესეც რომ არ ექნა, მან სხვა უამრავი კეთილი

თელავის ქალთა სასწავლებლის პედაგოგები.
ცენტრში ზის დეკანოზი მიხეილ ხელაშვილი

და ეკლესიისათვის მნიშვნელოვანი საქმეები განახორციელა. მან თავისი წვლილი შეიტანა საქართველოს ისტორიის კვლევის დარგშიც. დეკანოზი მიხეილ დაჯილდოებული გახლდათ — 1902 წლის 3 თებერვალს წმინდა ანას III ხარისხის ორდენით, ხოლო 1903 წლის 6 მაისს — წმინდა ანას II ხარისხით ორდენით. იგი ღვაწლმოსილი აღესრულა 1910 წლის 7 იანვარს და დასაფლავებულია თელავის ძველ სასაფლაოზე.

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 489, აღწერა 1, საქმე №38939; ჟურნალი „საქართველოს საეგზარქოსოს სასულიერო უწყებანი“ 1891წ. №7; 1897წ. №1; 1898წ. №18; №20; 1899წ. №5; 1902წ. №15-16; 1903წ. №11; ჟურნალი „საქართველოს საეგზარქოსოს უწყებანი“ 1910წ. №20; გაზეთი „ივერია“ 1894წ. №239, გვ. 3; გაზეთი „ივერია“ 1898წ. №249, გვ. 3-4; გაზეთი „ცნობის ფურცელი“ 1899წ. №944, გვ. 2; 1901წ. №1430, გვ. 4; 1905წ.; გაზეთი „დროება“ 1910წ.;

**სტატიაში გამოქვეყნებული ფოტოები
მოგვანოდა ლუარსაბ ტოგონიძემ**

ბარეკანაშა დაბაჟდელი მღვდელმთავართა ხატის ავტორია ზურაბ მანდავაძე

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახოთ ვინაა ისინი. ჩვენი ტელეფონებია: 298 95 41; 2 32 48 66; 5(93) 19 36 04.

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუროშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაბაჟდელი მასალების გამო
გთხოვთ, დავალიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“
(შთანთქმდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: ნმ.
ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესია ანგარიში № GE74LB0122124214261000
ელ.ფოსტა: sunewpress@gmail.com; sunewpress@yahoo.com
მის: ერეკლე II-ს მოედანი №1 საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი.
ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (შიოლაშვილი), მარიამ გავუა, ნინო გაგოშაშვილი, თამარ ასათიანი, ლუარსაბ ტოგონიძე, გიორგი მაჩუროშვილი, ია ბაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გავრცელება: ცარო ვარდიშელი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკამაფონებელი: ვალერიან ჯუღელი, ოპერატორი, ზოია კობახიძე

ისტორიის ფურცელი

სარწმუნოებრივი მდგომარეობა
თუშეთში XIX ს-ის დასაწყისში

I ნაწილი

თუშეთი საქართველოს ისტორიულ-გეოგრაფიული მხარეა. იგი მდებარეობს კავკასიონის მთავარი ქედის გადაღმა, მის ჩრდილოეთ კალთაზე. აღმოსავლეთით თუშეთს საზღვრავს დაღესტანი, დასავლეთით — ფშავი და ხევსურეთი, ჩრდილოეთით — ჩეჩნეთი, სამხრეთით — კახეთი.

ვახუშტი ბაგრატიონის მიხედვით: „თუშეთს უკავია ორი ხევი — გომენრისა და პირიქითისა. გომენრის ხევი აერთიანებს ნოვათის და გომენრის თემებს, ხოლო პირიქითისა — პირიქით და ჩალმა თემებს“. დღევანდელი ადმინისტრაციული დაყოფით თუშეთის მთელი ტერიტორია კახეთის მხარის ახმეტის მუნიციპალიტეტში შედის და 10 სოფელს მოიცავს, სადაც მუდმივი მოსახლეობა შემორჩა. თუშეთის ცენტრად ითვლება სოფელი ომალო.

თუშებს ზოგჯერ მთათუშეთსაც უწოდებენ, რადგან თუშები ბარშიც სახლობენ, კერძოდ, ახმეტისა და თელავის რაიონებში. მაგრამ „ბარის თუშეთი“ სინამდვილეში კახეთია, ამიტომ ტერმინი „მთათუშეთი“ არც ისტორიულადაა გამართლებული და ვერც თანამედროვე ვითარებას ასახავს.

თავადი იოანე შერმაზანის ძე აფხაზი კახეთში, სოფელ კარდენახში დაშვებულ აფხაზეთის მთავართა — შერვაშიძეთა საგვარეულოს ეკუთვნოდა. ისტორიკოს პლ. იოსელიანის სიტყვით, იგი მეფე გიორგი XII-ს ჰყავდა მიღებული და ხშირად, როგორც კარგ დეკლამატორს, ლექსებს ათქმევინებდა ხოლმე. თავადმა იოანემ, 1803 წლის 9 მარტს, ბელაქანში, გენერალ გულიაკოვის რაზმში ლეკებთან ბრძოლისას, თავი განსაკუთრებულად ისახელა. 1812 წელს კახეთის აჯანყების დროს იგი ვერ მიიმხრეს, ამიტომ აჯანყებულებმა სახლ-კარი გადაუწვეს და აუწიოკეს, ვენახები გადაუკაფეს და საქონელიც წაუსხეს. იოანე აფხაზი რუსის ჯართან დარჩა და ძალიან უწყობდა ხელს აჯანყების ჩაქრობას. ნიშნად მადლობისა, მეფის მთავრობამ მას პირდაპირ კაპიტნობა უძოდა, ხოლო მის ორ მოსწრებულ ვაჟს — დავითსა და შერმაზანს — პრაპორშოკობა. შვიდი წელი იოანე აფხაზი თუშ-ფშავ-ხევსურეთის მოურავი იყო, შემდეგი ექვსი წელი კი სიღნაღის მაზრის თავადაზნაურთა წინამძღოლად ითვლებოდა. 1826 წლის 7 მარტს იოანე აფხაზს, თავის სამი შვილთან ერთად (მესამე ვაჟი იყო დიმიტრი), თავადის ნოდება დაუმტკიცეს, 1832 წელს კი მაიორობა ებოძა. გარდაიცვალა 1847 წლის 16 ივლისს.

იოანე აფხაზის მამას — შერმაზან აფხაზს — ბრალად ედებოდა ლევან ბატონიშვილის მოწამვლა (პუპლია (ალექსანდრე) ორბელიანი — „ნერილები და მასალები საქართველოს ისტორიისათვის“. ნ. 1, 1914 წ. გვ. 19). საისტორიო მოამბე, 1925 წ. I, გვ. 251-255.

შერმაზან აფხაზი მოუკლავთ 1782 წლის 22 ივნისს. იოანე აფხაზის ნაქონი „ქილილა და დამანა“ გადაწერილი 1810 წელს, ნილად ერგო მის ვაჟს დიმიტრის 1848 წელს. შემდეგ იგი ილია ჭავჭავაძემ შესწირა ნერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებას.

იოანეს უფროს ვაჟ შერმაზანს ცოლად ჰყავდა ერეკლე მეფის ასულის — ანასტასიასა და რევაზ ერისთავის ქალი — თამარი. შერმაზანი გარდაიცვალა 1830 წლის 18 დეკემბერს. დარჩა ორი ვაჟი: ალექსანდრე და ნიკოლოზი.

თუშეთის რაია

ნიკოლოზ შერმაზანის ძე აფხაზს ცოლად ჰყავდა ილია ჭავჭავაძის და — ნინო. მათი ვაჟი იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის (1918-1921) გამოჩენილი სამხედრო მოღვაწე, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ერთ-ერთი ფუძემდებელი, ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის (1921-1924) აქტიური ლიდერი, არტილერიის გენერალ-მაიორი კოტე (კონსტანტინე) აფხაზი (1867-1923), რომელიც კომუნისტებმა 1923 წლის 20 მაისს, ვაკის პარკის ტერიტორიაზე, სამხედრო ცენტრის სხვა 14 წევრთან ერთად დახვრიტეს.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, იოანე აფხაზი შვიდი წლის განმავლობაში თუშ-ფშავ-ხევსურეთის მხარეს მოურავობდა და ამ კუთხეებზე ზედამხედველობა მას ევალებოდა. ის ასევე იყო მეურვე იქ არსებული ეკლესიებისა და სასულიერო პირებისა. საქართველოს მაშინდელ ეგზარქოს თეოფილაქტესა (რუსანოვი) და იოანეს შორის არსებული მიწერ-მოწერა შემორჩენი-

ლია და საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალურ საისტორიო არქივში ინახება. ეს წერილები წარმოადგენს ისტორიული სახის დოკუმენტებს, რომლებშიც კარგად არის აღწერილი თუში ხალხის მაშინდელი ყოფა-ცხოვრება და XIX ს-ის დასაწყისში არსებული სარწმუნოებრივი მდგომარეობა საქართველოს ამ უძველეს კუთხეში.

საბუთი ინყება ეგზარქოსის წერილით, რომელსაც აწერია — „საიდუმლოდ“.

„მონყალეო ხელმწიფეო, ჩემო თავადო, იოანე შერმაზანის ძე!“

თუშთა შორის, რომელნიცა პრწმუნებულ არიან მმართველისადმი თქვენი, კვალადცა მრავალნი არიან მოუწათლავნი. არა მიიღებ-

თა თვის ზედა ღვთისადმი სათნოსა შრომასა მიცემად მათდა რჩევისა, რათა შეიქმნენ ქრისტიანედ მაგალითისაებრ სხუათა თანამენათესავეთა მათთა. უკეთუ თანახმა იქმნეთ წინადადებისა ამას ზედა, და სასოებთ მას შინა წარმატებასა, მაშინ მორჩილად გთხოვთ, მომწეროთ მე, თუ რომელსა მღვდელთა გარნა შერაცხთ თქვენ შემძლებელ მოქცევისა და შეერთებისადმი აღნიშნულთა კერაში მსახურთა წმიდისადმი ეკლესიისა. ჯეროვანითა თქვენდამი პატივისცემითა მაქუს პატივი ყოფად მარადის. 7 სექტემბერი, 1818 წელი.

დაახლოებით ორ თვეში იოანე აფხაზი საპასუხო წერილს უგზავნის ეგზარქოსს.

„თქვენო მაღალყოვლადსამღვდელოებაჲ, უმონყალესო მწყემსმთავარო!“

უპატივცემულესა წერილსა თქვენსა მაღალყოვლადსამღვდელოებისა 7 რიცხვითგან სექტემბრისა, №567, ჩემდამი წარმოგზავნილსა, პატივით განვუცხადებ შემდგომსა გარემოებისა ცნობასა თუშთათვის მმართველობისადმი ჩემისა პრწმუნებულთა.

1) ერი ესე ადრითგან აღიარებს მართლმადიდებელსა ქრისტიანებრივსა სარწმუნოებასა, რომელიცა დროის გარემოებათა გამო ჰქონიათ მათ ოდესმე მტკიცედ დაცვულ და ოდესმე თუშთა მოუძღვრებულა, ოდესცა განძლიერებულა საქართველოს შინა ურწმუნონი მტერნი, გარნა არა ოდესმე ყოფილა მათგან დატყვევული;

2) თვით ამა მიზეზისაგან თუშთ ერი, სხუათა ყოველთა ერთა შორის კავკასიის მთათა შინა მცხოვრები, ძველთაგან განსხვავებული ქრისტიანებრის სარწმუნოებითა, ყოფილა ნიადაგ ყოველთა ზედა უმეტესად პატივცემული განსვენებულთა საქართველოს მეფეთაგან და განმხრობისათვის მათისა მართლმადიდებელსა სარწმუნოებასა ზედა აქუნდათ მიცემული მათ პირველობანი და უპირატესობანი, რომელნიცა დღესაც ჰქონან მათ;

3) თუშთ ერ გაყოფილ არს ოთხ გვარად: 1) წოვა თუშნი, 2) გომენარნი, 3) ჩალმა თუშნი, 4) პირიქითელნი

გენერალი კობა აფხაზი

თუშნი. ამათგანნი პირველნი ყოველნივე საზოგადოდ მთაბარობენ, ჰყავთ საქონელი და სხუათა სამთავანსა რომელიმე ნაწილსა ჰყავს საქონელი და არის ეგრეთვე მთაბარად მცხოვრები ერი;

4) თუშთა ნამდვილი რიცხვი აწინდელთა კომლთა თვითოეულისა გვარისათა არ მახსოვს, მაგრამ მაგალითად რომ ვჰსთქვა, წოვა თუშნი იქნებიან 260 კომლი, გომენარნი იქნებიან 210, ჩალმანი იქნებიან 170, პირიქითელნი იქნებიან 180;

5) წოვა თუშნი ცხოვრებენ ხუთსა სოფელსა შინა, რომელთაგან ოთხნი ერთი მეორეზედ მახლობელად არიან და თითქმის გაუყოფელნი არიან, იმათში არის ორი ეკლესია, ერთი ყოვლადწმიდის ღვთისმშობლისა და მეორე წმიდის

გიორგისა და მეხუთე სოფელი გამოყოფილ არს ოთხ ვერსზედ და ამისთანავე, სიშორეზედ არს გომენართ სოფელთაგან, რომელნიც ერთი მეორეზედ შორს არ არის და დგანან თუშეთის მდინარის ალაზანს გაღმა და გამოღმა, რომელიც მდის დაღესტანში, იმას იქით არის ჩალმის სოფლები; და პირიქითელნი ცხოვრობენ მთაში იმ მთის პირდაპირ, სადაც დგანან წოვა თუშნი;

6) წოვა თუშთ საკუთარი ენა აქუსთ, რომელსაც ხმარობენ რომელნიმე პირიქითელნიცა, მაგრამ ყოველთავე მათ ქართული ენა იციან და სხვანი კი მხოლოდ ქართულის ენით ლაპარაკობენ;

7) ჩალმელთ მხოლოდ ერთი ეკლესია აქვსთ ქვითკირისა, 1814 წელს აღშენებული, წმიდის გიორგის სახელზედ, იქაური მღვდლის გიორგი ხევსურიძისაგან (აქ იოანე აფხაზს გვარი შეცდომით უწერია, მისი გვარი იყო ხვედაგურიძე — გ. მ.), რომელიც თვით არის თემის გვარისა და ვგონებ ნაკურთხი იყოს ის ალავერდელ ყოფილის მიტროპოლიტის, იოანეს კურთხევით;

8) წოვა თუშთ ჰყავსთ ორი მღვდელი — ქრისტესია ბანტურიშვილი (ბახტურიძე — გ. მ.) და იაკობ ნიბალაშვილი (ზამთარაული — გ. მ.); პირველი იმათგანი არის თუშის გვარისა და უკანასკნელი — თელავის უეზდის სოფელ იყალთოსი, რომელთანაც იმერლის გვარის დიაკვანი ლაზარე (ეს დიაკვანი შემდგომში შუამთის მონასტერში მივიდა და ლავრენტის სახელით ბერად აღიკვეცა, აკურთხეს მღვდლად, გვარად იყო შიოშვილი. გარდაიცვალა 1849წ. — გ. მ.) იმყოფება;

9) თუშთაგანნი, რომელნიც მთაბარობენ ზამთარში, ცხოვრებენ თელავის უეზდის სოფელ ალვანში, სადაც სამი ეკლესია არის ქვითკირისა, ერთი სასაფლაოსი, წმიდის სამების ეკლესია, მეორე წმიდის გიორგისა და მესამე უკურთხებელად არის დატყვევული, რადგან მღვდელი არა ჰყავს;

10) როდესაც თუშნი, რომელნიც მთაბარობენ ზაფხულს მთაში და ზამთარსვე სოფელ ალვანში, ის ხსენებულნი მღვდელნიც მათთან მთაბარობენ და ხსენებულს ეკლესიებშიაც მღვდლობენ;

11) ალვანის სოფლიდან წოვა თუშებამდის არის გზა — ოთხის დღის სავალი და ჩალმამდის — სამის დღის სავალი;

12) ყოველთ თუშთაგან წოვანი უფრო მტკიცედ სდგანან ქრისტიანებრსა სარწმუნოებაზედ, იმის გარდა, რომელ იმათში რომელნიმე დაუტყევებენ სჯულიერთა ცოლთა თვისთა და თავიანთის ნებით სხვათ მიიყვანენ, და არ იმარხვენ დიდმარხვისა და აგვისტოში — მიცვალების მარხვის მეტს და სხვანი კი რადგან მღვდლები და საყდრები არა აქუსთ მათ, უფრო სუსტად არიან, ასე რომ, არ ინახვენ განწესებულს მარხვებს, დიდს მარხვის გარდა, ჰყავსთ ორ-ორი ცოლი, რომელთაც თავიანთის ნებით გაუშვებენ და ჯვარდაუნერელად სხვათ შეიყვანენ. იმათ რომელიმე სხვა ამაოდ სარწმუნოებაცა აქვსთ, სახელდობრ: მომაკვდავს კაცს სახლში არ აჩერებენ და გაიტანენ გარეთ, რომ მან სახლის ჭერქვეშ სული არ დალიოს. დედაკაცს, მუცელქმნილს, დაწოლის დროს გაიყვანენ საკუთარს მოშორებულს სახლში, სადაც იქ ის მარტო შობს შვილს, და რამდენსამე კვირას თითქმის იმის სახლეულეებასთანაც მისვლა-მოსვლა არა აქუსთ, საზოგადოდ, დედაკაცებს არ მიუშვებენ არც ეკლესიებში და არც სალოცველს ადგილებში, წოვა თუშთ გარდა. ჩალმელნი საყოველთაოდ არც ღორისასა და არც ქათმის ხორცს ჭამენ;

13) ამისთანას ამაოდ რწმუნებისა, როგორც ჰსჩანს, ის არის მიზეზი, რომე ჩალმელნი ცხოვრებენ დიდობის მეზობლად, რომელნიც არიან მაჰმედიანის სჯულისანი და პირიქითელნი — ქისტთ მეზობლად, რომელნიც კერპთ მსახურნი არიან;

14) ყოველს თუშებში მგონია არავინ იყოს მოუნათლავი და თუ არის ვინმე, ისინი არიან პირიქითელეებში ქისტეთიდან გამოსულნი;

15) ჩემის ჰაზრით, თუშთ ერის ქრისტიანებრის სარწმუნოებაზედ უმეტეს დამტკიცებისათვის საჭირო არის, რომ ეკლესიები აღშენდეს და განწესდნენ მღვდლები პირველი წოვა თუშებში, გარდა ზემოთქმულთა ორთა, სასაფლაოსა საყდრისა მთაში, რომლისაც ქვითკირითა თვით მათ ჰსურთ აღშენება; **მეორე** გომენარში, ჯვარბოსელის სოფელს მახლობელად, იმათის სალოცველს ადგილზედ, რომელსაც ხითანას უძახიან, რომელიცა საკმაო ექმნება გომენარის ნახევარს ხალხს და ნახევრისათვის საჭირო არის, რომ აღშენდეს **მესამე** ეკლესია, სოფელ ილიურთას, იმათს სალოცველს ადგილზედ, წმიდის სამების სახელზედ, რადგან ამ დღესასწაულს ისინი იქ დღესასწაულობენ; **მეოთხე** უნდა აღშენდეს გომენარელეებში, სოფელ ომალოს, იმათს სალოცველს ადგილში, წმიდის მთავარანგელოსის მიხაილის სახელზედ ან განახლდეს წმიდის ღვთისმშობლის ეკლესია სოფელ შინიკოს (**იგულისხ-**

მება სოფელი შენაქო — გ. მ.), მეფის ირაკლისაგან აღშენებული, რადგან ზემოხსენებული წმიდის გიორგის ეკლესია სოფლების სიმორისა გამო ასე არ კმარა, რომე ისინი უფრო ზამთარში დიდის თოვლის გამო ერთმანეთში მისვლა-მოსვლას გასწვეტენ; **მეხუთე** უნდა აღშენდეს პირიქითელეებში, მათის სალოცველის ადგილზედ, სახელსა ზედა წმიდის გიორგისასა და ესენი მათთვის საკმაო იქმნებიან.

ყოველთავე ზემოხსენებულთა წინათ დანიშნულთ ეკლესიათ აღშენებას თუშნი თავს იდებენ, თუ მათთან მყოფთ მღვდელთ ხაზინიდან ექმნებათ გამოსაზრდელი და ეკლესიებს მიეცემათ ხატები და საჭირო სამკაული.

აგზარაოსი თაოფილაქტე (არსანოვი)

გარემოებათა ამათ თქვენის მაღალყოვლადსამღვდელოების კეთილ განხილვას მივანდობ და საჭიროდ ვრაცხ მას ეს დავსძინო, რომ მე დღეს არავინ მეგულვის იმისთანა მღვდელნი, რომელთაც განწესება წინათ დანიშნულს ეკლესიებში შესაძლებელ იყოს და თუ მიბრძანებთ, ვეცდები, რომ მღვდელნი მოვსძებნო შტატგარეთ დაშთომილთა მღვდელთაგან და ეს უთუოდ მოვახსენო თქვენს მაღალყოვლადსამღვდელოებას.

ამასთანავე, თუშთ უმეტესად დასაყვავებელად გაგვბედავ და გამოვსთხოვ თქვენს მაღალყოვლადსამღვდელოებას ორის თუშების მღვდლისათვის ბრონზის ჯვარებს ჯილდოდ, მღვდელთა ამათ ეწოდება — ქრისტესია ბახტურიძე (ბახტურიძე და ხვედეგურიძე — გ. მ.), რომელნიცა 1812 წლამდე მღვდლად ნაკურთხი არიან და სამართალს ქვეშე არა ყოფილან.

დასასრულ, თქვენს მაღალყოვლადსამღვდელოებას გამოვუცხადებ ჩემს უგულსმოდგინეს წადილს, რათა ყოვლის ჩემის ძალით შემწეობა აღმოვაჩინო ამა კეთილსა საქმესა შინა და უმგრძნობელესად გამდლობთ იმ მზრუნველობისათვის, რომელიცა თქვენ მიგიღიათ ჩემდა რწმუნებულის თუშეთის ხალხისათვის და მთხოველი თქვენის მაღალყოვლადსამღვდელოებისაგან მწყემსმთავრულისა კურთხევისა უღრმესითა მაღალპატივისცემითა და სრულითა სიმდაბლით მაქვს პატივი დაშთომად მარადის.

თქვენის მაღალყოვლადსამღვდელოების უმორჩილესი მოსამსახურე, თუშეთის მოურავი, კაპიტანი იოანე აფხაზი, ნოემბრის 28 დღესა, 1818 წელი, ქ. თბილისი.

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 488, აღწერა 1, საქმე №189.

ლიტ: ბერძნული მ. „მასალები XVIII-XIX საუკუნის პირველი ნახევრის ქართული საზოგადოებრიობის ისტორიისათვის“. ქ. თბილისი 1980წ. ტ. I.

ისტორიის ფურცელი

სარწმუნოებრივი მდგომარეობა თუშეთში XIX ს-ის დასაწყისში

II ნაწილი

„მონყალეო ხელმწიფე, ჩემო თავადო იოანე შერმაზანის ძე!“

მწადს რა პირისპირ ცნობაი მღუდელთა თქვენდამი რწმუნებულისა თუშეთის ერისა და მათგანცა ცნობა ჩემი. მორჩილად ვსთხოვ თქვენს ბრწყინვალეებას, ყოველნივე იგინი დაუყოვნებლივ წარმოგზავნოთ ჩემდამო და მათ მიერვე წერილით მაუწყოთ მე — რაოდენი კომლნი არიან თუშთ ერნი, რაოდენი ეკლესიანი ჰქონან მათ და ეკლესიანი იგი მათნი, რომელთა წმიდათა სახელთა ზედა არიან აღშენებულნი.

მომლოდინე ამას ზედა პასუხისა თქვენისა ჯეროვანითა, თქვენდამო პატივისცემით მარადის ვეგები“.

მონყალეო ხელმწიფეო ჩემო, თქუენის ბრწყინვალეების უგულსმოდგინესი მოსამსახურე და ღვთისადმი მლოცველი. 1819 წლის 3 სექტემბერი.

„1819 წლის ოქტომბრის 3-სა დღესა მღუდელთა თუშთ ერისათა გიორგი ხვედაგურიძემ, ქრისტესია ბახტურიძემ და იაკობ ზამთარაულმა გამოცხადებულთა კანცელარიასა შინა მათის მაღალყოვლადუსამღვდელოესობის საქართველოს ექსარხოსის და კავალერისასა აჩუენეს შემდგომი:

სრულიად მთის თუშეთის ერი განიყოფების ოთხ გვარზედ: ა) წოვა თუშნი; ბ) გომენრელნი; გ) ჩაღმა თუშნი და დ) პირიქითნი. ამათგანნი:

ა) წოვა თუშნი შეადგენენ ოთხთა სოფელთა, სახელდობრ: **ინდურთას, საღირთას, ეთერთას და წაროს**, რომელთაგანიცა ერთი მეორეზედ მდგომარეობს არა შორსა ადგილსა. ამა სოფლებთა შინა იმყოფებიან ორას ორმოცდარვა კომლამდე მცხოვრებნი, რომელთაც თუმცა აქუსთ საკუთარი ენა, მაგრამ იციან ქართული ენაცა და არა ყოველთა; მაშასადამე, საჭირო არის მათთვის მღუდელი, რომელმანცა იცის მათს ენაზედ ლაპარაკი. იგინი ყოველნივე არიან მთამბარობელნი და ჰსცხოვრებენ მათთა შინა ზაფხულით, ხოლო ზამთრით სოფელსა შინა თელავის უეზდისასა აღვანს, საზოგადოდ, ყოვლისავე თუშთ ერისადმი კუთვნილსა. ერსა ამას მათთა შინა აქუს ორი ქვითკირის ეკლესია, რომელთაგანიცა ერთი არის წმიდის სამებისა და მეორე ღვთისმშობლის შობისა, ხოლო მესამე სასაფლაოდ ახლად შენდების და ხსენებულსა სოფელსა შინა აღვანს, რომელიცა არს თელავის უეზდსა შინა აქუსთ საზოგადოდ სამთა ზემორე აღნიშნულთა გვართა ხალხთა ოთხი ქვითკირის ეკლესია, წმიდის სამების, ამაღლების, იოანე ნათლისმცემლის შობისა და წმიდის გიორგისა. ამა ექვსთა ეკლესიათაგან, რომელთაცა შინა დროებით იქმნებიან წირვა-

ლოცვა ნაკლებობისა გამო სამღუდელო მსახურთასა, ორთა აქუსთ ნაწილი სამკაულისა, ხოლო სხვათა — ნივთთა. ესე იგი შესამოსელთა და წიგნთა ხმარობენ მღუდელნი თვისთა.

ბ) გომენრელნი თუშნი მდგომარეობენ თვრამეტ სოფლად: **დადიკურთი, ვერხოვანი, ჯვარბოსელი, ალის გორა, ვეძისხევი, ციხე, ვაკისმირი, ბიჭურთი, ილიურთა, ბეგელთა, ლუდამთა, ბუკურთა, ვესტმთა, დოჭუ, საჩილოლო, გოგრულთი, ვესტმო და ბოჭორმა**. რიცხვი მცხოვრებთა ამა სოფლებისათა განვრცდების ორას კომლამდე, რომელნიცა არა გარდავლენ ერთის ადგილიდგან მეორესა ადგილსა და სამარადისო ცხოვრება აქუსთ მათთა შინა, გარდა რომელთამე, რომელნიცა გარდადიან მუნიტგან კახეთში ერთბამად წოვა თუშთთანა საკუთართა თვისთა საჭიროებათგამო. ერსა ამას აქუსთ აწინდელსა საცხოვრებელსა ადგილსა შინა თვისსა ერთი მხოლოდ ქვითკირის წმიდის გიორგის ეკლესია, აღშენებული საკუთართა ხარჯითა მუნებურის მღუდლის გიორგი ხვედაგურიძისათა, რომელიცა ვითარცა საჭიროსა სამკაულსა, ეგრეთვე შესამოსელთაცა წიგნებითურთ ხმარობს მას შინა თვისთა. გარნა ერთმრავლობისა გამო მცხოვრებთასა და სივრცისა ამა ერისგან დაჭერილის ადგილისასა, არა ჰყოფნობს ერთი ეკლესია, და საჭირო არს რომ აღშენდეს კიდევ ორი, და თუ ორი არა, მაშა მაინც ერთი მათსა სალოცველსა ადგილსა შინა ხითანას, სახელსა ზედა წმიდის გიორგისასა, ვინაითგან ერსა ესაჭიროების რა ეკლესია და ითხოვსცა აღშენებასა მისსა.

გ) ჩაღმა თუშნი ჰსცხოვრობენ თორმეტთა სოფელთა შინა, რომელთაცა წოდებანი არიან შემდგომნი: **ომალო, შენაქო, დიკლო, აღერთა, წოვალთა, ქუმელაურთა, ხახაბო, ჩილლაურთა, შტროლთა, ყვედურთა, ხისო და ნაციხვარი**. ამათ შინა იქმნებიან არაუმეტეს ორას ათის კომლისა, რომელთაც ყოველთავე ბუნებითსა ენასა შეადგენს ქართული. ხსენებულთა სოფლებთაგან იმ მხარეზედ, როგორც იგინი მდგომარეობენ, ერთი მეორეზედ იმყოფება არა შორს და თუ აღვრიცხავთ პირველითგან უკანასკნელ სოფლამდინ, მაშინ იქმნების ექვსის საათის სავალი, მათ არა აქუსთ არცა ერთი ეკლესია, გარდა ერთის ძუელის ქვითკირის დარღვეულის ეკლესიისა, რომლისაცა შეიძლება განახლებადი, მაგრამ ეს ერთი არ ეყოფა, და მიუცილებლად საჭირო არს აღშენდეს კვალად მეორეცა სოფელსა შინა ომალოს, სახელსა ზედა ყოვლადწმიდის ღვთისმშობლის მიძინებისასა, ესე ჰსურს სრულიად ერსა ჩაღმა თუშთასა.

დ) პირიქითნი თუშნი, ჰსცხოვრებენ თერთმეტთა

სოფელთა შინა, რომელნიც არიან შემდგომნი: **ჭონთიო, პელო, გირევი, დაკურთა, ნაკუდურთა, ფარსმა, ქეშო, დანო, კვავლო, დართლო და ჩალო** და არიან ორას ათი კომლი, რომელთაცა ეგრეთვე აქუსთ საკუთარი ენაი და ლაპარაკობენ ქართულად. მათ არა აქუსთ არცა ერთი ეკლესია, და ჰსურთ რომ ჰქონდესთ და ამისთვის უმეტესისა განმტკიცებისათვის მათისა ქრისტიანებრსა სარწმუნოებასა შინა მიუცილებელად საჭირო არს, რათა აღუშენდეს მათ სოფელსა შინა ფარსმას თუნდ ერთი ეკლესია სახელსა ზედა წმიდის გიორგისა.

ტფილისიდან ხსენებულის ერის აწინდელს საცხოვრებელს ადგილამდე იქმნებისა რვა დღის სავალი.

ზემორე აღნიშნულნი მლუდელნი აღსწერენ რა თვითელსა გვარსა საკუთრად, თანაშეაერთებენ მისდამი საცნობელად მისის მაღალყოვლადუსამღვდელოესობისა ამასცა, რომელ ერთი თუშეთისა იმყოფების მესაზღურედ ფშავ-ხევსურთა, ქისტთა, დიდოელთა და ლეკთა თანა, რომელნიცა გარდა ფშავ-ხევსურთა, ხშირად ჰყოფენ მათ ზედა მტრულთა ზედა დაცემათა, მაგრამ თვით თუშნიცა, დამცველნი მართლმადიდებლობითისა სარწმუნოებისა და მამულისა ცნობილისა სიმხნისა ძლით მათისა, არა იშვიათად ჰყოფენ ამათ მტერთა ზედა ნაცვალგებითა ზედა დასხმასა და აღხოცითა მათითა კარგად განსხვავდებიან.

ვითარცა თუშთ ერსა, ეგრეთვე განმგებელსაცა მისსა კაპიტანს, თავადს ივანე აფხაზოვს, ურწმუნოებისთ ხსენებულთა მლუდელთათვის და ცნობილის მუნებურის უფროსის კაცის, მოსრულის მათთანა ტფილისს ჭიჭა ცისკაროვისადმი, რათა ჰსთხოვონ მათს მაღალყოვლადუსამღვდელოესობას, საქართველოს ექსარხოსს, აღშენებისათვის დანიშნულთა ადგილებთა შინა სამთა ეკლესიათასა, თუშთ საკუთარის ხარჯებითა, რომელთაცა არს უუკიდურესი ნაკლულევანებაი და ხელდასხმისათვისცა მლუდელად მათ თანა მყოფს მუნებურის დიაჩოქის სოფლის საღირთის მცხოვრების დავით ცისკაროვისა, ვითარცა ერთ ქვეყნიერისა მათისა, რომელმანცა, გარდა მისსა, რომელ მან კითხვა და წერა იცის ქართული, უწყის ენაცა წოვა თუშთა, რომელთაცა ჰსურსთ ყოლაი მისი მლუდელად.

მლუდელნი გიორგი ხვედაგურიძე, ქრისტესია ბახტურიძე და იაკობ ზამთარაული გარემოებათა ამათ უპატივცემულებსად წარმოუდგენენ რა კეთილ განხილვასა და პატივსდებასა ზედა მათის მაღალყოვლადუსამღვდელოესობისასა მოელიან მათ ზედა გარდანყვეტილებასა.

ამ წერილებს ბოლოში დართული აქვს თუშეთში მოღვაწე სამივე მღვდელმსახურის ბიოგრაფიული მონაცემები.

ა) გომენრელ თუშთა **მღვდელი გიორგი ხვედაგურიძე**, შობილთაგან არს ორმოცი წლის, (დაბ. 1779წ.), შობილ არს ხსენებულს სოფელ ბოჭორმაში, არს სახელმწიფო ყმა, დიაკონად არს ნაკურთხი სიღნაღის უეზდის

ფოტო გოტფრიდ მარცვახაიის ნიგნიდან "კავკასიის მაღალი რაგიონებიდან" — 1901 წელი

სოფელ წმიდა ნინოს ყოვლადსამღვდელო სიღნაღის მიტროპოლიტის იოანესაგან (მაყაშვილი — გ.მ.), 1802 წელს, მღვდლად ხელდასხმულ არს მისგანვე, 1804 წელს, კურთხევის ღრამოტა არა აქვს.

ბ) სამწყსოსა მისსა შეადგენენ ზემოხსენებულის ერის სამნი გვარნი, სახელდობრ: გომენარნი, ჩალმელნი და პირიქითელნი, რომელთაცა შინა იმყოფებიან კომლნი 620 მცხოვრებნი და რომელთადმიცა წელიწადნახევარ არს, რაც მიჩენილ არს იგი მღვდელმოქმედებისათვის მათ შორის. მას ეძლევა მათგან გამოსაზრდელი მონათვლისათვის 2 შაური, სახლის განათვლისათვის ერთი შაური, სამარხად უფრო მდიდართა კომლთაგან 2 მანეთი და 2 აბაზი და ღარიბთაგან 1 მანეთი. საკუთარი მიწა აქვს ხუთის დღის სახნავი.

გ) ცოლი ჰყავს, ჰყავს შვილი, რომელსაცა ეწოდება კოდრატე და არის ორის წლისა.

დ) ქართული წიგნი და წერა იცის.

ე) მისდამი რწმუნებულის სამწყსოს სიმრავლისა გამო და მათის საცხოვრებელის ადგილის სიმორის გამო და მასთან თვისის სიმრთელის უძღურების გამო, მას არა ჰსურს დაშთომა მათ შორის ამა თანამდებობასა შინა თვინიერ თანა შემწისა, რომელსაცა იგი მიუცილებელ საჭიროდ ჰრაცხს აღსასრულებელად მათ შორის ქრისტიანებრთა წესთა.

ა) წოვა თუშების პირველი **მღვდელი ქრისტესია ბახტურიძე**, 36 წლისა (დაბ. 1783წ.), შობილ არს თელავის უეზდის სოფელ ალვანში, სადაცა თუშთა მათ, რომელთაცა აქვსთ მთაბრობა, ჰქონან მათ ზამთრის სადგომები, არს ყმა სახელმწიფო, დიაკონად არს ნაკურთხი კათოლიკოსის ანტონისაგან, 1805 წელს. მღვდლად არის ნაკურთხი ყოვლადსამღვდელო ნიკოლოზ ხარჭაშნელისაგან (ჩოლოყაშვილი — გ.მ.), მისვე წელს. კურთხევის ღრამოტა არა აქვს.

ბ) სამწყსო მისი, რომელსაცა შეადგენენ წოვა თუშნი — კომლნი ორასორმოცდარვანი, არს გაუყოფელი მღვდელ იაკობ ზამთარაულთან, რომელიცა ერთად მასთანა აღასრულებს მათ შორის ქრისტეანებრთა წესთა.

გ) მას ეძლევა მათგან გამოსაზრდელი მონათვლათვის 1 აბაზი, ჯვარის დაწერისათვის 1 მანეთი, სახლის გასანათლად 2 შაური, სამარხად უმდიდრესთა

კომლთაგან 1 თუმანი, და ღარიბთაგან 5-6 მანეთი, და უღარიბესთაგან 1 მანეთი და შუა უყოფს ზემოხსენებულ მღვდელ ზამთარაულს. ამ მღვდელს აქვს საკუთარი მიწა, ხუთი დღის სახნავი.

დ) ცოლი ჰყავს და ძე არა ჰყავს.
ე) ქართული წიგნი და წერა იცის.

ა) ნოვა თუშების მეორე მღვდელი იაკობ ზამთარაული შობიდაგან არს 33 წლის (დაბ. 1786წ.), არს დაბადებული ზემოხსენებულ სოფელ იყალთოში. ვიდრემდის მიიწეოდა იგი სასულიერო სწავლებაში, ეკუთვნოდა ყმად მუნებურსა უზდის თავადს მაყაევს (მაყაშვილი — გ.მ.). დიაკონად არს ნაკურთხი ნოვა თუშთ თხოვნით და მიტროპოლიტ ვარლამის ნებართვით ყოფილს თელავის არხიეპისკოპოსის დოსითეოზისაგან (ფიცხელაური — გ.მ.), 1814 წელს. მღვდლად არის ნაკურთხი მისგანვე, მასვე წელსა. კურთხევის ღრამოცა აქვს.

ბ) სამწყსოდ მისა არიან ორასორმოცდარვა კომლი ნოვა თუშის თემი, რომელსაცა შინა იგი ერთად მღვდელსა ქრისტესია ბახტურიძესთანა მღვდელობს და მათგან მიღებულს გამოსაზრდელს თანახმად, ზემო ხსენებულის მღვდელის ბახტურიძის ჩუენებისა შუა უყოფს მას და თვით საკუთარ არა რაი აქვს.

გ) იგი არს ნოვა თუშთ ენის ცოდნისათვის მათის სასულიერო მთავრობისადმი თხოვნით განწესებული მათთან პრიხოდის მღვდლად და იმ ჟამითგან ოდესცა მიუღია მას მღვდლობა, იმყოფების იგი მათთანა თანამდებობასა შინა.

დ) ცოლი ჰყავს და შვილი ერთი — იობ, ერთი წლისა.
ე) ქართული წიგნი და წერა იცის“.

აქ მთავრდება ეს მიწერ-მოწერა.

დასასრულ, უნდა ითქვას, რომ ზემოთ ნახსენები დავით ცისკარიშვილი 1820 წელს ნაკურთხი იქნა მღვდლად და გამწესდა მოთხოვნილ ადგილზე.

ასი წლის შემდეგ, 1917 წელს, ავტოკეფალიის გამოცხადების ჟამს, თუშეთში უკვე რამდენიმე ეკლესია მოქმედებდა. ესენი იყო: 1) ზემო ალვანის ყოვლადწმინდა სამების სახელობის ეკლესია — მღვდელი მათე მოსეს ძე ჭიკაძე; 2) ომალოს მიქაელ მთავა-

საქალაქო დღესასწაული თუშეთში. XIX ს-ის მეორე ნახევრის ფოტო

რანგელოზის სახელობის ეკლესია — მღვდელი იოანე დავითის ძე ქააძე; 3) ფარსმის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესია — მღვდელი პავლე იმედას ძე აზიკური; 4) ილიურთას წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესია — მღვდელი კონსტანტინე დავითის ძე ჭარელაშვილი; 5) ჯვარბოსელის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესია — მღვდელი არჩილ სოლომონის ძე ფოფხაძე; 6) დართლოს წმინდა იოანე ნათლისმცემლის სახელობის ეკლესია — მღვდელი პეტრე ელანიძე; 7) ქვემო ალვანის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის ეკლესია — მღვდელი ზაქარია როსტომაშვილი.

ამჟამად თუშეთში მოქმედებს სამი ეკლესია: ზემო ალვანის ყოვლადწმინდა სამების სახელობის, ომალოს ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მიძინებისა და შენაქოს ყოვლადწმინდა სამების სახელობის ეკლესიები, სადაც ალავერდის ეპარქიის სამღვდელოების წარმომადგენელი პერიოდულად ღვთისმსახურებას ატარებენ.

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 488, აღწერა 1, საქმე 189; 277

სტატიის დასასრული

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახოთ ვიხსნათ ისინი. ჩვენი ტელეფონებია: 298 95 41; 2 32 48 66; 5(93) 19 36 04.

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუროშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაგაქადილი მასალების გამო გთხოვთ, დავალთანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (მთანმინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: ნმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესია ანგარიში № GE74LB0122124214261000
ელ.ფოსტა: sunewpress@gmail.com; sunewpress@yahoo.com
მის: ერეკლე II-ს მოედანი №1 საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი.
ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (შიოლაშვილი), მარიამ ვაგუა, ნინო გაგომაშვილი, თამარ ასათიანი, მაია მელიქიძე, ლუარსაბ ტოგონიძე, გიორგი მაჩუროშვილი, ია ზაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გავრცელება: ცარო ვარდშილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკაბადონებელი: ვალერიან ჯუღელი, ოპერატორი, ზოია კობახიძე

ისტორიის ფურცელი

წილკნის ეპარქია 1917-1984 წლებში

I ნაწილი

შესავალი

ქართლში, საქართველოს სამხედრო გზის დასავლეთით, მდებარეობს სოფელი წილკანი, ქართული კულტურის უძველესი ძეგლით, ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის შობის საეპისკოპოსო ტაძრით. „მოქცევაი ქართლისა“ გვაუწყებს, რომ აღნიშნულ მხარეში ქრისტიანობის ქადაგება და გავრცელება უკვე IV ს-ში იწყება, რასაც მალევე მოჰყვა იქ ეკლესიის აგება. ამავე წყაროს ცნობით, „ბაკურ დაინყო წილკნის ეკლესიისა და განიშორა ოცდამეათხუთმეტისა წელსა“. ლეონტი მროველი წილკნის ტაძრის აგებას მირიანის ძეს — ბაქარ მეფეს მიაწერს. ამრიგად, ქართული ისტორიოგრაფიით, წილკნის ტაძარი IV ს-ში აუგიათ.

ქრისტიანული ტაძარი მთიულეთის დასაწყისში უკვე ნიშნავდა არაგვის ხეობის მიმართ ქართლის მეფის განსაკუთრებულ ყურადღებას და მისდამი სახელმწიფოებრივ-ადმინისტრაციულ ინტერესს წარმოაჩენდა. წილკნის ტაძარში ღვთისმსახურების დაწესებას უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდა ადგილობრივი მთიელების შემოსამტკიცებლად.

ვახტანგ გორგასლის დროს წილკანი საეპისკოპოსო კათედრალად იქცა. წილკნის ეპარქიას თავიდანვე ურთულესი მისიის შესრულება დაეკისრა, ადვილი არ იყო წარმართული რჯულისა და კერპთაყვანისმცემელი მთის მოსახლეობაში ქრისტეს სარწმუნოების ქადაგება და მათი ქვეშაობის გზაზე დაყენება. განსაკუთრებით საფრთხილო იყო ურჯულო გადამთიელი თემების ექსპანსიისა და შემოსევათა დარტყმების გაძლევა და სამწყსოს კვლავ და კვლავ აღორძინება. ვახტანგ გორგასალმა არამცთუ წარმატებით მოიგერია ოსთა და ყივჩაღთა შემოტევა, არამედ, პირიქით, შეტევაზეც კი გადავიდა და მათ წინააღმდეგ გამართული ბრძოლა ჩრდილოეთ კავკასიის დამორჩილებით დაამთავრა. რა თქმა უნდა, ამით მან მთაში ქრისტიანული რელიგიაც გააძლიერა.

მატიანე წერს: „დაიმორჩილნა ოვსნი და ყივჩაღნი და შექმნა კარნი ოვსეთისანი, რომელთა ჩუენ დარიანისად უწოდთდა აღაშენა მას ზედა გოდოლნი მალაღნი, და დაადგინა მცველად მახლობელნი იგი მთეულნი...“

წილკნის ეპარქია, რომლის შემადგენელი ნაწილი იყო მთიულეთი, ჩრდილოეთ კავკასიის გაქრისტიანების აქტიური მონაწილე უნდა ყოფილიყო და მისი როლი ამ საქმეში განსაკუთრებით საყურადღებო და არც ისე იოლი იქნებოდა.

VI ს-ის დასაწყისისთვის ეპარქიის საზღვრები უკვე ჩამოყალიბებული ჩანს, იგი მოიცავდა მდინარე ქსანსა და არაგვს შორის მდებარე სოფლებსა და კავკასიის მთიანეთს.

506 წლის დვინის საეკლესიო კრებას, სხვა ქართველ მღვდელმთავრებთან ერთად, წილკნელი ეპისკოპოსი ევნოქიც ესწრებოდა.

VI ს-ის II ნახევარში წილკნის ეპარქიას განაგებდა წმინდა იოანე ზედაზნელის ერთ-ერთი მოწაფე და თანამოღვაწე წმ. ისე წილკნელი, რომელმაც აქტიური მოღვაწეობა გააჩაღა საქართველოს მთიანეთში სახარების საქადაგებლად. იგი ყოველ ღონეს ხმარობდა, რათა წილკნის ჩრდილოეთით მოსახლეთათვის ქრისტიანობა მიეღებინებინა, „ასწავებდა ბილწთა მათგან კერპთა განშორებასა და მოყვანებად ქრისტეს სარწმუნოებასა“. წმ. ისე წილკნელის მიერ განმტკიცებული სამწყსო შემდეგში კიდევ უფრო ძლიერდება და ქართლის ეკლესიაში საპატიო ადგილს იკავებს. მეფეთა კურთხევისას ქართველ მღვდელმთავართა შორის წილკნელს მე-19 ადგილი ეკავა. XVI—XVIII სს-ში წილკნის საეპისკოპოსოში შედიოდა მთიულეთის, ხევისა და ქსნის ხეობის 52-ზე მეტი სოფელი. ვახუშტის ცნობით, წილკანში იჯდა ეპისკოპოსი, „მწყემსი მუხრანისა, ორსავე არაგვისა და ბაზალეთისა“.

გვიანი ხანის სიგელ-გუჯარებში არაერთგზისაა აღნიშნული წილკნის ტაძრისათვის მეფე-დიდებულთა მხრივ დახმარების აღმოჩენის ფაქტები. გარკვეულ დახმარებას უწევდნენ ეპარქიას არაგვის ერისთავებიც. მიუხედავად ერთგვარი დასუსტებისა და ლეკთა თარეშის გაძლიერებისა, აქაურობა XVIII ს-ის II ნახევარში საკმაოდ დასახლებულ რეგიონს წარმოადგენდა. XIX ს-ის დამდეგს წილკნის სამწყსო 40-ზე მეტ სოფელს მოიცავდა, მაგრამ სხვა ქართულ ეპარქიებთან ერთად, ისიც მალე გაუქმდა. ეს მოხდა 1817 წელს, როდესაც აღესრულა ბოლო წილკნელი მიტროპოლიტი გერვასი მაჭავარიანი.

წილკნის ეპარქია

1917-1924 წლები

1917 წლის 12 მარტს, კვირა დღეს, სვეტიცხოვლის საპატრიარქო ტაძარში აღდგა საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალია. განახლდა წილკნის საეპისკოპოსოც, მაგრამ მისი კუთვნილი ტერიტორია დროებით შეითავსა მცხეთა-თბილისის ეპარქიამ. აქვე მოგვყავს წილკნელი მღვდელმთავრების სია:

ეპისკოპოსი გიორგი (ალადაშვილი) 1918-1920

ეპისკოპოსი პავლე (ჯაფარიძე) 1924-1929

ეპისკოპოსი მელქისედეკი (ფხალაძე) 1928

ეპისკოპოსი ეფრემი (სიდამონიძე) 1928

ეპისკოპოსი ნესტორი (ყუბანეიშვილი) 1929-1930

ეპისკოპოსი ალექსი (გერსამია) 1930-1938

ეპისკოპოსი ტარასი (კანდელაკი) 1939-1951

ეპისკოპოსი გობრონი (წკრილაშვილი) 1954

მიტროპოლიტი გაიოზი (კერატიშვილი) 1972-1978

მთავარეპისკოპოსი თადეოზი (იორამაშვილი) 1978-1980

მიტროპოლიტი გიორგი (ლონლაძე) 1980-1982

1917 წლის 23 მაისს შედგა მესამე სამთავარსუცესო ოლქის სამღვდელოებისა და მედავითნეების კრება დუშეთში, მღვდელ იოანე ლუკაშვილის თავმჯდომარეობით. კრების მიზანი საოლქო საბჭოს არჩევა იყო. ფარული კენჭისყრით საბჭოს წევრებად აირჩიეს: მღვდელი იოანე ლუკაშვილი, მღვდელი ევგენი კაველაშვილი და მღვდელი გიორგი ჭელიძე, მედავითნეები: გაბრიელ ჯინჭარაძე, დავით მაისურაძე და იოანე შუშიაშვილი. არჩევის შემდეგ კრებამ აზრთა გაცვლა-გამოცვლით გაითვალისწინა იმდროინდელი ვითარება სიხარული გამოთქვა მრავალტანჯული, დამცირებული, შეურაცხყოფილი საქართველოს ეკლესიის გათავისუფლების გამო, როგორც თვითმპყრობელობის ტირანიისაგან, აგრეთვე რუსეთის სინოდის მონობისაგან, რომელსაც, როგორც ცალკე ეკლესიას, მომეტებულიდ არ ეკადრებოდა დაჩაგვრადამონება თავისი უფროსი დის – საქართველოს ავტოკეფალური ეკლესიისა. კრებამ დაადგინა, მიესალმოს საქართველოს გათავისუფლებული ეკლესიის მეთაურს – მის ყოვლადუსამღვდელოესობას, ეპისკოპოს ლეონიდეს და ლოცვით უსურვოს მას ძალა და სიმხნევე დანაყებული საქმის კეთილად დასაგვირგვინებლად. გამოუცხადოს პროტესტი პროფესორ ბენეშევიჩს, რომელიც ნაცვლად საქმის მონეროგებისა, ხელს უშლის ავტოკეფალიის სრულ განხორციელებას. მედავითნეებმა შემოსავლიდან მესამედის მიღება მოითხოვეს. სამღვდელოებამ დაადგინა, ამ საკითხის საბოლოოდ გარჩევა გადაიდოს საქართველოს ეკლესიის წარმომადგენელთა კრებისათვის.

საქართველოს ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენის შემდეგ წილკნელ მღვდელმთავრად იმერეთის ყოფილი ეპისკოპოსი გიორგი (ალადაშვილი) დაინიშნა, რომელიც ამ პოსტზე 1918 წლის 1 აგვისტოს აირჩიეს. 1918 წლის აგვისტოში მეუფე გიორგიმ პირველი სამღვდელმთავრო წირვა წილკნელი ეპისკოპოსის ხარისხში ჩაატარა არა წილკნის საკათედრო ტაძარში, არამედ სვეტიცხოვლის საპატრიარქო ტაძარში. იგი ეპარქიას 1919 წლის 13 თებერვლამდე განაგებდა. აქედან მოყოლებული 1924 წლამდე ეპარქიას ცალკე მღვდელმთავარი აღარ ჰყოლია და მისი სამწყსო კვლავ მცხეთა-თბილისის ეპარქიას შეუერთდა. 1924 წელს, არქიმანდრიტ პავლეს წილკნელ ეპისკოპოსად ხელდასმის შემდეგ, ზემოთ მოყვანილი ტრადიცია ძალაში დარჩა და წილკნელი მღვდელმთავრები კვლავ სვეტიცხოვლის ტაძარში განაგრძობდნენ წირვას, თუმცა იმუამად წილკნის საკათედრო ტაძარი დაკეტილი არ ყოფილა. იგი მოგვიანებით, XX ს-ის 20-იანი წლების ბოლოს დაიკეთა. ასე გაგრძელდა 1988 წლის 21 ნოემბრამდე, რა დროსაც წილკნელმა ეპისკოპოსმა ზოსიმემ (შიოშვილი) აკურთხა ახლად გახსნილი წილკნის საკათედრო ტაძარი. მიუხედავად საკათედრო ტაძრის კურთხევისა, უწმინდესისა და უნეტარესის ილია II-ის ლოცვა-კურთხევით, წილკნელი ეპისკოპოსი ზოსიმე კვლავ ატარებდა წირვა-ლოცვებს სვეტიცხოვლის ტაძარში. ასე გაგრძელდა 1991 წლის 3 მარტამდე.

1918 წელს წილკნის ეპარქიაში იყო სამი სამთავარსუცესო: I ოლქი, მუხრანი — მთავარსუცესი, დეკანოზი გიორგი მარინდაშვილი; II ოლქი, დუშეთი — მთავარსუცესი, მღვდელი ევგენი კაველაშვილი; III ოლქი, ფასანაური — მთავარსუცესი, მღვდელი ალექსანდრე კავკასიძე. საეპარქიო საბჭოს თავმჯდომარე იყო სვეტიცხოვლის საპატრიარქო ტაძრის დეკანოზი ალექსანდრე ჯალიაშვილი, ეპარქიის მდივანი

წილკნის საკათედრო ტაძარი.
XIX ს-ის 80-იანი წლების ფოტო

— ნილკნის საკათედრო ტაძრის მღვდელი იოანე ანდრიაშვილი.

1918 წლის 20 დეკემბერს დუშეთში შედგა ნილკნის ეპარქიის მეორე ოლქის სამღვდელოების კრება, რომელიც ორ დღეს გაგრძელდა. კრებაზე რამდენიმე მნიშვნელოვანი საკითხი განიხილეს: 1) საქართველოს პარლამენტის მიერ სკოლებიდან საღვთო სჯულის გამოდევნა (საქმე შემდეგში გახლდათ. 1918 წლის 15 იანვრის ქალაქის საბჭოს სხდომაზე დადგინეს: „1) იმ სასწავლებლებში, რომელთაც ქალაქი ინახავს, საღვთო სჯულის სწავლება აიკრძალოს; 2) მიმდინარე წლიდანვე აღარ უნდა გადაიდოს საგანგებო თანხა საღვთო სჯულის სწავლებისათვის; 3) თუ მშობლები მოისურვებენ, რომ მათმა შვილებმა საღვთო სჯული ისწავლონ, გაკვეთილები თავიანთ ხარჯზე უნდა მოაწყონ; 4) მაშმადიანთა სასწავლებლებში საღვთო სჯულის სწავლება არ აიკრძალება. შემდგომში საქართველოს პარლამენტმა დადგენილება უკვე ოფიციალურ დონეზე მიიღოს. კრებამ იმსჯელა და გაითვალისწინა, რადგან მთავარ საბუთად მოჰყავთ ის, რომ საღვთო სჯულის მასწავლებელს არ უნდა ეძლეოდეს ჯამაგირი სახელმწიფო ხაზინიდან, დაადგინა: „ვინაიდან მთავარი დაბრკოლება სასყიდლის ძლევაშია მასწავლებლებისადმი, ამისთვის სამღვდელოება კისრულობს საღვთო სჯულის უფასოდ სწავლებას სასწავლებლებში, წინააღმდეგ შემთხვევაში, არა გზით არ იქმნეს მოსპობილი იგი ხალხის დაუკითხავად“; 2) დაისვა საკითხი ქართველი სამღვდელოების მიერ სინოდის — „რომანოვთა“ ჯვრის ტარებაზე. აღინიშნა, რომ საქართველოს სახელმწიფოს ყოველდღე უახლოვდება ჩრდილოეთის შავი ღრუბელი და თითქოს ქართველი სამღვდელოებაც სიხარულით ეგებება, რომ ვერ მოუშორებიათ ის ჯვრები, რომელთაც მწყალობლებმაც ტომრები ჩამოაცვეს ქუთათელ-გაენათელ მიტროპოლიტებსო. კრების ორი წილი მოითხოვდა ქართული სტილის ჯვრების შემოღებას. დაადგინეს: „ეთხოვოს სასულიერო მთავრობას, რათა შემოღებულ იქნეს ქართული სტილით, როგორც ჯვრები, ისე საეკლესიო ბეჭდები — ქართულ-ხუცური წარწერით“; 3) კრებამ საჭიროდ ცნო ყოველდღიური სასულიერო ორგანოს დაარსება, რისთვისაც შესაფერისი ხარჯის გაღებას დაჰპირდა; 4) სამღვდელოებაში ცხარე კამათი გამოიწვია იმ ჯამაგირმა (21 მანეთი თვეში), რომელიც ქართულ სამღვდელოებას მთავრობისაგან ეძლეოდა. დაადგინა: „დღევანდელ დროში არსებული ჯამაგირი სრულიად არაფერს წარმოადგენს და არც მოელოდა იგი ასეთ დამცირებას საკუთარი საქართველოს მთავრობისაგან; ჩვეულებრივად ერთგული რჩება იგი სამშობლოსი და

მღვდელი სვიმონ ტყემალაძე

ერისა და უარს აცხადებს ხსენებული ჯამაგირის მიღებაზე მომავალი 1919 წლიდან“; 5) შეიმუშავეს მღვდელმოქმედების შესრულების ერთნაირი ნორმა ყველა სამრევლოში, მცირე გამოჩაყლისით. მაგ: ჯვრისწერა — 50 მან. მიცვალებულის პანაშვიდები — 50 მან. მეტრიკული ამონერილობა — 10 მან. კოდის პური (დრამა), ფუთ-ნახევარი პური, ე. ი. სამი პინა კომლზე — ფულად 50 მან. ამ დადგენილებაში ღარიბებსა და მდიდრებს შებედულებისაებრ იქნებოდა გადასახადი; 6) საკითხი დაისვა საკათალიკოსო კრების მიერ მედავითნეებისათვის ორი მეხუთედის მიცემა. კრებამ ერთხმად უარყო ეს გადაწყვეტილება და დაადგინა: „მედავითნეებს ეძლიოს მესამედი — ორი მეხუთედის მაგივრად“. ბოლოს, ერთხმად და-

ადგინეს, რათა მოენციათ ნილკნის საეპარქიო კრება.

1921 წლიდან კათალიკოს-პატრიარქად ამბროსის (ხელაია) არჩევის შემდეგ, ცვლილებები განხორციელდა ეპარქიის ოლქებში. II ოლქში მთავარბუცესად დაინიშნა დუშეთის წმინდა ნიკოლოზის სახელობის ეკლესიის წინამძღვარი, მღვდელი სვიმონ ტყემალაძე, ხოლო III ოლქში — მღვდლის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიის წინამძღვარი, მღვდელი ბესარიონ მალანია.

კომუნისტური რეჟიმის დამყარების შემდეგ საქართველოს ქალაქებსა და სოფლებში ფართო ხასიათი მიიღო ეკლესია-მონასტრების დახურვამ და სასულიერო პირების დევნა-შევიწროებამ. გამოჩაყლისი არც ნილკნის ეპარქია იყო. ადგილობრივი საბჭოთა და პარტიული ხელმძღვანელები ცენტრიდან მიღებული დირექტივების საფუძველზე აწყობდნენ ხალხმრავალ მიტინგებს და კრებებს. გამოჰქონდათ გადაწყვეტილებები, თითქოს ყოველივე ეს კეთდებოდა ხალხის ნებით. 1923 წლის აპრილში დუშეთის წმინდა ნიკოლოზის სახელობის ეკლესიიდან გაიტანეს საეკლესიო განძეულობა. აი, რას წერდა ტაძრის წინამძღვარი, დეკანოზი სიმონ ტყემალაძე: „ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლების მიერ, რომელთაც ხელმძღვანელობდა კომუნალური განყოფილების თანამშრომელი მაკარი მირზოიანცი, ეკლესიიდან გატანილ იქნა მისი კუთვნილი განძეულობა, ვერცხლის ნივთები, დაახლოებით ერთ ფუთამდე. გარდა ამისა, წაიღეს 30 მანეთი სპილენძის გროში ფული და ძვირფასი ხალიჩები — 7 ცალი, რომლებსაც ხმარობენ ბავშვთა თავშესაფარ სახლში და სხვადასხვა დანებსებულებებში. განძეულობის რეალიზაციის შესახებ მე არ მომეპოვება არავითარი ცნობები. დანვრილებითი ცნობების მოცემა, თუ რამდენი და რა ნივთები წაიღეს ამის გარდა, მე არ შემიძლია მოგანოდოთ, ვინაიდან ეკლესიის

ქონების აღწერილობითი სიაც წაიღეს ნივთების ჩამორთმევამდე. რაც შეეხება დანარჩენ ეკლესიებს, რომელნიც შედიან ჩემს სამთავარხუცესო ოლქში, არ ყოფილა მათი ქონების ჩამორთმევა, გარდა მილახვრიანთკარის ეკლესიისა“.

ამ წერილში აღნიშნული მილახვრიანთკარის წმინდა გრიგოლ ღვთისმეტყველის სახელობის ეკლესიის საბოლოო გაძარცვა მოხდა 1924 წლის 16 თებერვალს, როდესაც ეკლესია თეატრად გადააკეთეს და სამღვდლო შესამოსლებსა და სხვა საეკლესიო ნივთებს თეატრალური წარმოდგენების დროს ხმარობდნენ. მსგავსი სიტუაცია იყო ეპარქიის სხვა ტაძრებშიც. 1924 წლის 16 მარტს თბილისის „გრუზიკის“ წარმომადგენელნი — კ. ჯაფარიძე და ა. კუჩეროვი — წილკნის საკათედრო ტაძარს მიაღწენ და იქ არსებული საეკლესიო განძეულობა და ნივთები ჩამოართვეს ეკლესიის წინამძღვარს, დეკანოზ ლევან ზაქარიაშვილს. შემფოთებული მოძღვარი დუშეთის მაზრის რწმუნებულს წერდა: „ხსენებული ნივთები გაიყიდა, თუ რას მოხმარდა, არ ვიცი. არავითარი წერილობითი ცნობა არ მაქვს. მხოლოდ გამოვიდა ამბავი, რომ სულ ნივთები დაფასდა ოცდაცხრამეტ თუმნამდის, დაახლოებით 390 მანეთით“. საგურამოს თემალმასკომის თავჯდომარე გ. ნაფდარაშვილი დუშეთის მაზრის რწმუნებულს წერდა: „გაცნობებთ, რომ ჩემდამო რწმუნებულ თემში არსებულ ეკლესიებიდან არის გატანილი შემდეგი ნივთები. სოფელ გურამინათკარის წმ. თადეოზის სახელობის ეკლესიიდან გამოუტანია ერთი ხალიჩა საგურამოს რაიონის პარტკომის მდივანს — სევერიანე არობელიძეს, 1923 წელს, რომელსაც ხალხში ნათქვამი ჰქონდა, რომ სამაზრო პარტკომში გადაგზავნა. სოფელ წინამძღვრიანთკარში მდებარე ბოკონინის წმინდა ილია წინასწარმეტყველის ეკლესიიდან ხატების სურათების ჩარჩოებიდან ამოუცლია რამდენიმე შუშა სოფელ წინამძღვრიანთკარის სამეურნეო სკოლის ხელოსანს და როგორც ირკვევა, მოუხმარებია სკოლისათვის“.

გარდა ეკლესიების დარბევისა, ხელისუფლების წარმომადგენლებმა გააძლიერეს ზეწოლა სასულიერო პირებზე და აიძულებდნენ მათ, შიშის ქვეშ მიეტოვებინათ სამრევლო და ეკლესია. მაგალითისათვის მოვიყვანთ რამდენიმე შემთხვევას. 1923 წლის 15 მაისს მღვდელი ლუკა გედევანიშვილი საკათოლიკოსო საბჭოში აგზავნის შემდეგი შინაარსის განცხადებას: „მე ვარ ბინადარი სოფელ გოროვნისა, ამ მოკლე ხანში მეზობლებს შორის თავი იჩინა რამდენიმე მოსისხლე მტერმა. ამათ გადამკიდე და სამაზრო მთავრობის რეპრესირებულმა ზომებმა მაიძულეს, მეცვალა გარეგნული სახე მღვდლისა და დროებით, სიცოცხლის შესანარჩუნებლად, გადავხვეწილიყავი შორს სამშობლო კერიდან და დამეტოვებინა უპატრონოდ ცოლ-შვილი. ვითხოვ შენდობას წინაშე ღვთისა ამისთანა სულმოკლეობისათვის“. იმავე განცხადებებით მიმართეს საკათოლიკოსო საბჭოს მჭადიჯვრის მღვდელმა ზაქარია ლაშაურმა და გრემისხევის მღვდელმა იოსებ ფხალაძემ, მათაც გაიხადეს ანაფორები და მასწავლებლობა დაიწყეს.

1923 წლის 2 ივლისს აღმასკომის თავჯდომარემ თავისთან დაიბარა II ოლქის სამღვდლოება და გამო-

წილკნელი ეპისკოპოსი გიორგი (ალადაშვილი) უცხადა შემდეგი პირობები: „თუ გსურთ ულუკმაპუროდ არ დარჩეთ, დაანებეთ თავი მღვდლობას და შემოდით ჩვენს სამსახურში. ზოგს მასწავლებლის ადგილს მოგცემთ, ზოგს კოოპერატივში გამუშავებთ, ყველას დაგაკმაყოფილებთ. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ულუკმაპუროდ დარჩებით. ეხლა უნევს პურის აკრეფის დრო და თუ გლეხები გადასახადს მოგცემენ, ვეცდებით, მილიციის ძალის დახმარებით მაინც წაგართვათ სახლიდანო“. ამასთან დაკავშირებით II ოლქის მთავარხუცესმა, დეკანოზმა ალექსანდრე ტატუნაშვილმა საკათოლიკოსო საბჭოს აცნობა: „მართალია, მღვდელმა სარწმუნოების გულისათვის გაჭირვება და ჭირი უნდა მოითმინოს და აიტანოს, მაგრამ ისიც მართალია, რომ ულუკმაპუროდ დარჩენა და ცოლ-შვილის მშიერ-ტიტველი დატოვება არ გამოდის. გთხოვთ, იშუამდგომლოთ უმაღლეს მთავრობასთან, რომ ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლებმა ხელი არ შეუშალონ მღვდლებს პურის აკრეფაში“.

წყარო: საქართველოს უახლესი ისტორიის სახელმწიფო ცენტრალური არქივი, ფ. 284, აღწერა 1, საქმე №215; საქართველოს საპატრიარქოს არქივი, წილკნის ეპარქიის ფონდი, საქმე №34, ფურც. 33; გაზეთი „საქართველო“ 1919წ. №9, გვ. 4.

ლიტ: ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია, ტ. 11, გვ. 324, თბილისი 1987წ.; მენაბდე ლ. ძველი ქართული მწერლობის კერები ტ. I, ნაკვეთი I, გვ. 224-231, თბილისი. 1962; ყვანია ზ. „საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქნი და მღვდელმთავარნი 1917 წლიდან“, ქუთაისი 1994წ;

ჩატარდა აქ პირველი მუსლიმური ლოცვა. გარდა მუსლიმთა ლოცვის საათებისა (5-გზის დღეში), ტაძარი კვლავ განაგრძობს მუზეუმად ფუნქციონირებას. ნამაზის დროს ფრესკები და ტაძრის უკინალური მოზაიკა ნოხებითა და ფარდებითაა დაფარული.

ტრაპიზონის მცირერიცხოვანი მართლმადიდებელი მოსახლეობა დიდხანს ცდილობდა ტაძრის შენარჩუნებას უკანასკნელი 52 წლის განმავლობაში მუზეუმის სახით. ცნობილია, რომ მუსლიმთა ერთობას ტრაპიზონში არ სჭირდებოდა კიდევ ერთი მეჩეთი, იმ დროს, როცა მართლმადიდებლური სამრევლო ქალაქში არც არსებობს.

ტრაპიზონის წმინდა სოფიას ტაძარი ბიზანტიური არქიტექტურის ძეგლია, სადაც უნიკალური ფრესკები და მოზაიკა შემორჩენილი. იგი 1238-1263 წლებში აიგო. 1461 წელს, ტრაპიზონის დაპყრობის შემდეგ, თურქებმა ის მეჩეთად გადააკეთეს. 1964 წელს რესტავრაციის შემდეგ, რომელიც 1958 წლიდან მიმდინარებოდა ედინბურგის უნივერსიტეტის დახმარებით, ტაძარი მუზეუმად გადაკეთდა.

თურქეთი ამჟამად რეისლამიზაციის პერიოდშია და მართლმადიდებლური ტაძრების მეჩეთად გადაკეთებაც ამის ერთ-ერთი დამადასტურებელია. ტრაპიზონის შემდეგ რიგში დგას კონსტანტინოპოლის წმინდა სოფიას ტაძარი, რომლის მეჩეთად გადაკეთების შესახებ უკვე საუბრობენ თურქეთის ხელისუფლებაში.

„ნებისმიერი მცდელობა თურქეთის ხელისუფლების მხრიდან, კვლავ გადააქციოს მსოფლიოში უდიდესი ქრისტიანული ტაძარი წმინდა სოფია მეჩეთად, ყველაზე საშიშ შედეგებამდე მიიყვანს თავად თურქეთის სახელმწიფოს და ქრისტიანული სამყაროს მხრიდან სერიოზული გამოწვევის წინაშე დადგება, — განაცხადა საბერძნეთის კულტურის მინისტრმა პ. პანაიოტოპულოსმა, — ძეგლი მსოფლიო ცივილიზაციის კუთვნილებაა და იგი ყველასთვის უნდა იყოს მისაღწევ, მიუხედავად მათი რელიგიური წარმომავლობისა“, — დასძინა მან.

XV საუკუნეში, ოტომანთა იმპერიის დროს, ქრისტიანული ტაძარი უკვე მეჩეთად იყო გადაკეთებული.

თუმცა, 1935 წელს, ათათურქის დროს მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება მისი მუზეუმად გადაკეთების თაობაზე, რათა ტაძარში შესვლა შეძლებოდათ როგორც თურქებს, ისე უცხოელ ტურისტებს.

ამჟამად საბერძნეთისა და ევროპის ორგანიზაციები მიმართავენ ევროპარლამენტს მოთხოვნით, გამოსცეს განკარგულება, რომლითაც ანკარას მოუწოდებენ, უარი თქვას ტაძარში მეჩეთის განთავსების თაობაზე.

„უდიდესი ქრისტიანული ტაძრის მეჩეთად გადაკეთება არა მარტო თურქეთსა და საბერძნეთს შორის ურთიერთობის საკითხია, არამედ ისტორიის შეურაცხყოფაც, მთელი ქრისტიანობისა“, — მიიჩნევენ ევროპული ორგანიზაციები.

ირანში ქრისტიანთა დევნა გრძელდება

ირანში 2010 წლიდან 300 ქრისტიანზე მეტი დააკავეს, ქრისტიანთა დევნა, ძირითადად პროტესტანტებისა, მას შემდეგ გამკაცრდა, რაც ე.წ. „სახლის ეკლესიები“ მომრავლდა.

The World Christian Database-ის ინფორმაციით, 2012 წლს ირანში 270 ათასი ქრისტიანი ცხოვრობდა, მათგან 66 ათასი — პროტესტანტი. 2013 წელს, Open Doors-ის თანახმად, დაახლოებით 450 ათასი ირანელი აღიარებდა ქრისტიანობას, მათგან 370 ათასი ყოფილი მუსლიმია, 80 ათასი — ასირიელები და სომხური ეკლესიის მიმდევარი.

ოფიციალურად ირანში ასირიელებსა და სომხების ეკლესიას აქვთ სამრევლოები. ეთნიკური სპარსელები მოლაღატეებად ითვლებიან, თუ ისლამზე იტყვიან უარს. ქრისტიანების მიერ ქადაგება კი უკანონოდ ითვლება.

2010 წელს ირანის ლიდერმა განცხადა, რომ „ოჯახის ეკლესიები“ ირანის ეროვნული უსაფრთხოებისათვის საშიში იყო. ამის შემდეგ ქრისტიანთა დევნა გამძაფრდა. 2011 წლის იანვარში ირანის ხელისუფლებამ დააპატიმრა მრავალი გაქრისტიანებული ირანელი. 2011 წლისათვის 285 ქრისტიანი დააკავეს 35 ქალაქში.

მომავლად

თამარ ასათიანმა

ისტორიის ფურცელი

ნილკნის ეპარქია 1917-1984 წლებში

II ნაწილი

ნილკნის ეპარქია 1924-1938 წლები

1924 წლის აპრილში კათალიკოს-პატრიარქი ამბროსი (ხელაია) საკათალიკოსო საბჭოს წინადადებას აძლევს, იმსჯელოს შემდეგ საგანზე: „საქმისათვის საჭიროდ და სასარგებლოდ მიმაჩნია ნილკნის სამწყსოს გამოყოფა მცხეთა-თბილისის ეპარქიიდან. დასახელებული სამწყსო, როგორც სამისიონერო მაზრა, თავისი მდებარეობით წარმოადგენს მივარდნილ კუთხეს. ეს გარემოება კი მოითხოვს განსაკუთრებულ მზრუნველობას მის სარწმუნოებრივ-ზნეობრივი ხელმძღვანელობისათვის. მისი ცალკე

ეპარქიად გამოყოფა საშუალებას მისცემს მის მწყემსმთავარს, უფრო ენერგიულად იმოქმედოს და მზრუნველ, ცხოველი კავშირი იქონიოს მასთან“. ამასთან დაკავშირებით, ამავე წლის 18 აპრილს საკათალიკოსო საბჭომ განაჩინა: „ჩვენ, ქვემოთ ამისა ხელის მომწერნი საქართველოს ეკლესიის მღვდელმთავარნი, შევიკრიბეთ ერთად და ვიქონიეთ მსჯელობა სამღვდელმთავრო კანდიდატების შესახებ და ვსცანით მღვდელმთავრის ხარისხის მიღების ღირსად სვეტიცხოვლის საკათედრო ტაძრის არქიმანდრიტი პავლე, რომელიც იყო ათონზე და სხვა მონას-

ტრეზნიც და არის გამორჩეული სასულიერო პირი". დადგენილებას ხელს აწერდნენ კათოლიკოს-პატრიარქის მოადგილე, ურბნელი ეპისკოპოსი ქრისტეფორე (ციციქიშვილი), ალავერდელი ეპისკოპოსი დავითი (კაჭახიძე) და ქუთათელ-გაენათელი მიტროპოლიტი ნაზარი (ლეჟავა). წერილობით თანხმობა განაცხადეს ბათუმ-შემოქმედელმა ეპისკოპოსმა ნესტორმა (ყუბანეიშვილი) და ჭყონდიდელმა ეპისკოპოსმა სვიმეონმა (ჭელიძე). ეპისკოპოსი პავლე წილკნის ეპარქიის მმართველად განამსეს. ეპარქიის სამწყსო მოიცავდა შემდეგ ტერიტორიას: „ორივე არაგვის, ქსან-ლესურის ხეობა, გარე ქართლი და საგურამო (ტერიტორია ძველი ეპარქიებისა წილკნისა, ნანოლი სამთავისისა და სამთავროსი), რასაც შეიცავს ეზლანდელი დუშეთის მაზრა და ნანოლი სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქისა. კათედრა მღვდელმთავრისა წილკანში, რეზიდენცია დროებით სვეტიცხოველთან. პატივი მღვდელმთავრისა „წილკნელი ეპისკოპოსი“. 1924 წლის ივნისში საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქ ამბროსის (ხელაია) ლოცვაკურთხევით არქიმანდრიტ პავლეს ეპისკოპოსად დაასხეს ხელი. ამ დროისათვის ეპარქიაში იყო სამი სამთავარბუცესო, სადაც მოქმედებდა 44 ეკლესია, მსახურობდა 45 მღვდელმსახური, მოქმედებდა 5 მამათა და 1 დედათა მონასტერი, მოღვაწეობდა 30-მდე ბერ-მონაზონი.

წილკნის ეპარქიის I ოლქი:

1. მცხეთის სვეტიცხოვლის თორმეტი მოციქულის სახელობის საპატრიარქო ტაძარი — მთავარბუცესი, მღვდელი აბრამ ტარიელაშვილი, მღვდელ-მონაზონი ექვთიმე (კერესელიძე), ბერ-დიაკვანი თორნიკე (აჭაიძე)
2. ახალგორის წმ. გიორგის სახელობის ტაძარი — მღვდელი ერასტი ფხალაძე
3. ახალდაბის ღვთისმშობლის შობის სახელობის ტაძარი — მღვდელი იოსებ პავლიაშვილი
4. ოძისის ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის ტაძარი — მღვდელი ლევან ტლაშაძე
5. მუხრანის წმ. ქეთევან დედოფლის სახელობის ტაძარი — დეკანოზი გიორგი მარინდაშვილი
6. ლარგვისის წმ. თეოდორე ტირონის სახელობის ტაძარი — მღვდელი გიორგი უზნაძე
7. ნატახტარის წმ. იოანე ღვთისმეტყველის სახელობის ტაძარი — მღვდელი მიხეილ იმნაძე
8. კორინთას წმ. მარინეს სახელობის ტაძარი — მღვდელი გიორგი ინანიშვილი
9. წილკნის ღვთისმშობლის შობის სახელობის ტაძარი — მღვდელი ლევან ზაქარიაშვილი
10. ძალისას (ყურისუბნი) წმ. გიორგის სახელობის

ეპისკოპოსი პავლე (ჯაფარიძე)

ტაძარი — მღვდელი ნიკოლოზ კობერიძე

11. დაბაკნეთის მთავარანგელოზთა სახელობის ტაძარი — მღვდელი ლავრენტი ჭანკოტაძე

12. ყანჩავეთის ღვთისმშობლის შობის სახელობის ტაძარი — მღვდელი სამსონ ჭეიშვილი

13. ერთანძინდის წმ. ევსტათი პლაკიდას სახელობის ტაძარი — მღვდელი დავით ჩიკვაძე

II ოლქი:

1. ბაზალეთის წმ. გიორგის სახელობის ტაძარი — მთავარბუცესი, დეკანოზი ალექსანდრე ტატუნაშვილი
2. საკრამულის წმ. ილია წინასწარმეტყველის სახელობის ტაძარი — მღვდელი მიხეილ ჩოხელი
3. დუშეთის წმ. ნიკოლოზის სახელობის ტაძარი — მღვდელი სვიმონ ტყემალაძე
4. გრემისხევის წმ. გიორგის სახელობის ტაძარი — მღვდელი იოსებ ფხალაძე
5. ყვავილას წმ. მარინეს სახელობის ტაძარი — მღვდელი გიორგი ჭელიძე
6. მჭადიჯვრის მთავარანგელოზთა სახელობის ტაძარი — მღვდელი ზაქარია ლაშაური
7. ჭილურტის წმ. მარინეს სახელობის ტაძარი — მღვდელი ისაია მახათაძე
8. ცხვარიჭამიის ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის ტაძარი — მღვდელი მიხეილ ინანიშვილი
9. ქაისხევის წმ. გიორგის სახელობის ტაძარი — მღვდელი ანტონ ციმაკურიძე
10. ანანურის ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის ტაძარი — დეკანოზი გიორგი გელაძე
11. ჭოპორტის ღვთისმშობლის შობის სახელობის ტაძარი — მღვდელი ვლადიმერ იოსებიძე-იონინი
12. ბულაჩაურის ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის ტაძარი — მღვდელი იოანე სისაური
13. მილახვრიანთკარის წმ. გრიგოლ ღვთისმეტყველის სახელობის ტაძარი — მღვდელი დანიელ ცქიტიშვილი
14. ქსოვრისის ღვთისმშობლის შობის სახელობის ტაძარი — მღვდელი ალექსანდრე მექანარაშვილი
15. საგურამოს წმ. თადეოზ მოციქულის სახელობის ტაძარი — მღვდელ-მონაზონი მიხეილი (მანდარაია)
16. ბალიჭის ყოვლადწმინდა სამების სახელობის ტაძარი — მღვდელი პლატონ წვიმაძე
17. რატევანის წმ. ნიკოლოზის სახელობის ტაძარი — მღვდელი დიმიტრი პეტრიაშვილი
18. არანისის ღვთისმშობლის ხარების სახელობის ტაძარი — მღვდელი სოფრონ სამადაშვილი
19. ხორხის წმ. გიორგის სახელობის ტაძარი — მღვდელი ნიკოლოზ ჟიჟიაშვილი

III ოლქი:

1. მღვდლის წმ. გიორგის სახელობის ტაძარი — მთავარხუცესი, მღვდელი ბესარიონ მალანია

2. სიონის ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის ტაძარი — მღვდელი გიორგი მალანია

3. ფასანაურის მოციქულთა თავთა პეტრესა და პავლეს სახელობისა და ჩირიკის ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის ტაძრები — მღვდელი შიო კაიშაური

4. ხანდოს წმ. გიორგის სახელობის ტაძარი — მღვდელი გრიგოლ ჩოხელი

5. ლუთხუბის ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის ტაძარი — მღვდელი გრიგოლ ჩოხელი

6. ნაღორევის წმ. გიორგის სახელობის ტაძარი — მღვდელი იოსებ ოზგაძე

7. ქართლის წმ. გიორგის სახელობის ტაძარი — მღვდელი გიორგი გამიაშვილი

8. ლაქათხევის წმინდა თომა მოციქულის სახელობის ტაძარი — მღვდელი იოანე გვიანიშვილი

9. კობის წმ. გიორგის სახელობის ტაძარი — მღვდელი მიხეილ ითონიშვილი

10. ჩოხის წმ. გიორგის სახელობის ტაძარი — მღვდელი იოანე ბექაური

11. კაიშაურის წმ. გიორგის სახელობის ტაძარი — მღვდელი იოანე ოდიშვილი

ეპარქიაში მოქმედებდა ხუთი მამათა და ერთი დედათა მონასტერი, სადაც უკიდურესად რთულ და მძიმე პირობებში მოღვაწეობდნენ და ღოცულობდნენ ბერ-მონაზვნები.

1. შიომღვიმის მამათა მონასტერი — წინამძღვარი, ილუმენი ეფრემი (სიდამონიძე, შემდგომში — კათოლიკოს-პატრიარქი), მღვდელ-მონაზონი ისე (სუხიშვილი, შემდგომში — არქიმანდრიტი), მღვდელ-მონაზონი კვიპრიანე (სუმბაძე, შემდგომში — სქემღვდელ-მონაზონი მოსე), მღვდელ-მონაზონი სტეფანე (გიგოლაშვილი, შემდგომში — ილუმენი), მორჩილი იოანე აფციაური (შემდგომში — არქიმანდრიტი პართენი), მორჩილი დათიკო ჩიტიშვილი (შემდგომში — მღვდელ-მონაზონი დავითი).

2. ზედაზნის მამათა მონასტერი — წინამძღვარი, არქიმანდრიტი იოანე (ქარსელაძე), მღვდელ-მონაზონი მიქაელი (მანდარაია, შემდგომში — არქიმანდრიტი), მონაზონი საბა (ფულარიანი).

3. მცხეთის წმ. ჯვრის სახელობის მამათა მონასტერი — მღვდელ-მონაზონი ილარიონი (ოზიაშვილი)

4. არმაზის მამათა მონასტერი — მღვდელ-მონაზონი სამსონი

5. ძეგვის ყოვლადწმინდა სამების სახელობის მამათა მონასტერი — მღვდელ-მონაზონი რაფაელი (კურდოვი)

არქიმანდრიტი ეფრემი (სიდამონიძე) და ილუმენი ისე (სუხიშვილი). 1925 წ.

6. სამთავროს წმ. ნინოს სახელობის დედათა მონასტერი — წინამძღვარი, ილუმენია ნინო (ციციშვილი), მწირველი მღვდელი და მონასტრის სულიერი მოძღვარი, ქვათახევის მონასტრის საძმოს ყოფილი წევრი, მღვდელ-მონაზონი სერგი (ჯაჭვაძე).

1924 წლის ზაფხულში ქვეყანაში ანტირელიგიური კამპანია სულ უფრო და უფრო გაძლიერდა. 1924 წლის აგვისტოს აჯანყებაში, რომელიც მთავრობამ სისხელში ჩაახშო, სასულიერო პირებიც აქტიურ მონაწილეობას იღებდნენ. ხელისუფლებამ ისარგებლა შექმნილი ვითარებით და მასობრივი დახვრეტების ნაკადში სასულიერო პირებიც მრავლად მოაყოლა. მათ შორის იყვნენ წილკნის ეპარქიის სამღვდელთა: ყვავილას ეკლესიის მღვდელი გიორგი ჭელიძე,

ქსოვრისის ეკლესიის მღვდელი ალექსანდრე მექანარიშვილი, ძალისას მღვდელი ნიკოლოზ კობერიძე, რომელმაც თავის ოჯახში უმასპინძალა ქაქუცა ჩოლოყაშვილს და მის რაზმელებს, მილახვრიანთკარის ეკლესიის მღვდელი დანიელ ცქიტიშვილი, ანამეს და სიკვდილის პირამდე მიიყვანეს ბულაჩაურის ეკლესიის მღვდელი იოანე სისაური, რომელიც რამდენიმე დღეში გულის შეტევით გარდაიცვალა.

1925 წლის 24 მარტს გარდაიცვალა არქიმანდრიტი იოანე (ქარსელაძე), ხოლო ამავე წლის 9 მაისს შიომღვიმის მონასტრიდან სოფელ დოესში თავისი თხოვნით გადავიდა არქიმანდრიტი ეფრემი (სიდამონიძე). ამასთან დაკავშირებით, ამავე წლის 14 ოქტომბერს, სვეტიცხოვლობის დღესასწაულზე, ზედაზნის მონასტრის მღვდელ-მონაზონ მიხეილს (მანდარაია) და შიომღვიმის მონასტრის მღვდელ-მონაზონ ისეს (სუხიშვილი) მიენიჭათ ილუმენის წოდება და აღნიშნული მონასტრების წინამძღვრებად დაინიშნენ. ამავე დღეს ეკლესიაში ერთგული სამსახურისათვის სამკერდე ოქროს ჯვრით დაჯილდოვდნენ: მღვდელ-მონაზონი სერგი (ჯაჭვაძე), მღვდელი ბესარიონ მალანია და მღვდელი ლევან ტლაშაძე.

1924 წლის აგვისტოს აჯანყებისა და სისხლიანი რეპრესიების შემდეგ ცოტათი შერბილდა ხელისუფლების დამოკიდებულება ეკლესიისადმი. 1924-1925 წლებში ხელახლა იკურთხა რამდენიმე დაკეტილი ტაძარი და სამღვდელოების ზოგიერთი წარმომადგენელი კვლავ ეკლესიას დაუბრუნდა. მსგავსი ფაქტები დაფიქსირდა წილკნის ეპარქიაშიც. 1925 წლის 24 დეკემბერს ეპარქიის სოფელ საშაბურო-საკრამულოს სამრევლოს ყოფილი მღვდელი მიხეილ ჩოხელი თხოვნით მიმართავს ეპისკოპოს პავლეს: „რევოლუციის, როგორც სტიქიური მოვლენის მძვინვარების ჟამს, ყველაზე უწინ მის ცენტრში მოქცეულის, უნუგეშოდ მიტოვებუ-

ლის, როგორც მოსხლეტილი ცხვრის, ჩემი განცხადებანი არ მისულან დანიშნულებისაებრ: მისი უწმინდესობა კათოლიკოსი ამბროსი მაშინ პატიმარი ბრძანებულა, მრავალგზის სხვადასხვა სახით ტანჯულ-წამებულის, უკიდურესად დამცირებულის წინ დადგა ამნაირი დილემა: ყოფნა (უანაფოროდ) ან არყოფნა. კარგა ხნის შინაგანი ბრძოლის, 1923 წლის 26 აპრილამდე, ჩემდა სამწუხაროდ, ჩემში გაიმარჯვა ხორცმა სულზე. როგორც ხორციელის (ისე სულის) ერთადერთმა შემნახველმა — მე ვარჩიე პირველი. თუმცა, ამნაირ არანორმალურ მოვლენას ბევრჯელ ჰქონია ადგილი უფრო დიდსულოვან პიროვნებებში, საეკლესიო და თუ სამოქალაქო ისტორიაში და თვით საღმრთო წერილშიც კი, მაგრამ მე იგინი ჩემ გასამართლებელ არგუმენტებად არ მომიყვანია, ვცნობ რა თავს ფრიად დამნაშავედ წმინდა ეკლესიის წინაშე, როგორც უძლები შვილი მის მამის წინაშე. მე ვავკადნიერდი მომემართა თქვენთვის, როგორც უდიდეს ცოდვილს, მოსხლეტილ ცხოვარს თქვენი წმინდა სამწყსოსაგან, ცრემლით პეტრე მოციქულისა, სინანულით მეზვერისა და ცეცხლისებური სარწმუნოებით პავლე მოციქულისა, გამოვედი რა იმ მოსაზრებიდან, რომ ამქვეყნად კაცი სრული არაა, რომ მისი სულის კანონები შედგება მისი სხეულის კანონებისა, მექანიკურად ფიზიკური მოვლენებით წარმოშობილებისა, რაიცა ჰქმნის აუცილებლობას ამა თუ იმ მოქმედებისას და, მაშასადამე, არა ისეთი დანაშაული, რომლის ა მიცემით უმეტეს ეკლესიის მიერ, მის სინანულით მაძიებელს, რაიცა მტკიცდება თვით სახარების სიტყვებით, როდესაც ამას ახერხებენ არტისტები, როს იგონებენ ფილოსოფოსის სიტყვებს — არ არიან ქვეყნად დამნაშავენიო. გავწყვიტე რა საერო ცხოვრებასთან ყოველნაირი კავშირი დღიდან თხოვნის გამოგზავნისა (10 ოქტომბერი), მე ველი თქვენს რეზოლუციას. რაც შეეხება ერს, სადაც ვთხოვლობ

სხადან მარცხნიდან: მღვდელი დანიელ ცაიტიშვილი, დეკანოზი იოსებ გელაძე, დეკანოზი სვიმონ ტყეშელაშვილი, მღვდელი იოანე სისაუხრი, მღვდელი გიორგი ჭელიძე, ფაჩხა ღვასა — მადავითნა ვლადიმერ ჩხიძე.

მღვდელმსახურების გაგრძელებას, მან, ღრმად ჩახედულმა ჩემს გარემოებაში, ჩემი საქმის კარგად მცოდნემ, დიდი ხანია შემთვთისა და როგორც მისმა წარმომადგენლობამ გამომიცხადა დღეს, არაერთხელ აღძრა თურმე შუამდგომლობა ადგილობრივი მთავარბუცესის წინაშე ჩემის თხოვნის დაკმაყოფილების შესახებ. არ ვიცი, თქვენ გაეცანით მას, თუ არა“. იმჟამად, მიუხედავად მეუფე პავლეს შუამდგომლობისა, მამა მიხეილს უარი ეთქვა სასულიერო ხარისხში აღდგენაზე, თუმცა 1927 წლის 2 მარტს კათოლიკოს-პატრიარქმა ამბროსიმ მას მსახურების ნება დართო და მანგლისის ეპარქიაში, დიდი ენაგეთის სამრევლოში განამწესა. შემდგომში მან მონაშემორივი სისხლით გამოისყიდა დანაშაული. 1937 წლის მიწურულს საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ აგიტაციის ბრალდებით იგი დაპატიმრეს და სამეულის განჩინებით დახვრიტეს.

წყარო: საქართველოს საპატრიარქოს არქივი, ნილკნის ეპარქიის ფონდი, საქმე №34, №1823; საქართველოს სახელმწიფო უშიშროების სამინისტროს არქივი, ფ. 12. №54.

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახოთ ვიხსნათ ისინი.

ჩვენი ტელეფონებია: 298 95 41; 2 32 48 66; 5(93) 19 36 04.

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუარიშვილი

გთხოვთ, გახათს გაუფრთხილდეთ მასში დაგაჟღერი მასალაგის გამო გთხოვთ, დავალიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (მთაწმინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: ნმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესია ანგარიში № GE74LB0122124214261000
ელ.ფოსტა: sunewpress@gmail.com; sunewpress@yahoo.com
მის: ერეკლე II-ს. მოედანი №1 საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი.
ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (შიოლაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გავომავილი, თამარ ასათიანი, მია მელიქიძე, ლუარსაბ ტოგონიძე, გიორგი მაჩუარიშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გვარცელება: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკაბდონებელი: ვალერიან ჯუღელი, ოპერატორი, ზოია კობახიძე

რობს. სტატისტიკის თანახმად, მაკედონიის რესპუბლიკის 10 000 მოსახლიდან (2010 წლის მონაცემებით) მაკედონიაში სულ 2 მილიონი მოქალაქე ცხოვრობდა) ერთი ბერმონაზონია.

სტრუმიჩსა და დებარსკო-კიჩევსკიში არსებულ მონასტრებში განსაკუთრებით ბევრი ბერმონაზონი ცხოვრობს. ბიგორსკის მონასტერში 20-ზე მეტი ბერია, ხოლო რეიჩიცაში — 12. შედარებით ნაკლებია ბერმონაზონთა რიცხვი პოლოშსკო-კუმანოვსკის ეპარქიაში, სადაც ერთ მონასტერში ერთი ან ორი მოსაგრე ცხოვრობს. საინტერესოა, რომ მაკედონიის ეკლესიაში სულ უფრო იზრდება სამონასტრო ცხოვრებით დაინტერესებულთა რიცხვი.

თუმცა გვხვდება დაცარიელებული საფანეებიც, მაგალითად, ცნობილი ოსოგოვსკის მონასტერი. აქ უკანასკნელი მოსაგრის გარდაცვალების შემდეგ თითქმის 4 წელია არავის გამოუთქვამს მოღვაწეობის სურვილი.

მაკედონიის მართლმადიდებელი ეკლესია იმედოვნებს, რომ დაცარიელებულ მონასტრებში სამონასტრო ცხოვრება გაჩაღდება, რადგან ბევრ მონასტერში ღვთისმსახურების ხშირად ჩატარება საზოგადოების რელიგიურ განათლებასა და ინტერესს იწვევს. ამასთან, სამონასტრო ცხოვრება არა მარტო ალაღვებს

დანგრეულ ძეგლებს, არამედ ინარჩუნებს სამონასტრო კომპლექსებს, რომელთაგან ბევრი კულტურულ მემკვიდრეობას წარმოადგენს.

ძირითადად, აქაური ბერმონაზვნები სოფლის მეურნეობას მისდევენ, აწარმოებენ თაფლს, მურაბებს, ზოგიერთ მონასტერში წერენ ხატებს და ამზადებენ მოზაიკას.

განსხვავებით სხვა მართლმადიდებელი ქვეყნებისაგან, უპირველესად — საბერძნეთისა და სერბეთისაგან, მაკედონიაში XX საუკუნეში მონაზვნური ცხოვრება შეწყდა, რადგან მეორე მსოფლიო ომის დროს, პრაქტიკულად, ყველა მართლმადიდებლური მონასტერი დაცარიელდა. აქ სამონასტრო ცხოვრებისათვის სათანადო პირობები მხოლოდ XX საუკუნის 90-იანი წლებიდან გაჩნდა.

„ეკლესიის განახლება მაკედონიაში დაიწყო ახალგაზრდებმა, რომლებიც აქტიურად ჩაერთვნენ ეკლესიის ცხოვრებაში და ახალი სული შთაბერეს ქრისტიანულ მოსაგრეობას. მაკედონელ მართლმადიდებელ ბერმონაზონთა უმეტესობა ახალგაზრდაა“, — აცხადებენ მაკედონიის მართლმადიდებელ ეკლესიაში.

მოამზადა
თამარ ასათიანმა

ისტორიის

ფურცელი

წილკნის ეპარქია 1917-1984 წლებში

1926 წლის 12 ივნისს ეპისკოპოს პავლეს თავჯდომარეობით შეიკრიბა წილკნის ეპარქიის დელეგატთა საბჭო, სადაც შემდეგი საკითხები განიხილეს:

1. **დღევანდელი მდგომარეობა ოლქებისა და ეკლესიების** — დელეგატებმა გააკეთეს მოხსენებები თავიანთ ოლქებსა და ეკლესია-სამრევლოების ზნეობრივ ცხოვრებაზე და აღნიშნეს არსებულ სამრევლოთა ზნეობრივი და სულიერი დაქვეითება და გამოთქვეს სურვილი, რომ ამა საკითხს მიექცეს უპირველესი ყურადღება. **დაადგინეს:** მთავარბუცესთა საშუალებით დაევალოს ოლქის სამღვდელოებას, გამოიჩინონ მეტი სიფხიზლე მრევლის ზნეობრივ ცხოვრებაზე და იქონიონ ყოველ შაბათ-კვირას და საუფლო დღესასწაულებზე წირვა-ლოცვა და მასთან მრევლთან ცოცხალი ქადაგება.

2. **სანთლის წარმოების მოწყობა ეპარქიაში** — II ოლქის დელეგატმა, დეკანოზმა სვიმონ ტყემალაძემ განაცხადა: დღევანდელ პირობებში ოლქის ეკლესიათა მდგომარეობა ნივთიერის მხრივ იმყოფება უკიდურესად დაქვეითებული და მისი აღორძინებისათვის აუცილებლად საჭიროა, მოეწყოს სანთლის წარმოება შესაფერად, რითაც ოლქის ეკლესიათ მიეცემა შესაძლებლობა სხვადასხვა შენერილ ხარჯთა გაღებისათვის ეპარქიის დანესებულებათა და ორგანოთა სასარგებლოდ, მღვდელმთავრის საშუალებით და მისი შეხედვით, რაც საჭირო იქნება ეპარქიისათვის. **დაადგინეს:** სანთელი გამოიტანონ მცხეთა-თბი-

ლისის საეპარქიო ქარხნიდან ნისიად და განაწილდეს ეპისკოპოსის შეხედულებით მთავარბუცესთა შორის, მათივე პასუხისმგებლობით, ხოლო მთავარბუცესთა დაევალოთ სანთლის გადანაწილება ოლქის ეკლესიათა შორის, შეძლებისდაგვარად დროის აღნიშვნით.

3. **საღვთისმეტყველო კურსების გახსნის აუცილებლობაზე** — კრება საჭიროდ ხედავს აუცილებლად გაიხსნას აღნიშნული კურსები, რადგან ოლქის სამრევლოები დღეს განიცდიან ეკლესიის მსახურთა ნაკლულევანებას და მომავალში შეიძლება უფრო გართულდეს მორწმუნეთა სურვილების დაკმაყოფილება. **დაადგინეს:** ეთხოვოს საკათალიკოსო საბჭოს, ახლო მომავალში გაიხსნას საღვთისმეტყველო კურსები სამღვდლო კანდიდატთა მოსამზადებლად, რაშიც წილკნის ეპარქიის სამღვდელოება შეძლებისდაგვარად შეეცდება თავისი წვლილი შეიტანოს ამ ფრიად მნიშვნელოვან საქმეში.

4. **სასულიერო პირთა ქვრივ-ობლების მატერიალური დახმარება** — **დაადგინეს:** დაევალოს ოლქის მთავარბუცესებს, ეკლესიათა დათვალეირების დროს, წელიწადში ერთხელ, თვითთველ მოქმედ ეკლესიაში სასულიერო პირთა ქვრივ-ობლთა სასარგებლოდ აიღონ 10-10 შაური, ხოლო თუ ეკლესიას არ აღმოაჩნდა, კრებული ვალდებული იქნება, თავიანთი ჯიბიდან გაიღოს იგი და წარმოადგინოს თანხა მღვდელმთავართან და მისივე შეხედულებით განაწილდეს.

სვეტიცხოვლის საპატრიარქო ტაძარი

5. ეპარქიის მმართველი მღვდელმთავრის და მისი კრებულის შენახვაზე — დაადგინეს: მღვდელმთავარს მიეცეს თვითურად 20 მანეთი ეპარქიის სამმართველოს სასარგებლოდ შემოსული თანხიდან, კანცელარიისთვის მოიმარაგონ ნელინადში ორი საყენი შეშა და ერთი ფუთი ნავთი, აგრეთვე თითო ტაძრის კრებულისგან სამ-სამი ფუთი პური ან ხორბალი.

6. საქართველოს ეკლესიის IV კრების დელეგატთა არჩევა — კრებამ ერთხმად აირჩია თბილისში მცხოვრები ქაიხოსრო ოთარის ძე ზანდუკელი და დეკანოზი სვიმონ ტყემალაძე.

7. 1926 წლის 4 და 22 იანვრის განაჩენი საკათალიკოსო საბჭოს დადგენილებისა კრებამ მოისმინა. დადგენილებაში წერია: გაკეთდეს ყოველწლიური შესანიშნავი ეპარქიათა ეკლესიათაგან 5 მან. და გადასახადი კრებულის წევრთაგან წლიურად 5 მან. ვინაიდან ტაძრები განიცდიან დიდ ნივთიერ გაჭირვებას, აგრეთვე მათი კრებულის და სანამ მოეწყობოდეს და თავის კალაპოტში ჩადგებოდეს საეკლესიო ცხოვრება, ამისთვის კრებამ საჭიროდ სცნო აღნიშნული გადასახადი შემცირდეს ნახევრამდე.

8. ერთ-ერთი დელეგატის მოხსენებისამებრ, მეორე ქორწინებაში მყოფ მედავითნეთა სამღვდლო ხარისხში ხელდასხმაზე — დაადგინეს: ეთხოვოს საკათალიკოსო საბჭოს, ვინაიდან დღევანდელ ხანაში ჩვენი ეკლესია განიცდის სამღვდლო კანდიდატთა ნაკლებობას და არც მათი მოსამზადებელი კურსები არ არსებობს, ეპარქიაში კი მოიპოვებიან მეორე ქორწინებაში მყოფი მედავითნეები, რომელნიც ზნეობრივად და სულიერი ცხოვრებით და ცოდნით აღჭურვილნი არიან მღვდლის ხარისხის მისაღებად, ამის გამო ამ საკითხის შესახებ აღიძრას შუამავლობა IV საეკლესიო კრებაზე. ამ შეკრებას ხელს აწერდნენ: ეპისკოპოსი პავლე (ჯაფარიძე), დეკანოზი სვიმონ ტყემალაძე, დეკანოზი ლევან ტლაშაძე, მედავითნე ილარიონ თურქაძე, მოსე თევდორეს ძე ლოსიაშვილი.

ამავე წლის 31 ივლისს შედგა სვეტიცხოვლის ტაძრის რელიგიური საზოგადოების მიერ არჩეულ წევრ-

თა კრება. თავმჯდომარეობდა მეუფე პავლე — მან საბჭოს განუცხადა თავისი უკიდურესი მდგომარეობა, რაც გამოწვეულია მისი ერთი წლის მძიმე ავადმყოფობით. ექიმის რჩევით, ის საჭიროებს აუცილებელ დასვენებას მთაში. ამისთვის კი მას არანაირი სახსარი არ გააჩნია. ეთხოვოს საბჭოს, აღმოუჩინოს ნივთიერი დახმარება ეკლესიის თანხიდან და ამით ავიცილებთ უფრო მძიმე ავადებას. მიეცეს მას 85 მანეთი და ვიმედოვნებთ, რომ ყოვლადსამღვდელო განიკურნება და უფრო ენერგიით შეუდგება ჩვენი რელიგიური საზოგადოების საქმიანობას.

ეკლესიაში ერთგული და დამსახურებული მოღვაწეობის გამო, უწმინდესისა და უნეტარესის ამბროსის ლოცვა-კურთხევით, აღდგომის დღესასწაულთან დაკავშირებით, 1926 წლის 3 აპრილს დაჯილდოვდნენ: ენქე-

რით — დეკანოზი ალექსანდრე ტატუნაშვილი; სამკერდე ოქროს ჯვრით — მღვდელი ერასტი ფხალაძე, მღვდელი თეოფილე ბერეკაშვილი; ილუმენის წოდებით — მღვდელ-მონაზონი ამბროსი (ალადაშვილი), მღვდელ-მონაზონი ექვთიმე (კერესელიძე); კამილავკით — მღვდელი მაქსიმე ხუციშვილი, მღვდელი სეით კიქნაძე. 1927 წლის 15 მაისს დაჯილდოვდნენ: დეკანოზის წოდებით — მღვდელი ბესარიონ მალანია; სამკერდე ოქროს ჯვრით — მღვდელი შიო კაიშაური; კამილავკით — მღვდელი გრიგოლ ჩოხელი; სკუფიით — მღვდელი გიორგი გამიაშვილი, მღვდელი იოანე გვინაშვილი.

1926 წლის 17 ნოემბერს ალავერდის ეპარქიას ჩამოერთვა ფშავ-ხევსურეთი და გადაეცა წილკნის ეპარქიას. ამასთან დაკავშირებით საჭირო გახდა შექმნილიყო IV ოლქი ფშავ-ხევსურეთის სახელწოდებით. ოლქის მთავარხუცესად აირჩიეს მუქოს ეკლესიის წინამძღვარი, მღვდელი მიხეილ მთიბელაშვილი.

როგორც საარქივო მასალებიდან ირკვევა, წილკნის ეპარქიის სამრევლოებში მწვავედ იდგა სომეხ-გრიგორიანული მღვდლების მიერ ქართული მრევლის მიტაცების საკითხი. იმ სოფლებში, სადაც კი არსებობდა სომხური დიასპორა, მათი სასულიერო პირები ღონესა და ენერგიას არ იშურებდნენ და ყველანაირ ხერხს მიმართავდნენ მათ თავის მხარეზე გადასაბირებლად. ხელისუფლებაც და სახელმწიფო ორგანოებიც ნაკლებად ავიწროვებდნენ სომხურ ეკლესიას. საკათალიკოსო საბჭოში არაერთი წერილია შესული ქართველ სასულიერო პირთაგან მსგავსი ფაქტების აღნიშვნით. ვითარების სიცხადისთვის მოვიყვანთ ერთ-ერთი მათგანის, სოფელ ახალგორის სამრევლოს მღვდლის ერასტი ფხალაძის მოხსენებას: „ამგვარ საქმეებს სწადიან თითქმის ყველა სომეხ-გრიგორიანთა წარმომადგენლები, მღვდლები და განსაკუთრებით ჩემდამი რწმუნებულ ოლქში ორგან იმყოფებიან ამგვარნი. ერთი ახალგორის და ერთიც — მუხრანის. ტერ-ხაჩატური, რომელმაც ამა წლის 17 ივლისიდან ჩემს მიერ მიწერილ წერილზე

არავითარ პასუხს არ იძლევა. თვით ჩემი მრევ-
ლიდან, ჩემი წინა მოადგილის დროსაც და ეხ-
ლაც, მიჰყავს უჩუმრად და მოწმეების გარეშე
ჯვრისწერასთან ერთად ასრულებს თავის
რჯულზე გადაყვანას. ეს იმიტომ ხდება, რომ
ალარ გვეძახიან ნიშნობებზე (დანიშნვაზე),
რაც ძველად უეჭველად მღვდლის საშუალებით
ხდებოდა და ეხლა მღვდელს ალარ აქვს ცნობა,
ვინ დაინერა ჯვარი და ვინ — არა. როდესაც
ასეთი შემთხვევა ხდება და გავიგებთ, მაშინ
გვიანლა არის. ერთი მხარე ამას სჩადის, მეორე
მხარე სამოქალაქო ქორწინების წესს სჯერდე-
ბა. მღვდლებს მართო გვეძახიან ნათლობასა და
წესის აგებაზე. ესეც მიმდინარეობს ძალიან
სუსტად. თუ რაიმე წამალი არ გამოიძებნა, ეს
გაიძვერები ჩვენს ქვეყანას მთლიანად გაასომ-
ხებენ. გთხოვთ, მოახდინოთ სათანადო განკარ-
გულება“. 1927 წლის 12 აგვისტო. კათოლიკოს-
პატრიარქმა ქრისტეფორემ (ციციქიშვილი), ამ განცხა-
დებას შემდეგი რეზოლუცია გაუკეთა: „ამ საქმეს არ
ეშველება რა, თუ ქართველ მღვდლებზე უფრო გავ-
ლენიანი და უნარიანი არიან სომეხი მღვდელნი.
იმოქმედეთ მეტი ძალებით“.

ფსანაურის მოციქულთა თავთა პატრისა და პავლეს ეკლესია

1926-1927 წლებში წილკნის ეპარქიაში აღესრულა
რამდენიმე სასულიერო პირი, ზოგიერთმა კი უარი
თქვა მღვდელმსახურებაზე. მეუფე პავლეს ლოცვა-
კურთხევით სხვადასხვა ეპარქიებიდან გადმოვიდნენ
მოძღვრები, რათა შეევსოთ დაცლილი სამრევლოები.
ქუთაის-გაენათის ეპარქიიდან — მღვდელ-მონაზონი
მაკარი (დავლი) — დაინიშნა ყურისუბნის სამრევლო-
ში, მღვდელი თეოფილე ბერეკაშვილი — ქსოვრისის
სამრევლოში, მღვდელი სეით კიკნაძე — მჭადიჯვრის
სამრევლოში, ალავერდის ეპარქიიდან — მღვდელ-
მონაზონი არჩილი (თარაშვილი) — დაინიშნა ბოკო-
ნინის სამრევლოში. სამღვდლო კომისია გაიარეს და
სასულიერო ხარისხში ეკურთხნენ: მედავითნე ბართ-
ლომე მოსეს ძე გუდაშვილი — დაინიშნა ქართლის
სამრევლოში, მედავითნე ილარიონ თეოდორეს ძე
თურქაძე — დაინიშნა ანანურის ეკლესიაში, მედა-
ვითნე ბესარიონ ანტონის ძე ივანაშვილი აღიკვეცა
ბერად ანტონის სახელით, იკურთხა მღვდლად და ში-
ომღვიმის მონასტრის საძმოში განწესდა.

ეპარქიაში ადგილი ჰქონდა სამწუხარო მოვლენებ-
საც. მაგალითად: ზემოხსენებულ ახლად ნაკურთხ
მღვდელ ილარიონ თურქაძის გაუჩინარება. 1927 წლის
10 დეკემბერს, მთავარბუცესი, დეკანოზი სვიმონ ტყე-
მალაძე მეუფე პავლეს წერდა: „უმორჩილესად მო-
ვასხენებ თქვენს მეუფებას, რომ სოფელ ანანურის
სამრევლოს ახლადხელდასხმული მღვდელი ილა-
რიონ თურქაძე შეუდგა თავის სამსახურს ამა წლის
17 ნოემბერს. რვა დღის შემდეგ, 26 ნოემბერს, იგი
დილით გამგზავრებულია თავის სამრევლო სოფელ
ჟინვალში, სადაც შეუსრულებია სამი ნათლობა,
შემდეგ ამისა წასულა სოფელ არანისში, მეზობელ
მღვდელ ნიკოლოზ დიდებაშვილთან და იქაც მოუ-
ნათლავს მისი ვაჟი. არანისიდან მობრუნებულია
ანანურში დაახლოებით სამ საათზე და იგი იმ დრო-

იდან დღემდის უკვალოდ-უნიშნოთ დაკარგულია.
მოგახსენებთ რა აღნიშნულ საქმის გარემოებას,
უმორჩილესად გთხოვთ, რომ ამისთანა არასასურ-
ველ მოვლენას მიეცეს უფრო მეტი ყურადღება და
მნიშვნელობა. კვლევა-ძიება მოხდეს მტკიცედ,
აუცილებლივ საჭირო არის, თქვენი მეუფების
მღვდელმთავრული დახმარება, აღიძრას სათანადო
შუამდგომლობა იქ, სადაც ჯერ არს და, რასაკვირ-
ველია, კარგად უწყის თქვენმა მეუფებამ და სრული
შეჭმარიტებაა ისიც, რომ ყოველთვის, როდესაც
უმაღლესი მთავრობა უბრძანებს, ხელქვეითი მე-
ტი ენერგიითა და ერთგულად მოახდენენ კვლევა-
ძიების საქმეს, რომ ბოროტმზრახველნი მკვლელ-
ნი-დამკარგველნი მღვდელ ილარიონ თურქაძისა
იქმნენ აღმოჩენილნი“. მეუფემ რეზოლუციას მიანე-
რა: „ამის შესახებ მიენეროს დუშეთის მაზრის მი-
ლიციის უფროსს და ცნობად მოხსენდეს სრულიად
საქართველოს საკათოლიკოსო სინოდს“.

1928 წლის დასაწყისში ეპისკოპოს პავლეს ლოცვა-
კურთხევით ჩატარდა წილკნის ეპარქიის მოქმედ ეკ-
ლესიათა და სამრევლოთა აღწერა. III ოლქის მთავარ-
ბუცესმა, დეკანოზმა ბესარიონ მალანიაშვილმა, თავის
მხრივ, საეპარქიო კანცელარიაში გააგზავნა მონაცე-
მები თავისი სამრევლოების მდგომარეობის შესახებ.

1) მღეთის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესია
— ქვითკირის გუმბათით. დახურულია თუნუქით. სამ-
კაული აქვს. ზედმინერული ეკლესიები: კაიშაური და
ხადისა, ორივე წმინდა გიორგისა. აღნიშნული ეკლესი-
ები საჭიროებენ კაპიტალურ შეკეთებას. სამკაული
არა აქვთ. სამრევლოები - ოსური და ქართული. მრევ-
ლი - 200 კომლი. მედავითნე არ არის. სამრევლო საბ-
ჭო: შიო გიორგის ძე ნაზლაიძე, იაკობ სვიმონის ძე
ბუთხუზი, გაბო თევდორეს ძე, ვანო ვასილის ძე, შიო
ვაყას ძე და ვანო თევდორეს ძე ბურდულები. ტაძრის
წინამძღვარია დეკანოზი ბესარიონ ივანეს ძე მალანია.
დაიბადა 1882 წელს. 1909 წელს დაამთავრა თბილისის
სასულიერო სემინარიის 3 კლასი. ნაკურთხია დიაკვ-
ნად და მღვდლად 1912 წელს. 1925 წლის 14 ოქტომ-
ბერს დაჯილდოვდა სამკერდე ოქროს ჯვრით. 1927

ნელს დეკანოზობით. სანთელს ყიდულობს საკათალიკოსოს სანთლის ქარხანაში. 1928 წელს გაყიდა 2 გირვანქა. ნაღდი ფული არა აქვს.

2) ფასანაურის წმინდა მოციქულთა თავთა პეტრესა და პავლეს სახელობის ეკლესია — ნაშენებია ქვითკირით, გუმბათიანი, თუნუქით დახურული და მწვანედ შეღებილი 1928 წელს, ზედმინერული ჩირიკის ღვთისმშობლის მიძინების ეკლესია.

სამრევლო ქართულია, 255 კომლი. არ არის მედავითნე. მოღარე გრიგოლ სოლომონის ძე კობაიძე. სამრევლო საბჭო: შიო გრიგოლის ძე ქავთარაძე, ვლადიმერ მოსეს ძე ოზგაიძე, დიმიტრი ადამის ძე ჩიგოვეი, ალექსი დავითის ძე ბიბილაშვილი, მარიამ ხიზანას ასული ნაზლაიძესი, ქეთევან ჭრელას ასული ტრიპოლსკისა. ტაძრის წინამძღვარი მღვდელი შიო ბესარიონის ძე კაიშაური. თბილისის სასულიერო სემინარიის კურსდამთავრებული. დაბადებული 1869 წლის 9 დეკემბერს. 1889 წლის 10 ნოემბერს განამწესეს მედავითნედ ეგზარქოსის სასახლის ეკლესიაში, შემდეგ კი — ფასანაურში. 1890 წლის 14 მარტს აკურთხეს დიაკვნად და დანიშნეს კაიშაურის წმ. გიორგის ეკლესიაში. 1892 წლის 26 აპრილს აკურთხეს მღვდლად. 1901 წლის 26 ნოემბერს კაიშაურის ეკლესიის აღდგენის გამო დააჯილდოვეს საგვერდულით. 1911 წელს ხადის ეკლესიის აშენებისათვის კი — სკუფიით. 1917 წლის 1 ოქტომბერს გადმოიყვანეს ფასანაურში. 1927 წლის 15 მაისს დაჯილდოვდა მკერდის ოქროს ჯვრით. 1928 წელს შეაკეთა ფასანაურის ეკლესია. 1918 წლიდან არის ოლქის მოძღვართ-მოძღვარი. ორივე ეკლესიას აქვს სამკაული, მაგრამ განიცდის სიღარიბეს. ნაღდი ფული არ მოეპოვება.

სანთელს ყიდულობს თბილისის საეპარქიო ქარხანაში. ოლქის დანარჩენ სამღვდელოებას ჯერჯერობით არ მოუწვდია ინფორმაცია, თუმცა კი ვადასტურებ თქვენი მეუფების წინაშე, რომ ჩემს ოლქში არავის არ მიუტოვებია სამსახური გადასახადის გამო. გადასახადების გადახდა სამღვდელოებას არ სჭირდება, თუ შესაძლებელი იქნება შემცირდეს, რათა შემდეგში ამის გამო არავინ მიატოვოს სამსახური. ამასთანავე მოგახსენებთ შემდეგს: ფასანაურის სახელმწიფო

დაზღვევის სააგენტო გვავალებს სულ მოკლე ხანში დავაზღვიოთ ყველა ჩემდამო რწმუნებულ ოლქში შემავალი ეკლესიები და სამლოცველო სახლები. ვინაიდან სასულიერო მთავრობის აგან

დეკანოზი შიო კაიშაური და მისი სიძე, დეკანოზი ლევან ტლაშაძე ოჯახურად

არავითარი განკარგულება არ მიმიღია ამის შესახებ, ამიტომ უმორჩილესად გთხოვთ სინოდის კანცელარიას, მიღებისთანავე ამ პატაკისა, მაცნობოს აუცილებელ მოვალეობას შეადგენს თუ არა ეკლესიათა დაზღვევა. პასუხის დაყოვნება გამოიწვევს ფრიად არასასურველ შედეგს ოლქის სამღვდელოებისათვის. ასევე მოგაწვდით დანარჩენი სამღვდელოების სიას: 1) სიონის ღვთისმშობლის ეკლესია — მღვდელი გიორგი მალანია, 2) ლუთხუბი — ხანდოსხევი — მღვდელი გრიგოლ ჩოხელი, 3) ჩოხი — მღვდელი იოანე ბეჭაური, 4) გუდამაყარი — ნიკოლოზ დიდებაშვილი, 5) კობის წმ. გიორგის ეკლესია — მღვდელი მიხეილ ითონიშვილი, 6) ლაქათხევი — მღვდელი იოანე გვიანიშვილი — პატრივსცემით, მთავარბუცესი დეკანოზი ბესარიონ მალანია 1928 წლის 17 დეკემბერი.

წყარო: საქართველოს საპატრიარქოს არქივი, წილკნის ეპარქიის ფონდი, საქმე №34; №1646; №1823;

სტატიაში გამოყენებული ფოტოები მოგვანოდა ლუარსაბ ტოგონიძემ

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახოთ ვიხსნათ ისინი.

ჩვენი ტელეფონებია: 298 95 41; 2 32 48 66; 5(93) 19 36 04.

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუარიშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაგეგმილი მასალების გამო

გთხოვთ, დავალიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“

(მთანმინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: წმ.

ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესია ანგარიში № GE74LB0122124214261000

ელ-ფოსტა: sunewpress@gmail.com; sunewpress@yahoo.com

მის: ერეკლე II-ს მოედანი №1 საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი.

ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე

რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩაძე T. 599 23 10 54

სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი

(შიოლაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გაგომაშვილი, თამარ

ასათიანი, მაია მელიქიძე, ლუარსაბ ტოგონიძე, გიორგი

მაჩუარიშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გერცელეზა

ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე, დამკაბაძონიშვილი;

ვალერიან ჯუღელი, ოპერატორი, ზოია კობახიძე

ლი ეკლესიის სინოდის 18 მარტის (2014) გადაწყვეტილებით გაუქმდა 1924 წლის 12 აპრილის გადაწყვეტილება, ახალ (გრიგორიანულ) სტილზე გადასვლასთან დაკავშირებით და დაადგინა, რომ ამა წლის 15 ივნისიდან (ყოველთა წმინდანთა კვირა) პოლონეთის მართლმადიდებელი ეკლესია უბრუნდება ძველ (იულიანურ) სტილს. გადაწყვეტილება გამომდინარეობს იქიდან, რომ სამრევლოების 96% დღესასწაულებს ისედაც აღნიშნავდა ძველი სტილით. ამასთან, აღინიშნა, რომ იმ სამრევლოებს, რომელთაც ახალ სტილზე დარჩენა სურთ, შეუძლიათ დაემორჩილონ არა ახალ, არამედ 1924 წლის კრების განჩინებას.

კრებამ განიხილა წმინდა მოციქულთასწორ მარიამ მაგდალინელის წმინდა ნაწილების პოლონეთში ჩამობრძანების საკითხი. წმინდანი პოლონეთის ეკლესიის მფარველად ითვლება — მის სახელზეა აგებული ვარშავის საკათედრო ტაძარი და მის სახელს ატარებს პოლონეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის გამორჩეული ჯილდო — მთავარი ორდენი. დადგინდა, რომ წმინდა ნაწილები პოლონეთში 16-იდან 23 აკვისტომდე იქნება ჩამოტანილებული.

კრება ასევე გაეცნო მართლმადიდებლურ-კათო-

ლიკური კომისიის მუშაობისა და მათ შორის დიპლომის შედეგებს.

დაპირისპირება გერმანიაში

გერმანიაში ქრისტიანთა მშობლებმა, რომლებმაც სექსუალური აღზრდის თაობაზე არსებული ახალი სასწავლო გეგმის წინააღმდეგ გაილაშქრეს, განსხვავებული სექსუალური ორიენტაციის დამცველ ორგანიზაციათა რისხვა დაიმსახურეს. „Observatory on Intolerance and Discrimination against Christians“-ს თანახმად (ეს ორგანიზაცია ახორციელებს ევროპაში ანტიქრისტიანული ინციდენტების მონიტორინგს), მშობლებს აფურთხებდნენ, დაუშინეს კვერცხები და საღებავებითა და ექსკრემენტებით სავსე პარკები.

„მოძალადეებმა დაწყვიტეს ხმის გადამცემი სადენები, ამოხიეს ბიბლიიდან ფურცლები, გათელეს და შემდეგ დაგვიშინეს“, — აცხადებდნენ თავდასხმის მსხვერპლი მშობლები.

მსგავსი ინციდენტები მოხდა კიოლნსა და ბადენ-ვიურტემბერგში.

მოამზადა

თამარ ასათიანმა

ისტორიის ფურცელი

ნილკნის ეპარქია 1917-1984 წლებში

IV ნაწილი

ოლქის აღწერილობა მღვდელმთავართან წარადგინა ამ ოლქის მთავარხუცესმა, დეკანოზმა ლევან ტლაშაძემ:

1) იკოთის წმინდა მარინეს სახელობის ეკლესია (ზედ მიწერილი სოფლებით: ზედა იკოთი, ზანგურა-ანთკარი, ნიაურთკარი, დიდ ვაკე, ახშატურა) — ყველა ეს სოფლები დაშორებული არიან მთავარ ტაძარს თითო-თითო ვერსით. ამ სოფლებში არის ეკლესიები, მაგრამ მათში წირვა-ლოცვა არ შეიძლება — კანკელის უქონლობისა და ტრაპეზის შერყევის გამო. მთავარი ეკლესია შეკეთებულია 1881 წელს. აშენების წელი საბუთებში არ არის დაფიქსირებული. კანკელი და ტრაპეზი წესიერად არის დაცული, მხოლოდ სახურავიდან ჩამოდის ადგილ-ადგილ წყალი. მთავარ სამრევლოში 77 კომლია, ზედა იკოთში — 48, ზანგურა-ანთკარში — 17, ნიაურთკარში — 18, დიდ ვაკეში — 3, ახშატურში — 4, სულ — 167 კომლი. სამრევლოს შემადგენლობა ქართულია, მხოლოდ დიდ ვაკეში ცხოვრობს 3 კომლი ოსები. განათლულნი, ჯვარდანერილნი, დაბადებულნი და ზიარებულნი; აღნიშნული მყავს დავთარში. წირვა-ლოცვა სრულდება მთავარ ტაძარში, ეგზარქოსის დროინდელ ოდიკზე. სამრევლო საბჭო არ არის არჩეული. სანთელი არ საღდება მრევლში, რადგან თვითონ მოაქვთ სახლიდან, შინაურად გაკეთებული. შემოსავალ-გასავალი არ სწარმოებს სან-

თლის უქონლობის გამო. ტაძრის წინამძღვარია მღვდელი ბიქტორ ბარბაქაძე. დაბადებული 1890 წელს. დამთავრებული აქვს თბილისის სასულიერო სასწავლებელი. დიაკვნად ნაკურთხია 1925 წელს. მღვდლად ხელდასხულია 1926 წლის 27 იანვარს. არავითარი ჯილდო არ მიუღია. მედავითნე არ ჰყავს.

2) ქსოვრისის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის შობის სახელობის ეკლესია (ზედ მიწერილი სოფელი ილტოზა, დაშორებული მთავარ ტაძარს 4 ვერსით) — ილტოზაში არ არის ეკლესია. მთავარი სამრევლო ეკლესია შენებულია 1712 წელს. ნაშენებია ქვითკირით, კრამიტით დახურული, წმ. ტრაპეზი და კანკელი დაცულია წესიერად. ტაძარში წყალი არ ჩამოდის. მთავარი სამრევლო შედგება 130 კომლისაგან. ილტოზაში 30 კომლია. მრევლი სულ ქართველებია. წირვა-ლოცვა სრულდება მთავარ სამრევლოში. ოდიკი ახალია. წმიდა სანთელს ყიდულობენ თბილისის საეპარქიო ქარხანაში. 1927 წელს შეიძინეს 12 გირვანქამდე. შემოსავალი იყო სანთლის ოპერაციიდან 110 მანეთი. გასავალი 100 მანეთი. სანთელი დაგვრჩა 10 გირვანქა. სამრევლო საბჭოს შემადგენლობა: მღვდელი თეოფილე პავლეს ძე ბერეკაშვილი, მედავითნე ივანე ბერიძე, მნათე მიხეილ რატიშვილი და მოსე ლოსიაშვილი. ტაძრის წინამძღვარია მღვდელი თეოფილე ბერეკაშვილი. დაბადებული 1864 წელს.

ნიკის საკათედრო ტაძარი

განათლება მიღებული აქვს გელათის მონასტერში, სადაც მორჩილებას გადიოდა 1882 წლის 11 ივნისიდან 1884 წლამდე. იმავე წელს განამწესეს მედავითნედ. 1895 წლის 10 ივნისს ნაკურთხია მთავარდიაკვნად, ეპისკოპოს გაბრიელის მიერ და დაინიშნა სოფელ წყნორისში, წმ. სამების ეკლესიაში. 1900 წლის 6 მარტს გადაყვანილია ქუთაისის მწვანეყვავილას ეკლესიაში. მღვდლად ხელდასმულია ეპისკოპოს ლეონიდეს მიერ, 1906 წლის 15 მარტს, სოფელ ენერ-ბაშიში, შემდეგ მსახურობდა სოფელ საწირეში. 1911 წელს დაჯილდოვდა საგვერდულით. 1925 წლიდან მსახურობს ნიკის ეპარქიაში, სოფელ ქსოვრისში. 1926 წლის 3 აპრილს დაჯილდოვდა მეკრდის ოქროს ჯვარით. 1927 წლის მაისში აირჩიეს ოქქის მოძღვართ-მოძღვრად. მედავითნე ივანე მათეს ძე ბერიძე. დაბადებული 1880 წელს, შინაური განათლებით. დაშვებულია მედავითნედ მრევლისაგან.

3) მუხრანის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის ეკლესია — ტაძარი აშენებულია 1815 წელს, ქვითკირით და აგურით. კანკელი — ახალი მხატვრობით. დახატული ოქროს ვარყით. ტრაპეზი ხის მაგიდაზე არის დადგმული. გალავანი ეკლესიისა დანგრეულია. ოდიკი ახალია (ზედმინერული მუხრანის წმინდა ქეთევან წამებულის სახელობის ეკლესია. აშენებული 1711 წელს. ამჟამად დაკეტილია და აღმასკომის ხელშია. ზედმინერული წმინდა გიორგის უბანში მდებარე წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესია, დაშორებული 100 საყენით. აშენებული 1733 წელს. მასში წირვა-ლოცვა სრულდება დიდმარხვაში,

10 ნოემბრისა და 23 აპრილის გიორგობას. ტაძარი კრამიტით არის დახურული. ტრაპეზი ქვისაა. სამრეკლოზე ერთი ზარია დარჩენილი. კანკელი ძველი მხატვრობითაა). სამრევლო შედგება 242 კომლისაგან. აქედან 10 კომლი გრიგორიანელი სომეხია, მათ ცოლები ჰყავთ ქართველები და ბავშვები მართმადიდებლურად არიან მონათლულნი. ასევე ზედ მინერული სოფლები: დამპალი — დაშორებული 3 ვერსით. 14 კომლი. ეკლესია არის, მაგრამ არ მოქმედებს; პატარა ქანდა — დაშორებული 2 ვერსით. 6 კომლი. ეკლესია არ არის; დიდი ქანდა — დაშორებული 3 ვერსით. აქ აისორები ცხოვრობენ, 58 კომლი. არის ძველი ეკლესია. არ სჩანს, როდის არის აშენებული. ქვითკირით ნაშენები. კანკელი რომ გაუკეთდეს და აღსავლის კარები შეეზას — მშვენიერი ეკლესია იქნება; ალაიანი — დაშორებული 2 ვერსით. 160 კომლი. წმ. გიორგის ეკლესია, ქვითკირის. დახურული. ერთი ზარით. კანკელის მხატვრობა — ძველი. ტრაპეზი — ხის. ოდიკი ძველია. ტერიტორიულად ითვლება გორის ეპარქიაში, მაგრამ თავისი სურვილით მიენერენ ნილკნის ეპარქიას, რაც შეთანხმებულია საკათალიკოსო საბჭოსთან. სანთელი შეძენილი 14 გირვანქა, 1927 წელს. შემოსავალი 141 მან. და 88 კაპ. გასავალი 127 მან. და 40 კაპ. სამრევლო საბჭო — შაქრო მიქაძე და იოსებ ბეგოიძე. ტაძრის წინამძღვარია მაქსიმე გიორგის ძე ხუციშვილი. დაბადებული 1868 წელს. სწავლობდა სოფელ მუსხის 2-კლასიან სასწავლებელში. სამღვდლო გამოცდები ჩააბარა თბილისის სასულიერო სემინარიაში. დიაკვნად ნაკურთხია 1906 წლის 29 ოქტომბერს და ხოლო მღვდლად — იმავე წლის 5 ნოემბერს. განამწესეს თიანეთის მაზრის სოფელ ბარი-სახოში. 1908 წლის 8 მაისს გადაიყვანეს ჩარგალში. 1910 წლის 10 ოქტომბერს გადაიყვანეს ახალციხის მაზრის სოფელ ზემო თმოგვში. 1915 წლის 15 აპრილს სოფელ ერკოტაში. 1918 წელს, 1 მსოფლიო ომის დროს, ტყვედ ჩავარდა ოსმალებთან და ბათუმის ციხეში 4 თვე დაპატიმრებული იყო. განთავისუფლების შემდეგ, 1918-1921 წლებში, დარჩა შტატგარეშე მღვდლად (ანუ ოფიციალურად არ იყო არსად დანიშნული). 1921 წელს დააპატიმრეს კომუნისტებმა. ციხიდან გამოსვლის შემდეგ, 1926 წლის 20 იანვარს ეპისკოპოსმა პავლემ განამწესა ბოკონინის სამრევლოში. იმავე წლის 30 ოქტომბრიდან მუხრანის ეკლესიაშია. საერო მთავრობისგან (იგულისხმება მეფის რუსეთი) მიღებული აქვს ორი ჯილდო წყალში გადავარდნილთა გადარჩენისათვის, მღვდლობამდე. აქვს ეკლესიის ჯილდო წმ. გიორგის ჯვარი I ხარისხის. სასულიერო ჯილდოები: სკუფია, საგვერდული, კამილავკა და მეკრდის ჯვარი მიღებული აქვს. მედავითნე იაკინთე ცინცაძე. დაბადებული 1874 წელს. დაამთავრა ლანჩხუთის სასულიერო სასწავლებელი.

4) ახალგორის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესია (სამხრეთ ოსეთი) — როდის არის აშენებული, არ ვიცით. საბუთებში მოხსენიებულია, რომ აშენებულია ქსნის ერისთავის მიერ და 1881 წელს მღვდელ სამხარაძის მეცადინეობით, ეგზარქოს იოანიკეს წინა-

დადებით, მნათის — ივანე ცაგარელის ორასი მანეთის შეწირვით და მრევლის ხელშეწყობით, გადაუკეთებიათ. გუმბათი არა აქვს. აშენებულია ქვითკირით და დახურულია თუნუქით. სახურავი ძლიერი ქარისაგან აყრილია, საჭიროებს შეკეთებას. ტრაპეზი ერთი და მტკიცე. ოდიკი ახალია. წირვა-ლოცვა სრულდება სისტემატიურად. სოფელში 11 კომლია. ზედ მიწერილი მდინარე ქსნის გაღმა მარჯვენა მხარეს; სოფელი ბოლი — 19 კომლი, მორბედანთკარი — 19 კომლი ქართული და ერთი კომლი ოსური. ალექსიანთკარი — 6 კომლი, გათენანთკარი — 8 კომლი, გეხაკი — 9 კომლი ოსები, გელაური — 4 კომლი ოსები, ერედა — 18 კომლი ქართული, ბაზუანთკარი — 8 კომლი, წირქოლი — შემოერთებული თავისი სურვილით 1925 წელს. 40 კომლი წმ. მარინეს ეკლესიით. აშენებული 1905 წელს მღვდელ იაშვილის მიერ. ტრაპეზი და კანკელი კარგია, საღვთო მსახურება არ შეიძლება, იმიტომ რომ გაძარცვულია. ოდიკი არ არის. საღვთისმსახურო წიგნები არის. მთავარ ტაძრიდან დაშორებულია 4 კილომეტრით. ზედ მიწერილი ქსნის მარცხენა მხარე სოფელი კოდა — 5 კომლი ოსები, ფიჭვნარი — 4 კომლი ოსები, ძეგლვეი — 24 კომლი ოსები, ქურთა — 6 კომლი ოსები, ხოფა — 17 კომლი ოსები. ხოფაში არის ძველი სამონასტრო კომპლექსი, განიცდის ნგრევას, შველა შეიძლება, თუ დროზე მიექცევა ყურადღება (ისტორიული ცნობებით, მისი ბოლო წინამძღვარი იყო არქიმანდრიტი დოსითეოსი ფიცხელაური, შემდგომში — თელავისა და კახეთის მთავარეპისკოპოსი, რომელიც 1795-1801 წლებში იყო ამ მონასტრის წინამძღვარი. გარდაიცვალა 1830 წლის 21 ნოემბერს, დასაფლავებულია თბილისის ფერისცვალების მონასტერში. რუსების შემოსვლის შემდეგ მონასტერი დაიკეტა და გახდა სამრევლო ეკლესია — ავტორის შენიშვნა). სულ არის 143 კომლი ქართველი და 46 კომლი ოსი. წირვა-ლოცვა ზოგჯერ სრულდება წირქოლში, სადაც საჭიროა მედავითნე. 1922 წლიდან სამრევლო საბჭოს წევრები არიან: ნ. დ. ერისთავი, კ. ი. ცაგარელი, ი. ი. ცაგარელი, ზ. დ. ბასილაძე, გ. ა. თაყაძე, ბ. ა. იათაშვილი. სანთელს იძენს საეპარქიო ქარხნიდან, თუ ნივთიერი სახსარი გააჩნია. ტაძრის წინამძღვარია მღვდელი ერასტი დიმიტრის ძე ფხალაძე. დაიბადა 1886 წლის 16 ოქტომბერს. 1904 წლის 26 მაისს დაამთავრა თელავის სასულიერო სასწავლებელი — I ხარისხის დიპლომით და იმავე წლის 9 დეკემბერს განამწესეს მედავითნედ სოფელ ყულფში. 1907 წლის 28 თებერვლიდან მედავითნობს ახალდაბაში, შემდეგ ოძისში. 1908 წლის 28 თე-

დავანოზი თაოფილა ბარაკაშვილი

ბერვლიდან თბილისის მაზრის სოფელ ახალსოფელში. 1913 წლის ჩააბარა მასწავლებლის გამოცდები. 1914 წლის 9 იანვარს გადაიყვანეს თელავის საკათედრო ტაძარში, შტატიან მედავითნედ. იმავე წლის 6 დეკემბერს თბილისის ქაშვეთის ტაძარში ხელდასხმულ იქნა მთავარდიაკვნად. 1916 წლის 20 თებერვალს ნაკურთხია მღვდლად. იყო საღმრთო სჯულის მასწავლებელი გუდაკოვას კერძო გიმნაზიაში, 1916-1918 წლებში. 1920 წელს უწმიდესისა და უნეტარესის ლეონიდეს (ოქროპირიძე) მიერ დაჯილდოვდა კამილავკით. 1921 წლის 28 ნოემბრიდან კათოლიკოს-პატრიარქის ამბროსის (ხელაია) კურთხევით ინიშნება სოფელ ახალგორში. 1922 წლის ნოემბერში მიიღო მადლობის სიგელი. 1926 წლის 27 მაისს დაჯილდოვდა მკერდის ოქროს ჯვრით.

5) ოძისის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მიძინების სა-

ხელობის ეკლესია (ზედ მიწერილი სოფლებით: ბაქაქურთკარი, ჭაშა, ნაგომავი, ლომისხევი. ქსნის გაღმა: ახმაჯი, გიორგაშენი, ციხისსოფელი, ბეჟანტყე) — მთავარი ეკლესია აშენებულია 1852 წელს. ზედმიდგმული 1728 წელს აშენებული ძველი ეკლესიით. სოფელ ახმაჯში არის პატარა ეკლესია. ტრაპეზი სამივეგან კარგია. ახმაჯში კანკელი წამხდარია. ოძისში არის 110 კომლი, ბაქაქურთკარში — 23, ჭაშაში — 18 კომლი, ნაგომავში — 17 კომლი, ლომისხევიში — 29 კომლი, ახმაჯში — 43 კომლი, გიორგაშენში — 21 კომლი, ციხისსოფელში — 23 კომლი, ბეჟანტყეში — 31 კომლი. ქართველები არიან ოძისში, ბაქაქურთკარში, ლომისხევიში და ახმაჯში, დანაარჩენი ოსები. წირვა-ლოცვა სრულდება მთავარ ტაძარში, ხანდახან ზედ მიდგმულ ძველ ეკლესიაში. ახმაჯში კანკელის მოშლის გამო არ ხერხდება. ოდიკი არის ერთი ახალი, 1925 წ. ეპისკოპოსს პავლეს ნაკურთხი. სანთელს ყიდულობს თბილისის საეპარქიო ქარხანაში. 1927 წელს იყიდა 7 გირვანქა. შემოსავალი აქვს 123 მან., გასავალი 78 მან. სამრევლო საბჭოს წევრები არიან: ბაგრატი როსტომაშვილი, მიხეილ ვარდუაშვილი, ალექსი ბერიანიძე, ალექსანდრე თვაური, ქრისტესია თოგოშვილი. მნათე იყო მიხეილ ვარდუაშვილი, 1925 წელს თავი გაანება და მის ადგილზე დაინიშნა ზაქარია ბოჭორმელი. ტაძრის წინამძღვარია მღვდელი ლევან ალექსანდრეს ძე ტლაშაძე. დაიბადა 1890 წლის იანვარში. მღვდლის შვილი. სწავლა-განათლება მიიღო გორის სასულიერო სასწავლებელში და 1905 წელს დაამთავრა სრული კურსი. იმავე წელს გაგზავნილ იქნა თბილისის სასულიერო სემინარიაში, სადაც სწავლობდა

1908 წლამდე (1905-1908 წლებში თბილისის სემინარია სხვადასხვა მიზეზის გამო ხშირად იყო დახურული). ამიტომ 1908 წლის ოქტომბერში, II კლასის დახურვის შემდეგ, ოჯახური პირობების გამო, მიატოვა სწავლა და დაბრუნდა ოჯახში. 1909 წლის 23 ოქტომბერს ეპისკოპოს დავითის (კაჭახიძე) მიერ დაინიშნა მედავითნედ გორისჯვარის წმ. გიორგის ეკლესიაში. 1910 წლის 6 აგვისტოს დამტკიცებულ იქნა თბილისის სასულიერო სემინარიასთან არსებულ მასწავლებელთა წოდების გამოსაშვებ კომისიაზე გამოცდების ჩასაბარებლად. 1913 წელს მიეცა მასწავლებლის მოწმობა. 1915 წლის ოქტომბერში ეპისკოპოს ანტონის (გიორგაძე) მიერ გადაყვანილ იქნა ცხინვალში, მედავითნედ. 1916 წლის მაისში კი — გორში „ოქონის“ ეკლესიაში. იმავე წლის ოქტომბერში გაიარა თბილისის სემინარიასთან არსებული სამღვდელთა კურსები, რომელიც წარმატებით ჩააბარა. 1917 წლის 15 ოქტომბერს ეპისკოპოსმა ლეონიდემ დიაკვნად აკურთხა, 22 ოქტომბერს კი კათოლიკოს-პატრიარქმა კირიონმა (საძაგლიშვილი) მღვდლად დაასხა ხელი და სამთავროს დედათა მონასტერში მწირველად დასულიერ მოძღვრად დანიშნა. მასვე დაევალა იქ არსებულ 4-კლასიან ქალთა სასწავლებელში მასწავლებლობა, სადაც მსახურობდა 1921 წლამდე. სასწავლებლის დახურვის გამო, უკიდურესად გაჭირვებული, თანახმად თავისავე თხოვნისა, მიღებულ იქნა მცხეთაში, სამხედრო სასურსათო მაღაზიაში. მისი დახურვის შემდეგ კი მუშაობდა მცხეთის უბნის სამომრიგებლო სასამართლო მდივნად. 1922 წლის 1 იანვარს დანიშნულ იქნა ოძისის ტაძრის წინამძღვრად. 1923-1924 წლებში სარწმუნოების მონინალმდეგეთაგან იქნა დევნილი და დაპატიმრებული ორჯერ, ძალით გაკრეჭილ-გაპარსული, მაინც არ გატყდა სულიერად და ანაფორა არ გაიხადა. როდესაც გაპარსეს, გაპარსული წვერი ხელში აიღო და ამ სიტყვებით მიმართა: **ეს ნაკურთხი წვერია და თქვენ არ გაგათელინებთო.** 1924 წელს დაჯილდოვდა კამილაკით. 1925 წლის მარტში ეპისკოპოსმა პავლემ დანიშნა I ოლქის მთავარხუცესად. 1925 წლის 14 ოქტომბერს სამკერდე ოქროს ჯვრით დაჯილდოვდა.

1928 წლის 29 თებერვალს I ოლქის მთავარხუცესი მღვდელი ლევან ტლაშაძე აღნიშნავს, რომ დანარჩენმა სამრევლოებმა ჯერჯერობით არ ისურვეს ინფორმაციის მოწოდება: „**მთავარ მიზეზად ვთვლი უამინდობას, მაგრამ მაინც კვლავაც პასუხს სრულიად არ იძლევა ხოლმე წილკნის ეკლესიის წინამძღვარი დეკანოზი ლევან ზაქარიაშვილი და**

მარცხენი: დეკანოზი ლევან ტლაშაძე
უცნო სასულიერო პირთან ერთად

ახალდაბის მღვდელი იოსებ პავლიაშვილი, რაც შეეხებათ დანარჩენებს, რა მოგახსენოთ. ცხავატლარგვისის მღვდელი გიორგი უზნაძე ალბათ უამინდობის გამო ვერ გზავნის. ფოსტა არ მოქმედებს დიდი თოვლის გამო. ვაი-ვაგლახით, კვირაში ერთხელ ძლივს მოაქვს. ძალისის მოძღვარი მღვდელმონაზონი მაკარი (დვალი) არ ვუწყი, ისევ იქვეა, თუ მცხეთაში გადმოსახლდა, თუმცა მე ყველას დავუგზავნე ბარათები“.

წყარო: საქართველოს საპატრიარქოს არქივი, წილკნის ეპარქიის ფონდი, საქმე №34, №1646; №1823;

სტატიაში გამოყენებული ფოტოები
მოგვანოდა ლუარსაბ ტოგონიძემ

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახოთ ვიხსნათ ისინი.

ჩვენი ტელეფონებია: 298 95 41; 2 32 48 66; 5(93) 19 36 04.

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუარიშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაბეჭდილი მასალების გამო
გთხოვთ, დავალიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“
(მთანმინდა-კრანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: წმ.
ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესია ანგარიში № GE74LB0122124214261000
ელ.ფოსტა: sunewpress@gmail.com; sunewpress@yahoo.com
მის: ერეკლე II-ს მოედანი №1 საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი.
ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი
(შიოლაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გაგოშაშვილი, თამარ
ასათიანი, მია მელიქიძე, ლუარსაბ ტოგონიძე, გიორგი
მაჩუარიშვილი, ია ხაჩარაძე, სერგო კერესელიძე, გვარცელვა:
ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკაბდონებული:
ვალერიან ჯუღელი, ოპერატორი, ზოია კობახიძე

ური სტილის მონასტრის ნანგრევები, რომლებიც VI საუკუნის მე-2 ნახევრით თარიღდება.

შემორჩენილია მოზაიკის იატაკის დიდი ფრაგმენტი, რომელზეც სხვადასხვა ორნამენტებია დატანილი (მთლიანი ფართობი — 20X35მ). მოზაიკაზე გამოსახულია ფრინველები, ყვავილების კალათები, სხვადასხვა გეოგრაფიული ფიგურები და ორნამენტები. მრავალფეროვან ფერთა გამაც — იგი წითელი, ლურჯი, მწვანე და ყვითელი ფერების მონაცვლეობით გამოირჩევა.

ერთ-ერთ მოზაიკაზე ბერძნული ასოებით

იკითხება სიტყვა „მონასტერი“ და ციფრები „575“, რაც, სავარაუდოდ, მოზაიკაზე მუშაობის დასრულების თარიღს აღნიშნავს.

არქეოლოგებმა მოზაიკაზე სხვა წარწერებიც ამოიკითხეს ბერძნულ და სირიულ ენებზე. წარწერები ამ მონასტრის წინამძღვართა სულის მოხსენიებას ეხება.

სამომავლოდ მეცნიერები მოზაიკის ნეგევის უდაბნოს ერთ-ერთ კულტურულ ცენტრში გადატანას გეგმავენ

მომზადა თამარ ასათიანმა

ისტორიის ფურცელი

წილკნის ეპარქია 1917-1984 წლებში

„ამათი მიზანია, როგორმე ხელთ იგდონ ეს ვერცხლეული“

V ნაწილი

1928 წლის 24 მარტს ეპისკოპოსი პავლე გადაიყვანეს ცხუმ-აფხაზეთის ეპარქიაში, ხოლო წილკნის კათედრა ალავერდელ ეპისკოპოს მელქისედეკს (ფხალაძე) ჩააბარეს, რომელიც მხოლოდ ორი თვე განაგებდა ეპარქიას. ამავე წლის 26 მაისიდან 29 სექტემბრამდე წილკნის ეპარქიას დროებით წინამძღვარი ეპისკოპოსი ეფრემი (სიღამონიძე) მართავდა. 1928 წლის 29 სექტემბრიდან წილკნის კათედრაზე კვლავ ეპისკოპოსი პავლე დაინიშნა.

ეპარქიაში დაბრუნებული ეპისკოპოსი პავლე 1929 წლის 16 მაისს წერილს უგზავნის სრულიად საქართველოს საკათალიკოსო სინოდს, ეპარქიაში არსებული მდგომარეობის შესახებ: „მაქვს პატივი მოვახსენო საკათალიკოსო სინოდს, რომ ჩემდამო რწმუნებულ წილკნის ეპარქიაში ამჟამად ირიცხება: სამღვდელო პირი — 25, მათში — ორი არქიმანდრიტი. მოქმედებს — 40 ეკლესია. 1929 წლის 15 მაისს დაიკეტა ორი ეკლესია, ადგილობრივი ხელისუფლების განკარგულებით“.

მეუფე პავლე ცდილობდა, შეთხლებული სამღვდელოების რიგები როგორმე ახალი კადრებით შეევსო. როგორც კი სოფელი სასულიერო პირის გარეშე რჩებოდა, ადგილობრივი ხელისუფლება მაშინვე კეტავდა ტაძარს და ამით მრევლი სულიერი ნუგემის გარეშე რჩებოდა. სამღვდელთა კანდიდატების გამოცდა სვეტიცხოვლის საკათედრო ტაძარში ხდებოდა, სადაც სპეციალური კომისია არსებობდა. კომისიაში შედიოდნენ სვეტიცხოვლის ტაძრის კანდელაკი, ილუმენი ექვთიმე (კერესელიძე) და ეპარქიის სამივე ოლქის მთავარბუცესები: დეკანოზი ლევან ტლაშაძე, დეკანოზი სვიმონ ტყემალაძე და დეკანოზი ბესარიონ მალანია. 1929 წელს მათ რამდენიმე ასეთი კანდიდატი მოამზადეს საკურთხეblად. მედავითნე ბესარიონ

ანტონის ძე ივანაშვილი ბერად ანტონის სახელით აღიკვეცა, დიაკვნად და შემდეგ მღვდლად იკურთხა და შიომღვიმის მონასტრის საძმოში განწესდა; მედავითნე ბართლომე მოსეს ძე გუდაშვილი იკურთხა მღვდლად და ქართლის წმ. გიორგის ეკლესიის წინამძღვრად გაიგზავნა; ჭყონდიდის ეპარქიის დიაკვანი მამანტი ესაკია მღვდლად იკურთხა და ანანურის სამრევლოში დაინიშნა. ეპარქიაში გადმოვიდნენ სხვადასხვა კუთხიდან წამოსული მოძღვრები: ბულაჩაურის სამრევლოში — მღვდელი ფილიპე მეტრეველი, სვეტიცხოვლის ეკლესიაში — მღვდელი სვიმონ კახეთელიძე.

1929 წლის 16 ნოემბერს გარდაიცვალა ეპისკოპოსი პავლე. მისი უდროოდ გარდაცვალება დიდი დანაკლისი იყო ქართული ეკლესიისათვის. იგი სვეტიცხოვლის საპატრიარქო ტაძრის ეზოში დაკრძალეს. ამავე წლის 19 ნოემბერს ეპარქიის მმართველად ცაგერის ეპისკოპოსი ნესტორი (ყუბანეიშვილი) დაინიშნა. ეპარქიაში ჩასვლისთანავე ეპისკოპოსმა ნესტორმა გამოსცა ცირკულარი საეკლესიო სანთლის შესახებ, რომელთა გავრცელება თავიანთ ოლქებში მთავარბუცესებს დაევალათ: „ამით წინადადებას გაძლევთ თქვენ, რომ იმ სამღვდელთა პირთ, რომელნიც წმიდა სანთელს არ ყიდულობენ თბილისის საეპარქიო სანთლის ქარხანაში, დაავალოთ, რათა მათ იყიდონ და შეიძინონ თავიანთი ეკლესიებისათვის წმიდა სანთელი ზემო აღნიშნული ქარხნისა. მიანდონ მათი გაყიდვა მოლარეს ან მედავითნეს, ან სამრევლო საბჭოს რომელიმე წევრს. წირვა-ლოცვისას, ქორწინებისას, ნათლობისას და წესის აგების დროს მორწმუნე მრევლი მიაჩვიონ თანდათანობით ხსენებული სანთლის ყიდვას და ამით ეკლესიას კიდევ ერთი შემოსავალის წყარო ექნება. მაგრამ, იმავე

დროს, ოჯახში გაკეთებული სანთლის ეკლესიაში მოტანას ნუ დაუშლით, მხოლოდ განუმარტეთ მორწმუნე მრევლს, რომ მათი ცვილი თუ გაიყიდება და იმისი ფასით დამზადებულ სანთელს იყიდონ, ამით არ დაზარალდებიან, ხოლო ეკლესიას კი შემოსავალს მისცემენ და იხსნიან ნივთიერი სიღატაკისაგან“.

1930 წლის 29 აგვისტოს წილკნის კათედრაზე ეპისკოპოსი ალექსი (გერსამია) დაინიშნა. 1931 წლის 20 იანვარს სრულიად საქართველოს საკათოლიკოსო სინოდის მიმართ გაგზავნილ წერილში იგი შემდეგნაირად გადმოგვცემს წილკნის ეპარქიის მძიმე მდგომარეობას: „1930 წლის ბოლოს დაიხურა I ოლქი, რადგან არც ერთი მღვდელი აღარ არის ამ ოლქში.

მარცხნიდან სხადან: ილუშენი ისა (სუხიშვილი), ჟჟონდოშვილი მიტროპოლიტი სვიმეონი (შალია), კათოლიკოს-პატრიარქი ანტონი (ხალაი), წილკნელი ეპისკოპოსი ანტონი (ჯაფარიძე), არქიმანდრიტი ეფრემი (სიღაშინიძე).

შახუაშვილი: დეკანოზი კალისტრატე ცინცაძე, პლატონ ჯაფარიძე (მეუფე პავლე მამა) და დეკანოზი ლაზარე ნათიძე.

ქვედა მხარეს: დიპლომატი ნიკოლოზ ბაქაური-დიდუბაშვილი და გარ-დიპლომატი თორნიკე (აბაიძე). სპეტიტოვოლვა, 1925 წ. 14 ოქტომბერი

II ოლქში არის 5 მოქმედი ეკლესია და ამდენივე მღვდელი. III ოლქში არის 7 მოქმედი ეკლესია და ამდენივე მღვდელი, ხოლო IV ოლქში კი ერთი ეკლესია და ერთი მღვდელი. უკანასკნელი მოხსენებებით მთავარეპისკოპოსები მატყობინებენ, რომ ისეთი დიდი გადასახადები დაადეს მღვდლებს, რომ ერთიც ვეღარ დარჩება სამრევლოში. საეპარქიო მმართველობას შემოსავალი ჰქონდა 199 მანეთი, დახარჯულია 194 მანეთი“.

თეთრი სამღვდელოების დაშინებისა და მოსპობის შემდეგ, ბოლშევიკებმა განსაკუთრებული მეთვალყურეობის ქვეშ აიყვანეს მონასტრებში დარჩენილი შავი სამღვდელოების წევრები, რომლებიც ასე თუ

ისე ჯერ კიდევ მრავლად იყვნენ შემორჩენილნი წილკნის ეპარქიაში. იმ დროისათვის კვლავ მოქმედებდა შიომღვიმის, ზედაზნის, ჯვრის მამათა და სამთავროს დედათა მონასტრები... მართალია, ისინი ისტორიულ და კულტურულ ძეგლებად იყვნენ გამოცხადებული, მაგრამ მათ მომვლელებად და მეთვალყურეებად ბერები რჩებოდნენ. კომუნისტებმა ამ მონასტრების განადგურებლად ამგვარ ხერხს მიმართეს. შექმნეს 3-4 კაციდან შემდგარი ყაჩაღური ჯგუფები, რომელთაც დავალებული ჰქონდათ, დრო ეხელათ, დაერბიათ მონასტრები და დაეხოცათ იქ დარჩენილი ბერები. ეპისკოპოს ალექსის პირად ჩანანერებში ჩვენ შევხვდებით მთელ რიგ საზარელ მკვლელობათა ფაქტებს, რომლებიც

სწორედ აღნიშნულმა დაჯგუფებებმა ჩაიდინეს 1932-1933 წლებში. 1932 წლის ოქტომბერში წამებით მოკლეს ჯვრის მონასტრის მეთვალყურე, მღვდელ-მონაზონი ილარიონი (ოზაშვილი), 1932 წლის დეკემბერში შიომღვიმის მონასტრის სქემმღვდელ-მონაზონი მოსე (სუმბაძე), 1933 წლის 27 ოქტომბერს კი ძეგვის ყოვლადწმინდა სამების მონასტრის მღვდელ-მონაზონი რაფიელი (კურდოვი) გამოასალმეს სიცოცხლეს. ყველა ეს მკვლელობა სასტიკი მეთოდებით იყო ჩადენილი.

მეტად მძიმე მდგომარეობა იყო წილკნის ეპარქიის III სამთავარეპისკოპოსო ოლქშიც. 1932 წლის 19 იანვარს, ნათლისღების დღესასწაულზე, წყლის კურთხევის დროს, პირდაპირ მდინარის პირას დააპატიმრეს და შუა აზიაში გადასახლეს სოფელ სიონის ეკლესიის მღვდელი გიორგი მალანია, 1933 წელს ყალბი ბრალდებით დააპატიმრეს მისი ძმა, მთავარეპისკოპოსი დეკანოზი ბესარიონ მალანია და ისიც შუა აზიაში გადასახლეს.

ისინი ორივენი გადასახლებაში გარდაიცვალნენ. 1934 წელს ეპისკოპოსმა ალექსიმ III ოლქის მთავარეპისკოპოსად ფასანაურის წმინდა მოციქულთა თავთა პეტრე-პავლეს სახელობის ეკლესიის წინამძღვარი, დეკანოზი შიო კაიშაური დანიშნა. აი, რას წერდა 1935 წლის 3 აპრილს დეკანოზი შიო სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქს, უწმიდესსა და უნეტარეს კალისტრატეს ფასანაურში შექმნილი მძიმე ვითარების გამო: „თქვენო უწმიდესობავ და უნეტარესობავ, სრულიად საქართველოს მამამთავარო, უწინარეს ყოვლისა, ვითხოვ თქვენი უწმიდესობის ლოცვა-კურთხევას და მუხლმოდრეკით გეამბორებით მარჯვენასა ზედა. მე ბოდიშს ვითხოვ თქვენი უწმიდესობის შეწუხებისათვის, მაგრამ

საქმის ვითარებამ მაიძულა მომემართნა პირადად თქვენთვის. თქვენს უწმიდესობას მოეხსენება, რომ ჩვენი არაგვის ხეობის ეკლესია-სამლოცველოები მთლიანად განადგურებულია ბოროტმზრახველთაგან და ამ მიზეზით იძულებული ვიყავი ფასანაურის ეკლესიის ვერცხლეული (ინვენტარი) მაინც როგორმე მიგვემალა სადმე და ასეც მოვიქცით, რომელიც ეს მეორე წელიწადია დამალული გვაქვს. ამ სამი კვირის წინათ ადგილობრივი გეპეუს უფროსმა მოითხოვა ფასანაურის ეკლესიის ვერცხლეულის სიის ნახვა და მე კატეგორიულად უარი უთხარი იმ მიზეზით, რომ მთლად დამალული გვაქვს შიშის გამო-მეთქი და ბოლოს მომთხოვეს სია ვერცხლეულობისა, რომელიც მაშინვე ამოვწერე და გადავეცი. ახლა ამ აპრილის პირველს ადგილობრივი საბჭოს თავჯდომარის თანაშემწე და ვილაც რაიონიდან ამოსული მოვიდნენ და მთხოვეს ეკლესიის გაღება და აღწერა და მე ისევ იმ მიზეზით, რომ დამალული გვაქვს-მეთქი, არ ავანერინე და უთხარი, რომ ეკლესიის საბჭოს და მოლარეს დაუკითხავად მე არ ძალმიძს-მეთქი. მოვიწვიე მოლარე და შიგადაშიგ რამდენიმე პირიც შეგროვდნენ და იმათი თანდასწრებით გავუღე ეკლესია. როცა იხილეს, რომ იქ ვერცხლეული ზეზე არ მოიპოვებოდა, იმათაც მთხოვეს ვერცხლეულის სია. მე მოვთხოვე ოფიციალური განკარგულება, თუ ვისი ბრძანებით თხოულობდნენ ეკლესიის ქონების სიას. თუმცა კი, როდესაც ეკლესიები რეგისტრაციაში იქნა გატარებული, ერთი პირი ამ სიისა რაიონში მოიპოვებოდა, მეორე კი ეკლესიაში. მეორე დღეს მითხრეს, რომ უნდა შევაფასოთ, თუ რა ღირებულებისა არის ვერცხლეული და ახლა არ ვიცი, ძალას იხმარენ, თუ არა. ამ ორი კვირის წინ ადგილობრივი საბჭოს პრეზიდიუმს დაუდგენია ზარის ჩამოხსნა და ფასანაურის ცენტრში დაკიდება საათის სამაგიეროდ, რაზედაც ადგილობრივი მკვიდრნიც ხელს აწერდნენ და რა გავიგე ეს, მაშინვე მე და მოლარე პარტკომის მდივანთან შევედით და აუხსენით, თუ აქვთ უფლება, დაუკითხავად საეკლესიო საბჭოსი ჩამოხსნა ზარი? პარტკომის მდივანმა თქვა, ყოვლად შეუძლებელია დაუკითხავად საეკლესიო საბჭოსი მისი ჩამოხსნა და ჯერჯერობით ისევ თავის ადგილზე ჰკიდია ზარი და იქიდან დღეში სამჯერ რეკავენ ჩვენის ნებართვით. ახლა ვთხოვ, თქვენს უწმიდესობას რჩევა-დარიგებას, თუ როგორ მოვიქცეთ. ეკლესია თუ სახელმწიფოს ჩამოშორდა, მაშინ რაღა სუყველანაირად გვიშლიან ხელს? მე ყოველ კითხვაზე და მოთხოვნაზე ვპასუხობ ხოლმე, რომ ეგ ჩემს ქონე-

ნიკაწალი ეპისკოპოსი ალექსი

ბას არ შეადგენს, სამრევლოს შეეკითხეთ და როგორც ისურვებენ, მე წინააღმდეგობა არ ძალმიძს-მეთქი. ძალიან ცუდი თვალთ მიცქერენ და რით დაბოლოვდება ჩემი საქმე, არ ვიცი. ამათი მიზანია, როგორმე ხელთ იგდონ ეს ვერცხლეული. ორჯერ გამიტყვეს ეკლესია, საიდანაც გაიტანეს პირველად ფულის ყუთი — 130 მანეთით და მეორედ საუკეთესო ხალიჩა და ორი კილოგრამი წმიდა სანთელი. ახლა თქვენს განკარგულებას ველი. მე მინდოდა წილკნის ეპისკოპოსისათვის მიმემართნა შუამდგომლობის აღსაძვრელად, მაგრამ ნაგვიანები იქნებოდა, რადგან აქვე ფასანაურში არიან ის პირები და ამის გამო გავკადნიერდი თქვენი უწმიდესობის შენუხებას“.

ყოველმხრივ შევინრობულ სასულიერო პირებს ურთულეს პირობებში უხდებოდათ მოღვაწეობა, რაც კარგად არის ასახული მაშინდელ პერიოდულ გამოცემებში. 1935 წლის ერთ-ერთ ნომერში გაზეთი „მებრძოლი ათეისტი“ წერდა: „ანტირელიგიურ მუშაობას დუშეთის რაიონში სათანადო ყურადღება არ ექცევა. მუკრაისაბჭო მხოლოდ ქალაქში არსებობს, რომელიც არავითარ მასობრივ მუშაობას არ აწარმოებს. არც განათლების განყოფილების და არც პროფსაბჭოს ყურადღება ამ საქმეს არ ექცევა, ხოლო საქართველოს მუკის ცენტრალური საბჭოს ცირკულარები უგზო-უკვლოდ იკარგება.“

ამავე დროს, რაიონის მშრომელ მოსახლეობაში რელიგიურ გრძნობებს ჯერ კიდევ ფართო გასაქანი აქვს, ნათლობა, ხატობა და სხვა რელიგიური ცერემონიები ფართოდაა გავრცელებული, სადაც ზოგიერთი მასწავლებელიც კი აქტიურ მონაწილეობას იღებს, მაგალითად, კომუნისტური პარტიის წევრმა ირაკლი წიკლაურმა (მასწავლებელი, უმაღლესი განათლებით) მღვდლით მონათლა ბავშვი და მღვდლის სიტყვებს ის უცვლელად იმეორებდა:

მღვდელი — გნამს ერთი ღმერთი?

წიკლაური — მნამს ერთი ღმერთი. შევდგომივარ ქრისტეს, ვინამებ მირონს, ვიჯმნი ეშმაკისაგან და სხვა.

სოფელ ზემო აშშის რამოდენიმე კომუნისტური პარტიის წევრი, როდესაც ამავე სოფლის მასწავლებელს „ხატის ტყიდან“ შეშა მოჰქონდა, დაედევნენ და ნაცვლას იმისა, რომ მასწავლებლისათვის ხელი შეეწყობს, მუქარა დაუწყეს იმის გამო, რომ მან „ხატის ტყიდან“ შეშის წამოღება გაბედა.

ყოველივე ეს იმას გვეუბნება, რომ ანტირელიგიური მუშაობა დუშეთის რაიონში არა მარტო ჩამორჩენილ მშრომელ მოსახლეობაში უნდა იქნეს გაღრმავებული, არამედ კომკავშირელთა შორისაც.

დუშეთის რაიკომმა ამ მხრივ სათანადო ნაბიჯები გადადგა. მუკრაისაბჭოს ჩამოსაყალიბებლად გამოჰყო საინიციატივო ჯგუფი და მტკიცე დავალება მისცა, რათა ერთი თვის განმავლობაში ადგილებზე ჩამოაყალიბონ მუკუჯრედები, მოიწვიონ მუკრაისაბჭოს ჩამოსაყალიბებლად პლენუმი, ფართოდ გაავრცელონ გაზეთი „მებრძოლი ათეისტი“ და დღემდე მივიწყებული ანტირელიგიური მუშაობა გამოაცოცხლონ და სანიმუშოდ დააყენონ.

დარწმუნებული ვართ, დუშეთის რაიკომის უშუალო მონაწილეობით ამ რაიონში ანტირელიგიური მუშაობა სათანადო სიმაღლეზე დადგება“.

1938 წლის 7 თებერვალს თბილისში №1 საავადმყოფოში ოპერაციის დროს გარდაიცვალა წილკნელი ეპისკოპოსი ალექსი. ამ დროისათვის წილკნის ეპარქიაში, კერძოდ მთიულეთში, სამი მოქმედი მღვდელი იყო დარჩენილი: დეკანოზი შიო კაიშაური, მღვდელი გრიგოლ ჩოხელი და მღვდელი იოანე ბექაური, ხოლო ხევში ერთი — სოფელ კობის ეკლესიის მღვდელი მიხეილ ითონიშვილი. 1938 წლის 14 მარტის განკარგულებით, კათოლიკოს-პატრიარქმა კალისტრატემ წილკნის ეპარქიის III ოლქის სამღვდლოებას შორის შემდეგნაირად გადაანაწილა სოფლები. თეთრი არაგვის ხეობა დაუტოვა კაიშაურსა და ჩოხელს, პირველს წილად ხვდა 504 კომლი, მეორეს — 712 კომლი, ასევე მათ დაევალებათ ფასანაურის წმ. პეტრესა და პავლეს ეკლესიაში წირვა-ლოცვის შესრულება, ისე რომ, ხან ერთი ყოფილიყო მწირველი და ხან მეორე პირველის თანამწირველი. თუ რომელ კვირას რომელი წირავდა, ეს მთავარბუცეს დეკანოზ შიო კაიშაურს უნდა გაენაწილებინა. შავი არაგვის ხეობა კი — 277 კომლით მთლიანად ჩაბარდა მღვდელ ბექაურს, რომელიც გუდამაყარში ცხოვრობდა და მისთვის ადვილი იყო ამ ხეობის მოვლა. ხელისუფლებაც თითქოს ამას უცდიდა. ამ გადაანაწილებიდან ცოტა ხანი არ იყო გასული, რომ ამავე წლის 12 აპრილს მღვდელი იოანე ბექაური დააპატიმრეს, ხოლო ერთ თვეში დეკანოზი შიო კაიშაური გამოამწყვდიეს ორთაჭალის ციხეში,

მარცხნიდან სხედან: არქიმანდრიტი ტარასი (კანდელაკი), წილკნელი ეპისკოპოსი ალექსი (გარსამია) და არქიმანდრიტი ისა (სუსიშვილი). ზეხეა დგანან: დეკანოზი სიმონ მონასელია, ბერი ალექსი (ჩხატინი) და დავით ჭიჭინაძე. სპატიცხოველი, 1937წ.

სადაც განაჩენის გამოტანისთანავე დახვრიტეს კიდეც. ამ ამბავით შეშინებულმა და თავზარდაცემულმა მღვდელმა ჩოხელმაც თავი გაანება მღვდლობას და შეწყვიტა მსახურება, ხოლო 1939 წელს გარდაიცვალა მღვდელი მიხეილ ითონიშვილიც.

წყარო: საქართველოს საპატრიარქოს არქივი, წილკნის ეპარქიის ფონდი, საქმე №34, №„1823; გაზეთი „მებრძოლი ათეისტი“ 1935წ.

ლიტ: ჟვანია ზ. „საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი და მღვდელმთავარი 1917 წლიდან“, ქუთაისი 1994წ;

სტატიაში გამოყენებული ფოტოები მოგვანოდა ლუარსაბ ტოგონიძე

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახოთ ვიხსნათ ისინი.

ჩვენი ტელეფონებია: 298 95 41; 2 32 48 66; 5(93) 19 36 04.

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუარიშვილი

ბთხოვთ, გაზეთს გაუფრთხილდეთ მასში დაგაქვნილი მასალების გამოგზავნა, დავალიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (მთანმინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: ნმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესია ანგარიში № GE74LB0122124214261000
ელ.ფოსტა: sunewpress@gmail.com; sunewpress@yahoo.com
მის: ერეკლე II-ს მოედანი №1 საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი.
ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (შიოლაშვილი), მარიამ გავუა, ნინო ვაგოშაშვილი, თამარ ასათიანი, შაია მელიქიძე, ლუარსაბ ტოგონიძე, გიორგი მაჩუარიშვილი, ია ხაჩარაძე, სერგო კერესელიძე, გვარცელვა: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკაბადონებელი: ვალერიან ჯუღელი, ოპერატორი, ზოია კობახიძე

ისტორიის ფურცელი

ნილკნის ეპარქია 1917-1984 წლებში

VI ნაწილი

1939 წლის 19 მარტს კათოლიკოს-პატრიარქმა კალისტრატემ (ცინცაძე) სვეტიცხოვლის საპატრიარქო ტაძრის წინამძღვრის მოადგილე, არქიმანდრიტი ტარასი (კანდელაკი) ეპისკოპოსად აკურთხა და ნილკნის ეპარქია ჩააბარა. მისი მმართველობის დასაწყისში ნილკნის ეპარქიის ოთხივე ოლქი ოფიციალურად უკვე დახურულად ითვლებოდა, მხოლოდ ზოგიერთ სოფელში მღვდლები ჩუმჩუმად აგრძელებდნენ საეკლესიო წესების შესრულებას.

1939 წელს ეკლესია-მონასტრებისა და სასულიერო პირების დაბეგვრის არსებულ წესში შეიტანეს ცვლილება, რომელიც კიდევ უფრო ამძიმებდა მოქმედი ეკლესიების მდგომარეობას. 1941 წლის 18 აპრილს კათოლიკოს-პატრიარქი კალისტრატე საქართ-

მა რუსეთის სინოდმა ასი წლის განმავლობაში მრავალფეროვანი ძალადობით ვერ დაგვაყენა კათოლიკოს-პატრიარქის ფუნქციების შეწყვეტა, და ეხლა, როდესაც უამრავი ტანჯვა-ვაებისა და ბრძოლის შემდეგ ძლიერ აღვიდგინეთ ჩვენი ეკლესიის ავტოკეფალობა, ჩვენვე გავაუქმოთ იგი რესპუბლიკისათვის უმნიშვნელო თანხისათვის? ვფიქრობ, სანამ საბჭოთა კავშირში მოქმედებს დიდი სტალინის ბრწყინვალე კონსტიტუცია და არსებობს რწმენისა და კულტურის შესრულების თავისუფლება, საქართველოში უნდა დარჩეს მშობლიური ეკლესიის მიერ გამოქვეყნებული თავისებურებანი და, მათ შორის, კათოლიკოს-პატრიარქის სვეტიცხოველში კურთხევის წესი. ამისთვის, კვლავ

გთხოვთ, სვეტიცხოველს, გამონაკლისის სახით, გადახდეს შენობისა და რენტის გამოსაღები 1000-1200 მანეთის რაოდენობით და ტარასი ეპისკოპოსსაც ჩამოენეროს წარსული წლების გადასახადი“.

იმავ დღეებში უწმინდესი და უნეტარესი კალისტრატე საქართველოს სსრ კომუნისტური პარტიის ცენტრალური კომიტეტის პირველი მდივნის, კანდიდ ჩარკვიანისადმი გაგზავნილ წერილში პირდაპირ აცხადებდა: „ფინანსთა სახკომის ინსპექტორის ასეთი შეუზღუდავი თავისუფლება რამდენიმე დღეში ბოლოს მოუ-

კათოლიკოს-პატრიარქი კალისტრატე (ცინცაძე) სვეტიცხოველში, 1949 წლის 22 აგვისტო

ვლოს სსრ ფინანსთა კომისარს, კონდრატე ციმაკურიძეს წერდა: „წარმოვგზავნი რა ამასთან ერთად ტარასი ეპისკოპოსის განცხადების პირს, პატივისცემით გთხოვთ მის შეწყნარებას. ამას მოითხოვს შემდეგიც: სვეტიცხოველს ჩვენი ერის ცხოვრებაში და სხვა ერების შეგნებაში დიდი საზოგადოებრივ-პოლიტიკური მნიშვნელობა აქვს, კათოლიკოს-პატრიარქი გარეშე სვეტიცხოვლისა არ იკურთხება. ცხადია, თუ შვიდი-რვაასი თუმნის შეტანის შეუძლებლობის გამო, სვეტიცხოველი გადაიქცა არამოქმედ ტაძრად, ეს პირდაპირი ნაბიჯი იქნება ათეულ საუკუნეებთან დაწესებულების კათოლიკოს-პატრიარქობის გაუქმებისათვის, რაც ერთი მხრივ, საბაბს მისცემს ჩვენს მტერ-მოყვარებს, ახმაურდნენ ახალგაზრდა რესპუბლიკის წინააღმდეგ, ხოლო მეორის — არა სასიამოვნოდ დაურჩება ჩვენს ხალხს, მიუხედავად მისი შვილების რწმენის სხვაობისა, თუ ურწმუნოებისა. დიდმპყრობელურ-

ლებს ათასევესასწლოვანს საქართველოს ეკლესიას, მღვდლები იძულებულნი იქნებიან, თავი გაანებონ სამსახურს... სანამ საბჭოთა კონსტიტუციიდან არ არის ამოშლილი 124-ე მუხლი, ნუ იქნება ხელოვნურად მიჩქმალული და ადმინისტრაციული წესით განადგურებული საქართველოს ეკლესია, მით აღგვილი პირისგან ქვეყნისა ქართველი ერის უძველესი კულტურის ცოცხალი ნაშთი“. 1941 წლის 4 მაისს განმეორებით წერილში უწმინდესი და უნეტარესი ჩარკვიანს წერდა: „გადასახადების გადაუხდელობის გამო დახურულ ეკლესიათა შორის არის მცხეთის სვეტიცხოვლის ეკლესია. გამოიძახეს მისი წინამძღვარი, ეპისკოპოსი ტარასი და უბრძანეს 48 საათის განმავლობაში ტაძრის დაცლა. უწმინდესი კალისტრატე მოითხოვდა: 1) ჩაითვალოს სვეტიცხოვლის კრებულის შრომა და ღვაწლი ტაძრის მოვლა-პატრონობისათვის მასზე შეწირული გადასახადის ანგარიშში; 2) დაუყოვნებლივ გახსნილ იქნას სვეტიცხოველი; 3) ჩამოენეროს

ტაძრის წინამძღვარს გადასახადები“.

ეპარქიის ასეთი მდგომარეობა 1943 წლამდე გაგრძელდა. ამ წელს სახელმწიფომ ეკლესიას მისცა უფლება, გაეხსნა დაკეტილი ტაძრები და ღვთისმსახურებს ოფიციალურად დართეს ნება, აღესრულებინათ წირვა-ლოცვა და საეკლესიო წესები მორწმუნეთათვის. იმჟამად მოქმედი ყველა ეპარქიის ეპისკოპოსს დაევალა, შეედგინათ სიები იმ სასულიერო პირთა შესახებ, რომელთაც გამოთქვეს სურვილი, გაეგრძელებინათ მღვდელმოქმედება და ეკლესიაში სამსახური. ამასთან დაკავშირებით, 1944 წლის 30 აგვისტოს, წილკნელი ეპისკოპოსი ტარასი წერილს უგზავნის სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქ კალისტრატეს: „მღვდლები, რომ-

წილკნელი ეპისკოპოსი ტარასი
(კანდალაკი)

ლებიც თქვენდამო გამოგზავნილ სიაში არ იყვნენ და ნამდვილად კი მსახურობენ, არიან შემდეგნი: მღვდელი ალექსანდრე წიკლაური, რომელიც მსახურობს და არ შეუწყვეტია მას სამსახური, არის ერწოში, თავის სოფელში, მელიასხევეში და ეკლესია ჰქონდა სოფელ საყდრიონში. ეხლა აქვს თუ არა წირვა-ლოცვა, არ ვიცი ზუსტად. სადაც კი მისწვდება ერწოში, ყველგან ის ასრულებს წესებს. რადგან თქვენ არ გცოდნიათ ამ მღვდლის ყოფნა იქ, მაშასადამე, არც მირონი ექნება თქვენგან წაღებული. მე რაც მცხეთაში ვმსახურობ — 7 წელია და, მათ შორის, ექვსი წელია — წილკნის ეპისკოპოსად და არც ჩემთან გამოცხადებულა არც მირონისათვის და არც არაფრისათვის. საინტერესოა, რით ნათლავს ბავშვებს? ასევე მსახურობს მღვდელ-მონაზონი დანიელი, ესეც ერწოში, ოღონდ არ ვიცი, რომელ სოფელში. მღვდელმა წიკლაურმა იცის მისი მისამართი. შარშან იყო ჩემთან, მანდატს თუ ადგილს თხოულობდა, მე თქვენთან გამოგზავნე და რა ვიცი, იყო თუ არა. შემდეგია მღვდელი ნიკოლოზ ჟიჟიაშვილი, რომელიც უკურთხებია მღვდლად კათოლიკოს-პატრიარქს ლეონიდეს (ოქროპირიძე). მე დავითნეობა უსწავლია ფერისცვალების მამათა მონასტერში, მსახურობდა მედავითნედ — ჯერ კობში, შემდეგ კი თავის სოფელში — ხორხში და ამავე სოფლის წმ. გიორგის ეკლესიის სახელზედ კურთხეულია 1920 წელს, სადაც დღემდე მსახურობდა. არის 67 წლის. კიდევ ერთი ხევსური მღვდელი — იოსებ ოჩიაური მსახურობს ხევსურეთში, დუშეთის რაიონის სოფლებში: ბარისახოში და ახიელში. ეს მღვდელი გავიცანი კავკასიაში. იქ ჩამოიყვანა თავისი ორი შვილი, ქალი და ვაჟი და სასწავლებელში მისცა. აქედან ვკითხულობ მას და მითხრეს, ისევე მსახურობსო. ამბობენ, კიდევ არიან ხევსურეთში მღვდლები, ოღონდ სად და ვინ არიან, არ

ვიცი ნამდვილად. მღვდელ იოსები-სათვის არ გამიგზავნია მიწერილობა, რადგან მისამართი დაკარგული მქონდა, ეხლა ვიპოვნე და იმასაც უგზავნი. ჯერ არავისგან პასუხი არ არის მოსული. ყველას დაზღვეული წერილები გაუგზავნე და ჯერ მარტო ილუმენი არჩილ თარაშვილი მოვიდა ჩემთან. ამასთან, მოგართმევთ თქვენს ლექსიკონს, როგორც გადავავლე თვალი საჩქაროდ. ეს მარტო ქიზიყელებს არ ეკუთვნით, არამედ მთელ საქართველოს“.

ამათ გარდა, 1945 წელს წილკნის ეპარქიაში შემდეგმა სასულიერო პირებმა გამოთქვეს მსახურების სურვილი:

- 1) არქიმანდრიტი ისე სუხიშვილი (შიომღვიმე)
- 2) ილუმენი არჩილი თარაშვილი (საგურამო)

3) მღვდელ-მონაზონი პარტენი აფციაური (სვეტიცხოველი)

4) დეკანოზი ლევან ზაქარიაშვილი (წილკანი)

5) მღვდელი დავით ლიკოკელი (ბარისახო)

6) მღვდელი ნიკოლოზ ჟიჟიაშვილი (ქვემო ხორხი)

7) მღვდელი მიხეილ ქისტაური (კუდო, მალარო)

1944 წლის 20 სექტემბერს წილკნის საკათედრო ტაძრის შესახებ ეპისკოპოსი ტარასი უწმინდეს კალისტრატეს წერდა: „გუშინ დეკანოზი ლევან ზაქარიაშვილი იყო ჩემთან. იმ დროს მოვიდა, როდესაც კვეთაზედ ვიდექი და გადმომცა თქვენი პაკეტი. არც დრო იყო და თითონაც ჩქარობდა, რომ მეკითხა რამე და გზაზედ იდგნენ თავის ცოლით. გზა დაულოცე და წავიდნენ. ვთხოვე, მალე მომწეროს დაწვრილებით, როგორ გარემოებაშია ეკლესია და როგორ მიგიღებენ. ხვალ ტაძრის დღეობა აქვს და მგონი ხალხი გახარებულები დაესწრებიან. დიდი ხანია ნატრობდნენ ეკლესიის გახსნას. რასაკვირველია, წირვა არ ექნება, მაგრამ პარაკლისები და ნათლობები კი იქნება“.

მიუხედავად სახელმწიფოს მხრიდან დათმობისა და ტერორის შემცირებისა, სამღვდელოების მდგომარეობა მაინც მძიმე რჩებოდა. ხელისუფლებამ გადასახადების გაზრდით გადაწყვიტა, ახალი დარტყმა მიეყენებინა გადარჩენილი სამღვდელოებისთვის. გადასახადები იმდენად დიდი იყო, რომ მღვდლები იძულებული ხდებოდნენ, უარი ეთქვათ მსახურებაზე და საერო სამსახურში ჩამდგარიყვნენ. 1949 წლის 4 მაისს მღვდელი ნიკოლოზ ჟიჟიაშვილი წერილს სწერს კათოლიკოს-პატრიარქს კალისტრატეს: „ყოველდღე მღვდელ ეპისკოპოს ტარასის მიერ მოცემული მანდატით მე ვასრულებდი მღვდელმოქმედებას მორწმუნეთათვის ჟინვალის, ანანურის და ფასანაურის რაიონებში. შემოსავალი მცირე მქონდა და ვყიდდი

ნივთებს ოჯახიდან, შემონერვილი გადასახადების დასაფარავად. თუ რაიმე გამაჩნდა, ყველაფერი გავყიდე. უკანასკნელად შემანერეს 10 000 მანეთი. მე ამ თანხის გადახდა არ შემიძლია. ამიტომ ვთხოვ თქვენს უწმიდესობას, თავისუფალი გამხადოს მღვდლობის მოვალეობისაგან. მე ისედაც თავი გავანებე მღვდელმოქმედებას 1949 წლის იანვარში.“

1951 წლის 12 დეკემბერს გარდაიცვალა წილკნელი ეპისკოპოსი ტარასი (კანდელაკი). 1954 წლის 2 იანვარს სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა მელქისედეკ III-

მ (ფხალაძე) სვეტიცხოვლის არქიმანდრიტი გობრონი (წერიალაშვილი) აკურთხა წილკნის ეპისკოპოსად, მაგრამ ახალგაზრდა ეპისკოპოსი ამავე წლის 21 თებერვალს გარდაიცვალა. მიუხედავად მთავრობის მხრიდან დიდი წინააღმდეგობისა, ორივე მღვდელმთავარი სვეტიცხოვლის საპატრიარქო ეზოში, მეუფე პავლეს გვერდით დაიკრძალა.

1955 წლის 1 იანვარს რელიგიის რწმუნებულთა აპარატში გაგზავნილ სამღვდელ სიაში, წილკნის ეპარქიის გრაფაში წერია: **სვეტიცხოვლის საპატრიარქო ტაძარი** — არქიმანდრიტი გიორგი (დადიანი), ილუმენი პარტენი (აფციაური). **ზედ მიწერილნი** — მღვდელ-მონაზონი დავითი (ჩიტიშვილი, შიომღვიმე, ძეგვი), მღვდელი მიხეილ ქისტაური (კუდო, მალარო), ოლღას სავანე — მღვდელი სტეფანე ბორისოვი, რომელთაც ამავე წლის 26 ოქტომბერს მღვდელი მიხეილ მთიბელაშვილი (ჩარგალი) მიემატათ. 1960 წლის სიაში კი — მხოლოდ ილუმენი პარტენილა მოხსენიებული.

1954-1972 წლებში წილკნის ეპარქიას თავისი მმართველი მღვდელმთავარი აღარ ჰყოლია. 1972-1978 წლებში ეპარქიას მართავდა მიტროპოლიტი გა-

მარცხნიდან - არქიმანდრიტი პარტენი (აფციაური) და მღვდელ-მონაზონი გიორგი (დადიანი)

იოზი (კერატიშვილი), რომელიც ძირითადად მცხეთაში იმყოფებოდა და სვეტიცხოვლის ტაძარში ასრულებდა ღვთისმსახურებას, რადგან ეპარქიაში არც ერთი ტაძარი აღარ მოქმედებდა. ასევე გაგრძელდა 1978-1980 წლებშიც, როდესაც ეპარქიას სათავეში ედგა მთავარეპისკოპოსი თადეოზი (იორამიშვილი) და 1980-1982 წლებში — მიტროპოლიტ გიორგის (ლონლაძე) მმართველობის დროს.

სტატიის დასასრული

წყარო: საქართველოს საპატრიარქოს არქივი, წილკნის ეპარქიის ფონდი, საქმე 1823; მცხეთის სვეტიცხოვლისა და სიონის ტაძრის შეკეთებაზე, მიმონერა საქართველოს მთავრობის ხელმძღვანელობასთან, განცხადებები და თხოვნები, საქმე 2096; საქართველოს უახლესი ისტორიის სახელმწიფო ცენტრალური არქივი, ფ. 1879, აღწერა 1, საქმე 3; საქმე 32; ფ. 1880, აღწერა 1, საქმე 56.

სტატიაში გამოყენებული ფოტოები მოგვანოდა ლუარსაბ ტოგონიძემ

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახოთ ვიხსნათ ისინი.

ჩვენი ტელეფონებია: 298 95 41; 2 32 48 66; 5(93) 19 36 04.

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუარიშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაგაქვნილი მასალების გამო გთხოვთ, დავალანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (მთანინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: წმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესია ანგარიში № GE74LB0122124214261000
ელ.ფოსტა: sunewpress@gmail.com; sunewpress@yahoo.com
მის: ერეკლე II-ს მოედანი №1 საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი.
ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (შიოლაშვილი), მარიამ გავუა, ნინო გავომავილი, თამარ ასათიანი, შაია მელიქიძე, ლუარსაბ ტოგონიძე, გიორგი მაჩუარიშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გერცელეზა: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კეჭანტირაძე; დამკაბადონებელი: ვალერიან ჯუღელი, ოპერატორი, ზოია კობახიძე

სა. ამის შემდეგ მეუფე იოსები მოსკოვის წმ. პაფნუტის სახელობის მონასტერში ცხოვრობდა. სამწუხაროდ, წმინდა სინოდმა დაივიწყა მისი დამსახურებები და პენსიაც კი არ დაუნიშნა, რის გამოც იგი ძლიერ ხელმოკლედ ცხოვრობდა.

რაც შეეხება სტამბის ისტორიას: მოსკოვში ადგილის უქონლობის გამო, სტამბა დროებით გადაიტანეს ბაქარის სასახლეში, დაბა ვსესვიატსკოვში. სტამბის ოსტატები იყვნენ: ილუმენი ქრისტეფორე (გურამიშვილი), მღვდელი ფილიპე ქობულაშვილი და მღვდელი დავით ხისაშვილი, ზედამხედველად — ვახტანგ VI-ის ყოფილი მდივანმწიგნობარი — მელქისედეკ კავკასიძე. „ბიბლიის“ ბეჭდვაში მონაწილეობას იღებდნენ ბაქარ და ვახუშტი ბატონიშვილებიც. იოსებ სამეხელმა ქართული ტექსტი შეუდარა ებრაულ, სირიულ, ბერძნულ და სლავურ ტექსტებს, რასაც საკმაოდ დრო დასჭირდა. 1742 წლის დამლევს იგი უკვე მზად იყო. მისი დაბეჭდვა ნელ-ნელა დაიწყო და 1743 წლის 1 მაისს გასრულდა. ცნობილია, რომ ამ სტამბაში კიდევ მრავალი საეკლესიო წიგნი დაიბეჭდა. 1744 წლის 28 მაისს დაიბეჭდა იოანე დამასკელის „გარდმოცემა უცილობელი მართლმადიდებლისა სარწმუნოებისა“, ასევე არსენ იყალთოელის თარგმანი „მიუწვდომელობისათვის ღვთისა“.

1744 წელს მეუფე იოსები დაუახლოვდა რუსეთში მყოფ კიდევ ერთ ქართველ სასულიერო პირს, მანგლისის ყოფილ ეპისკოპოს იოანეს (საკაკიძე), რომელიც ჩრდილოკავკასიაში მოღვაწეობდა. მათი დიდი მეცადინეობით ჩრდილოკავკასიაში დაფუძნდა მისია კავკასიაში ქრისტიანობის აღსადგენად. მათ შეადგინეს პროექტი, რომელიც 1746 წელს წმინდა სინოდმა მოიწონა და დაამტკიცა. ასე დაარსდა ოსეთის სასულიერო კომისია. მისის ხელმძღვანელი გახლდათ მეუფე იოანე. ამ მისიაში სხვა ქართველი სასულიერო პირებიც შედიოდნენ, რომელთაც წმინდა სინოდისაგან ჯამაგირი ჰქონდათ დანიშნული.

1749 წელს უკვე საკმაოდ მოხუცმა იოსებმა საქართველოში დაბრუნება გადაწყვიტა. მან ამავე წლის ივნისში თხოვნით მიმართა სინოდს, მიეცათ პასპორტი და უფლება სამშობლოში წასასვლელად. 1749 წლის 3 დეკემბერს იმპერატორმა ელისაბედ პეტრეს ასულმა მას ნება დართო, ყიზლარში, ჯვართამაღლების სახელობის მონასტერში ეცხოვრა. 1750 წლის 3 ივლისს იგი ჩრიდლო კავკასიისკენ გაემგზავრა. გამგზავრებამდე ცოტა ხნით ადრე მთავარეპისკოპოსმა იოსებმა აკურთხა მოსკოვის წმ. გიორგის სახელობის ქართული ეკლესია, რომელიც ბატონიშვილმა გიორგი ვახ-

მოსკოვის წმ. გიორგის სახელობის ქართული ეკლესია.
1882 წლის ფოტო

ტანგის ძემ ააშენა ქართველების დახმარებით.

მთავარეპისკოპოს იოსებს თან ახლდნენ თავისი ბიძაშვილები — არქიმანდრიტი ექვთიმე და მესტამბე მღვდელი ფილიპე, ასევე — ილუმენია თინათინი (მოსკოვში არსებული ნოვინის დედათა მონასტრის წინამძღვარი) და ძმისწული — ავთანდილი. სამწუხაროდ, მეუფე იოსებმა სამშობლოში ვერ ჩამოაღწია. 1750 წლის 1 სექტემბერს, გზაში, ქ. სარატოვში მოულოდნელად გარდაიცვალა. თანახმად მისი ანდერძისა, მეუფის ცხედარი ასტრახანში გადაასვენეს და 28 სექტემბერს ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის საკათედრო ტაძარში დაკრძალეს. წესი აუგო და წირვა შეასრულა ასტრახანის ეპისკოპოსმა ილარიონმა. მისი ქონება, მოსკოვიდან წამოღებული სტამბა და სახარება, შესწირეს დავით გარეჯის წმინდა იოანე ნათლისმცემლის სახელობის მონასტერს, ერთი ვერცხლის საცეცხლური — ალავერდის ტაძარს, პირადი წიგნები კი თავისი დას, ილუმენია თინათინის დაუტოვა.

წყარო: ჟურნალი „საქართველოს საეგზარქოსოს სასულიერო უწყებანი“ 1904წ. 15. გვ. 18.

ლიტ: ჟორდანიას თ. „ქრონიკები ტ. III“; იოსელიანი ავთ. „ქართული მწიგნობრობის წიგნისა და სტამბის ისტორიის საკითხები“ თბ. 1990წ. გვ. 259, 268-269; ქარუმიძე ვახტ., ქარუმიძე ნანა „ხაშმი“ თბ. 2002წ. გვ. 227-240; А. П. Дмитриев `кор

გარეკანზე დაბეჭდილი ფოტოს ავტორია სერგო ედიშარაშვილი

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახოთ ვიხსნათ ისინი.

ჩვენი ტელეფონებია: 298 95 41; 2 32 48 66; 5(93) 19 36 04.

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუროშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაბეჭდილი მასალების გამო გთხოვთ, დავალიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (მთანმინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: წმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესია ანგარიში № GE74LB0122124214261000
ელ.ფოსტა: sunewpress@gmail.com; sunewpress@yahoo.com
მის: ერეკლე II-ს მოედანი №1 საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი.
ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (მოლაშვილი), მარიამ გავუა, ნინო გავლამაძე, თამარ ასათიანი, შაია მელიქიძე, ლუარსაბ ტოგონიძე, გიორგი მაჩუროშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გვარცველბა: ცარო ვარდიშვილი, შამუკა კეჭანტირაძე; დამკაბადონებელი: ვალერიან ჯუღელი, ოპერატორი, ზოია კობახიძე

ისტორიის ფურცელი

მთავარეპისკოპოსი იოსები (ქობულაშვილი)
1670-1750

მთავარეპისკოპოსი იოსები 1670 წელს კახეთში, თავადის ოჯახში დაიბადა. მისი დაბადების თარიღი ირკვევა ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში დაცული სამღვდელმთავრო კონდაკიდან, რომელიც მეუფე იოსებს 1738 წელს გადაუწერია. კონდაკს თან ერთვის მისი ანდერძი: „იესუ ქრისტე, ადიდე... სამეფელყოფილი იოსებ კახი, ქვაბულისძის ძე, თამაზის ძე, რომელმან აღვწერე წიგნი ესე პეტერბურხს... წელი გარდმევლო ორმოცდათვრამეტი. ქრისტეს აქეთ წელი გასრულ იყნეს 1738 წელი“. შთამომავლობით მეუფე ცნობილ თავადურ გვარს, ქობულაშვილებს ეკუთვნოდა. მამა მისი თამაზ სვიმონის ძე — გავლენიანი კაცი იყო კახეთის სამეფო კარზე, მას კახთ მდივან-მწიგნობართუხუცესის თანამდებობა ეკავა.

ზუსტად არაა ცნობილი, თუ რომელ მონასტერში მიიღო მან სასულიერო და საერო განათლება; მღვდელი ილარიონ ჯაში თავის სტატიისაში აღნიშნავს, რომ იოსები გარეჯის წმინდა იოანე ნათლისმცემლის სახელობის მამათა მონასტერში აღიზარდა.

1696 წელს, ქართლის მეფის ერეკლე I-ისა და კათოლიკოს იოანე X-ის (დიასამიძე) თაოსნობით, აღმოსავლეთ საქართველოში ჩატარდა საეკლესიო კრება. კრებაზე იმსჯელეს გარეჯის მონასტრებისა და სავანეების მძიმე მდგომარეობაზე და გამოიჩინეს მონასტრის წინამძღვრები. სავარაუდოა, რომ ამ კრებაზე უნდა მომხდარიყო იოსების დადგინებაც შიომღვიმის მონასტრის წინამძღვრად.

1704 წელს ქართლის ჯანიშინმა ვახტანგ ლევანის ძემ (შემდგომში — ვახტანგ VI) კათოლიკოსად დაადგინა თავისი ძმა დომენტი, რომელიც მთელი ძალით შეუდგა საეკლესიო ცხოვრების განახლებას ქვეყანაში. ეპარქიებში საჭირო იყო ენერგიული და განათლებული სასულიერო პირების მღვდელმთავრად დადგინება.

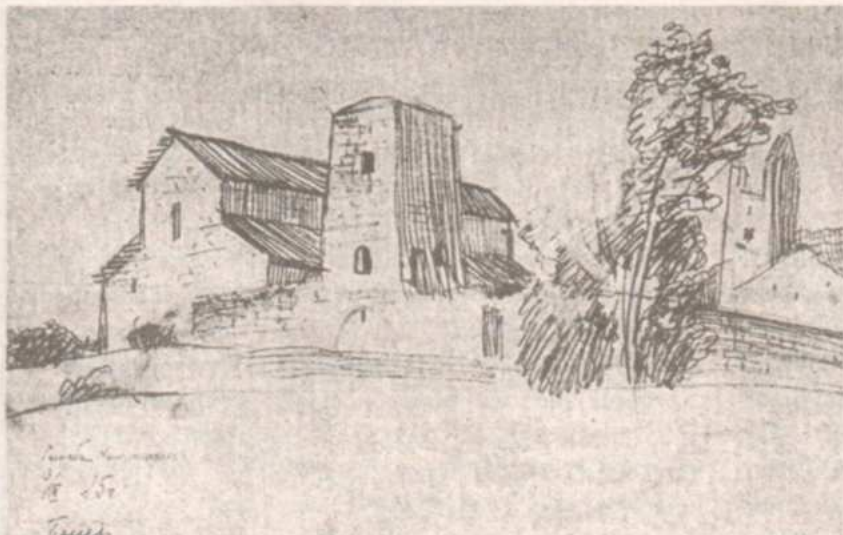
1705 წელს კათოლიკოსმა დომენტიმ შიომღვიმიდან გამოიხმო არქიმანდრიტი იოსები და სამეფელ (ქანარელ) ეპისკოპოსად დაასხა ხელი.

მეუფე იოსები თითქმის 15 წელი მოღვაწეობდა ამ ეპარქიაში. დიდი ძალისხმევითა და შრომის შედეგად მან კულტურულ-სამეცნიერო კერად აქცია იქაურობა. იგი მზრუნველობდა და ყოველნაირად ეხმარებოდა ქრისტიანობის განმტკიცებას თავის სამწყსოში. დიდი ყურადღებას უთმობდა იგი დანგრეული ეკლესია-მონასტრების აღდგენა-რესტავრაციას. განაახლა უჯარმის, ბოჭორმისა და ხაშმის მონასტრები.

1723-1724 წლებში, ახლო აღმოსავლეთში დატრიალებული მოვლენების შედეგად, საქართველოს საგარეო პოლიტიკური ვითარება ძლიერ შეიცვალა. რუსეთის იმპერატორ პეტრე I-ისგან მოტყუებული ქართლის მეფე ვახტანგ VI 1724 წელს იძულებული გახდა დიდი ამალით საქართველოს გასცლოდა და რუსეთში გადახვენილიყო. ქართლის სამეფო ოსმალებმა ჩაიგდეს ხელში. ამით ისარგებლეს ლეკებმაც და მოუმატეს თარეშს ქართლსა და კახეთში. მოიშალა ქვეყნის ეკონომიკური და კულტურული განვითარება. დაინგრა, გაიძარცვა და განადგურდა მრავალი სოფელი, ეკლესია-მონასტრები, გაპარტახდა ეპარქიები. გამოწვევისა და არც სამების სამწყსო გახლდათ. მეუფე იოსები თავადაც ძლივს გადაურჩა ლეკთა თავდასხმას.

1723 წლის ბოლოს კათოლიკოსმა დომენტიმ მეუფე იოსები წილკნის ეპარქიაში გადაიყვანა. ისტორიული წყაროების მიხედვით, იგი ამ ეპარქიას 1730 წლამდე განაგებდა, რაც ერთობ საეჭვოა, რადგანაც თ. ჟორდანიას „ქრონიკების“ III ტომში ჩვენ ვკითხულობთ: „ამ: ქორონიკონს: უიგ: (1725 წელი) ლაზარობას: ბატონიშვილმა: კათოლიკოზმა: დომენტიმ: მცხეთას: მუხრანის: ბატონის: ყმა: წილკნის: ეფისკოპოზი: რაგვარადაც ძველთაგან: ყოფილიყო: ისრე: ახლა: მლიტრითა: და: ბისონითა: აკურთხა: გაბრიელ: უკუნითი: უკუნისამდე: მოუშლელად: ესეცა: და: ამას უკან: რაც: დარჩება: ისიცა: ყველა: ასე: უნდა: ეკურთხოს: და, წიგნიც: ასე, უბოძა: მუხრანის: ბატონიშვილი მამუკა: იქ: ახლდა:“ სავარაუდოდ, მეუფე იოსები წილკნის კათედრას 1725 წლის მერე განაგებდა.

1730 წელს მეუფე იოსები იძულებულია წილკნის ეპარქიიდან დატოვოს. იგი 33- კაციანი ამალით დარიალის ხეობით რუსეთში მიემგზავრება. ჩრდილო კავკასიაში მეუფის ამაღლას თავს დაესხნენ ლეკები, გაძარცვეს და დაატყვევეს მრავალი, მოკლეს მისი ძმისწული — კონდრატე. თავად მეუფე ტყვედ დაიტოვეს. საშინლად ნანამები მღვდელმთავარი 17 დღის

ხაშმის საფარის ეკლესია

განმავლობაში ჯაჭვებით ჰყავდათ დაბ-
მული.

რუსეთში მყოფი ქართველების დახ-
მარებით მეუფე იოსები ტყვეობიდან
გათავისუფლდა. იგი მივიდა ჯვრის მო-
ნასტერში, სადაც თავისი ძმისწული და-
ასაფლავა და იქიდან 1732 წელს მოს-
კოვში ჩავიდა, სადაც დიდი პატივით მი-
იღო ვახტანგ VI-მ. ვახტანგ VI-ის შუამდ-
გომლობით წმინდა სინოდმა მას ჯამა-
გირი დაუნიშნა.

1733 წლის 12 სექტემბერს მიტრო-
პოლიტ რომანოზთან (ერისთავი) ერ-
თად განამწესეს მეფის ასულ ეკატერი-
ნეს, მეკლენბურგის ჰერცოგინიას პი-
რად სამსახურში. მათ უნდა ემსახურათ
სანქტ-პეტერბურგის წმინდა ალექსანდ-
რე ნეველის სახელობის მონასტერში, სადაც იმავე
წლის 21 ოქტომბერს ჩავიდნენ და დაენიშნათ 1000 მა-
ნეთი ჯამაგირი. 1734 წლის 15 მარტს ისინი ოფიცია-
ლურად ჩაირიცხნენ შტატის სამსახურში.

1734 წლის 15 მაისს მეუფე იოსები ნოვგოროდის
ეპარქიაში გადაიყვანეს და მიტროპოლიტ თეოფანეს
(პროკოპოვიჩი) თანაშემწედ დანიშნეს. მას ჩააბარეს
კარელიისა და ლადოგის საქორეპისკოპოსო კათედრა
და პირველი ხარისხის იურევის, ანუ წმინდა გიორგის
სახელობის მამატა მონასტრის წინამძღვრობაც. ეპარ-
ქიაში გამგზავრებამდე, მიტროპოლიტ თეოფანეს წი-
ნადადებით, წმინდა სინოდმა მას მიანიჭა განსაკუთ-
რებული უფლებები, თუმცა გარკვეული შეზღუდვე-
ბით. როგორც ჩანს, შემდგომში მიტროპოლიტ თეოფა-
ნეს მოეწონა მეუფე იოსების მუშაობა და 1736 წელს
იგი სრული უფლებებით აღჭურა. იოსები ძლიერ დაეხ-
მარა მეუფე თეოფანეს ეპარქიის მართვაში, რადგან
იგი ნაკლებად იცნობდა იმ პრობლემებს, რომლებიც
მის დიდ ეპარქიაში არსებობდა.

1736 წლის 8 სექტემბერს გარდაიცვალა მიტროპო-
ლიტი თეოფანე და ნოვგოროდის ეპარქიის მართვა
დროებით მეუფე იოსები დაევალა. მეუფის მმართვე-
ლობის პერიოდში, 1736-1737 წლებში, ნოვგოროდის
ეპარქიაში მოხდა ორი გახმაურებული ამბავი. პირვე-
ლი საქმე ეხებოდა კექსგოლმის გარნიზონის ჯარის-
კაცთა მხრიდან ჩადენილ ღვთისგმობის ფაქტს, რომე-
ლიც დედაქალაქში, საიდუმლო საქმეთა განყოფილე-
ბის მიერ იქნა გამოძიებული და რვა ადამიანის დას-
ჯით დასრულდა; ეს 1736 წელს მოხდა. მეორე საქმე კი
1737 წლის 21 იანვარს აღიძრა ერთ-ერთი ოფიცრის
წინააღმდეგ, რომელმაც ღვთისმშობელი შეურაცხყო.

1737 წლის 16 ნოემბერს მღვდელმთავარმა თხოვ-
ნით მიმართა წმინდა სინოდს, რომ რადგან წელიწადზე
მეტს განაგებდა ეპარქიას, მისთვის ხელფასი უნდა გა-
ეზარდათ ხაზინიდან და, ამასთანავე, ნება დაერთოთ
მოსკოვში გადასვლისათვის, „ქართული წიგნების და-
საბეჭდად“. მაგრამ ამ თხოვნაზე მას უარი უთხრეს,
რადგან მას თავის წერილში მოსკოვში გადასვლასთან
დაკავშირებით არაფერი ჰქონდა აღნიშნული. მას არც
იმპერატორი ანა ივანეს ასულისადმი მიწერილმა პი-

მეშა ბაგადი

რადმა წერილმა უშველა.

ნოვგოროდში მსახურების პერიოდში
მეუფემ ქართული სტამბის დაარსებაზე
ფიქრი დაიწყო. ამ საქმეში მას გვერდით
ედგა თავისი ძმისწული, მღვდელი ფი-
ლიპე და მღვდელ-მონაზონი ქრისტე-
ფორე (გურამიშვილი, დავით გურამიშ-
ვილის ძმა). ამავე პერიოდში მოსკოვში
მყოფმა ბაქარმაც გადაწყვიტა სტამბის
დაარსება, თუმცა ამ საქმეს თანხის
უქონლობა აბრკოლებდა. მოსკოვში მა-
ნამდე არსებული დარეჯან ბატონიშვი-
ლის სტამბა პატარა იყო, ამიტომ ქართ-
ველთა კოლონიის მესვეურნი ბევრს ილ-
ვწოდნენ ახალი სტამბის დაარსებისათ-
ვის. პეტერბურგის მეცნიერებათა აკა-
დემია თანაგრძნობით შეხვდა ამ იდეას.

მეუფე იოსებმა თავისი პირადი ხარჯებით შეიძინა პა-
ტარა სტამბა, ტექნიკურად გააუმჯობესა და 1736
წლის 10 დეკემბერს წინადადებით მიმართა პეტერ-
ბურგის აკადემიას, სტამბაში ქართული შრიფტისა და
სტამბისათვის სხვა საჭირო ინვენტარის დამზადების
საშუალება მისცემოდათ. 1736 წლის 15 დეკემბერს
აკადემიამ საგამომცემლო საქმის მაშინდელ სპეცია-
ლისტებს ქართული სტამბის მოწყობილობისა და
შრიფტის დამზადება დაავალა. 1737 წლის მაისში უკვე
მზად იყო ქართული სტამბის მოწყობილობა. სტამბის
ზედამხედველობა მღვდელ-მონაზონ ქრისტეფორეს
ჩააბარეს. ამის შესახებ მეუფე იოსები შემდეგს გვა-
უწყებს: „**კახეთის მწიგნობართუხუცესის ქვაბულის
ძის რამაზის ძემან იოსებ, ვილვანე და მოვიყვანე სა-
ფასითა ჩემითა სტამბა ესე, ფრიადითა შრომითა და
თანა შემწეობითა გურამიშვილის ქრისტეფორესი-
თა**“. ამ სტამბაში პირველი წიგნი 1737 წლის 22 დეკემ-
ბერს დაიბეჭდა და ეს გახლდათ „დავითნი“. ამ წიგნის
გამმართველებად მამა ქრისტეფორე და მღვდელი გი-
ორგი დავითაშვილია დასახელებული.

1739-1740 წლებში მოსკოვში ბაქარის თაოსნობით
შედგა ქართველ სასულიერო პირთა კრება, სადაც იმ-
სჯელეს ქართული წიგნების ბეჭდვის საკითხებზე. ბა-
ქარმა სამღვდლო პირებს დასაბეჭდად განზრახული
წიგნების რედაქტირება შესთავაზა, ხოლო საგამომ-
ცემლო საქმიანობას სათავეში მთავარეპისკოპოსი
იოსებ სამეხელი უნდა ჩადგომოდა. მან ამის შესახებ
წმინდა სინოდს აცნობა და კიდევ ერთხელ ითხოვა მი-
სი მოსკოვში გადმოყვანა. 1740 წლის 9 ოქტომბერს
ნოვგოროდის ეპარქიაში ახალი მღვდელმთავარი ამბ-
როსი დაინიშნა, რის შემდეგაც მეუფე იოსები მაშინვე
მოსკოვისკენ გაეშურა. 1740 წლის 16 ოქტომბერს იგი
ჩავიდა მოსკოვში და ზნამენსკის მონასტრის არქიმან-
დრიტის შტატში განამწესეს; აქ მას ხელფასად 1000
მანეთი დაენიშნა. 1741 წლის 9 იანვარს იგი ამ მონასტ-
რის წინამძღვრად დაადგინეს, თუმცა ამავე წლის 7
სექტემბერს წინამძღვრის მოვალეობიდან გაურკვევე-
ლი მიზეზების გამო გაათავისუფლეს. ცნობილია ერთი
რამ: მონასტრის საქმეებს იგი ხელს ქართულად აწერ-
და და შეიძლება ესეც გახდა მიზეზი მისი გადაყენები-

ლოცველო, ასევე სენაკები და სათავსები. მონასტერი მართლმადიდებელი ბერების მიერ აგებულ ერთ-ერთ ლამაზ შენობად ითვლება.

„The Huffington Post-ის“ რეიტინგის მიხედვით, პირველ ათეულში ასევე მოხვდა მართლმადიდებლური მონასტერი მონი ქოზოვიოტისისი ამორგოსში და მეოტეორას სამონასტრო კომპლექსი (საბერძნეთი). მეთერთმეტე ადგილი დაიკავა ჩერნოგორიაში მდებარე მონასტერმა ოსტროგმა, მეთოთხმეტე — გიორგი ხოზევიტასმა (ისრაელი) და მეთხუთმეტე — პანალია სუმელამ (თურქეთი). დანარჩენ ადგილებს ინანილებენ ქვეყნები: ბუტანა, ტიბეტი, ინდოეთი, ჩინეთი, სირია.

მომავლად თამარ ასათიანმა

ისტორიის ფურცელი

არქიმანდრიტი ბენიამენი/ბესარიონ (ახვლედიანი) 1823-1905

არქიმანდრიტი ბენიამენი — ერისკაცობაში ბესარიონ გრიგოლის ძე ახვლედიანი — ლეჩხუმის მაზრიდან იყო, იგი 1823 წელს აზნაურის ოჯახში დაიბადა. წარჩინებით დამთავრა სამეგრელოს ოთხკლასიანი სასულიერო სასწავლებელი. გალობა და საეკლესიო ტიპიკონი მარტვილის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის საკათედრო ტაძარში ისწავლა. 1850 წელს ახალგაზრდა ბესარიონი ლეჩხუმში, ნამარნევის წმინდა იოანე ნათლისმცემლის სახელობის მონასტრის მორჩილად განამწესეს.

1852 წლის 1 ივნისს მორჩილი ბესარიონი ბერად აღკვეცასთან დაკავშირებით თხოვნით მიმართავს სამეგრელოს ეპისკოპოს ზაქარიას (დგებუაძე): „სიყრმიდგანვე ჩემისა მსურველი შესვლად შავს წოდებასა შინა, აღვიზარდე რა საღმრთოის წერილის კითხვასა შინა, წაღენჯიხასა შინა

მყოფს წინამძღვართან, შემდგომ მინგრელიის სასულიერო სასწავლებელსა შინა შევასრულე დადებული მას შინა კურსი. და შესრულებისთანავე მისისა, მეყსეულად, მე, დაფუძნებული ესეთსავე მსურველობას ზედა, შევედი ნება დართვითა თქვენისა ყოვლადუსამღვდელოესობისათა ნამარნევის მონასტერსა შინა მორჩილად და შემდგომ მისა განვატარებ მას შინა მორჩილებასა აგერ მეოთხესა წელსა. და ან, თქვენო ყოვლადუსამღვდელოე-

სობავ, რადგან ვხედავ თავსა თვისსა სრულწლიანად და განწვრთნილად მონაზონებითსა ცხოვრებასა შინა, ამისთვის მსურს, შევიმოსო სახე მონაზონებისა და შეუდგე ქრისტესა მეუფესა დიდებისა, უკეთუ კეთილ ინებებს თქვენი ყოვლადუსამღვდელოესობა გამოთხოვასა, საიდანაც ჯერ არს

ბერად აღკვეცისათვის ჩემისა და კურთხევისათვის იერო-დიაკონად, ამავე მონასტერში, რომელშიაც არავინ სჩანს იერო-დიაკონობის თანამდებობისა აღმასრულებელი და დაცლილიცა არს ეხლა ადგილი იგი“.

საქართველო-იმერეთის სინოდალურმა კანტორამ, ასაკის გამო, მორჩილ ბესარიონის თხოვნა არ დააკმაყოფილა, რადგან იგი ჯერ 30 წლისა არ გახლდათ. ერთი წლის შემდეგ, 1853 წლის 8 ივნისს, ამჯერად უკვე არქიმანდრიტი ტარასი (ელიავა) მიმართავს ეპისკოპოს ზაქარიას (დგებუაძე): „ამა წლის 20 მაისს ჩემთან შემოვიდა თხოვნა ნამარნევის უდაბნოს წინამძღვრის ბენედიქტესგან, რათა რწმუნებული მისდა მონასტრის მორჩილი ბესარიონ ახვლედიანი იქნეს აღკვეცილ და ხელდასხმულ დიაკვნად, რადგან ორი წელიწადია დიაკვნის ადგილი დაცლილია. საქმეებში აღმოჩნდა, რომ 1852 წლის 9 ივნისს განსვენებულ ეპისკოპოს ანტონს წარუდგენია თხოვნა ეგზარქოსთან მორჩილ ბესარიონის

მონაგვითა მონასტარი XIX ს. ფოტო

თავს ეპისკოპოს ზაქარიას (დგებუაძე): „ამა წლის 20 მაისს ჩემთან შემოვიდა თხოვნა ნამარნევის უდაბნოს წინამძღვრის ბენედიქტესგან, რათა რწმუნებული მისდა მონასტრის მორჩილი ბესარიონ ახვლედიანი იქნეს აღკვეცილ და ხელდასხმულ დიაკვნად, რადგან ორი წელიწადია დიაკვნის ადგილი დაცლილია. საქმეებში აღმოჩნდა, რომ 1852 წლის 9 ივნისს განსვენებულ ეპისკოპოს ანტონს წარუდგენია თხოვნა ეგზარქოსთან მორჩილ ბესარიონის

აღკვეცაზე. მაგრამ კანტორამ წლოვანების გამო დაიწუნა მისი კანდიდატურა. ან უკვე, მორჩილი ბესარიონი, შობიდან არის 30 წლის, სასულიერო წოდების, სამეგრელოს სასულიერო სასწავლებელში უსწავლია, შემდეგ ხუთი წელიწადი იმყოფება მონასტერში. ცხოვრობს უბინოდ, კარგი ყოფაქცევით. იგი ღირსია ბერად აღკვეცისა და დიაკვნად ხელდასმისა“.

1853 წლის 6 ოქტომბერს ეპისკოპოსმა ზაქარიამ მორჩილი ბესარიონი ბერად აღკვეცა და სახელად ბენიამენი ეწოდა (აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ საეკლესიო საბუთებში მამა ბენიამენი ყველგან ბესარიონის სახელით მოიხსენიება, მსგავსი რამ სხვა სასულიერო პირების შემთხვევაშიც გვხვდება იმ პერიოდში — ავტორი). 1853 წლის 11 ნოემბერს მეუფე ზაქარიამ იგი დიაკვნად აკურთხა და სამეგრელოს ეპარქიის კანცელარიის მდივნად დანიშნა. 1859 წლის 9 აგვისტოს ბერ-დიაკვან ბენიამენს მღვდლად დაასახეს ხელი და ცაგერის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის მონასტრის წინამძღვრის დროებით შემსრულებლად დანიშნა. ამავე წელს რუსეთ-თურქეთის (1853-1856) ომის სამახსოვრო ბრინჯაოს ჯვრით დაჯილდოვდა. 1861 წლის 14 დეკემბერს საგვერდული უბოძეს. 1864 წლის 24 იანვარს წმინდა სინოდმა მწყემსმთავრული მადლობა გამოუცხადა. 1865 წლის 24 სექტემბერს ცაგერის მონასტრის წინამძღვრად დაამტკიცეს. 1866 წლის 28 იანვარს ილუმენის წოდება მიენიჭა. 1869 წლის აღდგომას სამკერდე ოქროს ჯვარი მიიღო. 1872 წლის 28 იანვარს წმინდა ანას III ხარისხის ორდენი ეწალო. 1879 წლის აღდგომას არქიმანდრიტის წოდება მიენიჭა. 1880 წლის 8 აგვისტოს მონამეთას წმინდა დავით და კონსტანტინეს სახელობის მონასტრის წინამძღვრად გადაიყვანეს, სადაც დანიშნულისთანავე დაიწყო მონასტრის კეთილდღეობისათვის ზრუნვა. 1880-1881 წლებში ააშენებინა ახალი ხის საწინამძღვრო სახლი და მოასწორა მონასტრის ეზო. 1882-1883 წლებში მონასტრის მთავარ ტაძარს ირგვლივ შემოსავლელი გაუკე-

არქიმანდრიტი ბენიამინი

თა და შესძინა მრავალი ახალი ნივთ-სამკაული. 1884 წლის 3 თებერვალს წმინდა ანას II ხარისხის ორდენით დაჯილდოვდა. 1887-1890 წლებში ახალი ორსართულიანი საწინამძღვრო ხის სახლი ააშენა. 1891 წლის 15 მაისს წმინდა ვლადიმერის IV ხარისხის ორდენი უბოძეს. 1894 წლის 19 ოქტომბერს იმერეთის ეპარქიის მონასტრების მთავარხუცესად დანიშნა. 1894-1899 წლებში მისი ხელმძღვანელობით აშენდა სამსართულიანი კაპიტალური სასტუმრო სახლი და თავლა. ასევე განაახლა მონასტერში არსებული არგვეთის წმინდა მთავართა წმინდა ნაწილების ლუსკუმა. 1895 წლის 6 მაისს წმინდა ვლადიმერის III ხარისხის ორდენი ეწალო. 1901 წელს მოახატინა მონასტრის ტაძარი და გააკეთებინა ნიგვზის ხის ახალი კანკელი (რომელშიც ოთხი ვერცხლის ხატი იყო ჩასვენებული), ძველ ციხეში კი გამართა მეორე სამწირველო. 1902 წელს გააკეთა რკინიგზის ბაქნიდან მონასტერში ჩამავალი საფაეტონო გზა. 1902 წლის 6 მაისს იმპერატორის კაბინეტიდან გაცემული გამშვენებული თვლებით მოჭედილი ოქროს ჯვრით დაჯილდოვდა. 1904 წელს, მოხუცებულობის გამო, გათავისუფლდა იმერეთის ეპარქიის მონასტრების მთავარხუცესის თანამდებობიდან.

არქიმანდრიტი ბესარიონი 1905 წლის 14 მაისს გარდაიცვალა. იგი დაკრძალულია მონამეთას მონასტრის ეზოში, საფლავზე იყო ასეთი წარწერა: „მომიხსენე, მე, უფალო, სასუფეველსა შენსა, ოდეს მოხვიდე სუფევეთა შენითა, წინამძღვარი მონამეთას მონასტრის არქიმანდრიტი ბესარიონი, გარდაცვალებული 14 მაისს 1905 წელს, დაბადებითგან მესამეოცდათხუთმედ წელსა“.

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 489, აღწერა 1, საქმე 14863, 15439, 36050; ქუთაისის ისტორიული მუზეუმი (ქიმ), ფ. 6467. ს. 710;

სტატიაში გამოყენებული ფოტოები მოგვანოდა ლუარსაბ ტოგონიძემ

გარეკანზე დაბეჭდილი ფოტოს ავტორია ირინე გივიანაშვილი

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახოთ ვიხსნათ ისინი.

ჩვენი ტელეფონებია: 298 95 41; 2 32 48 66; 5(93) 19 36 04.

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუარიშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაბეჭდილი მასალების გამო გთხოვთ, დავალიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (მთანამინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: ნმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესია ანგარიში № GE74LB0122124214261000 ელ.ფოსტა: sunewpress@gmail.com; bokuchavanana1@gmail.com მის: ერეკლე II-ს მოედანი №1 საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54 სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (შიოლაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გაგუაშვილი, თამარ ასათიანი, შაია მელიქიძე, ლუარსაბ ტოგონიძე, გიორგი მაჩუარიშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გავრცელება: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკაბადონებელი: ვალერიან ჯუღელი, ოპერატორი, ზოია კობახიძე

ისტორიის ფურცელი

ბარნაბიშვილების სამღვდლო ოჯახი

სოფელი ბარნაბიანთკარი მდებარეობს აღმოსავლეთ საქართველოში, შიდა ქართლის მხარის კასპის მუნიციპალიტეტში, მეტეხის თემში, მტკვრის შუა ხეობის ვაკეზე, მდინარე თემის მარჯვენა ნაპირზე. სოფელი ზღვის დონიდან 550 მეტრზეა და კასპიდან 10 კილომეტრითაა დაშორებული. ბარნაბიანთკარში შემორჩენილია ორი ეკლესია: მთავარანგელოზისა და წმინდა გიორგისა. ბარნაბიშვილების ეს სამღვდლო შტო სწორედ სოფელ ბარნაბიანთკარიდან იღებს სათავეს. საარქივო წყაროების მიხედვით, ამ გვარიდან პირველი სასულიერო პირი იყო **მღვდელი სვიმონ დიმიტრის ძე ბარნაბიშვილი**, დაბადებული 1768 წელს, გლეხის ოჯახში. სასულიერო განათლების მიღების შემდეგ სვიმონი დაოჯახდა და 1801 წელს კათოლიკოსმა ანტონ II-მ (ბაგრატიონი) დიაკვნად აკურთხა. 1804 წელს უწმინდესმა ანტონმა მღვდლად დაასხა ხელი და სოფელ მეტეხის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის ტაძარში განამწესა. მამა სვიმონს ჰყავდა სამი ვაჟი: აზარია (1806), მღვდელი იასონი (1808, დაამთავრა თბილისის სასულიერო სემინარია) და ზაქარია (1810). 1812 წელს ბრინჯაოს ჯვრით დაჯილდოვდა. 1826 წელს მისი საქმე სასამართლოში უკანონო ჯვრისწერის გამო განიხილებოდა, მაგრამ მანიფესტის წყალობით 1826 წლის 22 აგვისტოს შეინწყალეს. მღვდელი სვიმონი 1831 წლის 13 აპრილს გარდაიცვალა (მეორე ვერსიით იგი 1830 წლის 6 სექტემბერს აღესრულა).

მისი ვაჟებიდან სასულიერო გზა იასონმა გააგრძელა, რომელსაც, თავის მხრივ, სამი ვაჟი ჰყავდა. სამივემ სასულიერო პირობა აირჩია.

უფროსი ვაჟი **შიო** დიაკვანი გახლდათ. იგი 1835 წელს დაიბადა. დაამთავრა თბილისის სასულიერო სემინარიის ქვედა განყოფილება. 1854 წელს ხოვლეს წმინდა იოანე ნათლისმცემლის სახელობის ეკლესია-

ში მედავითნედ დაინიშნა. შემდეგ წლებში მსახურობდა სასირეთის, მუხრანისა და თბილისის მეტეხის საპატიმრო ეკლესიაში. 1864 წლის 25 თებერვალს იგი დიაკვნად აკურთხეს. 1865 წლის 3 მარტს კალოუზნის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის შობის სახელობის ეკლესიაში განამწესეს. მისი შემდგომი ბედი უცნობია.

მომდევნო ვაჟი, **დეკანოზი დავითი**, გვარში ყველაზე ცნობილი და გამორჩეული მოღვაწე გახლდათ. იგი 1844 წელს დაიბადა. 1869 წელს წარჩინებით დაამთავრა თბილისის სასულიერო სემინარია. 1870 წლის 25 იანვარს სამეგრელოს სასულიერო სასწავლებელში III კლასების მასწავლებლად დაინიშნა. 1870 წლის 20 სექტემბერს IV კლასებში ქართული ენის მასწავლებლად გადაიყვანეს. 1871 წლის 15 ივლისს სამეგრელოს სასულიერო მმართველობისგან სასწავლებელში ნაყოფიერი მოღვაწეობისათვის მადლობა გამოეცხადა. 1871 წლის 12 ოქტომბერს ამავე სასწავლებელში საქმის მწარმოებლის თანამდებობაზე დაინიშნა. 1872 წლის 27 მარტს სასწავლებლის მმართველი კომიტეტის საბჭოს წევრად აირჩიეს. 1872 წლის 2 ოქტომბერს ყველა კლასში წმინდა წერილისა და კატეხიზმოს სწავლება დაევა. 1873 წლის 5 მარტს მართლწერის მასწავლებლად დაადგინეს. 1873 წლის 2 ოქტომბერს, თავისი თხოვნით, გათავისუფლდა მასწავლებლის თანამდებობიდან. ამავე წელს ჯვარი დაინერა ქეთევან მოსეს ასულზე (1858). მათ ჰყავდათ ოთხი შვილი: ნინო (1883, გათხოვილი ალექსანდრე ნეიმანზე), ზინობია (1887), მიხეილი (1890) და ივლიტა (1892, გათხოვილი ვლადიმერ ბასილაიაზე).

1873 წლის 13 ოქტომბერს საქართველოს ეგზარქოსმა ევსევიმ (ილინსკი) დავითი დიაკვნად აკურთხა, ხოლო ამავე წლის 21 ოქტომბერს მღვდლად დაასხა ხელი და გორის მაზრაში, სოფელ ჭვარების წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დანიშნა. 1873 წლის 25 ნოემბერს ქვემო კავთისხევის წმინდა გიორგის სახელობის ტაძარში გადაიყვანეს. 1874-1884 წლებში მღვდელი დავითი საეპარქიო სასწავლო კომიტეტში სასულიერო დეპუტატი იყო. 1885 წელს საეპარქიო შეკრებებზე ოლქის სამღვდლოებამ თავის წარმომადგენლად გამოარჩია. 1878 წლის 31 მარტს საგვერდულით დაჯილდოვდა.

1878 წელს, მამა დავითის ინიციატივით, ქვემო კავთისხევში ტაძართან გაიხსნა სამრევლო-საეკლესიო სკოლა, სადაც თავადვე ასწავლიდა საღვთო სჯულსა და სხვა საგნებს. 1880 წლის 18 მარტს მთავარხუცესის თანაშემწედ აირჩიეს. 1882 წლის 22 მარტს სკუფია უბოძეს. 1883 წლის 30 ივლისს მთავარხუცესად დაამტკიცეს. 1884 წლის 1 სექტემბერს კავთისხევის სკოლა სამინისტრო სკოლად გადაკეთ-

ბარნაბიანთკარის ეკლესია

და და მამა დავითს საღვთო სჯულის სწავლება დაევა. 1885 წლის 25 სექტემბერს მწყემსმთავრული მადლობა გამოეცხადა. 1886 წლის 21 მარტს სახალხო სასწავლებლების დირექტორიამ სკოლაში ნაყოფიერი და დამსახურებული მოღვაწეობისათვის მადლობა გამოეცხადა, ხოლო 1886 წლის 22 მარტს — წმინდა სინოდმა.

1873 წელს, როდესაც მამა დავითი ქვემო კავთისხევის ტაძარში დაინიშნა, ტაძარს განახლება სჭირდებოდა. მისი მეცადინეობითა და მრევლის დახმარებით, 1874 წელს დაიწყო სარესტავრაციო სამუშაოები, რომელიც 1886 წლამდე გაგრძელდა. ამ წელს განახლებული ტაძარი საზეიმოდ იკურთხა. ამასთან დაკავშირებით, 1887 წელს, რუსეთის წმინდა სინოდმა, მამა დავითი ტაძრის განახლებისთვის განსაკუთრებული სიგელით დააჯილდოვა. 1888 წლის 20 თებერვალს თბილისის საეპარქიო სანთლის ქარხანაზე განეული დახმარებისათვის ეგზარქოსისგან მადლობა მიიღო.

1888 წელს კავთისხევის სამრევლო-საეკლესიო სკოლამ დაარსების ათი წლისთავი იდღესასწაულა. ამასთანად დაკავშირებით გაზეთი „ივერია“ წერდა: „26 აპრილს, ამ წლისას, მასწავლებლის თაოსნობით კავთისხევის სკოლამ იდღესასწაულა ათი წლისთავი. აქ იყვნენ მოწვეულნი მთლად მოწაფეები, რომლებსაც კი უსწავლიათ ამ ათის წლის განმავლობაში და ეხლანდელიც, თავიანთის მშობლებითურთ. მოწვეულნი შეიკრიბნენ სკოლის შენობაში. აქედან ეკლესიაში წავიდნენ, სადაც მღვდელმა პარაკლისი გადაიხადა. პარაკლისზე მოწაფეები გალობდნენ. ეკლესიაში სხვა გარეშე კაცნიც კი, რომლებიც სკოლაში ვერ დაესწრნენ დღესასწაულს, ბლომად მოვიდნენ და ამიტომ მასწავლებელმა აქვე, ეკლესიაში, წარმოსთქვა რამდენიმე სიტყვა სკოლის მოქმედებაზე ამ ათი წლის განმავლობაში. მასწავლებელმა მოიხსენია, თუ რამდენს ყმაწვილს დაუსრულებია სწავლა და ეხლა რა საქმეს ადგანან. რაც სკოლა დაარსებულია 368 ყმაწვილს უსწავლია სკოლაში. ამ რიცხვიდან ეხლა სწავლობს 58 ყმაწვილი. ამათში 18 ქალია და 40 — ვაჟი. სწავლა მიუღია სულ 310 მოწაფეს. კურსი შეუსრულებია 247 და სწავლა ვერ დაუმთავრებია 63-ს სხვადასხვა მიზეზთა გამო. თბილისის სათავადაზნაურო გიმნაზიაში და სხვა სასწავლებელში სწავლა გაუგრძელებია 38 ყმაწვილს. დამსწრე ხალხმა მეტად ისიამოვნა ამ ცნობით. ეკლესიიდან ისევ სკოლაში მივიდნენ მოწვეულნი, სადაც გამზადებული იყო სუფრა. გალობის შემდეგ დაიწყო პურის ჭამა. მამა ბლალოჩინმა, დავით ბარნაბიშვილმა, ჭიქით ხელში ჩამოიღოცა და ადღეგრძელა სკო-

დეკანოზი პანტელეიმონ პარნაბიშვილი

ლა და მოსწავლეები და ხელმეორედ წარმოსთქვა სიტყვა: „ჩემო საყვარელო და ძვირფასო შვილებო! მე ვსვამ თქვენს სადღეგრძელოს წრფელის გულით. თქვენა ხართ ეხლა ჩემი მოწაფეები და თან ჩემი გულითადი მეგობრებიც. მე ამ ათის წლის წინად სრულიად მარტო ვიყავი, უმეგობროდ, მაგრამ ეხლა? — ეხლა კი, ჩემდა საბედნიეროდ, მე შევიძინე 368 ნამდვილი მეგობარი და თანამგრძნობი. თქვენ ხართ ეხლა ჩემნი ნუგეშნი და იმედნი, თქვენა ხართ ეხლა ჩემი თანამებრძოლნი ყოველს კეთილს საქმეში. მე ვიცი, რომ აქ არის ისეთი საზოგადოება, რომელსაც, დარწმუნებული ვარ, ვუყვარვარ და რომლისათვისაც მზადა ვარ, ჩემი სიცოცხლე შევწირო“. შემდეგ სიტყვები და ლექსები წარმოსთქვეს ამ სკოლის კურსდამთავრებულებმა. გამოითქვა აზრი ქართული ბიბლიოთეკის დაარსების თაობაზე. სადილის შემდეგ გაიმართა ჭიდაობა, რომელშიაც გაიმარჯვა შაქრო ცხვედაძემ. დამსწრენი ძლიერ კმაყოფილნი დაბრუნდნენ თავ-თავიანთ სახლებში და შეწირულობას ბიბლიოთეკის სასარგებლოდ ძალიან ბეჯითად აგროვებენ“.

1889 წლის 6 მაისს მამა დავითს კამილავკა ეწყალობა. 1890 წლის 27 თებერვალს, თავისი თხოვნის საფუძველზე, გათავისუფლდა მთავარხუცესის თანამდებობიდან.

1897 წლის 26 აპრილს მღვდელი დავითი თბილისში გადაჰყავთ და სოლოლაკის მაცხოვრის ამაღლების სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად ინიშნება. 1899 წლის 6 მაისს სამკერდე ოქროს ჯვარი მიიღო. 1903 წლის 9 თებერვალს თბილისის მიხაილოვის საავადმყოფოში არსებულ მიქაელ მთავარანგელოზის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად განამწესეს. 1907 წლის 15 მაისს დეკანოზის წოდება მიენიჭა. 1912 წლის აღდგომას წმინდა ანას III ხარისხის ორდენით დაჯილდოვდა. 1916 წლის 6 მაისს წმინდა ანას II ხარისხის ორდენი ეწყალობა.

დეკანოზი დავითი ცოცხალი ჩანს 1922 წლის 2 აგვისტოს. ამ დღეს იგი ესწრება თბილისის ოლქის სამღვდელოების შეკრებას. მისი შემდგომი ბედი უცნობია. სავარაუდოდ, იგი მალევე უნდა გარდაცვლილიყო.

უმცროსი ვაჟი გახლდათ მღვდელი იესე, რომელიც 1853 წელს დაიბადა. იგი თავისმა ძმამ, დავითმა თავისთან წაიყვანა აღსაზრდელად და სამეგრელოს სასულიერო სასწავლებელი დაამთავრებინა. 1875 წლის 9 აგვისტოს მოხისის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიის მედავითნედ დაინიშნა. აქედან 1876 წელს ავადმყოფობის გამო გათავისუფლდა. 1877 წლის 11 იანვარს სოფელ მეტეხის ყოვლადწმინდა

ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის ტაძრის მედავითნედ დაადგინეს. 1886 წლის 4 სექტემბერს დუშეთის წმინდა ნიკოლოზის სახელობის ეკლესიაში გადაიყვანეს. 1888 წლის 29 თებერვალს დიაკვნად აკურთხეს. 1902 წლის 3 ნოემბერს მღვდლად დაასხეს ხელი და ბზა-ახალსოფლის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დაინიშნა. 1910 წლის 12 აპრილს საგვერდულით დაჯილდოვდა. 1912 წლის 23 ივლისს მღვდელი იესე სამი წლის ვადით თბილისის მაზრის II ოლქის სამღვდლოების სულიერ მოძღვრად აირჩიეს. 1916 წლის 23 მაისს სკუფია უბოძეს. მღვდელი იესე 1921 წლის 6 მაისს გარდაიცვალა. იგი 10 მაისს ბზა-ახალსოფლის ეკლესიის ეზოში დაასაფლავეს. ჰყავდა მეუღლე — პელაგია ფილიპეს ასული და შვილები: დეკანოზი პანტელეიმონი, ესტატე, იასონი, ნატალია, ნინო და ელენე.

გვარში უკანასკნელი სასულიერო წარმომადგენელი მამა იესეს ვაჟი, **დეკანოზი პანტელეიმონი** გახლდათ. იგი 1891 წელს დაიბადა. დაამთავრა მანგლისის ოთხკლასიანი გიმნაზია. 1911 წელს თბილისის სასულიერო სასწავლებელში ჩააბარა, სადაც სამი კლასი ისწავლა. 1914-1917 წლებში, პირველ მსოფლიო ომის დროს, 23 საინჟინრო პოლკში უნტერ-ოფიცრად მსახურობდა. 1917-1943 წლებში თბილისსა და სხვა რაიონებში ფოსტა-ტელეგრაფში მუშაობდა. 1943-1950 წლებში თბილისში მილიციის ინსპექტორია. 1950-1952 წლებში თბილისის ფოსტის თანამშრომელია.

1952 წლის აპრილში სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა მელქისედეკ III-მ (ფხალაძე) დიაკვნად აკურთხა და ქაშვეთის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიის ღვთისმსახურად განამწესა. წლების განმავლობაში მსახურობდა პროტოდიაკვანდ. 1957/58 წლებში კათოლიკოს-პატრიარქმა მელქისედეკ III-მ (ფხალაძე) მღვდლად დაასხა ხელი

კათოლიკოს-პატრიარქი ეფრემ II სტუმრად მამა დავითზე

და ქაშვეთის ტაძრის მღვდელმსახურად დანიშნა. 1961 წელს ვაკის სასაფლაოზე წესების შესრულება დაევალა. XX საუკუნის 60-იან წლების შუა ხანებში მამა დავითის წმინდა დავით გარეჯელის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დაინიშნა და დეკანოზის წოდება მიენიჭა. ეკლესიაში ერთგული სამსახურისათვის კათოლიკოსმა ეფრემ II-მ (სიღამონიძე) იგი წმინდა გიორგის სახელობის ორდენით დააჯილდოვა. დეკანოზი პანტელეიმონი 1971 წელს გარდაიცვალა.

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 489, აღწერა 1, საქმე 62080; 43907; საქმე 44449; საქმე 57645; საქართველოს უახლესი ისტორიის სახელმწიფო ცენტრალური არქივი, ფ. 1880, აღწერა 4, საქმე 25; ფ. 1880, აღწერა 1, საქმე 17; „საქართველოს საეგზარქოსოს სასულიერო უწყებანი“, 1902წ. 21-22; „საქართველოს საეგზარქოსოს უწყებანი“ 1912წ. 16; 1916წ. 13-14; გაზეთი „ივერია“, 1888წ.; გაზეთი „სოციალისტ-ფედერალისტი“, 1921წ.

ლიტ: დეკანოზი ნიკიტა თალაკვაძე „მოქალაქე-მღვდლის დღიურიდან“, 2013წ. გვ. 345; ცინცაძე კ. „ქაშვეთის წმიდის გიორგის ეკლესია ტფილისში“, თბ. 1994წ.

სტატიაში გამოყენებული ფოტოები მოგვანოდა ლუარსაბ ტოგონიძემ

გარეკანზე დაბეჭდილი ფოტოს ავტორია ირინა გივიანაშვილი

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავიწყებისგან ვიხსნათ ისინი. ჩვენი ტელეფონებია: 298 95 41; 2 32 48 66; 5(93) 19 36 04.

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუკრიშვილი

გთხოვთ, გაზეთს გაუფრთხილდეთ მასში დაბეჭდილი მასალების გამო გთხოვთ, დავალიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (მთანმინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: წმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესია ანგარიში № GE74LB0122124214261000 ელ-ფოსტა: sunewpress@gmail.com; bokuchavanana1@gmail.com მის: ერეკლე II-ს მოედანი №1 საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე **რედაქტორის მოადგილე:** ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54 **სარედაქციო კოლეგია:** მიტროპოლიტი დიმიტრი (შოლაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გავოშაშვილი, თამარ ასათიანი, შაია მელიქიძე, ლუარსაბ ტოგონიძე, გიორგი მაჩუკრიშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გავრცელება: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკაბადონებელი: ვალერიან ჯუღელი, ოპერატორი, ზოია კობახიძე

საქართველოს საგარეო საზღვრების დაცვის საკითხებზე 1917 წლის 3-4 სექტემბერს

- I რიგი: (მსხდომები)**
4. მონაზონი ელენე (ახელდუიანი, თეკლათის მონასტერი)
 6. მონაზონი მარკინე (დარსმელიძე, თეკლათის მონასტერი)
- II რიგი:**
2. საგარეოდ, მონაზონი ქრისტინე (წერეთელი, მღვიმეის მონასტრის მმართველი)
 3. საგარეოდ, ილუმენია ანასტასია (ცომბია, მათხოვრის მონასტრის წინამძღვარი)
 4. ილუმენია ნინო (ეაჩნაძე, ბოდბის მონასტრის წინამძღვარი)
 5. ილუმენია ნინო (ციციშვილი, სამთავროს მონასტრის წინამძღვარი)
 7. არქიმანდრიტი ნაზარი (ლევაია, გარეჯის ნათლისმცემლის მონასტრის წინამძღვარი)
 8. არქიმანდრიტი ანტონი (ხელაია)
 9. არქიმანდრიტი დისიფილი (ბერძენიშვილი, დავით გარეჯის ლავრის წინამძღვარი)
 10. არქიმანდრიტი გერმანე (იშვილი, ქვათაბეგის მონასტრის წინამძღვარი)
 11. არქიმანდრიტი დიმიტრი (ყარყარაშვილი, ხორის მონასტერი)
- III რიგი:**
4. მონაზონი ქრისტინე (ახელდუიანი, თეკლათის მონასტერი)
 7. მღვდელ-მონაზონი დიმიტრი (ყარაგა)
 9. მღვდელ-მონაზონი ილარიონი (მელიქიძე, მონასტრის მმართველი)
 11. ილუმენი პავლე (ჯაფარიძე, ჯრუჭის მონასტრის წინამძღვარი)
 12. საგარეოდ, ილუმენი მათე (ბერეკაშვილი, გელათის მონასტერი)
 13. ბერ-დიაკონი ექვთიმე (კერესელიძე, გელათის მონასტერი)
- IV რიგი:**
3. მონაზონი ეკატერინე (ლომინე, მღვიმეის მონასტერი)
 4. მონაზონი ელენე (კიკნაძე, მღვიმეის მონასტერი)
- V რიგი:**
3. მონაზონი მადანა (ბერძენიშვილი-გოგლიძე, სამთავროს მონასტერი)
 4. მონაზონი პულგია (ყარაგაშვილი, სამთავროს მონასტერი)
 6. მონაზონი ანუსია (კოჭლამაზაშვილი, სამთავროს მონასტერი)
 8. მღვდელ-მონაზონი დიმიტრი (გიორგაძე, ჯრუჭის მონასტერი)
- VI რიგი:**
7. მონაზონი ქრისტინე (ამაშუკელი, სამთავროს მონასტერი)
 8. მონაზონი ეკატერინა (ჩარკიანი, სამთავროს მონასტერი)
 9. მონაზონი სილონია (ბაქრაძე, სამთავროს მონასტერი)
 10. მღვდელ-მონაზონი ისე (სუხიშვილი, მომღვიმის მონასტრის მმართველი)
 11. მღვდელ-მონაზონი არჩილი (თარაშვილი, შუამთის მონასტერი)
 12. მღვდელ-მონაზონი გერმანე (ამაშუკელი, დავით გარეჯის ლავრა)
 13. ბერ-დიაკონი ალექსი (მირცხულავა, ხობის მონასტერი)

მეცნიერების აზრით, შესაძლოა ესაა ცნობილი ფერმა „ტურა“, რომელიც V საუკუნეში მდებარეობდა ამ ტერიტორიაზე, წმინდა საბას ლავრას ეკუთვნოდა და ცნობილი იყო სახელით: „მარ საბა“.

აღსანიშნავია, რომ ეს სამონასტრო საფანე 5 ათასამდე ბერმონაზონს ითვლიდა და მდიდარ ქონებას ფლობდა.

კონსტანტინოპოლის პატრიარქი წმინდა მიწაზე ჩაბრძანდა

23 მაისს კონსტანტინოპოლის პატრიარქი ბართლომეოს I ისრაელში ჩაბრძანდა. პატრიარქი, მსოფლიო საპატრიარქოს წარმომადგენლებისა და ღვთისმსახურებისაგან შემდგარ მრავალრიცხოვან დელეგაციასთან ერთად, ქვეყანაში ჩაფრინდა საგანგებო თვითმფრინავით, რომელზეც კონსტანტინოპოლის საპატრიარქოს გერბია გამოსახული. სტუმრებს დახვდნენ იერუსალიმის პატრიარქი თეოფილე და იერუსალიმის მართლმადიდებელი ეკლესიის სხვა

იერარქები, ისრაელის ხელისუფლების წარმომადგენლები, საბერძნეთის გენერალური კონსული ისრაელში და სხვა ოფიციალური პირები.

24 მაისს პატრიარქი ბართლომეოსი ეწვია მაცხოვრის შობის ტაძარს ბეთლემში. მოგვების მოედანზე მას მიეგებნენ იორდანის მიტროპოლიტი თეოფილაქტე, პალესტინის ავტონომიური რესპუბლიკის წარმომადგენლები და ბეთლემის მერი. შემდეგ ყოვლადუნაშინდესმა პატრიარქმა ლოცვა აღასრულა მაცხოვრის შობის მღვიმეში, რის შემდეგაც მის წინაშე წარდგა მართლმადიდებელი ახალგაზრდობა, მათ ბერძნული და არაბული ხალხური სიმღერები შეასრულეს.

25 მაისს კონსტანტინოპოლისა და იერუსალიმის პატრიარქებმა იერუსალიმის მაცხოვრის აღდგომის ტაძარში (მაცხოვრის საფლავზე) საზეიმო წირვა აღასრულეს.

მომზადა თამარ ასათიანმა

ისტორიის ფურცელი

მღვდელი იოანე თუშმალიშვილი 1861-1924

მარტყოფში მცხოვრები თუშმალიშვილების გვარიდან XIX-XX საუკუნეებში რამდენიმე სასულიერო პირი მოღვაწეობდა, რომელთა მიერ აშენებულია მარტყოფის მთავარანგელოზთა სახელობის ეკლესია და ისტორიული ციხე-სიმაგრე, რომელიც ხალხურ ზეპირმეტყველებაში „თუშმალიანთ ციხის“ სახელს ატარებს. ციხე აგებულია XVIII ს-ის II ნახევარში, ერეკლე II-ის მეფობის პერიოდში, ლეკთაგან მარტყოფის მოსახლეობის დაცვის მიზნით. მის აშენებაში დიდად იღვანეს და გაისარჯნენ თავად თუშმალიშვილები, რომლებიც თეიმურაზ II-ისა და ერეკლე II-ისგან დიდი დაფასებითა და პატივისცემით სარგებლობდნენ. „თუშმალიანთ ციხე“ ოთხი სართულისაგან შედგება. კედელში დატანებულ ქვის კიბეს მეოთხე სართულზე აყავართ. აქედან კარგად მოჩანს მთელი მარტყოფის ულამაზესი ხედები. ციხე-სიმაგრის სიმაღლე 15 მეტრს აღწევს, ხოლო კედლის სისქე — 175 სმ-ს შეადგენს. ციხე აგებულია რიყის ქვით, მოსართავად კი ქართული აგურია გამოყენებული. ციხე-სიმაგრეს დატანებული აქვს სათოფურები და თანაბრად განლაგებული სალოდევები. განიერი სარკმელების წყალობით მეორე და მესამე სართულები საკმაოდ ნათელია, ხოლო მეოთხე — ღიაა. სიმაგრის პირველი სართულის ფარგლებში ამოყვანილი იყო ჭა, რომელსაც მტრის ალყის შემთხვევაში სასმელი წყლით უნდა უზრუნველყო შეხიზნული მოსახლეობა. ჭა ამჟამად გაუქ-

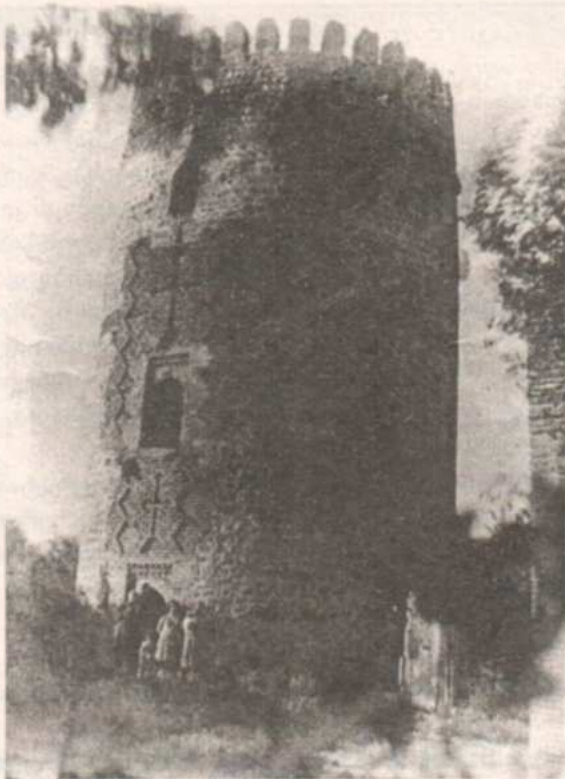
მებულია. ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი პარმენ ზაქარაია მარტყოფის ამ ციხე-კოშკის შესახებ წერდა: „მორთულობის მრავალფეროვნებით ეს კოშკი ქართლ-კახეთის კოშკებისაგან გამოირჩევა, იგი უთუოდ ორიგინალური ნაგებობაა... XVIII საუკუნეში, განსხვავებით წინა საუკუნეებთან, შეიმჩნევა ციხეებისა და კოშკების მორთვის ტენდენცია. ასეთია, მაგალითად, ყვარელი, მუხრანი, ქორდი, ქსოვრისი და სხვ.“

რაც შეეხება თავად მარტყოფის მთავარანგელოზთა სახელობის ტაძარს, იგი 1779 წელს საკუთარი ხარჯებით თავისსავე მამულში ერეკლე II-ის თუშმალის (მზარეულთმთავარი, აქედანაც წამოვიდა შემდგომში მათი გვარი — მზარეულიშვილ-თუშმალიშვილი) დავითის ძემ გაბრიელ მაისურაძემ ააშენა. იგი ამავე ეკლესიის ეზოშია დასაფლავებული. 1899 წელს მღვდელ იოანე თუშმალიშვილის ლოცვა-კურთხევით და ადგილობრივ მცხოვრებთაგან შეგროვებული სახსრებით (430 მან.) ეკლესია საფუძვლიანად შეაკეთა დავით თუშმალიშვილმა. ტაძარზე მიწერილი იყო 170 კომლი. იქვე იყო სასაფლაოც. კომუნისტების პერიოდში ეს სალოცავი რძის ქარხანად გამოიყენეს, შემდეგ კი იავარქმნეს. აღდგენილია XX ს-ის 90-იანი წლების დასაწყისში, კათოლიკოს-პატრიარქ ილია II-ის ლოცვა-კურთხევით.

მარტყოფის მთავარანგელოზთა სახელობის ტაძარში ძირითადად თუშმალიშვილთა გვარიდან გა-

მოსული სასულიერო პირები მსახურობდნენ. პირველი მათგანი გახლდათ მღვდელი სოლომონ თუშმალიშვილი, რომელიც 1768 წელს ამავე ტაძრის აღმშენებლის გაბრიელის ოჯახში დაიბადა. წერა-კითხვა, წმინდა წერილი, გალობა და საეკლესიო ტიპიკონი მონასტერში ისწავლა. 1802 წელს რუსთველმა მთავარეპისკოპოსმა სტეფანემ (ჯორჯაძე) დიაკვნად აკურთხა. 1805 წელს რუსთველ-ნინოწმინდელმა მიტროპოლიტმა სტეფანემ (ჯორჯაძე) მღვდლად დაასხა ხელი და მარტყოფის მთავარანგელოზთა სახელობის ტაძრის წინამძღვრად დანიშნა. 1812 წელს ბრინჯაოს ჯვრით დაჯილდოვდა. გარდაიცვალა 1838 წლის 15 ივლისს. დასაფლავებულია მთავარანგელოზთა ეკლესიის ეზოში, მისი საფლავის ქვაზე არის ასეთი წარწერა: „ადამის ძლით წყევლისა ხმამან მოაწია ჩემდაცა, რომელსა მესმა ხმა იგი შემოქმედისა: მიწა ხარ და მიწადვე მიიქეც და... (აქ წარწერა აღარ იკითხება, შემდეგ გრძელდება) რომელი თქვენცა მომლოდინე ხარო და აუცილებელ არის გარნა თქუენდაცა. ამისთვის გთხოვთ, რათა იტყოდეთ სიტყვასა ამას: უფალო ქრისტე, შეიწყალე მღვდელი სოლომონ გაბრიელის ძე თუშმალოვი, 1838 წლის თიბათვის 15“.

შემდეგი მღვდელმსახური გახლდათ მიხეილ თუშმალიშვილი, რომელზეც ჯერჯერობით რაიმე ინფორმაცია არ მოგვეპოვება. მისი ვაჟი გახლდათ მღვდელი იოანე თუშმალიშვილი, რომელიც უკანასკნელი მოძღვარი გახლდათ ამ გვარში. იგი 1860/61 წელს დაიბადა. სწავლობდა თბილისის სასულიერო სასწავლებელში, ორი კლასი. 1877 წელს, თავისი ნებით, სწავლა მიატოვა და აისორების ერთ-ერთი ეკლესიის მედავითნედ დაინიშნა. 1880 წლის 13 ივლისს ერევნის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის საფარველის სახელობის საკათედრო ტაძარში გადაიყვანეს. 1881 წლის 28 ივლისს ელიზავეტოპოლის წმ. ალექსანდრე ნეველის სახელობის ეკლესიაში განამწესეს. 1885 წლის 4 დეკემბერს ეგზარქოსმა პავლემ (ლუბედევი) დიაკვნად აკურთხა და ისევ ერევნის ტაძარში მედავითნის შტატში განამწესა. 1886 წლის 19 მაისს დიაკვნის შტატში დაამტკიცეს. 1888 წლის 22 ოქტომბერს ეგზარქოსმა პალადიმ (რაევი) მღვდლად დაასხა ხელი და კვლავ გახსნილი მარტყოფის მთავარანგელოზთა სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დანიშნა. 1900 წლის 8 ოქტომბერს მამა იოანეს ხელმძღვანელობით შეკეთდა

თუშმალიშვილის ციხე-კოშკი

მარტყოფის ეკლესია, რის გამოც ეგზარქოსმა ფლაბიანემ (გოროდეცკი) საგვერდულით დააჯილდოვა. 1910 წლის 15 მაისს სკუფია უბოძეს. 1916 წლის 23 დეკემბერს კამილავკა ენყალობა. ჰყავდა მეუღლე — მარიამ იოანეს ასული (დაბ. 1870წ.) და შვილები: სოფიო, ანა (27.06.1895), ეკატერინე (10.10.1897) და ვლადიმერი (1.12.1910).

მღვდელ იოანე თუშმალიშვილის მსახურებასა და მოღვაწეობას რამდენჯერმე გამოეხმიანა იმჟამინდელი ქართული პრესა. 1914 წელს გაზეთი „თემი“ წერდა: „მიმდინარე წლის დასაწყისში მარტყოფის მომხმარებელმა საზოგადოებამ გახსნა საწვრილმანო მაღაზია კოოპერატიულის საფუძველზე. ახლად გახსნილი მაღაზია აკურთხეს 6 იანვარს.

კურთხევის შემდეგ მღვდელმა იოანე თუშმალიშვილმა სიტყვით მიმართა დამსწრე საზოგადოებას და მოკლედ და მკაფიოდ განუმარტა, თუ რა დიდი მნიშვნელობა აქვს ამგვარ დაწესებულებას სოფლად. სამწუხაროდ, კურთხევას ხალხი ძალიან ცოტა დაესწრო; მიზეზი ის იყო, რომ ჯერ ერთი, ბევრმა არ იცოდა, და მეორეც, სწორედ იმ დროს მამასახლისმა სასოფლო ყრილობა გააჩაღა და მით ბევრს ხელი შეუშალა დასწრებოდა ამ მეტად სასარგებლო დაწესებულების კურთხევას, მაგრამ, რას იზამთ. მარტყოფის მომხმარებელი საზოგადოება, თუ, რასაკვირველია, მის სვებედის გამგეებმა ძალ-ლონე არ დაიშურეს, უეჭველია, დიდს დახმარებას გაუწევს ხელმოკლე გლეხობას“.

1916 წელს „გიკალის“ ფსევდონიმით უცნობი ავტორი გაზეთი „საქართველოში“ აქვეყნებს მკაცრ წერილს სათაურით — „ქართველი ვოსტორგოვები კიდევ არიან საქართველოში“, სადაც მკაცრად ილაშქრებს მამა იოანე თუშმალიშვილის წინააღმდეგ. აი, რას წერდა იგი: „დიალ, „ვოსტორგოვები“ არიან კიდევ, ჩვენდა საუბედუროდ, ჩვენს ტანჯულ ქვეყანაში. უფროვე სავალალო ის არის, რომ ჩვენი ქართველი მამები, ერის „სულიერი მასწავლებელნი“, „ვოსტორგოვებენ“, მის ფეხის ხმას ასდევნიებიან, ისედაც დანიხლულ ენას — სწიხლავენ და ცნობილი ტერმინით — „ძალის ენათი“ — ამკობენ. ამ „ქართველ მამათა“ ლიდერად უნდა ჩაითვალოს სოფ. მარტყოფის მთავარანგელოზის მღვდელი მამა იოანე თუშმალოვი.

საოცარია, მეტად საოცარი, რომ იმ დროს, რო-

ცა ერში იღვიძებს მშობლიურ ენისადმი სიყვარული და ტრფი-
ალი, იმ დროს, როდესაც საქარ-
თველოს ეკლესიის ავტოკეფა-
ლიის საკითხი ესე მწვავედ
გვიდგა ცხვირწინ, როდესაც დი-
დი და პატარა ამ საკითხის გარკ-
ვევას აძლევს ძალას და ენერგი-
ას, მაშინ, სწორედ ამ დროს მამა
იოანე თუშმალოვი ხალხში აგი-
ტაციას ეწევა მის წინააღმდეგ,
სახალხოდ ჰგოდებს და გაჰკი-
ვის, „თუ ცოცხალი მაინც ვერ
მოვესწარ ქართული ენის, ქარ-
თული წირვა-ლოცვის აღმოფხვ-
რას, საფლავში მაინც ჩამომძა-
ხეთო“.

მღვდელი იოანე თუშმალიშვილი

სასოებით, მეტად დიდ სიყვა-
რულით „ტკბილ“ ტენორით ას-
რულებს რუსულად ქართველ
სოფელში, ქართულ ეკლესიაში
რუსულ ასამაღლებელ საგალო-
ბელს. დასამტკიცებლად ყველა
ზემოთ აღნიშნულისას, მოვიყ-
ვანთ მ. თუშმალოვის და სოფ. მარტყოფის მამა-
სახლისის ივ. ებიტაშვილის შელაპარაკების
ასლს, სადაც მ. თუშმალოვი ამტკიცებდა ქართუ-
ლი ენის, წირვა-ლოცვის და გალობის დაჩიავე-
ბას, დახვესებას და თითქმის რომ „ძაღლის ყე-
ფას“ დაადარა, სამაგიეროდ, რუსული ენა-გალო-
ბა და წირვა-ლოცვა ცით მოვლინებულ წყალო-
ბით ჩვენ, ქართველთათვის ჩასთვალა. ჩვენ ამის
საწინააღმდეგო, რომ რუსული ენა-გალობა მშვე-
ნიერია, რასაკვირველია, არა გვაქვს რა, მხოლოდ
იმ ენის, რომელიც 3000 წელიწადზე მეტია, რაც
არსებობს, მოვიყვანთ მწერლის სტალინისკის
სიტყვებს და რამდენიც გსურთ სხვა გამოჩენილ
მკვლევართა და მწერალთა სიტყვებს, რომ „ქარ-
თული ენა ერთ-ერთი მდიდართაგანი ენაა; სილა-
მანით და ტკბილ-ხმოვანებით ფრანგულ და იტა-
ლიურ ენებს არ ჩამოუვარდება“ — მეტად სამწუ-
ხაროა და დასაგმობი. შემდეგ წმ. მამა ანტონ მარ-
ტყოფელის მონასტრის დღეობაში — 15-16 მარია-
მოებისთვის, სადაც რამდენიმე ათას ქართველ
გლეხ-კაცობას და ინტელიგენციას მოეყარა თავი
და ბევრი მათგანი შორის სოფლებიდან იყვნენ
მოსულნი, მაგალითად, ქიზიყიდან, თიანეთის
მაზრიდან და სხვა — ქართული წირვა-ლოცვა
ვერ მოვისმინეთ, თუმცა ოთხი ქართველი მღვდე-
ლი იყო, მათ შორის, მამა იოანე თუშმალოვიც. ამ
მამათა საქმე იყო ქართული წირვა-ლოცვა და არა
დანგრეულ რუსულის ენით — „ლოსპოდი პომი-
ლუით“ — გამასპინძლება ქართველთა მოზღვავე-
ბული სალოცავად გლეხკაცობისა, რომელნიც
გამოებნტერავებულნი იდგნენ ეკლესიაში და

მოძღვრების ლოცვა-კურთხე-
ვისა არა გაეგებოდათ რა. სხვა-
თა შორის, ეპისკოპოსმა ერევ-
ნისამ დამიანემ () მგრძნობიარე
სიტყვა წარმოთქვა რუსულად,
მთელი ნახევარი საათი ილაპა-
რაკა და ყურს ვინ უგდებდა ან
ვის ესმოდა — ნაოდე რუს
მლოცველს. იქ მყოფმა ქართ-
ველმა მამებმა არც ერთმა არ
ინებეს ქართულად გადმოცემა
ქართველ მლოცველთათვის,
მაგრამ ეგეც კია, შესძლებდნენ
გადმოცემას? სავალალოა, სა-
ვალალოა — ქართულ მონას-
ტერში ერთი ქართული „უფალო
შეგვიწყალენი“ ვერ მოისმინოს
აღამიანმა. მაშ, მაგრათ, მამაო
იოანე! რუსულად, რუსულად —
რუსული გაძლევს პურს არსე-
ბობისას! დაბლათ! სულ დაბ-
ლათ, ქუდმოხდილმა, ელოლია-
ვე ყოვლადსამღვდელო დამია-
ნეს და სხვებს, შეასხი ქება-დი-

დება შენს ღმერთს, იოანე ვოსტორგოვს — ეგებ
როგორმე სკუფიის მაგივრად მიტრა მოგანიჭონ
და დეკანოზად გაკურთხოვნ, მაგრამ ერთს
გთხოვთ, მამაო იოანე, მხედველობაში იქონიოთ
— სოფელი უძაღლო არ არის — გირჩევთ დიდი
ჯოხით იაროთ“.

გულისტკივილით უნდა ითქვას, რომ წერილის ავ-
ტორის ეს მკაცრი ტონი სავსებით გასაგებია და მისი
მოყვანილი ამბავიც სიმართლეს შეიცავს, მაგრამ აქ-
ვე უნდა აღინიშნოს, რომ რუსული კოლონიური
მმართველობის პერიოდში მსგავსი სიტუაცია იყო
თითქმის მთელი საქართველოს მასშტაბით და კერ-
ძოდ რომელიმე მღვდლის ბოლომდე ამ საქმეში და-
დანაშაულება არ შეიძლება, მაშინ ასეთი დრო იყო.

1921 წელს მღვდელი იოანე თუშმალიშვილი წარდ-
გენილი იყო საქართველოს მართლმადიდებელ ეკლე-
სიის მესამე საეკლესიო კრებაზე, როგორც თბილისის
მაზრის IV სამთავარბუცესო ოლქის დეპუტატი.

კომუნისტური ხელისუფლების დამყარებამ ეკ-
ლესიას და სამღვდელოებას დიდი ზიანი მიაყენა.
განუკითხავ თარეშს მრავალი სასულიერო პირის
სიცოცხლე შეენირა და მათ შორის იყო მღვდელი
იოანე თუშმალიშვილიც. 1924 წლის 28 აგვისტოს
აჯანყებაში აქტიურად მონაწილეობდა სამღვდე-
ლობაც. მათ კავშირი ჰქონდათ აჯანყების ხელმძღ-
ვანელობასთან და დიდ დახმარებას უწევდნენ ამ
აღამიანებს. გარეკახეთის ამბოხების ორგანიზებაში
მონაწილეობდნენ ნორიოს ფოსტის ხელმძღვანელი
თეოდორე გაჩეჩილაძე და მარტყოფში მცხოვრები
გრიგოლ თუშმალიშვილი, ასევე ვინმე ფურცელაძე.
გრიგოლ თუშმალიშვილი მამა იოანეს ნათესავი გახ-

მარტყოფის დღესასწაული ღვთაების მონასტარში

ღდათ და ხშირად აკითხავდა მოძღვარს სხვადასხვა სახის დახმარებაზე, რაზედაც მამაოს უარი არ უთქვამს. აჯანყების დამარცხების შემდეგ მამა იოანე დააპატიმრეს და წაუყენეს ბრალდება, რომ იგი ეწეოდა აგიტაციას ხელისუფლების წინააღმდეგ, აჯანყებულებს ხშირად ეხმარებოდა სურსათ-სანოვავით, თავის სახლში მალავდა მენშევიკური არმიის ყოფილ ოფიცრებს და, ამასთანავე, აქტიურ მონაწილეობას იღებდა შეიარაღებულ აჯანყებაში. დაკითხვაზე მამა იოანემ თავიდან არ თქვა, რომ მას ჰქონდა ურთიერთობა გრიგოლ თუშმალიშვილთან და თავის სახლში რამდენჯერმე დამალა ის ოფიცრებთან ერთად, მაგრამ განმეორებით დაკითხვაზე მან ნაცნობობა აღიარა. შეკითხვაზე, თუ რატომ დამალა მან პირველად ეს ამბავი, პასუხი აღარ გასცა ბრალმდებელს. 1924 წლის 1 სექტემბერს, სამე-

ულის განჩინებით, მამა იოანეს დახვრეტა მიუსაჯეს, რაც იმავე დღეს მოიყვანეს სისრულეში. მასთან ერთად დახვრიტეს სხვა სასულიერო პირებიც, დეკანოზი გიორგი ინაშვილი და მღვდელი ვასილ მაცუკაძე.

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 489, აღწერა 1, საქმე 53069; 62080; საქართველოს შპს არქივი; ფ. 6, სარქივო 2424, საქმე 14649-60, გვ.21-22; ჟურნალი „საქართველოს საეგზარქოსოს უწყებანი“ 1917წ. 1-2; გაზეთი „თემი“ 1914წ. 163, გვ. 2; გაზეთი „საქართველო“ 1916წ. 189, გვ. 3.

ლიტ: მათიაშვილი აკ. „აქრიანი-მარტომყოფი-მარტყოფი-4500“ ტ. III, ქ. თბ. 1998წ.

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახოთ ვიხსნათ ისინი. ჩვენი ტელეფონებია: 298 95 41; 2 32 48 66; 5(93) 19 36 04.

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუარიშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაბეჭდილი მასალების გამო გთხოვთ, დავალიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (მთანმინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: 58. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესია ანგარიში № GE74LB0122124214261000 ელ.ფოსტა: sunewpress@gmail.com; bokuchavanana1@gmail.com მის: ერეკლე II-ს მოედანი №1 საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54 სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (შიოლაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გაგოშაშვილი, თამარ ასათიანი, შაია მელიქიძე, გიორგი მაჩუარიშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელიძე; გავრცელება: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკაბადონებელი: ვალერიან ჯუღელი, ოპერატორი, ზოია კობახიძე

ტალები არ განიხილება, პატრიარქმა უბრალოდ შესთავაზა პაპს სამომავლოდ შეხვედრა, „სულ ეს არის ის, რის შესახებაც ისინი შეთანხმდნენ“, — აღნიშნა ლომბარდომ.

კონსტანტინოპოლის პატრიარქი აია სოფიას მხრითად გადაკეთებას ენიშნა

კონსტანტინოპოლის პატრიარქი ბართლომეოსი პირველად ჩაერთო კამათში, რომელიც წმინდა სოფიას ტაძრის ბედს ეხება. იგი ტაძრისთვის მუზეუმის სტატუსის შენარჩუნებას ემხრობა.

„იმ შემთხვევაში, თუ ოდესმე წმინდა სოფიას ტაძრის რელიგიური მიზნებისათვის გამოყენების საკითხი წამოიჭრება, მას მხოლოდ ქრისტიანული ტაძრის ფუნქცია უნდა მიენიჭოს, რადგან საუკუნეების წინ აია სოფია სწორედ ქრისტიანთა რწმენის გამოხატვის ნიშნად აიგო,“ — ასეთი პასუხი გასცა პატრიარქმა იმ რადიკალურად განწყობილ ისლამისტებს, ნაციონალისტურ ჯგუფებსა და პოლიტიკოსებს, რომლებიც წმინდა სოფიას მეჩეთად გადაკეთებას მოითხოვენ.

თურქეთში ბოლო პერიოდში განსაკუთრებულად გამძაფრდა დავა აია სოფიას მეჩეთად გამოყენების თაობაზე. თურქეთის ისლამისტური ორგანიზაცია „Anadolu Genclik Demegi-მ“ თავისი მიმდევრები 31 მაისს ტაძარში შეკრიბა და მათ ერთად ნამაზი აღასრულეს.

ამასთან, პარალელურად თურქეთის ინტელი-

გენციამ დაიწყო ხელმოწერების შეგროვება, რათა ტაძარს მუზეუმის სტატუსი შეუნარჩუნდეს. ამ აქციის ერთ-ერთმა ორგანიზატორმა, პროფესორმა, არქიტექტორმა უ. ტანიელიმ (Ugur Tanyeli) განაცხადა: „ისინი საკითხს ისე წარმოაჩენენ, თითქოს თურქეთის ისტორია 1453 წლიდან, ოსმანთა მიერ კონსტანტინოპოლის დაპყრობით იწყება და სრულად უგულვებელყოფენ ბიზანტიური კულტურის ათასწლოვან ისტორიას“. მისი თქმით, თუკი ტაძარს მეჩეთად გადააკეთებენ, სტამბოლში დაიკარგება ბიზანტიური კულტურის ამსახველი ერთადერთი მუზეუმი.

ბათუმის შოპის ტაძარში ხანძარი გაჩნდა

27 მაისს, იერუსალიმში რომის პაპის სამღვინო ვიზიტის შემდეგ, ბათუმის შოპის ტაძარში ხანძარი გაჩნდა. როგორც ტაძრის ზედამხედველი ამბობს, ხანძარი გამთენიისას, დილის 5 საათზე გაჩნდა და იგი შემთხვევით ჩამოვარდნილმა კანდელმა გამოიწვია.

ცეცხლი სწრაფად მოედო მაცხოვრის შოპის ადგილას კედელზე ჩამოშვებულ გობელენს და შემდეგ — კიბეებს. საბედნიეროდ, ცეცხლი სახანძრო სამსახურის მოსვლამდე ჩააქრეს, თუმცა ქრისტიანული სინამდვილის გარკვეული ნაწილი დაზიანდა. ხანძრის მიზეზების დასადგენად გამოძიება მიმდინარეობს.

მომავლად თამარ ასათიანმა

ისტორიის ფურცელი

ნალენჯიხის საკათედრო ტაძარი და XIX-XX სს.-ში იქ მოღვაწე სასულიერო პირები I ნაწილი

ნალენჯიხის მაცხოვრის ფერისცვალების საკათედრო ტაძარი X საუკუნით თარიღდება და იგი ქ. ნალენჯიხის განაპირა, შემალეზულ გორაკზეა აღმართული. ცენტრალურ გუმბათოვან ტაძარს სამი მხრიდან გარსშემოსავლელი აქვს, რომელთაგან სამხრეთისა და ნაწილობრივ ჩრდილოეთისა და დიანთა საგვარეულო ეკვდერადაა გადაკეთებული. XIII-XIV სს.-ში ნალენჯიხა დადიანების რეზიდენციად გამოცხადდა. მათ აქ ჰქონდათ სასახლე, საჭურჭლე (საგანძური) და საგვარეულო სამარხიც. გალავნის ჩრდილო-დასავლეთით ჩაშენებულია ორსართულიანი სამრეკლო, რომლის პირველ სართულში ალაყაფის კარია. გალავნის გარეთ დადიანის სასახლისა და სხვა ნაგებობათა ნაშთებია. ტაძრის დასავლეთით 40-45 მ სიგრძის გვირაბია. შემორჩენილი ქართული და ბერძნული წარწერების თანახმად, ტა-

ძარი სამეგრელოს მთავრის, ვამეყ დადიანის (1384-1396) ბრძანებით მოუხატავს კონსტანტინოპოლიდან საგანგებოდ მოწვეულ მხატვარ კირ მანუელ ევგენიკოსს. ეს მოხატულობა XIV საუკუნის დასასრულს კონსტანტინოპოლის სკოლის ერთადერთი შემორჩენილი, ზუსტად დათარიღებული და მხატვრის მიერ ხელმოწერილი ნიმუშია. XVII საუკუნის შუა წლებში მხატვრობის დაზიანებული ადგილები განუახლებია ეპისკოპოს ევდემონს (ჯაიანი), ეკვდერების სხვადასხვა დროის მოხატულობებში (XVI-XIX სს.) გამოირჩევა მრავალრიცხოვან საერო პირთა გამოსახულებები. ნალენჯიხის მაცხოვრის ფერისცვალების ტაძრის დასავლეთის ეკვდერში განისვენებს სამეგრელოს მთავარი ლევან II დადიანი და მისი მეუღლე — დედოფალი ნესტან-დარეჯანი. ტაძრის ეზოში განისვენებენ მოძღვრები: ნიკოლოზი, იესე,

კალისტრატე, სამსონი, მაქსიმე, გიორგი თვალთაძეები, ლაზარე კალანდია.

1822 წლის აღწერილობაში, რომელიც საქართველო-იმერეთის სინოდალური კანტორის ბრძანებით ჩატარდა ჭყონდიდის, ცაიშისა და ცაგერის ეპარქიებში, წაღწევის ტაძრის შესახებ ვკითხულობთ: „სამთავრო სოფელ წაღწევისას სდგას მალაღს, შვენიერს ადგილზედ მაცხოვრის ეკლესია, თლილის ქვისა, გუმბათიანი, ოთხს სვეტზედ აღშენებული, რომელიც აღუშენებია სამეგრელოს მთავარსა დადიანსა გიორგის, ხოლო რიცხვი და წერილობა არა რაი სჩანს. თუ რაოდენი წელი არს აღშენებისა შემდგომ, უდროობის და დაცემათა ვითარების გამო; დასავლეთით ჩამოუდის მდინარე ჭანის წყალი მახლობლად; ხოლო ეკლესიასა ამას აქვს ირგვლივ გაღავანი. და სიძველით ნახევარზე მეტი დარღვეული არს; კარის ბჭე აქვს თლილის ქვისა, სვეტებზედ დაშენებული; კარი აქვს სამი; სიგრძით არს შიგნით საკურთხეველანათ ოცდაოთხი ადგილი და თერთმეტი ნიშანი; და განი — თვრამეტი ადგილი და ხუთი ნიშანი; აღსავლის კედელი ქვისა, კარი აქვს ორი სამეუფო და ჩრდილოეთით, კრეტსაბმელი ლურჯის მატერიისა; ტრაპეზი ქვისა, ერთს სვეტზედ დამყარებული, სიგრძით არს ერთი ადგილი და ხუთი ნიშანი და განი — ერთი ადგილი ნახევარი; ჩასაცემელი შიგნით — ტილო, და მეორე — წითლიანის თუთნისა. ტრაპეზზედ სასვენი სახარება — ხელით ნაწერი, ვერცხლით მოჭედილი სრულად და ოქროთი დაფერილი — სიგრძით არს ხუთი ნიშანი ნახევარი და განი — ოთხ ნიშანი ნახევარი; ტრაპეზზედ სასვენი ჯვარი — ხისა, წმიდათ მოჭრილი, ვერცხლით მოჭედილი, თვლები აქვს ოთხი, უბრალო ქვისა, წითელი, მეორე ოქროს ჯვარი — მცირე, თვლები აქვს ვერცხლისა; სამკვეთლო — ქვისა, თავის საფენით, ჩრდილოეთის სამხრეთშიდ კედელშიდ მიშენებული; ბარძიმი, ფეშხუმი, კამარა, კოვზი, ტაკუკი, საეკლესიო თეფში, ორი მცირე საზედაშე სურა — წმიდა ვერცხლისა, ლახვარი — ფოლადისა, მეორე სანიადაგო ბარძიმი, მცირე ტანისა, ვერცხლისა; ერთი ხელი დაფარნები მძიმედ ნაკერი სირმითა და მარგარიტითა წმიდითა და მას ზედა გარდამოხსნისა და ანგელოზთა სახე ამოყვანილი სირმის ძაფით; საცეცხლური ვერცხლისა, სრულის ტანისა; სააიაზზე სპილენძისა, ემბაზი ხისა; ხატი მაცხოვრისა მარჯვნივ ასვენია, ხის სახატეზედ, სრულიად ვერცხლისა და შიგნითი გული ხატი — ოქროსი სრულიად, სიგრძით არს ხატისა ამის კუბო ერთი ჩარეჟი და სამი ნიშანი; ამავე ხატს უსხედს თვლები წმიდა ჩინებული წითელი ქვებისა. ამასთანავე, მარგარიტი საშუალო. და კუბოსა ამას აქვს ჯაჭვი ვერცხლისა; ხატი მარჯვნივ ასვენია მაცხოვრისა, წმიდათ მოჭედილი ვერცხლით და ოქროთი დაფე-

რილი და ხატსა ამას შინა განისვენებს წმიდა ნაწილი, სიგრძით არის ხატი ესე ერთი ადგილი, და განი სამი ჩარეჟი, თვლები უსხედს დაბალის ქვისა და ორი მარგარიტი; ხატი მარცხნივ ასვენია ღვთისმშობლისა, სრულიად ვერცხლით მოჭედილი და წინა პირი ოქროთი დაფერილი, სიგრძით არს ხატი ესე რვა ნიშანი ნახევარი და განი ექვსი ნიშანი და უსხედს თვლები მდებალი ქვისა; ხატი სრულად ვერცხლისა, კუბო სახედ გაკეთებული სანანელედ, სიგრძით არს ხუთი ნიშანი და განი ოთხი ნიშანი; ხატი ღვთისმშობლისა, ხეზედ ნახატი, ორკარიანი; ხატი ვედრებისა, ღვთისმშობლისა, ხეზედ ნახატი; ხატი მაცხოვრისა — ხეზედ ნახატი; ხატი ღვთისმშობლისა — ხეზედ ნახატი; ხატი ღვთისმშობლისა — მცირის ტანისა ვერცხლით მოჭედილი; სამწყსო ჯვარი — სრულიად ვერცხლისა და ზეითი ბუშტი და ჯვარი ოქროთი — დაფერილი; სამი ვერცხლის კანდელები და ერთი სასანთლე ვერცხლისა, მცირის ტანისა; ერთი წყვილი სერაბინ ქერაბინი, სრულიად ვერცხლისა. ერთი ხელი სამღვდლო შესამოსელი, სრულეებით ახალი; სტიხარი ყვითლის დიბისა, სირმიანი, თეთრის ბუზუმეტიტ გაწყობილი, ოლარი იმავე დიბისა, თეთრის ბუზუმეტიტ გაწყობილი და აქვს ყვითლის ბუზუმეტიტ ფუნჯები; საბუხრეები, იმავე დიბისა, თეთრის ბუზუმეტიტ გაწყობილი, სარტყელი, იმავე დიბისა, ფილონი — ყვითლის სირმიანის დიბისა, თეთრის ბუზუმეტიტ გაწყობილი, სარჩული აქვს ფილონსა და სტიხარსა ყვითლის თავთისა. ფილონი, ცისფერი სტოფისა, სირმიანი.

ამ ეკლესიის მახლობლად მდგომარეობს ჩრდილოეთის მხარეზედ თავის სასახლით მთავრის დადიანის კაციას ძე ტარიელი, რომელიც იპყრობს სოფელსა ამას საუფლისწულოდ.

ამ ეკლესიის მღვდელი კეთილშობილი თოთაძე (საბუთში წერია ეს გვარი, როგორც ჩანს, XIX ს-ის დასაწყისში თვალთვადები ასე იწოდებოდნენ, აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ მამა იესე იხსენიება მეორე სახელითაც — იოსებიტაც — გ. მ.) იესე ნიკოლოზის ძე, არს წლისა შობიდან 35-ისა, უსწავლიეს საეკლესიო წიგნი და წერა, აღზრდილა ცაიშის მონასტერზედ, დიაკვნად და მღვდლად ხელდასმულია თავის მწყემსმთავრის მიერ (იგულისხმება ჭყონდიდელი მიტროპოლიტი ბესარიონ დადიანი — გ. მ.) და რა მღვდლობა მიუღიეს იქმნების წელი 10. ამ მღვდელს შვილი ყავს ორი: მაქსიმე — არს წლისა 5 და სოფრომ, არს წლისა 4 (შემდგომში, 1835 წელს, მას ეყოლა ასული ეფროსიმე — გ. მ.).

მღვდელი თოთაძე ზებედე არს წლისა შობიდან 30-ისა. უსწავლიეს საეკლესიო წიგნი და წერა, აღზრდილა ცაიშის მონასტერზედ, დიაკვნად და მღვდლად ხელდასმულია თავის მწყემსმთავრის მიერ (იგულისხმება ჭყონდიდელი მიტროპოლი-

ტი ბესარიონ დადიანი — გ. მ.) და რა მღვდლობა მიუღიეს, იქმნების წელი 6. ამ მღვდელს შვილი ყავს ერთი — პეტრე და არს წლისა 12.

დადიანის კაცობის ძის ტარიელის კარის მღვდელი სამთავროს კეთილშობილი ფარულავა გიორგი, არს წლისა შობიდან 50. უსწავლიეს საეკლესიო წიგნი და წერა, აღზრდილა ჭყონდიდის მონასტერზედ, ლაზარე არქიმანდრიტთან (გვარად იყო აფაქიძე — გ. მ.), დიაკვნად და მღვდლად ხელდასხმულა თავის მწყემსმთავრისაგან (იგულისხმება ჭყონდიდელი მიტროპოლიტი ბესარიონ დადიანი — გ. მ.) და მღვდლობა მიუღიეს იქმნების წელი 22. იმონყალესად ბოძებოეს ბრონზის ჯვარი მიტროპოლიტ ბესარიონისაგან, ატესტატიტურთ, ხოლო მღვდელი ესე იზრდების თავის ყმით და ოჯახით და მოწყალეობითა დადიანის ძის ტარიელისათა;

ამ ზემო ხსენებულს ეკლესიას აქვს სამხრეთით და ჩრდილოეთით ორთავე მხარეზედ ეკვდრები ექვსი.

ამ ეკვდერთაგანში ერთში მარხია დადიანის კაცობის ძის მანუჩარის მეუღლე, შარვაშიძის ასული (სახელი ერქვა რუსუდანი — გ. მ.); და არს წირვა ამ ეკვდერში ამ მიცვალებულისათვის. ტრაპეზი აქვს ქვისა. შიგნით აცვია ტილო და ზეით — ჩითიბი; ტრაპეზზედ სასვენი სახარება მცირის ტანისა, მოჭედილი; ტრაპეზზედ სასვენი ჯვარი - ნახატისა; სამკვეთლო — ქვისა, თავის საფენით; ბარძიმი, ფეშხუმი, კამარა, კოვზი, ტაკუკი ვერცხლისა, ლახვარი ფოლადისა; ერთი ხელი დაფარნა ხავერდისა, საცეცხლური სპილენძისა; სამი ხატი — ხეზედ ნახატი: მაცხოვრისა, ღვთისმშობელისა და ჯვარცმისა; ერთი ფილონი — ყვითლის სტოფისა, მოძველო და მეორე — დიბისა, რუსული; სტიხარი, სამკლავები, ოლარი, სარტყელი და ენქერი — ფარჩისა სრულიად“.

დოკუმენტს ხელს აწერენ საირმის მონასტრის წინამძღვარი, არქიმანდრიტი გიორგი (კუხალაშვილი, შემდგომში — სამეგრელოს ეპისკოპოსი 1835-1842), ცაგერის მონასტრის წინამძღვარი, ილუმენი ანტონი (დადიანი, შემდგომში — სამეგრელოს ეპისკოპოსი 1843-1852) და ჭყონდიდელი მიტროპოლიტის, ბესარიონის (დადიანი) არქიდიაკვანი ლუკა (იოსელიანი).

ამ ეტაპზე ჩვენთვის უცნობია, თუ როდის გარდაიცვალა ნალენჯიხის ტაძრის წინამძღვარი, მღვდელი იესე თოთაძე-თვალთვაძე. იგი ცოცხალი ჩანს 1865 წელს, თუმცა, ამ დროს ტაძრის წინამძღვარი უკვე მისი ვაჟი ნიკოლოზია. სავარაუდოდ, მოხუცი

დავანან მარცხნიდან: ლევან, მაქსიმე, ზოსიმე, კალისტრატე. სხედან: თეიმურაზ, ნიკოლოზ და ასტატა თვალთვაძეები

მოძღვარი, იგი ამ დროს 80 წლისა გახლდათ, მალევე გარდაიცვალა.

ნალენჯიხის ტაძრის მომდევნო წინამძღვარი, მღვდელი ნიკოლოზ თვალთვაძე 1821 წელს დაიბადა. დაამთავრა სამეგრელოს სასულიერო სასწავლებელი. 1841 წლის 15 მარტს სამეგრელოს ეპისკოპოსმა გიორგიმ (კუხალაშვილი) დიაკვნად აკურთხა. 1842 წლის 18 ივნისს მღვდლად დაასხა ხელი და ნალენჯიხის ტაძრის წინამძღვრად დაადგინა. 1860 წელს იგი საგვერდულით დაჯილდოვდა. 1875 წელს სკუფია უბოძეს. ამავე წელს ნალენჯიხის ოლქის მთავარბუცესის კანდიდატად აირჩიეს. 1879 წელს კამილავკა ენყალობა. 1890 წელს სამეგრეო ოქროს ჯვარი მიიღო. 1891 წლის 20 მარტს პენსიაზე გავიდა. 1893 წლის 29 მაისს მღვდელი ნიკოლოზი წმ. ვლადიმერის IV-ის ხარისხის ორდენით დაჯილდოვდა. შთამომავლების გადმოცემით, მამა ნიკოლოზი თან ახლდა სამეგრელოს მილიციას ჩრდილოეთ კავკასიაში შამილთან ომის დროს. ჰყავდა მეუღლე — ეკატერინე სიმონის ასული (1826) და შვილები: ევსტათი (1843), ფილიპე (1845), არტემი (1848), მალაქია (1850), მელქისედეკი (1852), ალექსანდრე (1855), ასპიდა (1859), ავქსენტი (1861) და ივდიტა (1870).

მასთან ერთად მსახურობდა მისი უმცროსი ძმა, მღვდელი სოფრონ თვალთვაძე, დაბადებული 1825 წელს. მიღებული ჰქონდა შინაური განათლება. 1850 წლის 8 ივლისს სამეგრელოს ეპისკოპოსმა

ანტონმა (დადიანი) დიაკვნად აკურთხა. 1854 წლის 18 ივლისს აფხაზეთის ეპისკოპოსმა გერმანემ (გოგოლაშვილი) მღვდლად დაასხა ხელი და წალენჯიხის ტაძრის მეორე მღვდლად განამწესა. 1866 წელს საგვერდულით დაჯილდოვდა. 1871 წელს მამა სოფრომი წალენჯიხის ოლქის სამღვდელობამ სულიერ მოძღვრად აირჩია. 1878 წელს სკუფია უბოძეს. 1886 წელს კამილავკა ენყალობა, 1891 წელს სამკერდე ოქროს ჯვარი მიიღო. ჰყავდა მეუღლე — ნინო ხუტუს ასული (1826) და შვილები: ზოსიმე (1859), გიორგი (1860), სოლომონი (1862) და ბესარიონი (1865). მღვდელი სოფრომი 1892 წლის 6 დეკემბერს გარდაიცვალა. მისი ნეკროლოგი დაიბეჭდა ჟურნალ „მწყემსში“, 1893 წელს, სადაც მღვდელი პეტრე კვარაცხელია მისი მოღვაწეობის შესახებ წერდა: „1892 წლის დეკემბრის 6 გარდაიცვალა წალენჯიხის საბლალოჩინო ოლქის ეკლესიების ყველა კრებულთაგან საყვარელი და პატივცემული მოძღვართ-მოძღვარი, მღვდელი სოფრომ თვალთვაძე. ჩვიდმეტ წელზე მეტია, რაც განსვენებული დანიშნული იყო მოძღვართ-მოძღვრად ზემოხსენებულ საბლალოჩინო ოლქში. განსვენებული ჭეშმარიტად ასრულებდა თავის თანამდებობას. იგი სწორედ მაგალითი იყო მისდამი რწმუნებული მრევლისთვის და თავის სულიერ მოწაფეთათვის — თავის წმინდა ცხოვრებით და გასაოცარი უანგარობით. სანამდის კაცი ცოცხალია, რაც უნდა იგი სასარგებლო იყოს მისი მოღვაწეობა, არავინ არ აფასებს მას და არც ხვედრს პატივისცემას იღებს საზოგადოებისაგან. როცა კი მოგვაკლდება ესეთი სასარგებლო პირი, მაშინ კი დავრწმუნდებით, რომ ჩვენთვის იგი სასარგებლო იყო და მისი დაკარგვა ჩვენთვის დიდი სამწუხაროა. განსვენებული მწყემსი სოფრომ თვალთვაძე უხვად იყო დაჯილდოებული უზენაესისაგან სხვადასხვა ნიჭითა. მთელი მისი სიცოცხლე შემკულია დიდებული და კეთილი საქმეებითა. განსვენებული იყო მშვიდი და მოწყალე ღარიბთა და გაჭირვებულთათვის, იგი ყოველთვის კმაყოფილი იყო თავის ხვედრით. ყველა მისი სულიერნი

წალენჯიხის საკათედრო ტაძარი

შვილნი სიმწუხარით გლოვენ ყველასაგან საყვარელი და პატივცემული მოძღვრის დაკარგვას და სასოებენ, რომ განსვენებულის თანამდებობის ადგილზე დანიშნული მოძღვართ-მოძღვარი გაივლის იმ გზაზე, რომელზედაც მტკიცედ ვლიდა განსვენებული“.

1882 წლის 13 სექტემბრამდე წალენჯიხის ეკლესიაში ასევე მსახურობდა მღვდელი იოანე ზურაბის ძე თვალთვაძე, დაბადებული 1828 წელს. სასულიერო განათლების მიღების შემდეგ, XIX ს-ის 60-იანი წლების დასაწყისში, ჯერ დიაკვნად აკურთხეს, შემდეგ კი მღვდლად დაასხეს ხელი და წალენჯიხის ეკლესიაში დაინიშნა. მეუღლეს ერქვა ეკატერინე, ჰყავდა შვილები: დიმიტრი, გიორგი, აექსენტი და ერთიც ასული — სირმა. გარდაიცვალა 1882 წლის 13 სექტემბერს.

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 488, აღწერა 1, საქმე 812, გვ. 51; ფ. 489, აღწერა 1, საქმე 39671; ჟურნალი „მწყემსი“ 1893წ. 4, გვ. 11; ჟურნალი „საქართველოს საეგზარქოსოს სასულიერო უწყებანი“ 1891წ. 7; 1893წ. 14 და 15; 1894 წლის 16.

ლიტ: ზაქარაია პ., „ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია“ ტ. 11, გვ. 285-286.

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახოთ ვიხსნათ ისინი.

ჩვენი ტელეფონებია: 593 19 36 04, 2 32 48 66, 2 98 95 41

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩურიშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაგაქვნილი მასალების გამო გთხოვთ, დაგვლიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (შთან-მინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: ნ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესიის ანგარიში №GE74LB0122124214261000. ელ. ფოსტა: sunewpress@gmail.com; bokuchavanana1@gmail.com. მის: ერეკლე II-ის მოედანი 1, საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (მოლაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გაგოშაშვილი, თამარ ასათიანი, გიორგი მაჩურიშვილი, იაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გავრცელება: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკაბადონებელი: ვალერიან ჯულელი; ოპერატორი: ზოია კობახიძე.

გამოიჩინეს მათდამი ჩაბარებულ სინმიდეთა დაცვისათვის. თანახმად მეორე საეკლესიო კრების დადგენილებისა, გამოეცხადოს აგრეთვე მათ, რომ საეკლესიო კრება განიცდის უმაღლეს შვება-მხიარულებას, უცქერის რა მათ თავს შემკულს ტანჯვა-წამების ეკლესიის გვირგვინით. საეკლესიო კრება შესთხოვს ზეცისა და ქვეყნის შემოქმედ-გამგებელ ღმერთს, მისცეს მათ დღეგრძელობა და კეთილდღეობა, სასიქადულოდ ქართული ეკლესიისა და გასამხნეებლად აწინდელ და მომავალ ქრისტეს ეკლესიის მწყემს-მოდღვართა“.

ბოლშევიკების მოსვლის შემდეგ ეკლესია და სამღვდელოება უმძიმეს ვითარებაში აღმოჩნდა. ხელისუფლების ბრძანებით, 1922 წლის ივნისში დაიწყო საქართველოს ეკლესია-მონასტრებში დაცული განძეულობის აღწერა, ვითომ მენშევიკური ხელისუფლებისგან მათი დაცვის მიზნით. მოძღვრები იძულებული გახდნენ შეესრულებინათ ეს დავალება. ზოგიერთ ადგილას ამ ყველაფერმა მშვიდ ვითარებაში ჩაიარა. ამავე წლის 20-22 ივნისს წალენჯიხის ტაძარშიც მოხდა საეკლესიო განძეულობის აღწერა, ხოლო განძეულობის ჩამონათვალს ბოლოში ხელს აწერდა დეკანოზი მაქსიმე.

სწორედ ამ დროს წამოყვეს თავი წალენჯიხის ტაძრის ძარცვაზე დაკავებულმა პირებმა და წერილი გაუგზავნეს ამხ. ფ. მახარაძეს. მათ უნდოდათ, რომ საქმე კვლავ აღძრულიყო და მამა მაქსიმეს დაბრალეობა ყველაფერი. წერილს გთავაზობთ შემოკლებით: „ჩვენს წინააღმდეგ წამოყენებული ბრალდება იმ ბოროტმოქმედებაზე, რასაც ადგილი ქონდა წალენჯიხაში მენშევიკური ხელისუფლების დროს, რაზედაც სათანადო კვლევა ძიების მასალების ძალით, თავის დროზე პასუხისგებაში იყო მიცემული დეკანოზი მაქსიმე თვალთვადე და სხვა მღვდლები და ყველა ისინი დაპატიმრებულ იყვნენ. ბოლშევიკური ხელისუფლების დამყარებისას, წალენჯიხის ეკლესიის საქმეზე პასუხისგებაში მიცემული დეკანოზი თვალთვადე და მისი კამპანია, საერთოდ სხვა ტუსალებთან ერთად თავისუფლდებიან ციხიდან. ხალხი მათ ეკლესიაში არ უშობს, რადგან მათ საჯაროდ აღიარეს თავიანთი დანაშაული. თავისი პრესტიჟის აღსადგენად და ბრალდების თავიდან ასაცილებლად, მათ დაიწყეს წინასწარი მუშაობა, გაეცნენ საგამომძიებლო მასალებს. ამით დაიწყო ბრძოლა ეკლესიის თავადთა და მათი კომპანიისა ჩვენს წინააღმდეგ. პირველად მათ იერიში ადგილობრივ ადმინისტრაციას, სრულიად უსაფუძვლოდ, ჩვენს წინააღმდეგ აიჩნია უეჭველი დაპატიმრების ზომა 10 თებერვალს 1922 წლისა, ხოლო ასეთი „შინაურის წესით“ 4 ნოემბრიდან 1921 წლიდანაა. მთელი კვლევა-ძიება წარმოებდა ჩვენი სრული იზოლაციის ქვეშ, ამავე დროს სრული თავისუფლება მიენიჭა წალენჯიხის ეკლესიის თავადთა და მათ კომპანიას, რომ უფრო მეტად ხელოვნურად მოეწყობათ საქმე.

როგორც იქნა, კვლევა-ძიება დამთავრდა 15 მაისს. საქმე დასკვნისათვის გადაეცა საქმეთა გამომძიებელ ავშაროვს 6 ივნისიდან. 31 აგვისტოს გადაეცა იუსტიკოსს, რომლის შუამდგომლობით და თქვენი დასტურით გასარჩევად გადაეცა უზენაეს რევეტრიბუნალს, სადაც დღემდე იმყოფება ჩვენი საქმე. დღეს კი ირკვევა, რომ თითქმის ეს საქმე არ ექვემდებარება მას და მის გადაცემას დასავლეთ საქართველოს ტრიბუნალზე ლამობს, ეს გარემოება კი ნიშნავს საქმის რამდენიმე თვით ხელოვნურად გაჭინაურებას.

ჩვენ მოუთმენლად ველით სასამართლოს სიტყვას, რადგან წინასწარ დარწმუნებული ვართ, მათი სიტყვა იქნება საჯარო აღიარება ჩვენი უდანაშაულობისა. თუ არ იქნება გათვალისწინებული ჩვენი სამართლიანი მოთხოვნები, ისლა დაგვრჩენია, განვაგრძოთ დანაშაულები შიმშილობა, ხოლო სასამართლოს შეუძლია შემდგომში გაასამართლოს ჩვენი ცხედრები, ხოლო კვლევა-ძიების მასალები დარჩება ისტორიულ არქივში, თუ რა სამწუხარო აღმამფოთებელ პროვოკაციულ საქმეებს ქონდა ადგილი საბჭოთა ხელისუფლების დროს.

მოგახსენებთ რა ასე მსხარტულად თქვენ, როგორც მხცოვან ძველ რევოლუციონერს, ველით თქვენგან სამართლიან განკარგულებას, რომლის

დეკანოზი მაქსიმე თვალთვადე

რაციაზე მიიტანეს, ხოლო შემდგომში არეალი გააფართოვეს. ხსენებული პროვოკაციის გმირები ზუგდიდის მაზრაში ცნობილნი არიან ასეთი საქმეებით. სამწუხაროდ, ამ გარემოებას ზედ დაერთო ზუგდიდის მაზრის კომუნისტთა შორის არსებული უთანხმოება. ზოგიერთი „კომუნისტები“ ილაშქრებდნენ ქავთარაძე-ბერიას წინააღმდეგ.

ბოლშევიკური ხელისუფლების დროს ამ საქმეზე მოვლინებულ იქნა ზუგდიდში ბ. ღვინიაშვილი. ჩვენ არ შეუდგებით მის დახასიათებას ამ საქმეში, არც იმას მოგახსენებთ, თუ რა პირობებში წარმოებდა კვლევა-ძიება, მაგრამ არ შეგვიძლია არ აღვნიშნოთ ის, რომ ბ. გამომძიებელ-

ლია, ვიდრე ამას სტატისტიკა აჩვენებს.

სოციოლოგები გაცემულნი არიან, რომ ამ ათეულში არ მოხვდა ჩრდილოეთ კორეა. სწორედ ამიტომ ეპარებათ მეცნიერებს ეჭვი ციფრების სიზუსტეში. კვლევის ძირითადი წყარო საინფორმაციო საშუალებებიდან, ინტერნეტიდან და იმ ადამიანებიდან მიღებული ცნობები იყო, ვინც მომსწრე გახდა ახლობელთა ძალადობის ფაქტებისა.

„სია გვიჩვენებს, რომ ქრისტიანების დევნა მთელ მსოფლიოში გავრცელებულია: დაწყებული ინდოეთიდან აფრიკის ქვეყნებით დამთავრებული, ახლო აღმოსავლეთიდან ლათინურ ამერიკამდე,“ — აცხადებენ სოციოლოგები.

მსოფლიოს მოსახლეობის დიდი ნაწილი რელიგიას მნიშვნელოვნად მიიჩნევს

მსოფლიოში გამოკითხულთა ნახევარზე მეტი (59%) თვლის, რომ რელიგია მნიშვნელოვან როლს თამაშობს საზოგადოების ცხოვრებაში. საინფორმაციო აზრისაა ყოველი მეხუთე გამოკითხული (22%), განსაკუთრებით სკეპტიკურადაა ამ საკითხისადმი განწყობილი დასავლეთ ევროპის ქვეყნების მოსახლეობა.

გლობალური გამოკითხვა დამოუკიდებელმა კვლევითმა ასოციაციამ „Gallup International/WIN-

მა“ ჩაატარა. სოციოლოგების კითხვებს 65 ქვეყნის 70 ათასმა ადამიანმა უპასუხა.

გამოკითხულთა ყველაზე დიდი რაოდენობა, სადაც თვლიან, რომ რელიგია დედებითად მოქმედებს საზოგადოებაზე, სოციოლოგებმა აფრიკაში დააფიქსირეს (65%), მას მოსდევს ამერიკის კონტინენტის ქვეყნები (54%), შემდეგ — ახლო აღმოსავლეთისა და ჩრდილოეთ აფრიკისა (50%).

დასმულ კითხვაზე უარყოფითი პასუხი ვასცა ათი ქვეყნის რეპონდენტმა, აქედან 6 — დასავლეთ ევროპის ქვეყანა (ბელგია, დანია, საფრანგეთი, შოლანდია, ესპანეთი და შვედეთი).

დადებითი პასუხის ყველაზე მეტად მაღალი მაჩვენებელი ინდონეზიაში დაფიქსირდა (95%), აშშ — 43%, დიდ ბრიტანეთში კი — 6%.

„თუ შევხედავთ სხვადასხვა კონფესიის შეხედულებას, მაშინ ყველაზე მეტი რაოდენობა, სადაც თვლიან, რომ რელიგია დადებითად მოქმედებს საზოგადოებაზე, მუსლიმთა (76%) და პროტესტანტთა (72%) შორის გამოვლინდა, ყველაზე მცირე კი — ინდუისტებში (55%),“ — აცხადებენ სოციოლოგები.

მომზადდა
თამარ ასათიანმა

ისტორიის ფურცელი

წალენჯიხის საკათედრო ტაძარი და XIX-XX სს.-ში იქ მოღვაწე სასულიერო პირები

II ნაწილი

მღვდელ ნიკოლოზის შემდეგ წალენჯიხის ტაძრის წინამძღვრები იყვნენ მისი ძმის — ზებედეშტოს წარმომადგენლები, მამა-შვილი: იაკობ ზებედეშ ძე და სამსონ იაკობის ძე თვალთვალები.

მღვდელი იაკობ ზებედეშ ძე თვალთვაძე 1833 წელს დაიბადა. მიღებული ჰქონდა შინაური განათლება. 1857 წლის 8 დეკემბერს სამეგრელოს ეპისკოპოსმა თეოფანემ (გაბუნია) დიაკვნად აკურთხა. 1862 წლის 18 თებერვალს აფხაზეთისა და სამეგრელოს ეპისკოპოსმა გერონტიმ (პაპიტაშვილი) მღვდლად დაასხა ხელი და ფუყის მაცხოვრის აღდგომის სახელობის ტაძრის წინამძღვრად დაადგინა. 1870 წელს საგვერდულით დაჯილდოვდა. 1885 წელი სკუფია უბოძეს, 1893 წელს კამილაკა ეწყალობა, 1899 წელს სამკერდე ოქროს ჯვარი მიიღო. 1903 წლის ივნისში პენსიაზე გავიდა. გარდაიცვალა 1912 წლის 21 ოქტომბერს. ჰყავდა მეუღლე — მატრონა ზოსიმეს ასული (1840) და შვილები: დეკანოზი სამსონი, ესტატე (1860), კალისტრატე (1865) და დესპინე (1863).

დეკანოზი სამსონ იაკობის ძე თვალთვაძე 1856

წელს დაიბადა. 1876 წელს სამეგრელოს ოთხკლასიანი სასულიერო სასწავლებელი პირველი ხარისხის დიპლომით დაამთავრა. 1877 წლის 14 იანვარიდან 1885 წლის 14 აპრილამდე სამინისტრო სახალხო სკოლაში ასწავლიდა. 1885 წლის 2 მაისს იმერეთის ეპისკოპოსმა გაბრიელმა (ქიქოძე) დიაკვნად აკურთხა და წალენჯიხის საკათედრო ტაძარში განამწესა. 1888 წლის 1 ნოემბრიდან წალენჯიხის სამინისტრო სახალხო სკოლაში საღვთო სჯულს ასწავლიდა. 1891 წლის 22 მაისს გურია-სამეგრელოს ეპისკოპოსმა გრიგოლმა (დადიანი) მღვდლად დაასხა ხელი და მაზანდარის წმინდა გიორგის სახელობის ტაძრის წინამძღვრად განამწესა. 1903 წელს კამილაკა ეწყალობა. 1903 წლის 1 ივლისს წალენჯიხის ტაძრის წინამძღვრად გადაიყვანეს. 1900-1914 წლებში იყო ზუგდიდის სამაზრო განყოფილების საეპარქიო საბჭოს წევრი. 1900-1912 წლებში წალენჯიხის სამრევლო სკოლაში უსასყიდლოდ ასწავლიდა საღვთო სჯულს. 1898 წლიდან შეთავსებით ასწავლიდა ქალთა სკოლაშიც. 1909 წლის 26 მაისს წალენჯიხის ოლქის მთავარხუცესად აირჩიეს და 1909 წელს სამ-

კერძო ოქროს ჯვრით დაჯილდოვდა. 1914 წლის 12 ივლისს დეკანოზის წოდება მიენიჭა. დეკანოზ სამსონის მეცადინეობით აიგო ახალი ქალთა სკოლის შენობა, რომლის მშენებლობაზე მან თავისი პირადი ხარჯები — 400 მანეთი გაიღო. მანვე შეაკეთა ნალენჯიხის ტაძარიც, რაზედაც 200 მანეთი დახარჯა. 1911 წლის 15 მაისს სასწავლო დირექტორიამ სახალხო სკოლებში 25-წლიანი ნაყოფიერი სამსახურისათვის წმინდა ანას III ხარისხის ორდენით დააჯილდოვა. მამა სამსონის მთავარხუცესობის პერიოდში აშენდა ოთხი ახალი ეკლესია. ერთი ქვისა და სამი — ხის. გამოასწორა სანთლის რეალიზაციის საქმე ნალენჯიხის ოლქში, თუ ადრე 5-6 კგ სანთელი იყიდებოდა, მისი მმართველობის პერიოდში 20 კგ-მდე გაიზარდა. ოლქში სკოლებისა და განათლების საკითხიც გამოსწორდა. მამა სამსონი ყოველ კვირასა და დღესასწაულზე ქადაგებით მიმართავდა მრევლს, განუმარტავდა მათ ქრისტიანული სარწმუნოების მნიშვნელობას და ასწავლიდა ღვთისა და სამშობლის სიყვარულს. მოძღვარი ადრე დაქვრივდა. ჰყავდა ერთი ვაჟი: კონსტანტინე (27.12.1887წ.), რომელმაც ოდესის იურიდიული უნივერსიტეტი დაამთავრა. მას ცოლად ჰყავდა ბარბარე ბესარიონის ასული).

ნალენჯიხის საკათედრო ტაძრის უკანასკნელი წინამძღვარი გახლდათ მამა ნიკოლოზის ერთ-ერთი ვაჟი, **დეკანოზი მაქსიმე თვალთვაძე**. იგი 1860 წელს დაიბადა. დაამთავრა ზუგდიდის ორკლასიანი სასწავლებელი. 1880 წელს ნალენჯიხის ეკლესიის მედავითნედ დაინიშნა. 1890 წლის 25 იანვარს გურიის-სამეგრელოს ეპისკოპოსმა გრიგოლმა (დადიანი) დიაკვნად აკურთხა და ძველი სენაკის ეკლესიაში განამწესა. 1891 წლის 18 აპრილს მღვდლად დაასხა ხელი და ნალენჯიხის ეკლესიის მეორე მღვდლად დანიშნა. 1903 წლიდან არის ნალენჯიხის ქალთა სკოლის გამგე. წლების განმავლობაში მუშაობდა სასულიერო გამომძიებლად ნალენჯიხის ოლქის სახალხო სასამართლოში. 1902 წელს კამილაკვა ეწყალობა. 1910 წელს სამკერდე ოქროს ჯვარი მიიღო. მამა სამსონის მსგავსად, სკოლის აშენებაში მანაც 400 მანეთი გაიღო. დეკანოზი მაქსიმე ადრე დაქვრივდა. ჰყავდა სამი შვილი:

ვლადიმერი (1894-1974წწ.) — დაამთავრა ქუთაისის სათავადაზნაურო გიმნაზია, იყო ოფიცერი, მსახურობდა ახალციხის მესაზღვრეთა ჯგუფში. შთამომავლების გადმოცემით, დაეხმარა ქაქუცა ჩოლოყაშვილის რაზმს თურქეთში გადასვლაზე, რის გამოც დააპატიმრეს და დახვრეტა მიუსაჯეს, რაც შემდეგ გადასახლებით შეუცვალეს. გათავისუფლების შემდეგ დასახლდა მამაპაპისეულ სახლში და ნალენჯიხაში ბულალტრად მუშაობდა.

შალვა — 1897-1938წწ. 1911 წელს დაამთავრა სამეგრელოს სასულიერო სასწავლებელი, შემდეგ სწავლობდა თბილისის სასულიერო სემინარიაში, იყო ეროვნულ-დემოკრატიული პარტიის წევრი. 1924 წელს ისიც დააპატიმრეს, აჯანყებაში მონაწილეობის ბრალდებით. გაიქცა მეტეხის ციხიდან. ჩა-

ვიდა ბათუმში, რომ იქიდან თურქეთში გადასულიყო, მაგრამ ვილაყამ გასცა და კვლავ დააპატიმრეს. 1931 წელს და 1933 წელს კვლავ დააპატიმრებული იყო. 1938 წლის 30 აპრილს ლავრენტი ბერიას ბრძანებით დააპატიმრეს და დახვრიტეს. ჰყავდა მეუღლე — ნადია ლუკავა და ორი ქალიშვილი — ნათელა და მარგალიტა.

ფედოსია (1896-1980წწ.) — 1913-1921 წლებში ასწავლიდა ადგილობრივ სამრევლო-საეკლესიო სკოლაში, ხოლო გასაბჭოების შემდეგ, წლების განმავლობაში, მუშაობდა რუსული ენის პედაგოგად.

XX ს-ის 10-იანი წლების ბოლოს მღვდელი მაქსიმე ნალენჯიხის ტაძრის წინამძღვრად დაინიშნა და დეკანოზის წოდება მიენიჭა. 1921 წლის დასაწყისში, ჯერ კიდევ უღვთო მენშევიკური მთავრობის პერიოდში, მოხდა ნალენჯიხის საკათედრო ტაძრის გაძარცვა, რაშიც როგორც შემდგომში გაირკვა, ბოლშევიკების ხელი ერია და ისინი ამ ყველაფერს მამა მაქსიმეს აბრალებდნენ (შთამომავლების გადმოცემით, მამა მაქსიმეს წირვის დროს მიადგნენ ეკლესიაში, გარეთ ზამთარის სუსხიანი დღე იდგა, მოძღვარი ეკლესიიდან გამოიყვანეს, ყელამდე ყინულივით ცივ მდინარეში ჩააყენეს და თან დასაძახოდნენ: **„ჩვენ კი არა, შენ გადამალე ხატები ოქროსა და ვერცხლის ზოდებად გადასადნობად“**. უნდა აღინიშნოს, რომ ეს მოხდა მენშევიკების დროს და არა კომუნისტური ხელისუფლების პერიოდში. შემდგომში სიმართლე გაირკვა და ამ საქმეზე დააპატიმრეს სხვა პიროვნებები, რაზედაც ქვევით გვექნება საუბარი.

მენშევიკურმა ხელისუფლებამ ამ საქმის გამო დააპატიმრა ნალენჯიხის ოლქის ხუთი მოძღვარი და უკანანო პატიმრობაში ამყოფა ისინი. 1921 წლის 1-8 სექტემბერს გელათის მონასტერში ჩატარებულმა მესამე საეკლესიო კრებამ მოისმინა სამეგრელოს ეპარქიის წარმომადგენლის, დეკანოზ თოდუას მოხსენება ნალენჯიხის ეკლესიის გაძარცვისა და ამ მიზეზით ყოფილი მენშევიკური მთავრობის მიერ ხუთი სასულიერო პირის: დეკანოზ მაქსიმე თვალთვაძის, დეკანოზ ალექსი კვარაცხელიას, მღვდელ გიორგი თვალთვაძის, მღვდელ კონსტანტინე შენგელიასა და მღვდელ ბართლომე კვარაცხელიას წამების ფაქტის შესახებ. მოსმენის შემდეგ საქართველოს პატრიარქის მოსაყდრემ, მიტროპოლიტმა ამბროსიმ (ხელაია), კრებას წინადადება მისცა, ხსენებული ხუთი მოძღვრისათვის თანაგრძნობა გამოეცხადებინათ. საბოლოოდ, ყველა საკითხის განხილვის შემდეგ კრებამ ხმის უმეტესობით მიიღო შემდეგი დადგენილება: **„საეკლესიო კრების საგანგებო ღრამოვით გამოუცხადოს მადლობა დეკანოზ მაქსიმე თვალთვაძეს, მთავარხუცეს დეკანოზ ალექსი კვარაცხელიას, მღვდელ გიორგი თვალთვაძეს, მღვდელ ბართლომე კვარაცხელიას და მღვდელ კონსტანტინე შენგელიას მისი უღრმესი მადლობა იმ ერთგულებისათვის და სიმტკიცისათვის, რომელიც მათ**

მოლოდინში ვრჩებით სრულიად დაიმედებულნი. 1922 წლის 12 ოქტომბერი, ტფილისის I გამ. სახლი, პატიმრები: ანტონი (მამა) ანჯაფარიძე, ივანე ბაძალუა, იოსებ კვარაცხელია, ჯოგო ზარქუა, მეხუთე გვარი არ იკითხება“.

ამ ეტაპზე ჩვენთვის უცნობია, თუ რა ბედი ეწია ამ პატიმრებს და როგორ დასრულდა ეს გამოძიება, ერთი რამ კი ფაქტია, თავად წაღწევისთვის თავიანთ მოძღვარს დაუდგნენ გვერდით და ამ ერთსულოვნებითა და თანადგომით მამა მაქსიმე დაპატიმრებას გადაურჩა. თუმცა, მალევე, ტაძრის დახურვისა და შემდგომი რეპრესიების გამო, მან მღვდელმსახურება ვეღარ გააგრძელა. როგორც შთამომავლები იხსენებენ, მოძღვარს სიცოცხლის ბოლომდე გაჰყვა ყინულოვან წყალში გაცივების შედეგი. მაქსიმე ბაბუას – ასე ეძახდნენ წაღწევისთვის უფლებანართმეულ მოძღვარს – მუდამ თეთრი ანაფორა ეცვა და ჩინდაშრეტილი მაინც სოფლის იმედად იდგა.

აქვე გვინდა ორიოდ სიტყვით მოგითხროთ კიდევ ერთ თვალთვალზე, რომელიც ასევე რეპრესირებულია და ნარაზენის მთავარანგელოზთა ეკლესიაში მსახურობდა. ეს გახლდათ მღვდელი ვასილ ლავრენტის (ლევანის) ძე თვალთვალზე, დაბადებული 1871 წლის 8 დეკემბერს მღვდლის ოჯახში. 1890 წელს დაამთავრა სამეგრელოს სასულიერო სასწავლებელი. 1890 წლის 10 ივლისს წაღწევის ეკლესიის მედავითნედ დაინიშნა. 1902 წლის 2 სექტემბერს გურია-სამეგრელოს ეპისკოპოსმა ალექსანდრემ (ოქროპირიძე) დიაკვნად აკურთხა. 1906 წლის 1 იანვარს გურია-სამეგრელოს ეპისკოპოსმა გიორგიმ (ალადაშვილი) მღვდლად დაასხა ხელი და ნაროუს წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიაში განამწესა. 1906 წლის 1 ოქტომბერს ნარაზენის მთავარანგელოზთა სახელობის ეკლესიაში გადაიყვანეს. 1908 წლის 27 ოქტომბრიდან ადგილობრივ სამინისტროს სახალხო სკოლაში საღვთო სჯულის მასწავლებელია. 1911 წლის 18 აპრილს საგვერდულით დაჯილდოვდა. ჰყავდა მეუღლე ნინო (ცაცა) თეიმუ-

მღვდელი ვასილ თვალთვალზე მუღლასთან და ნათესავებთან ერთად, 1918 წლის ფოტო

რაზის ასული და შვილები: აპოლონი (7.03.1899), გრიგოლი/ჩაქურია (2.06.1902-1917წწ. სწავლობდა თბილისის სასულიერო სემინარიაში, გარდაიცვალა მოულოდნელად, 15 წლის ასაკში), ეკატერინე (10.05.1904) და ნადეჟდა (5.10.1906).

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 489, აღწერა 1, საქმე 39671, 57629, 57619; საქართველოს უახლესი ისტორიის სახელმწიფო ცენტრალური არქივი, ფ. 284, აღწერა 1, საქმე 17; საქართველოს საპატრიარქოს არქივი, დოკუმენტი 6478; გვ. 337-338;

ლიტ: ჯიყაშვილი ლ., „დასაბუთებული დასავიწყებლად“ გაზეთი „კვირის პალიტრა“ 2005წ. 9-15 მაისი.

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახოთ ვიხსნათ ისინი. ჩვენი ტელეფონებია: 593 19 36 04, 2 32 48 66, 2 98 95 41

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩურიშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაბეჭდილი მასალების გამო გთხოვთ, დავალიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (შთან-მინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: ნმ. ანდ-რია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესიის ანგარიში N-GE74LB0122124214261000. ელ. ფოსტა: sunewpress@gmail.com; bokuchavanana1@gmail.com. მის: ერეკლე II-ის მოედანი 1, საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (მოლაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გაგომაშვილი, თამარ ასათიანი, გიორგი მაჩურიშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გარეკელბა: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკაბადონებელი: ვალერიან ჯუღელი; ოპერატორი: ზოია კობახიძე.

უცხოეთის ქრონიკა

უკველესი გულგარული ხელნაწერი მესაქლოა იუნესკოს ნუსხაში მოხვდას

ბულგარეთი უკვე მეორედ შეეცადა მსოფლიო კულტურული მემკვიდრეობის სიისათვის „ბორილოვ სინოდიკი“ წარედგინა. 9 ივნისს სოფიაში გამართულ სახელმწიფო არქივის სხდომაზე, რომელიც არქივის საერთაშორისო დღეს მიეძღვნა, განაცხადეს, რომ ბულგარეთი კვლავ შეეცდება „ბორილოვ სინოდიკი“ იუნესკოს კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლების სიაში შეიყვანოს. ამჟამად ბულგარეთი ამ სიაში ძველი სლავური, XI საუკუნის ხელნაწერთაა წარმოდგენილი.

„ბორილოვ სინოდიკი“ XIII საუკუნის ბულგარული წიგნია, იგი შეიქმნა 1211 წელს, საეკლესიო კრების ჩატარების დროს ბულგარეთის მეფე ბორილოს მიერ ერეტიკოსთა განსასჯელად.

ბიზანტიური სინოდიკების მსგავსად, რომლებიც დიდი მარხვის პირველ კვირას იკითხება, ამ სინოდიკშიც ანათემას არიან გადაცემული ეკლესიაში ერესის გამლევებელნი, ასევე საუბარია კრების გადაწყვეტილებებზე, მოგვიანებით სინოდიკში შეიტანეს ბულგარეთის პატრიარქების, მეფეების, მღვდელმთავრების, სხვა სასულიერო და საერო პირების მოსახსენიებლებიც.

სინოდიკი წარმოადგენს ისტორიულ წყაროს. მისი

ყველაზე ძველი ხელნაწერი XIV საუკუნით თარიღდება და სოფიაში, კირილესა და მეთოდეს სახელობის ეროვნულ ბიბლიოთეკაში ინახება.

სირიაში გატაცებული სასულიერო პირების გადი კვლავ უცხოვია

სირიაში გატაცებული მიტროპოლიტი პავლე იაზიგი და მთავარეპისკოპოსი იბრაჰიმი „სალ-სალამათნი არიან“, — იუნყება ლიბანური სააგენტო „I-Akhbar“.

ცოტა ხნის წინ სირიის ხელისუფლებასთან დაახლოებული გაზეთი იუნყებოდა, რომ იერარქები ჯიჰადისტების ბანაკში, თურქეთის საზღვართან ახლოს იყვნენ დატყვევებული, ანტიოქიის მართლმადიდებელი ეკლესიის მიტროპოლიტი პავლე და ალექსოს მთავარეპისკოპოსი იბრაჰიმი 2013 წლის 22 აპრილს გაიტაცეს ანტიოქიიდან ალექსო საკენ მიმავალ გზაზე.

იერარქები თურქეთის საზღვრისაკენ მიემგზავრებოდნენ, რათა გამოეხსნათ ორი ღვთისმსახური, რომლებიც 2013 წლის თებერვალში დაატყვევეს. თავდასხმის შედეგად ბოვეიკებმა მოკლეს დიაკონი, რომელიც ავტომანქანას მართავდა, ხოლო ეპისკოპოსები უცნობი მიმართულებით გაიტაცეს. ამჟამად მათი ადგილმდებარეობა კვლავ გაურკვეველია.

მოამზადა თამარ ასათიანმა

ისტორიის ფურცელი

ილუმენი მალაქია (ნიკლაური)

1870-1937

ილუმენი მალაქია, ერისკაცობაში — მათე სიმონის ძე ნიკლაური, 1870 წლის 1 იანვარს თბილისის გუბერნიაში, თიანეთის მაზრის სოფელ მელიასხევში, გლეხის ოჯახში დაიბადა. სიმონ ნიკლაური ღვთისმოსში, ღრმადმორწმუნე და შრომისმოყვარე ქრისტიანი გახლდათ და შვილებს შესაბამისად ზრდიდა. უნერგავდა მათ ღვთისა და სამშობლოს სიყვარულს. ხშირად, საღამოობით კერიის წინ შემოიკრებდა შვილებს და საქართველოს წარსულიდან და ისტორიიდან ძველ ამბებს უყვებოდა. მას ოთხი ვაჟი ჰყავდა: გიორგი, მათე-მალაქია, ალექსანდრე და ბესარიონი. მათგან გიორგი სოფლის მეურნეობას გაჰყვა, ხოლო მომდევნო ვაჟები სასულიერო პირები გახდნენ, მათგან მათემ ბერული ცხოვრების გზა აირჩია.

პატარა მათემ წერა-კითხვა სოფელ ამტნისხევის ერთწლიან სამრევლო-საეკლესიო სკოლაში ისწავლა. როდესაც შესაფერისმა ასაკმა უნია, მშობლებისგან ლოცვა-კურთხევა აიღო და ალავერდის წმინდა გიორგის სახელობის მამათა მონასტერს მიაშურა, სადაც საფუძვლიანად შეისწავლა წმინდა წერილი, გალობა და საეკლესიო ტიპიკონი. იმ პერიოდში წმ. ეპისკოპოს ალექსანდრეს (ოქროპირიძე) ხელმძღვანელობითა და მეცადინეობით, აღმოსავლეთ საქართველოში რამდენიმე უძველესი მონასტრის განახლება

მიმდინარეობდა. ახალგაზრდა და ჯან-ღონით სავსე მორჩილების შემომატება მოხუც მღვდელმთავარს დიდად უხარებდა გულს. 1890 წლის 24 მაისს, მეუფე ალექსანდრეს ლოცვა-კურთხევით, მორჩილი მათე ზედაზნის მონასტრის მორჩილად განამწესეს. 1891 წლის 9 თებერვალს ზედაზნის მონასტრის მღვდელმონაზონი ათანასე (ზურაბაშვილი) და კიდევ სამი მორჩილი საფარის მონასტერში გადაიყვანეს, სადაც ასევე ახალი აღორძინებული იყო სამონასტრო ცხოვრება, თუმცა ქართველი ბერები იქ დიდხანს არ გაჩერებულან. 1892 წლის 10 ოქტომბერს საქართველო-იმერეთის სინოდალური კანტორის გადაწყვეტილებით, საფარის მონასტერში არქიმანდრიტ პაისის წინამძღვრობით რუსი ბერები დამკვიდრდნენ, ხოლო ქართველმა ბერებმა იქაურობა დატოვეს. მორჩილი მათე გარეჯის წმ. იოანე ნათლისმცემლის სახელობის მონასტერში განამწესეს. 1893 წლის 28 მარტს იგი შუამთის მონასტერში გადაიყვანეს. 1898 წლის 23 აპრილს ამავე მონასტერში ალავერდელმა ეპისკოპოსმა კირიონმა (საძაგლიშვილი) იგი ბერად აღკვეცა და სახელად მალაქია უწოდა. ამავე წლის 4 დეკემბერს საქართველოს ეგზარქოსმა ფლავიანემ (გოროდეცკი) დიაკვნად აკურთხა. 1899 წლის 4 დეკემბერს ალავერდის წმინდა გიორგის სახელობის

საკათედრო ტაძარში გადაიყვანეს. 1900 წლის 4 დეკემბერს ალავერდელმა ეპისკოპოსმა კირიონმა (სადაგლიშვილი) მღვდლად დაასხა ხელი. 1902 წლის 10 სექტემბერს ალავერდელმა ეპისკოპოსმა დიმიტრიმ (აბაშიძე) მღვდელ-მონაზონი მალაქია ალავერდისა და თეთრი გიორგის მონასტრების ხაზინადრად დანიშნა და ამავე წლის 14 სექტემბერს საგვერდულით დააჯილდოვა. ალავერდის მონასტერში მსახურებისას მამა მალაქიას ხელმძღვანელობით მრავალი სასიკეთო საქმე გაკეთდა. გაამშვენა მონასტრის ეზო. გააშენა პატარა ვაშლის ბაღი, მოამრავლა ფუტკარი და მონასტერს თავისი თაფლი და სანთელი გაუწიდა. მან, იქ მოღვაწე მღვდელ-მონაზონ ზენონთან (სუმბაძე) ერთად, ბევრი იღვანა მონასტრის გამშვენება-კეთილდღეობისთვის.

იმ პერიოდში ქვათახევის მონასტერში, ბერთა სიმცირის გამო, ეს დიდებული სავანე უპატრონოდ იყო მიტოვებული. 1906 წლის 23 ოქტომბერს ალავერდელმა ეპისკოპოსმა პეტრემ (კონჭოშვილი) გამოცდილი და მშრომელი მღვდელ-მონაზონი მალაქია ქვათახევის მონასტერში გადაიყვანა და ხაზინადრობა ჩააბარა. მამა მალაქიას ძმების, მღვდლების — ალექსანდრესა და ბესარიონის საოჯახო არქივებში შემორჩენილია რამდენიმე წერილი, რომლებიც ილუმენ მალაქიას მიერაა მონასტრიდან გამოგზავნილი. ერთ-ერთი წერილი სწორედ ამ პერიოდშია დაწერილი. ბარათი 1907 წლის 23 თებერვლით თარიღდება და მამა ალექსანდრეს მიმართავს: „ლოცვა-კურთხევას წარმოგივლენთ და მოგიკითხავთ. როგორ მშვიდობითა ხარ, რასა იქ, როგორ სცხოვრობ. იქნება კიდევ ჩხუბი მოგდით შენ და შენ მღუდელსა? მშვიდობიანათ იცხოვრე, ყველაში მოთმინება იქონიე, მღუდელსაც მოუთმინე და ერსაცა და მაშინ შენთან იქმნება ღმერთი და შემწე შენი. ხომ მშვიდობიანობა არის მანდით ან როგორი ზამთარია? შენი გამოგზავნილი წერილი მივიღე აგერ მესამე და ჩემი ბარათები არ ვიცი, იკარგება თუ რა მოსდის. დანიშვნაზე რომ მწერდი, იმისა რა ჰქმენი, თავი დაანება, თუ იყავ თიანეთში და ნახე? მარიამი როგორ არის, ხომ მშვიდობით არიან? თუ ვინმე ნახო ჩვენებური, დააბარე გიორგისთან, ესტატე ჩქარა გამომიგზავნე-თქო, მალაქია იბარებს-თქო. ეგ უბედური, ისაც იმან აიყოლია და წაიყვანა. აქანამდის დავითნს გავათავებინებდი, შკოლელია და კარგს ალავს მივაცემინებდი. წერილი მომწერე, თუ როგორა ხარ? ივანე მღვდელი მომიკითხე და ივანე ბახტურიძე და ვისაც ვიცნობდე და ვახსოვდე. იყავით მშვიდობით! ახლა თუ ჩემს ამბავსაც იკითხავთ, მეც მშვიდობით ვიმყოფები. თანდათან შევეჩვიე აქაობას, ძალიან კარგად ვარ, არაფერი მიჭირს. ანდრია მომიკითხე თუ ნახო ალავერდში. კამეჩები უყიდე, ბიჭო! მაღლი არის, მე დავპირდი, მაგრამ ველარ მოვასწარი. ფურ-კამეჩები იქნება იაფად შეგხვდნენ. უყიდე! ათი თუმანი დასჭირდება. თითონ შეათვალიერებს. თქვენი მალაქია“.

ქვათახევი მსახურების პერიოდში მამა მალაქიას ერთი უსიამოვნო ამბავი გადახდა. გაძარცვის მიზ-

ნით, 1908 წლის 5 ოქტომბერს ავაზაკები თავს დაესხნენ ქვათახევის მონასტერს. მათ შეურაცხყოფა მიიყენეს მონასტრის ბერებს და სცემეს წინამძღვარი, ილუმენი ნიკიფორე (კანდელაკი), რომელიც იმავე საღამოს გარდაიცვალა. გაზეთ „ამირანში“ უცნობმა ავტორმა „კრუხის“ ფსევდონიმით გამოაქვეყნა წერილი, რომელშიც წინამძღვრისა და მამა მალაქიას დაპირისპირებაზე საუბრობდა და პირდაპირ მას ადებდა ხელს. ამის საპირისპიროდ მამა მალაქიას ვრცელი წერილი გამოქვეყნდა გაზეთ „დროებაში“, სადაც ის დანვრილებით აღწერდა მომხდარ ამბავს და თავის უდანაშაულობას ამტკიცებდა. იგი წერდა: „ბატონო რედაქტორო! ნება მიბოძეთ თქვენი გაზეთის საშუალებით ნათელი მოვფინო იმ ამბებს, რომელსაც მანერს მე გაზეთ „ამირანში“ ბატონი „კრუხი“. ნეტა, რომელმა ბერმა უამბო ის, რასაც იგი გაზეთის ფურცლებზე ათავსებს? მართალია, იმგვარი შემთხვევა იყო, რომ როდესაც განსვენებული წინამძღვარი ლოცვაზე იდგა, ვილაცა ბოროტგამზრახველებმა მოინდომეს მისი საყდრიდან გამოყვანა, მაგრამ ეს იყო მაისში და არა მკვლელობის დღეს, 5 ოქტომბერს. მონასტერზე თავდასხმა და წინამძღვრის სიკვდილი და არა მკვლელობა, მოხდა ღამის თერთმეტ საათზე, როდესაც მთელ მონასტრის კრებულს ეძინა და ორიც გარეშე პირი იყო ჩვენთან სტუმრად — ერთი არმაზელი ბერი, მამა მირიანი (ბექაური) და მეორე — ნათლისმცემლის ბერი, მამა დიმიტრი, რომელნიც დაამტკიცებენ საქმის ნამდვილ ვითარებას.

მე აქ არ შეუდგები დანვრილებით იმის ახსნას, თუ რაა მართალი და რა — არა ბატონ „კრუხის“ წერილში, მხოლოდ შევეხები იმ საგნებს, რომელსაც პირადად მე მანერს, ვითომ მე და განსვენებულ ნიკიფორეს ერთი ახლო ნათესავი ცხენებით ზვარში წავსულიყავით და გზაში ქალაღდი ამომვარდნოდეს და იმას აეღოს. რაც შეეხება იმ ქალაღდს, რომელსაც ბატონი კრუხი იხსენიებს, მართლა აღმოჩნდა ნიკიფორეს ოთახში და რადგან მე რუსული არ ვიცოდი, ამიტომ მიმქონდა მამა ბლალჩინთან, რომ მეჩვენებინა მისთვის — თუ საჭირო რამ საბუთი იყო. ერთი მიბრძანეთ, მე რომ მცოდნოდა, რომ ის ქალაღდი სწორედ ჩემზე „დანოსი“ იყო, განა ჯიბეში შევინახავდი და ან ბლალჩინთან წავიღებდი და მაშინვე არ დავხვევდი? რაც შეეხება იმას, რომ იგი ჯიბიდან ამომვარდა, ესეც მართალია, მხოლოდ ზვარში და არა ცხენით მიმავალს. ეს ქალაღდი მართლაც აღმოჩნდა მამა ნიკიფორეს ოთახში და მასთან ერთად აღმოჩნდა კიდევ 170 მანეთი ფული, რომელიც მაშინვე ოქმში შევიტანე. თუკი მამა ნიკიფორეს ამოდენა ფული ოთახში ჰქონდა და ისიც სამ ნაწილად დაყოფილი და სამად შეკრულ-შეპოჭვილი, მაშ, რაღად დასჭირდა ჩემი შუალამისას გამოღვიძება და ბოროტგამზრახველების ჩემთან წამოყვანა, რომ ეკლესიის კასიდან მიმეცა ფული. მას რომ თავის ფულიდან რამდენიმე მანეთი მიეცა, მე მგონია, ბოროტგამზრახველები გაიფანტებოდნენ და მამა ნიკიფო-

რაც გადარჩებოდა იმ სამ წიხლს, რომელიც განსვენებულს შეურაცხყოფად მიაყენეს, ეკლესიის ფულიც ხელუხლებელი იქნებოდა და მონასტრის კრებულიც არ დაწიოკდებოდა!

შემდეგ ბატონი „კრუხი“ ამბობს, რომ ბერების განცხადებით (ნეტა, რომელი ბერია?), ვითომ ტყვია იყოს მოხვედრილი და აღმოჩენილა კი, რომ „კედელში ტყვია კი არა, დიდი ლურსმანი შეურჭვიათ, შემდეგ ისევ გამოუღიათ და ისევე ტახტის ქვეში შეუგდიათ და ვითომ ეს ლურსმანი ნახესო“, ამაზე მეტი სიყალბე, მგონი აღარც კი გაგონილა! აბა, რომელი ყაჩაღი უნდა იყოს, რომ კედელში ლურსმანი შეურჭვოს, მერე ისევ გამოიღოს და იქვე ტახტის ქვეშ შეაგდოს? აი, ბატონო, ბერებიც იქ არიან, მორჩილებიც იქ გახლავან და მთელი მონასტრის კრებულიც, ამოდენა ხალხში რომელი იტყვის, რომ კედელში ტყვია კი არ არის მოხვედრილი, ლურსმანია შერჭმულიო? დასასრულ, ბატონი „კრუხი“ სწერს, რომ „წინამძღვარი უკრძალავდა ბერებს ცუდ ცხოვრებას, თვითონ ბერებს უთქვამთ რამდენჯერმე, რომ იგი ნებას არ გვაძლევდა, ნახევარ ბოთლზე მეტი დაგველიაო. ნებას არ აძლევდა ხაზინადარს, ტყის ღალა გლეხებისათვის იმდენი ეხდევინებინა, რამდენსაც წინად ახდევინებდაო. ყველა ამისათვის ხაზინადარი მალაქია გადაჰკიდებია და უკანასკნელ ერთი თვის განმავლობაში უმძრახადაც ყოფილანო“. ყოველივე ეს სიმართლეს მოკლებულია. არაფერი ამისთანა არ მომხდარა“.

1910 წლის 16 მარტს მღვდელ-მონაზონი მალაქია ხირსის მონასტერში გადაიყვანეს. 1911 წლის 25 ივლისიდან 25 სექტემბრამდე რუსეთში, წმინდა ადგილების მოსალოცად გაემგზავრა. მოილოცა კიევ-პეჩორის ლავრა და სხვა სინამდევები. ამავე წლის 2 დეკემბერს შუამთის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის შობის სახელობის მონასტერში განამწესეს. 1913 წლის 14 იანვრიდან ისევ რუსეთში გაემგზავრა, რათა საფუძვლიანად შეესწავლა სლავური მსახურება და მაისის ბოლომდე აპირებდა იქ დარჩენას. 1913 წლის 4 თებერვალს ეგზარქოსმა ინოკენტიმ აღმოსავლეთ საქართველოს მონასტრების მთავარბუცესს, არქიმანდრიტ ნაზარის (ლეჟავა) გაუგზავნა მოხსენება, რომელშიც იგი წერდა: „ეპრძანოს მღვდელ-მონაზონ მალაქიას, რომელმაც უკვე საკმაოდ შეისწავლა სლავური მსახურება, სასწრაფოდ დაბრუნდეს საქართველოში. კეთილი ბერები აქაც საჭიროა“. ამავე წლის 27 აპრილით დათარიღებულ წერილში არქიმანდრიტი ნაზარი სწერს მამა მალაქიას, რომ მას უარი ეთქვა მაისამდე დარჩენაზე და შუამთის მონასტერში დაბრუნებისაკენ მოუწოდა, რასაც მამა მალაქია მყისვე დამორჩილდა. 1913 წლის 28 თებერვალს რომანოვების მეფობის 300 წლისთავთან და-

ალავერდის საკათედრო ტაძარი

კავშირებით იგი სამახსოვრო მედლით დაჯილდოვდა.

1913 წლის 1 ნოემბერს ანჟურის თეთრი გიორგის სახელობის მონასტერში განამწესეს. 1915 წლის 2 მაისს ისევ შუამთის მონასტერში გადაიყვანეს და ამავე მონასტრის ხაზინადრობა ჩააბარეს. 1916 წელს სამკერდე ოქროს ჯვარი მიიღო.

კომუნისტური რეჟიმის დამყარების შემდეგ ეკლესიისა და სამღვდელოების მდგომარეობა საგრძნობლად გაუარესდა. დაინგრა და დაიკეტა ასობით ეკლესია-მონასტერი. სამღვდელოებას მოესპო საარსებო წყარო. მონასტრების დახურვის შემდეგ ბერები იძულებული გახდნენ, თავშესაფარი სოფლებში ეძებნათ, სადაც სამრევლო ეკლესიებში გააგრძელეს მოღვაწეობა. გამონაკლისი არც მამა მალაქია გახლდათ, იგი სოფელ ვეჯინში მივიდა და სოფლის ბოლოში, მიუვალ ადგილზე მდგარ ძველ ციხე-სიმაგრესა და ეკლესიას შეაფარა თავი, სადაც განდეგილივით ცხოვრობდა. უშიშრად ქადაგებდა ქრისტეს სარწმუნოებას, ასრულებდა საეკლესიო წესებს და შევიწროებულ მრევლს ანუგეშებდა. 1924 წელს, როგორც საშიში ელემენტი, იგი ადგილობრივი ხელისუფლების მოთხოვნით დააპატიმრეს და 5 წლით საქართველოდან გაასახლეს. აი, რას წერდა გაზეთი „კომუნისტი“ 1925 წელს თავის ერთ-ერთ ნომერში: „სოფელ ვეჯინის სათავეში, ცივ-გომბორის ერთ უღელტეხილის ორთავ მხარეს, დღესაც არის ძველთაძველი ციხე-სიმაგრეები, კოშკები და საყდრები. ეს სიძველენი ზევიდან გადასცქერის თელავ-სიღნაღ-თიანეთის ხეობათა მთელ არე-მარეს. შუაგულ ციხეში პატარა, ოთხკუთხიანი ქვითკირის სიმაგრეა. აქედან იწყება თალიანი გვირაბები: ერთი მარჯვნივ და მეორე — მარცხნივ. გვირაბები დაბლა ხევში ჩადიან. მათი სიგრძე ერთ ვერსს დაედრება. 30 დესეტინის სივრცეზე მიუვალ ხეებიდან, ძველ ციხეს კედელი აქვს შემორტყმული. ეს ციხე ჩვენი ძველი კულტურის მარცვანებელია.“

ამ 6-7 წლის წინ დასახლებულა ამ უდაბნო, მიუკარებელ ადგილას ვინმე ფშაველი მალაქია. დიდი შრომით აქაურობა დაუსუფთავებია, ხევიდან რკინის მილებით 1 ვერსის მანძილზე წყარო ამოუყვანია, მშვენიერი ბოსტნეულობა, ნამყენები

გაუჩენია და სამაგალითოდ უვლიდა ყველაფერს. სოფლები შეჰხაროდნენ მის შრომა-მოღვაწეობას.

შარშან ვილაც უგუნურები შესევიათ ხელისუფლების სახელით ამ ციხე-სიმაგრეს. ფშაველი გარეთ გამოუგდიათ, კარი, ფანჯრები და კრამიტის სახურავები აუყრიათ და სულ მიუნგრევ-მოუნგრევიათ. ამის გარდა, არც ნამყენები დაუზოგავთ. ასეულ წლებიანი კაკლებიც შეშათ დაუჩენიათ. ბოლოს ციხეების ნგრევასაც შესდგომიან, მაგრამ ბევრი ვერაფერი დაუკლიათ.

ადგილობრივი მოწინავე ელემენტები და პარტიის წევრებიც დიდ პატივისცემით ეპყრობოდნენ ისტორიულ ნაშთებს. საჭიროა ჯეროვნად დასჯა თავხედი პირების. ეს საუკეთესო გაკვეთილი იქნება სხვებისათვის და საბჭოთა ხელისუფლების სამართლიანობის დამკვიდრებისათვის“.

1929 წელს მამა მალაქია დაბრუნდა გადასახლებიდან და ისევ ჩვეული ენერგიით შეუდგა საეკლესიო მოღვაწეობას. იგი კვლავ ვეჯინში დასახლდა და დანგრეულის აღდგენას შეუდგა. XX საუკუნის 30-იანი წლების დასაწყისში, ეკლესიაში ერთგული და დამსახურებული მოღვაწეობის გამო, ილუმენის წოდება მიენიჭა. 1932 წლის 25 ივნისს კი ენქერით დაჯილდოვდა. 1933 წლის 15 ივლისს კათოლიკოს-პატრიარქ კალისტრატეს (ცინცაძე) ლოცვა-კურთხევით, ილუმენი მალაქია საინგილოში კახის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დაინიშნა, რაც აზერბაიჯანის მთავრობას შესაბამისი საბუთით ეცნობა კიდევ. ნიკლაურების საოჯახო არქივში შემორჩენილია წერილი, რომელსაც მამა მალაქია 1933 წელს კახიდან აგზავნის და თავის ძმას სთხოვს, მღვდელ ალექსანდრეს გარკვეული საბუთების მასთან გადაგზავნას. უცნობია, თუ რამდენ ხანს დარჩა მოძღვარი კახის ეკლესიაში. საარქივო საბუთებიდან ირკვევა, რომ როდესაც ის დააპატიმრეს, კვლავ სოფელ ვეჯინში აღასრულებდა წესებს. ეს ამბავი კი ასე მოხდა. მამა მალაქიას დაუწყია სოფლის მოსახლეობაში ფულის აგროვება, რათა ვეჯინის დარბეული ეკლესია აღედგინა. ამის საპირისპიროდ კი ადგილობრივი საბჭოს თავმჯდომარემ დაანგრია ვეჯინის

ვეჯინის სამონასტრო კომპლექსი

ტაძარი. ამის გამო, მამა მალაქიას მისთვის უთქვამს, — ეს არის საერთო სახალხო ქონება და ისტორიული ძეგლი და მის ხელყოფას არ გაპატიებენო. შემდგომ მოხდა ისე, რომ თავმჯდომარემ, ნათესავების ხელმოწერით, ჩეკაში წარადგინა ბრალდება ბავშვების ძალით მონათვლის თაობაზე. თავმჯდომარეს, ცხადია, დანგრევა აპატიეს, ხოლო მამა მალაქიას — მშენებლობა, ქველმოქმედება და ბავშვების „ძალად“ მონათვლა — არა. საბრალდებო დასკვნაში წერია: „მამა მალაქიას ბრალად ედება სოფლის კოლმეურნეებში ქვეყნის საწინააღმდეგო აგიტაცია. ასრულებდა რა საეკლესიო წესებს, ჯვრისწერებს, ნათლობებს, გლეხებს ეუბნებოდა, თუ ბავშვებს არ მონათლავთ 8 წლამდე, ისინი დაილუპებიანო და სხვა მრავალი ასეთი ცილისწამება“. ილუმენი მალაქია 1937 წლის 14 დეკემბერს ყოველგვარი წესების დაცვის გარეშე გაასამართლეს და სამეულის განჩინებით დახვრეტა მიუსაჯეს, რაც იმავე დღეებში სისრულეში მოიყვანეს.

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 489, აღწერა 1, საქმე 57648; საქართველოს საპატრიარქოს არქივი, ბოძის ეპარქიის საქმე 1996; საქართველოს შშს არქივი; ფ. 6, საარქივო 37424, ილუმენ მალაქიას პირადი საქმე; გაზეთი „ამირანი“ 1908წ. 182, გვ. 3; გაზეთი „დროება“ 1908წ. 9, გვ. 4; გაზეთი „კომუნისტი“ 1925წ. 185, გვ. 4; მღვდელ ალექსანდრე ნიკლაურის საოჯახო არქივი.

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახოთ ვინაა ისინი. ჩვენი ტელეფონებია: 593 19 36 04, 2 32 48 66, 2 98 95 41

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩურიშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაგაქმნილი მასალის გამო გთხოვთ, დაეალიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (შთან-მინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: ნ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესიის ანგარიში N-GE74LB0122124214261000. ელ. ფოსტა: sunewpress@gmail.com; bokuchavanana1@gmail.com. მის: ერეკლე II-ის მოედანი 1, საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (მოლაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გაგომაშვილი, თამარ ასათიანი, გიორგი მაჩურიშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გავრცელება: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკაბადონებელი: ვალერიან ჯუღელი; ოპერატორი: ზოია კობახიძე.

33. ჭიათურის წმ. ანდრია პირველწოდებულის სახ. მართლმადიდებლური სკოლა;

ჭყონდიდის ეპარქია

34. სოფ. მარტვილის წმ. ამბროსი ხელაიას სახ. ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლა;

ხოვისა და სამტრედიის ეპარქია

35. წმ. მიტროპოლიტ ნაზარი ლეჟავას სახ. სამტრედიის მართლმადიდებლური სკოლა

ხსენებულ სკოლებში სწავლობს 10 ათასამდე მოსწავლე, რომელთა აღზრდა-განათლებას 1000-ზე მეტი პედაგოგი ემსახურება.

მარიამ გაგუა

უცხოეთის ქრონიკა

საგარეოთი ევროპის ყველაზე რელიგიურ ქვეყანად დასახელდა

ევროპის სოციალური კვლევების ინსტიტუტის მონაცემების თანახმად, ევროსაბჭოს 19 ქვეყნიდან საბერძნეთი ევროპის ყველაზე რელიგიურ ქვეყნად დასახელდა. გამოკითხვის მიხედვით, ბერძნების 75% თავს რელიგიურად თვლის, ხოლო 46% აღიარებს, რომ ყოველდღიურად ლოცულობს. შედარებით დაბალი მაჩვენებელია კათოლიკურ და, მით უფრო, პროტესტანტულ სახელმწიფოებში. დაბალია იმ ქვეყნებში, სადაც მოსახლეობა კათოლიკეა, რეგულარულად ლოცულობს 25,4%, პროტესტანტულ ქვეყნებში კი — 17,9%. საბერძნეთში კვირაში, სულ მცირე, ერთხელ მაინც დადის ტაძარში 26%, კათოლიკურ ქვეყნებში — 25,6%, ხოლო პროტესტანტულში — 7,7%. არის გამოკვლევებიც, ირლანდიაში ტაძარში 53,8% დადის, პოლონეთში — 56,7%. ბერძნების მხოლოდ 1,7% უწოდებს თავს „არარელიგიურს“, ხოლო 4,1% აღიარებს, რომ არც ლოცულობს და არც ტაძარში დადის.

ბულგარეთის ეკლესია გეი-აღმშრის წინააღმდეგ

ბულგარეთის მართლმადიდებელი ეკლესიის წმინდა სინოდმა სახელმწიფოსა და საზოგადოებრივ ორგანიზაციებს მოუწოდა, 21 ივნისს სოფიაში დაგეგმილი გეი-აღმშრის გაუქმებინათ. ამასთან, ეკლესიამ დააფიქსირა თავისი პოზიცია. დაგეგმილ მსვლელობას ცოდვისა და უზნეობის გამოვლინება უწოდა. სინოდმა საზოგადოებას მოუწოდა, დაფიქრებულიყო რიგ საკითხებზე — უფლის სიყვარულზე, არაბუნებრივ კავშირებსა და ცოდვის თავსმოხვეულ პროპაგანდაზე.

„სინოდი არავითარ შემთხვევაში არ იწონებს სიბრძნისა და ღირსების ქალაქ სოფიაში მსგავსი ღონისძიების ჩატარებას, რომელიც ღრმა ცდომილების ნაყოფს, პატივმოყვარეობისა და უღვთოობის გამოვლენას წარმოადგენს“, — ნათქვამია სინოდის განცხადებაში.

მომზადა
თამარ ასათიანმა

ისტორიის ფურცელი

ფრიად კეთილისა ყოფაქცევისა, მორჩილი თვისისა წინამძღვრისა არქიმანდრიტი მაკარი (მატათაშვილი)

1824-1892

I ნაწილი

XIX საუკუნეში საქართველოს ეკლესიის წიაღში არაერთი გამოჩენილი და ღვანღმოსილი პიროვნება მოღვაწეობდა, რომელთა ღვაწლი და საქმიანობა დღესაც არ არის ჯეროვნად შესწავლილი და დაფასებული. ამ თაობის ერთ-ერთი თვალსაჩინო წარმომადგენელი გახლდათ ცნობილი საეკლესიო მოღვაწე, მქადაგებელი, მგალობელი და ძველი ბერმონაზვნური ტრადიციების ღირსეული გამგრძელებელი, არქიმანდრიტი მაკარი, ერისკაცობაში — მიხეილ დიონისეს ძე მატათაშვილი.

არქიმანდრიტი მაკარი 1824 წელს (საფლავზე მის დაბადების თარიღად 1818 წელი წერია) კახეთში, მღვდლის ოჯახში დაიბადა. მამა — მღვდელი დიონისე მატათაშვილი 1795 წელს თავადაც მღვდლის

ოჯახში დაიბადა. წერა-კითხვა, წმინდა წერილი, გალობა და საეკლესიო ტიპიკონი გარეჯის წმინდა იოანე ნათლისმცემლის სახელობის მონასტერში მღვდელ-მონაზონ ნექტარიოსთან (სოლოლაშვილი) ისწავლა. 1817 წელს ბოდბელმა მიტროპოლიტმა იოანემ (მაყაშვილი) დიაკვნად აკურთხა. 1825 წელს მეუფე იოანემ მღვდლად დაასხა ხელი და ჭერემის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დაადგინა. მამა დიონისემ რამდენიმე ათეული წელი პატიოსნად და თავდადებით იმსახურა ქრისტეს ეკლესიაში და მშვიდობით განისვენა.

მამაპაპისეული გზა გააგრძელა პატარა მიხეილმაც, რომელმაც თბილისის სასულიერო სემინარია-

ში საშუალო განყოფილება დაამთავრა. 1845 წლის 8 მარტს ალავერდის წმინდა გიორგის სახელობის საკათედრო ტაძრის მედავითნედ დაინიშნა. 1847 წლის 19 ოქტომბერს დიაკვნად აკურთხეს. 1848 წელს მამა მიხეილს გარდაეცვალა მეუღლე. თავისი მოძღვრის ლოცვა-კურთხევით იგი მონასტერში მკვიდრდება. 1849 წლის 5 მაისს იგი შუამთის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის შობის სახელობის მამათა მონასტერში ბერ-დიაკვნის შტატში დაინიშნა. უმოკლეს ხანში მამა მიხეილმა კეთილი ყოფაქცევითა და პატიოსნებით, მონასტრის საძმოს პატივისცემა დაიმსახურა. 1850 წლის 30 იანვარს მან თხოვნით მიმართა მონასტრის წინამძღვარს, არქიმანდრიტ ქრისტეფორეს (ჩოლოყაშვილი): „მსურს რა მიწვევად სარბიელისა მის მონაზონებისასა და მსახურებად წმიდისა ტრაპეზისა უფლისა ჩემისა იესო ქრისტესსა, ვიდრე უკანასკნელის აღმოფხვრამდე, ამისათვის ყოვლად მორჩილად ვთხოვ მაღალ ღირსებასა თქვენსა, კეთილ ინებოთ და წარდგენილ ვიქნე სადაცა ჯერ არს აღკვეცისათვის ჩემისა მონაზონად, რომელსა ზედაცა მაქვს სრული სასოება, რომელ მაღალ ღირსება თქვენი სურვილსა ამას ჩემსა მისცემს კმაყოფილებასა“.

1850 წლის 2 მარტს, თავის მხრივ, არქიმანდრიტმა ქრისტეფორემ საქართველო-იმერეთის სინოდალურ კანტორის წინაშე დიაკვან მიხეილს ასეთი სიტყვებით უშუამდგომლა: „ფრიად კეთილისა ყოფაქცევისა არს, მორჩილი თვისისა წინამძღვრისა, ასევე მონასტრის საძმოში სარგებლობს კარგი, თბილი დამოკიდებულებით“. 1850 წლის 20 აპრილს არქიმანდრიტმა ქრისტეფორემ დიაკვანი მიხეილი ბერად აღკვეცა და სახელად მაკარი უწოდა. ამავე წლის 27 მაისს გორის ეპისკოპოსმა ნიკიფორემ (ჯორჯაძე) მღვდლად დაასხა ხელი. 1850 წლის 2 დეკემბერს მეუფე ნიკიფორეს წარდგინებით მღვდელ-მონაზონი მაკარი თელავის მაზრისა და თუშ-ფშავ-ხევსურე-

თის ოლქის საეკლესიო მამულების მმართველად და ალავერდის მონასტრის გამგებლად დაინიშნა. 1851 წლის 25 ოქტომბერს გულმოდგინე მოღვაწეობისა და ალავერდის ტაძრის საეკლესიო შემოსავლის გაზრდისათვის ფულადი ჯილდო მიიღო. ამავე წლის 5 დეკემბერს დროებით დაევალა შუამთის მონასტრის წინამძღვრობა და მონასტრის დამხმარე შენობების გარემონტების საზედამხედველო კომიტეტის წევრად აირჩიეს. 1852 წლის 20 იანვარს საგვერდულით დაჯილდოვდა. ამავე წლის 12 მარტიდან ალავერდის საკათედრო ტაძრის სიძველეთა აღმდგენელი კომიტეტის წევრია. 1853 წლის 6 ივნისს გორის ეპისკოპოსი და შუამთის მონასტრის წინამძღვარი, ეპისკოპოსი იოანე (ავალიანი) წერილს სწერს მამა მაკარს: „საქართველო-იმერეთის კანტორის ბრძანებით, 2 დეკემბერს 1850 წლისა, შემდგომად სიკვდილისა არქიმანდრიტ ქრისტეფორე ჩოლოყაშვილისა, მინდობილი იყო თქვენდა თანამდებობა განმგებლობისა საეკლესიო ყმათა და ქონებათა და მმართველობა შუამთის მონასტრისა, ხოლო შემდგომად სიკვდილისა წინა მოადგილისა ჩემისა, ყოვლადსამღვდელო ეპისკოპოს ნიკიფორესი, ბრძანებითა მისვე კანტორისა 4 დეკემბერს 1851 წლისა, დროებითი განმგებლობა ამავე მონასტრისა იყო კვალადცა მინდობილ თქვენდა. მიხედვისამებრ მათ უქაზითა და რადგანაც მე თანამდებობათა გამო ქორეპისკოპოსისა მაქვს ცხოვრება ქალაქსა ტფილისსა და არა მონასტერსა, ამისთვის ნებართვითა მისის მაღალყოვლადუსამღვდელოესობის ისიდორე მიტროპოლიტისა, საქართველოს ეგზარქოსისა და კავალერისა, წარმოგიწერ თქვენ, რომელ თქვენ ერთად კაზნაჩეის (ხაზინადარი) მისვე მონასტრისა იერომონახისა სერაპიონისა გაქვდესთ უხუცესობითი მხედველობა შუამთის მონასტრისა და მყოფთა მას შინა ძმათა ზედა და მართევდით მუნ ყოველთა საჭიროთა გარემოებათა შინა, დაკითხვითა ჩემითა შემთხვევათა შინა საქმეთა და წარმომიდგენდეთ ვადის ანგარიშთა და უწყებათა ცნობათა, რომელნიცა საჭირო არიან წარდგენად მთავრობისადმი, გაქვდესთ მხედველობა წესიერსა ქცევასა ზედა ძმათა თანახმად მათგან მოცემულისა შეკრებულობის წერილისა და ყოველთა წარმონერილობათა ჩემთა აღასრულებდეთ ძალისაებრ მათისა თქვენ და ესე ყოველი გამოუცხადეთ ძმათა ხელის მოწერითა“.

1854 წლის 11 ივნისს მღვდელ-მონაზონი მაკარი სამკერდე ოქროს ჯვრით დაჯილდოვდა. 1854 წლის 9 დეკემბერს შუამთის მონასტრის ხაზინადრად დაინიშნა. 1855 წლის 6 მაისიდან აწყურის თეთრი გიორგის ტაძრის შემოსავლისა და ქო-

აოღაის მონასტარი. 19 ს-ის 70-იანი წლები

ნების გამგებლობაც ჩააბარეს. 1857 წლის 12 აპრილს მღვდელმონაზონი მაკარი ბოდბის წმინდა ნინოს სახელობის მონასტრის წინამძღვრად დაინიშნა და არქიმანდრიტის წოდება მიენიჭა. 1858 წლის 24 მაისს დროებით ხირსის წმინდა სტეფანეს სახელობის მონასტერიც მას ჩააბარეს. ამავე წლის 3 ივნისს საინგილოს ეკლესიების მთავარხუცესად დაინიშნა. 1858 წლის 30 ოქტომბერს ინგილოების ქრისტიანობაზე მოქცევისათვის უწმინდესმა სინოდმა მადლობის სიგელი უბოძა, ხოლო ალავერდის ტაძრის შემოსავლის შეკრებისათვის საქართველოს ეგზარქოსმა ევსევიმ (ილინსკი) მწყემსმთავრული მადლობა გამოუცხადა. 1859 წლის 30 აპრილს დამტკიცდა ხირსის მონასტრის წინამძღვრად, ბოდბის მონასტრის წინამძღვრობის შენარჩუნებით. 1860 წელს მამა მაკარი ყირიმის ომის დროს მოჭრილი სამახსოვრო ბრინჯაოს ჯვრით დაჯილდოვდა. 1862 წლის 29 მაისს ბოდბის წმინდა ნინოს მონასტრის ახალი სამრეკლოს აშენებისა და იქ არსებული ძველი შენობების განმაახლებელი კომიტეტის თავჯდომარედ დაინიშნა. ამავე წლის 20 აგვისტოს გადაწყდა სიღნაღში ახალი ტაძრის აშენება, რომლის ხელმძღვანელობაც მამა მაკარს მიანდეს.

დიდი წვლილი მიუძღვის არქიმანდრიტ მაკარის ბოდბის მონასტრის აღდგენა-გამშენების საქმეში. იგი დიდ ყურადღებას უთმობდა მონასტრის სიძველეებსა და მივიწყებული ძველი ქართული გალობის კვლავ აღორძინებას. ამის დასტურია წმ. დიმიტრი ყიფიანის მადლობის წერილი, რომელსაც 1863 წლის 23 მაისს სწერს არქიმანდრიტ მაკარის:

„წმ. ნინა ქართველთ განმანათლებლის საფლავის თაყუანისცემა ამ თხუთმეტ საუკუნეში მარად სანატრელი არის ყოველის ქართველისათვის. თორმეტი წლის წინეთ პირველად მე ველირსე მუხლის მოდრეკასა სანატრელის საფლავის წინაშე, გულიცა ჩემი მოდრეკილ იქმნა მწუხარებისაგან, რომ სიძულე მეტად ეტყობოდათ ტაძარსაცა და სხუა შენობათაცა. ამ მაისის დ-ს (4 მაისი — გ. მ.) მეორედ შემხუდა მუნ ყოფნა და გული ჩემი დატკბა, რა ვიხილე განახლება ყოვლისა ძვირად დასაფასებლითა ღუაწლითა თქუენითა, სული ჩემი დასტკბა, რა ვისმინე გალობა ჩუენი ძუელებური თქუენის ზრუნვითა და მეცადინეობით განახლებული და საამოდ შეთანხმებული.

მსურს სიტყვიერად თუ ნივთიერად გამოთქმა გულითადის მადლობისა ჩემისა თქუენ წინაშე, მაგრამ მადლობა ქუეყნიერი რა საჭიროა თქუენთვის.

სულგრძელობით მიიღეთ, მამაო, ეკლესიისათ-

არქიმანდრიტი მაკარი

ვის მცირედი ესე შესანევარი და ამასთან მორთმეული ხუთი თუმანი მოახმარეთ მართლმადიდებელთათვის დასამადლებელთა საქმეთა თქუენთა.

მომინდვია თავი ჩემი წმიდა ლოცუა-კურთხევისა თქუენისათვის და ვჰგეი“.

ქართული გალობის აღდგენის საქმეში მამა მაკარის გვერდში ედგა დეკანოზი გრიგოლ კარბელაშვილი, რომელიც 1862 წლის 30 დეკემბერს, მისივე მოწვევით, ბოდბის მონასტერში გალობის სასწავლებლად ჩავიდა. ამასთან დაკავშირებით არქიმანდრიტი მაკარი ვინმე დიმიტრი იოსების ძეს წერს: „ვიცი, გაიმება ქართული გალობის აღდგინება და მისთვის ვისწრაფი მოგწერო რამდენიმე სიტყვა აღდგინებისათვის ქართულისა ძუელისა გალობისა, რომელიცა არს

დაცემულ სრულიად... აღმოჩნდა მცოდნე ქართულისა გალობისა აღზრდილი ყოვლადსამღვდელო განსვენებულის სტეფანე რუსთველისა სვიტსა შინა და მასთანა ყოფილი მგალობლად მღვდელი გორის უეზდისა სოფლის ქალისა გრიგოლ კარბელოვი; დიმიტრი! წმიდის წინას სობოროში ამბობენ სამხოროდ გალობასა. ამ მოკლეს დროში დაისწავლეს წირვის გალობა და რამოდენიმე სხვა სათქმელები. თუ მოხვალ და მოისმენ აქ ლოცვასა, ანუ წირვასა, მოგაგონდება ის დროს და სიამოვნება, რომელიცა გინახავს როდესაც შენ სწავლობდი სვიტსა შინა განსვენებულის იოანე მიტროპოლიტის ბოდბელისასა, და აღივსები ყოვლითა სიამოვნებითა და სიხარულითა“.

1863 წლის 13 აპრილს ეკლესიაში ერთგული სამსახურისათვის არქიმანდრიტი მაკარი წმინდა ანას III ხარისხის ორდენით დაჯილდოვდა, 1863 წლის 30 მაისს იგი კავკასიაში ქრისტიანობის აღმდგენელი საზოგადოების წევრად აირჩიეს. 1864 წლის 19 აგვისტოს გარეჯის წმინდა იოანე ნათლისმცემლის სახელობის მონასტრის წინამძღვრად გადაიყვანეს. 1865 წლის 20 აპრილს გათავისუფლდა ბოდბის მონასტრის წინამძღვრობიდან. 1865 წლის 29 ნოემბერს თბილისის სასულიერო სემინარიის მმართველობამ ტაძრის მსახურთათვის ქართული საეკლესიო გალობის საფუძვლიანად შესწავლისათვის მადლობა გადაუხადა. 1868 წლის 29 ოქტომბრიდან საქართველო-იმერეთის სინოდალური კანტორის წევრია. 1869 წლის 9 თებერვლიდან მცხეთის სვეტიცხოვლის საკათედრო ტაძრის განმაახლებელი კომიტეტის წევრია. 1869 წლის 20 აპრილს წმინდა ანას II ხარისხის ორდენი ეწყალობა. 1870 წლის 9 დეკემბერს ნათლისმცემლის მონასტრის შეკეთებისა და იქაურობის გამშენება-გალამაზებისათვის მწყემსმთავრული მადლობა გამოუცხადა.

1871 წელს არქიმანდრიტ მაკარს უჩივლა მღვდლის შვილმა, იოანე ბერძენიშვილმა, რომელიც იმ პერიოდში ნათლისმცემლის მონასტერში საბერო მორჩილებას გადიოდა. იგი წინამძღვარს ბრალად სდებდა მონასტრიდან სხვადასხვა ოქროსა და ვერცხლის ნივთების, ძველი საეკლესიო წიგნებისა და მიტრიდან ძვირფასი თვლების ამოძრობასა და გატანას თბილისში, ვითომდა დროებით დის — ნინო მატათაშვილის სახლში შესანახად. სინოდალურმა კანტორამ ამ საქმის გამოძიება გორის ეპისკოპოს ალექსანდრეს (ოქროპირიძე), დავით გარეჯის ღვთისწინამძღვარს, არქიმანდრიტ სოფრონს (აბელიშვილი) და სიონის საკათედრო ტაძრის დეკანოზ იოანე ბასხარაშვილს მიანდო. მონასტრის სამკაულისა და ნივთების გადამოწმების შედეგად დადგინდა, რომ გარდა ანტონ კათალიკოსის ღვთისმეტყველების წიგნისა, რომელიც ვილაცას წაეღო და ღვთისმშობლის ხატისა, რომელიც მამა მაკარის თქმით, თავად მორჩილმა იოანემ მიიტვისა, ყველა ნივთი უკლებლივ ადგილზე იმყოფებოდა. გამოძიების დროს მორჩილმა იოანემ არ აღიარა თავისი დანაშაული და ყველაფერი კომისიის წევრებს დააბრალა, ვითომდა, მათ რიგიანად არ შეამოწმეს მონასტრის ნივთების სია. ამის შემდეგ სასამართლოზე მეუფე ალექსანდრემ განაცხადა, რომ ის და არქიმანდრიტი სოფრონი ჰკითხულობდნენ სიას, ხოლო დეკანოზი იოანე კი ნივთებს სინჯავდა. მე მაინცდამაინც ბეჯითად არ დამითვალეიერებია ყველა ნივთი — ბრძანა მეუფემ, — რადგან დრო არა მექონდაო და თანაც კანტორის ბრძანებაში არც ეწერა, რომ ყველა მიტრებზე დაგვეთვალა თვლებიო. საბოლოოდ, თბილისის ოლქის სასამართლომ მორჩილი იოანე დამნაშავედ სცნო და ცილისწამების გამო ოთხი თვით ციხეში ჩასმა მიუსაჯა.

1872 წლის 16 აპრილს არქიმანდრიტი მაკარი სამიშვნაშვილო გვირგვინითა და ძვირფასი თვლებით შემკული წმინდა ანას II ხარისხის ორდენით დაჯილდოვდა.

1878 წელს არქიმანდრიტ მაკარის მოწვევით ქ. თბილისში ჩამოვიდნენ გურული მგალობლები, რომელთაც უნდა შეედგინათ ქართული ნოტები საეკლესიო გალობისა. ამასთან დაკავშირებით, არქიმანდრიტი მაკარი გაზეთ „დროების“ ფურცლებზე წერდა:

„გურიიდან მოწვეულმა ქართული საეკლესიო

მარცხნიდან - მელქისედეკ ნაკაშიძე და ვარლამ სპიომონიშვილი, ზის - მღვდელი ნესტორ კონტრიძე

გალობის მასწავლებელმა, თავადმა მელქისედეკ ნაკაშიძემ და მისთა თანაშემწემ ნ. კონტრიძემ და ი. ხაფთასმა იწყეს სწავლება გალობისა ამა თვის 24-დან; ამისთვის ვაცხადებთ იარონ მსურველთ გალობის გაკვეთილებზედ აწჩისხატის სობოროსთან სინოდის კანტორის სახლებში, საღამოს ხუთი საათიდან რვაამდე.

მასწავლებელნი მოვალენი არიან, ასწავლონ სასულიერო წოდების პირთ უფასოდ, რომლისათვის ილებენ დანიშნულს ჯამაგირს, ხოლო გარეშე პირნი (საერონი) შეურიგდებიან ფასით, ვიდრე სხვა განკარგულებამდე“.

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 489, აღწერა 1, საქმე 13495; საქმე 62080; ფ. 488, აღწერა 1, საქმე 21737; ჟურნალი „ბოდბის სამრეკლო“ 2004წ. 1, გვ. 28-30; გაზეთი „დროება“ 1878წ. 93, გვ. 3-4; 220, გვ. 1.

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახებინათ ვიხსნათ ისინი. ჩვენი ტელეფონებია: 593 19 36 04, 2 32 48 66, 2 98 95 41

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩურიშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაგეგმილი მასალის გამო გთხოვთ, დაეალიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (შთან-მინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: ნმ. ანდ-რია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესიის ანგარიში №GE74LB0122124214261000. ელ. ფოსტა: sunewpress@gmail.com; bokuchavanana1@gmail.com. მის: ერეკლე II-ის მოედანი 1, საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (მოლაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გაგოშაშვილი, თამარ ასათიანი, გიორგი მაჩურიშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გავრცელება: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკაბადონებელი: ვალერიან ჯუღელი; ოპერატორი: ზოია კობახიძე.

როში წინამძღვრობის დროს ებარა მრავალნი ღარიბ-ღატაკნი, ახლად მისგანვე მონათლულნი, რომელთაც უსასყიდლოდ ასწავლიდა წერა-კითხვასა, მედავითნეობასა და სხვ. მაგ: მის ხელმძღვანელობით მიიღო განათლება ან განსვენებულმა მღვდელმა ალექსანდრე ივანიცკიმ, რომლის ბიოგრაფია უკვე იყო „ივერიაში“ აღბეჭდილი და „ივერიიდგან“ მრავალ სხვა რუსულ გაზეთებში გადათარგმნილი და გადაღებული. ამ წარსულს ხანგრძლივი დროის განმავლობაში ვიდრე დღევანდლამდე მაკარს ყოველ წლივ თავის სახლში ჰყოლია რამდენიმე ღარიბ-ღატაკნი, რომელთათვის თითქმის თავის ხარჯზე, უსასყიდლოდ

არქიმანდრიტი მაკარი

უსწავლებია წიგნი და საეკლესიო სამსახურისათვის მოუმზადებია. მის მიერ აღზრდილთაგან მრავალნი ჰლირსებთან მღვდლობას, მთავრობას (იგულისხმება — მთავარდიაკვნობა — გ. მ.), დიაკვნობას, ან შესულან სხვაგვარ სამსახურში. გარდა ამგვარ პედაგოგიურ მოღვაწეობისა, მამა მაკარს შესამჩნევი ღვაწლი მიუძღვის გამაჰმადიანებულ ინგილოების მოქცევაში მართლმადიდებელ ეკლესიისადმი. არქიმანდრიტი მაკარი, წმ. ნინოს მონასტრის წინამძღვრობის დროს, ითვლებოდა აგრეთვე საინგილოს ბლაღოჩინადაც. ამ დროს მან ქადაგებითა და მამა-შვილურის რჩევა-მოქმედებით მოიმონა მრავალნი ინგილონი და განათლა იგინი ნათლითა ჭეშმარიტითა. ეს შემთხვევა მთავრობის უყურადღებოდ არ დარჩა. უწმინდესმა სინოდმა გამოუცხადა მაკარის მადლობა ინგილოების მოქცევისათვის.

საზოგადოდ მაკარი ერთგული და მუყაითი შრომისათვის ყანასა ზედა ქრისტესა ამაღლებულ იქმნა იმ ხარისხამდე, რა ხარისხსაც ეხლა ღირსეულად ატარებს.

ყველგან მიღებულია ამგვარ მოღვაწეთა პატივისცემა და ჩვენშიაც მით უფრო საჭიროა დაფასება ამგვარ კაცების მოღვაწეობისა, რომ ჩვენ სამშობლოში ამისთანანი ცოტანი არიან. პატივისცემა ერთისა წაახალისებს სხვა მომქმედთა საზოგადო, საქვეყნო სარბიელზედ.

დასასრულ, არ შეგვიძლიან არ აღვნიშნოთ კიდევ ერთი შესამჩნევი ნიჭი მაკარისა, ნიჭი ქადაგებისა და მჭერმეტყველებისა. თვისი ნიჭი მან დაგვიმტკიცა თავის ორიოდ-სამიოდ სიტყვითა, რომელიც წარმოსთქვა წმ. ნინოს დღეობას ტფილისის სიონის სობოროში. იმისი მშვენიერი სიტყვები დღესაც გულზედ აჭვდევია ყველა გონიერ

და სამშობლო ქვეყნის მოყვარე ქართველს.

იციცხლე, მამავო მაკარი, მრავალჟამიერ და შენ მიერ დაკვალული გზა იყოს შარა გზად სხვა მოასპარეზეთათვის!“

1889 წელს არქიმანდრიტი მაკარის მეცადინეობითა და ღვაწლით კიდევ ერთი კარგ საქმეს ჩაეყარა საფუძველი. მისი ინიციატივით დაიწყო ხაშმის ყოვლადწმინდა სამების სახელობის უძველესი ტაძრის რესტავრაცია, ხოლო ეკლესიასთან გაიხსნა სამრევლო-საეკლესიო სკოლა, სადაც უამრავმა მოზარდმა მიიღო სწავლა-განათლება. მან გაზეთ „ივერიის“ ფურცლების საშუალებით თხოვნით მიმართვა ქართველ საზოგადოებას, გამოეჩინა ყურადღება და გულისხმიერება და არ

დაეშურა ხარჯები ხაშმის საკათედრო ტაძრის აღსადგენად. აი, რას წერდა იგი: „დავით აღმაშენებლისა და თამარ მეფის ბრწყინვალე დროის შემდეგ მრავალი შენობა შემუსრვილ და დანგრეულ იქმნა უღმობელის მტრის ხელით და ისეა დაძველებული და შერყეული, რომ თუ არ მივეშველეთ და არ განვაახლეთ, სრულებით აღმოფხვრილ იქნება საძირკვლამდე. ერთი ამისთანა შენობათაგანი არის სამების ტაძარი სოფ. ხაშმის ახლო. ეს განთქმული საეპისკოპოსო ტაძარი, ჩვენდა სათაკილოდ, პირუტყვთა და მეძროხეთ სადგომად იყო გარდაქმნილი. ეგზარქოსმა პალადიმ მე მომანდო მისი განახლება და განშენება. ამ საყურადღებო მონდობილობის აღსრულებას კიდევ შევუდექი, მაგრამ ამისთანა დიდებულის ტაძრის შესაფერად განახლებას ვერ შესძლებს მარტო სასულიერო უწყება, თუ მთელმა კეთილმორწმუნე ერმა არ აღმოუჩინა თავისი თანაგრძნობა და დახმარება. ჩვენი საზოგადოება ნათლად ხედავს და ჰგრძნობს მნიშვნელობას დანგრეულ და გაუქმებულ ტაძრების განახლებისას და აღდგენისას, და მოიმედენი ვართ, რომ ამჟამად თავის ყურადღებას არ მოაკლებს დიდებულის სამების ტაძრის განახლებასაც“.

არქიმანდრიტი მაკარი 1892 წლის 7 ივნისს გარდაიცვალა. ამასთან დაკავშირებით გაზეთი „ივერია“ წერდა: „გუშინწინ გარდაიცვალა არქიმანდრიტი მაკარი, წინამძღვარი წმ. იოანე ნათლისმცემლის მონასტრისა. განსვენებული ღრმად მოხუცებული იყო. განსვენებულს ბევრს კეთილს საქმეში მიუღია მონაწილეობა. სხვათა შორის განაახლა რამდენიმე ტაძარი, საქართველოს ძველი დროის ნაშთი და ზრუნავდა საეკლესიო გალობის ქართლ-კახურის კილოს აღდგენისა და ნოტებზე გადაღები-

უცხოეთის ქრონიკა

კონფერენცია იერუსალიმში

იერუსალიმის უნივერსიტეტში გაიმართა საერთაშორისო კონფერენცია, რომელიც შუა საუკუნეების აღმოსავლეთის ქრისტიანობის საღვთისმსახურო და ლოცვით პრაქტიკას მიეძღვნა.

კონფერენციაში მონაწილეობდნენ ღვთისმეტყველები, რელიგიისა და ისტორიის მკვლევარები სხვადასხვა ქვეყნის უნივერსიტეტიდან, საღვთისმეტყველო ცენტრებიდან და დანესებულებებიდან.

მოხსენებების დიდი ნაწილი მიეძღვნა შუა საუკუნეების ქრისტიანობისა და იუდაიზმის ლიტურგიკული პოეზიის, ტიპიკონებისა და წეს-განგებების ანალიზს, ასევე მათზე ანტიკური პერიოდისა და ადრექრისტიანული მსოფლმხედველობის გავლენას. მოხსენებათა შორის გამოირჩეოდა ისეთი თემები, როგორებიცაა — საღვთისმსახურო დღესასწაულები იერუსალიმში, მაცხოვრის შობისადმი მიძღვნილი ჰიმნები და ა.შ. რამდენიმე მონაწილემ წაიკითხა მოხსენება ბიზანტიურ ღვთისმსახურებასთან დაკავშირებითაც, ნაწილი მოხსენებებისა მიეძღვნა სირიული ლიტურგიკის ანალიზს, წმინდა იოანე დამასკელის ლიტურგიკული მემკვიდრეობის კვლევას.

კოსოვოს მართლმადიდებლური

ტაძრები კვლავ საფრთხეშია

კოსოვოში, პრიშტინაში მდებარე მაცხოვრის სახელობის ტაძარი კვლავ შეურაცხვეს. ამჯერად კოსოვოელმა ალბანელმა მომღერალმა ერა ისტრეფიმ იქ გადაიღო კლიპი, რომელშიც იგი ნახევრად შიშველი ცეკვავს სხვა ადამიანებთან ერთად ჯერ კიდევ დაუსრულებელი ტაძრის შენობაში. „სამწუხაროდ,

ეს ფაქტი კიდევ ერთხელ მეტყველებს, თუ რა მძიმე მდგომარეობაშია დღეს მართლმადიდებელი ეკლესია კოსოვოში, განსაკუთრებით მას შემდეგ, რაც ადგილობრივი საინფორმაციო საშუალებებით ალბანელი პოლიტიკოსები საზოგადოებას აქტიურად მოუწოდებენ, დაინგრეს ან მუზეუმად გადაკეთდეს ეს ტაძარი,“ — ნათქვამია განცხადებაში, რომელიც 24 ივნისის რეშკო-პრიზრენსკის ეპარქიამ გამოაქვეყნა.

მაცხოვრის სახელობის ტაძრის მშენებლობა 1990 წელს ან გარდაცვლილ პატრიარქ პავლეს თაოსნობით დაიწყო. 1999 წელს მშენებლობა შეწყდა, საომარი მოქმედებების გამო. ტაძარი რამდენჯერმე დაარბიეს, მისი აფეთქებაც კი სცადეს. „იგი, ფაქტობრივად, დღემდე საზოგადოებრივი ტრავმის ფუნქციას ატარებს“, — ამბობენ სერბი ღვთისმსახურები. მათი თქმით, „ეს წარმოადგენს ტრაგიკულ მდგომარეობას ადამიანისა და რელიგიის თავისუფლებისა კოსოვოსა და მეტოქიაში“. პროტესტის ნიშნად, ეპარქიამ უკვე მრავალგზის მიმართა საერთაშორისო ორგანიზაციებს და კოსოვოს ადგილობრივ ხელისუფლებას, რათა დაეცვათ ტაძარი. ისინი ასევე ითხოვენ, რაც შეიძლება მალე დასრულდეს ტაძრის მშენებლობა, რითაც დადასტურდება, რომ სერბებისა და მართლმადიდებლებისათვის ჯერ კიდევ არის ადგილი კოსოვოსა და მეტოქიაში.

სამწუხაროდ, ცოტა ხნის წინ კოსოვოს პრემიერმა ხ. ტაჩიმ მშენებარე ტაძარს „საშინელი ქმნილება“ უწოდა, ხოლო ერთ-ერთმა ალბანელმა პოლიტიკოსმა საზოგადოებას მისი დანგრევისაკენ მოუწოდა.

მოამზადა თამარ ასათიანმა

ისტორიის ფურცელი

„ვიგრძნე რა ესრეთი დაკარგვა ძვირფასის
ქართულის გალობისა...“

არქიმანდრიტი მაკარი (მატათაშვილი)

1824-1892

II ნაწილი

1878 წელს არქიმანდრიტი მაკარი გაზეთ „დროების“ ფურცლებზე აქვეყნებს საკმაოდ საინტერესო და ვრცელ მოწოდებას, სადაც მოკლედ მიმოიხილავს ძველი ქართული გალობის ისტორიას და მის წარსულს, მის მნიშვნელობას და საჭიროებას ეკლესიისთვის და მოუწოდებს ქართველ სამღვდელოებასა და ინტელიგენციას შეაგროვონ შემონიშნული ქართული გალობის აღსადგენად.

მოწოდებაში იგი წერდა: „ყოველთა ვუწყით, რომელ კარგი განწყობილი ეკლესიური გალობა, დროსა ღვთის მსახურებისა, აღძრავს გულთა შინა ჩვენთა უმაღლესსა გრძნობასა და ღმობიერ-

ბასა, და ალიტაცებს გონებასა ჩვენსა უზენაესისადმი, სადაცა მას დაუცხრომელითა ხმითა უგალობენ გუნდნი ზეცისა ძალთანი და სადაც არს საუკუნო სამკვიდრებელი ჩვენი.

რასაკვირველია, სულთა განმამტკიცებელი ესე გალობა დანესდა ძველადვე ეკლესიასაცა შინა ჩვენსა. გარნა იმა დროთა განმავლობათ შინა, სხვათა და სხვათა გარემოებათა გამო, დაცემულ იქმნა, და თითქმის დაკარგული შემდგომ სიკვდილისა ჩვენთა მგალობელთა: დიდისა გერონტისი, პატარა გერონტისა, არხიმანდრიტთა: სოფრონ (ერისთავისა), თეოდოსე (ხელაშვილისა), თავად

ნიკოლოზ ციციშვილისა, გიორგი თაზიშვილისა, პეტრე კარბელოვისა, დიდისა საბასი და საბა ჟღენტისა, მღვდელთ: სიმონ და ზოტიკე ინაშვილთა, (ესე ოთხნი პირნი იყვნენ ხორასა შინა ბოდბის მიტროპოლიტის იოანესსა), და სხვათა. მცირედი ნაბერწკალი გალობის ცოდნის დაშთა შვილსა ერთისა ზემო აღნიშნულთა მგალობელთაგანისა, სახელდობრ: პეტრე კარბელოვისა — მღვდელს გრიგოლ კარბელოვს.

გორის ნათლისმცემლის მონასტერი

ვიგრძნე რა ესრეთი დაკარგვა ძვირფასის ქართულის გალობისა, დროსა წინამძღვრობისა ჩემისა ხირსის მონასტერისა და ბოდბის წმინდის წინოს სობოროსა 1862 წელსა, მოვიწვიე სიღნაღის უეზდის ბლალაჩინები: დეკანოზი იოელ ნაცვალოვი, მღვდელი იოელ ხატიევი და გრიგოლ ღამბაროვი და მათთან მოვილაპარაკე ამ საგანზედ, რომელთაც გამოაცხადეს მხურვალე გულსმოდგინეობა აღსადგენელად, რაოდენათაც შესაძლებელ იქნებოდა ქართულის გალობისა.

ესრეთ, ბოდბის წმინდის წინოს სობოროში დაიწყო სწავლება გალობისა მღვდელმა გრიგოლ კარბელოვმა, რომელთანაც ყველა საბლალაჩინოდან მოვიდნენ რიგრიგობით პრიჩეტნიკები (მედავითნეები) და სწავლობდნენ გალობასა ორის წლის განმავლობაში. შემდეგ მღვდელი კარბელოვი გარდაყვანილ იქნა ტფილისში სემინარიაში გალობის მასწავლებლად, სადაცა მან დაჰყო ორს წლამდე. აქაცა ზოგიერთმა ისწავლეს გალობა, გარნა როგორც ვხედავთ ეხლა, გალობა ესე

დროიდგან დრომდე კვალად იკარგება და ყოველი ხარჯი და შრომა ამაოდ რჩება. ხოლო მიზეზი ამისა არის ის, რომ ჩვენს გალობას არა აქვს ნოტები. სწავლობენ გაგონებით და დროთა განმავლობაში, კვალად ივიწყებენ, ანუ შემდგომ სიკვდილისა მცოდნეთა პირთა იკარგება იგი.

ესრეთმა გარემოებამ ჩვენ მოგვცა აზრი საფუძვლიანად აღგვედგინა ეკლესიური გალობა, რაიცა აღსრულდება მაშინ, ოდეს შევადგენთ ნოტებზედ გალობას. ესრეთი ჰაზრი დიდის თანხმობით მიიღო მისმა ყოვლადუსამღვდელოესმა გორის ეპისკოპოსმა ალექსანდრემ და მის სისრულეში მოსაყვანად თავის მხრით შესწირა 50 თუმანი ტფილისის სემინარიის გამგეობას.

ამისთვის მივმართავთ ყოველთა ქართველთა, ეკლესიის სამღვდელოთა და საერო პირთა და ვსთხოვთ უმდაბლესად, რათა მოგვცენ ამ საგნის სისრულეში მოყვანისათვის. თვისნი შეწირულობანი წარმოგზავნონ ტფილისში ჩემს სახელზედ, ანუ „დროებისა“, გინა „ივერიის“ რედაქციებისა“.

1879 წლის 20 ნოემბერს არქიმანდრიტი მაკარი გათავისუფლდა ძველი ქართული გალობის შემსწავლელი კომიტეტის წევრობისაგან. წამოსვლისას მას მცირედი დაპირსპირება მოუვიდა ამავე კომიტეტის წევრ, მასწავლებელ მიხეილ მაჭავარიანთან, რომელთანაც პოლემიკა გამართა გაზეთ „დროების“ ფურცლებზე.

1882 წლის 27 მარტს მას წმინდა ვლადიმერის III ხარისხის ორდენი უბოძეს. ამავე წლის 23 ივლისს წითელი ჯვრის საზოგადოების მედალი ებოძა. 1887 წლის 5 აპრილს იმპერატორის კაბინეტიდან გაცემული სამკერდე გამშვენებული ჯვარი ეწყალობა.

1887 წელს გაზეთი „ივერია“ თავის ფურცლებზე წერდა: „პატივცემულ არხიმანდრიტს მაკარის ორმოცი წელიწადი სამღვდელო წოდებაში უსრულდება 19 ღვინობისთვის. მამა მაკარი (მიხეილ მატათაშვილი) ტფილისის სასულიერო სემინარიაში კურსის შესრულებისთანავე ეკურთხა ალავერდის სობოროს მთავრად 1847წ. 19 ღვინობისთვის, მაგრამ მალე დაქვრივდა და ამის გამო აღიკვეცა მონაზონად 20 აპრილს 1850წ. აქედან იწყება მისი არაუმნიშვნელოვანო სამსახური ქვეყნისათვის. მაგ: სინოდის კანტორის მინდობილობით იგი მხურვალე მონაწილეობას იღებს შუამთის, ალავერდის, წმინდა წინოსა და მცხეთის ტაძრების შეკეთებასა და განახლებაში; იმის შემწეობითა და მეცადინეობით შუამთის, ალავერდისა და სხვა მონასტრებს, საცა-კი იგი იყო დანიშნული წინამძღვრად, შემოსავალი მოემატათ, გაუორკვეცდათ და ამისა გამო ძმათა მდგომარეობა გაუმჯობესდა და ამ ძმათა მიეცათ შეძლება უსასყიდლოდ სწავლება ყველასი, ვინც-კი ისურვებდა მათთან მისვლას და სწავლას. ამ მხრივ უფრო მეტი ღვაწლი მიუძღვის თვით მამა მაკარს, რომელსაც წმ. წინოს სობო-

თბილისის ღვთისმშობლის მონასტერი

სათვის. განსვენებული 32 წელიწადი წევრად იყო ტფილისის ქართლ-კახეთ-იმერეთის სასინოდო კანტორისა. მიცვალებულის გვამს დაასაფლავებენ ტფილისის დარბაზის მონასტერში“ (ახლანდელი ფერისცვალების დედათა მონასტერი — გ. მ.). იგივე გაზეთი შემდეგ ნომერში წერდა: „ნათესავნი არქიმანდრიტის მაკარისა სთხოვენ მის ნათესავთა და ნაცნობთ, რათა მობრძანდნენ გარდაცვალებულის სასინოდო კანტორის წევრის არქიმანდრიტის მაკარის პანაშვიდზედ, რომელიც დღეს, 9 თიბათვეს, გარდახდომი იქნება ფერისცვალების (დარბაზის) მონასტერში. განსვენებულის გვამს გაასვენებენ დილის 9 საათზედ გარდაცვალებულის სადგურიდან, სიონის ქუჩა, სახლი №5“.

ცნობილი მსახიობი, რეჟისორი, დრამატურგი, სახალხო არტისტი და კრიტიკოსი ვალერიან ლევანის ძე გუნია 1893 წელს თავის გამოცემულ ჟურნალ „საქართველოს კალენდარი“ მამა მაკარის შესახებ

წერდა: „არქიმანდრიტი მაკარი დიდი მოღვაწე იყო ქართულ მწიგნობრობისა, კარგი მკითხველი და მოქადაგე და ღარიბთა შემწევი. მაკარიმ თავის ხარჯით და სხვების დახმარებით განაახლა ძველი სამების ტაძარი. გარდაიცვალა 1892 წელს ქ. თბილისში“.

არქიმანდრიტი მაკარი გახლდათ საუკეთესო მქადაგებელი. მისი ქადაგებების დიდი ნაწილი XIX საუკუნეში გამოშვებულ ქართულ ჟურნალ-გაზეთებში დაიბეჭდა. მისი ქალიშვილის ქმარი გახლდათ ცნობილი დეკანოზი ზაქარია სიმონის ძე ლუკაშვილი.

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 488, აღწერა 1, საქმე 21737; გაზეთი „დროება“ 1878წ. 199, გვ. 3; გაზეთი „ივერია“ 1887წ. 221, გვ. 2-3; იგივე გაზეთი 1889წ. 199, გვ. 2; იგივე გაზეთი 1892წ. 118, გვ. 1; ჟურნალი „საქართველოს კალენდარი“ 1893წ., გვ. 438.

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივად ჩაატაროთ მათი დაცვის და დანერგვის სამუშაოები. ჩვენი ტელეფონებია: 593 19 36 04, 2 32 48 66, 2 98 95 41

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუარიშვილი

გთხოვთ, გაზეთს გაუზიარებდეთ მასში დაგეგმილი მასალების გამოცემა, დაეხმარებოდეთ გადართვით შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (მთან-მინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: ნ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესიის ანგარიში №GE74LB0122124214261000. ელ. ფოსტა: sunewpress@gmail.com; bokuchavanana1@gmail.com. მის: ერეკლე II-ის მოედანი 1, საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (მოლაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გაგოშვილი, თამარ ასათიანი, გიორგი მაჩუარიშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გერცელეზა: ცარი ვარდიშვილი, მამუკა კეჭანტორაძე; დამკაბადონებელი: ვალერიან ჯუღელი; ოპერატორი: ზოია კობახიძე.

ისტორიის ფურცელი

გაბადაძეების სასულიერო გვარი

ჩვენი გაზეთის საშუალებით რამდენჯერმე გვექონდა საუბარი იმ სასულიერო პირთა შესახებ, რომელთა წინაპრები საუკუნეების განმავლობაში ერთგულად და თავდადებით ემსახურებოდა დედამეუღლესიას. ამჯერად, კიდევ ერთი ასეთი ოჯახი გვინდა გაგაცნოთ, რომელთა გვარიდან ათეულობით ღირსეული სასულიერო პირი აღიზარდა ეკლესიის წიაღში. გაბადაძეების ეს გვარი იმერეთიდან, ტყიბულის მუნიციპალიტეტის სოფელ გურნიდან მომდინარეობს. მათ თავიათი მსახურებითა და მოღვაწეობით მნიშვნელოვანი ადგილი დაიჭირეს ქართულ საეკლესიო ისტორიაში.

მღვდელი სვიმონ თადეოზის ძე გაბადაძე 1792 წელს საეკლესიო ყმის ოჯახში დაიბადა. ეკუთვნოდა საერო წოდებას. საღმრთო წერილი, გალობა და საეკლესიო ტიბიკონი ქართულ ენაზე წყნორობის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიის მღვდელ ბართლომე გოჩალაშვილთან ისწავლა. 1814 წელს გენათელმა მიტროპოლიტმა ექვთიმემ (შარვაშიძე) მღვდლად დაასხა ხელი და გურნის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიაში დაადგინა. მღვდელი სვიმონი 1855 წელს გარდაიცვალა. მამა სვიმონის ჰყავდა ექვსი ვაჟი: მღვდელი იოანე, გიორგი (1820), გრიგოლი (1822), მღვდელი ანდრია (1824), სვიმონი (1830) და მღვდელი პეტრე (1832).

მღვდელი იოანე სიმონის ძე გაბადაძე 1812 წელს დაიბადა. დაამთავრა ქუთაისის სასულიერო სასწავლებლის სრული კურსი და როგორც წარჩინებული მოწაფე იმერეთის მთავარეპისკოპოსმა სოფრონმა თავის კანცელარიაში მოსამსახურედ განამწესა. 1835 წლის 15 სექტემბერს მთავარეპისკოპოსმა სოფრონმა (წულუკიძე) კერძო დიაკვნად დაადგინა. 1838 წლის 1 ნოემბერს ქუთაისის საკათედრო ტაძრის მეორე პოწომარად დაინიშნა. 1840 წელს მთავარეპისკოპოსმა სოფრონმა დიაკვნად აკურთხა, ამავე წელს მღვდლად დაასხა ხელი და ზარათის წმინდა კვირიკესა და ივლიტას სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დაადგინა. 1851 წელს კურსების წმინდა გიორგის სახელობის ტაძარში გადაიყვანეს, სადაც 1875 წლამდე ჩანს. მამა იოანე წლების მანძილზე გახლდათ ოკრიბის ოლქის მთავარხუცესი. შთამომავლების გადმოცემით, ქუთაისის სახელმწიფო მუზეუმში უნდა ინახებოდეს მისი ქადაგებები. მას ჰყავდა ექვსი ქალიშვილი და ერთი ვაჟი, მღვდელი პავლე. ქალიშვილები გათხოვილნი იყვნენ სასულიერო პირებზე: მღვდელ დავით იოანეს ძე ბერეკაშვილზე, დეკანოზ ოქროპირ ვასილის ძე კაჭახიძეზე (მიტროპოლიტ დავითის მამა), მღვდელ გრიგოლ გიორგის ძე დევიძეზე, მღვდელ გიორგი იოანეს ძე ლოსაბერიძეზე, სარალიძეზე და მღვდელ დიმიტრი იოანეს ძე პატარიძეზე (მათი ვაჟი გახლდათ, საქართველოს საბჭოთა რესპუბლიკის მინისტრთა საბჭოს თავჯდომარე ზურაბ პატარიძე, რომელიც ავტოკატასტროფაში დაიღუპა).

მღვდელი ანდრია სიმონის ძე გაბადაძე 1824 წელს დაიბადა. დაამთავრა ქუთაისის სასულიერო სასწავლებელი. 1851 წელს იმერეთის მიტროპოლიტმა დავითმა (წერეთელი) მღვდლად დაასხა ხელი და კითხვის მთავარნგებლობითა სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დაადგინა. 1855 წელს გურნის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიაში გადაიყვანეს. XIX ს-ის 70-იან წლებში საგვერდულით დაჯილდოვდა. 1894 წლის 25 ივნისს სკუფია უბოძეს. 1899 წლის 12 ივნისს ეკლესიაში 50-წლიანი ერთგული სამსახურისათვის წმინდა ვლადიმერის სახელობის IV ხარისხის ორდენით დაჯილდოვდა. მღვდელი ანდრია 1902 წელს პენსიაზე გავიდა. გარდაიცვალა 1903 წლის 26 ივნისს.

მღვდელი პეტრე სვიმონის ძე გაბადაძე 1832 წელს დაიბადა. დაამთავრა ქუთაისის სასულიერო სასწავლებელი. 1866 წელს იმერეთის ეპისკოპოსმა გაბრიელმა მღვდლად დაასხა ხელი და საწირის წმინდა იოანე ნათლისმცემლის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად განამწესა. იგი სრულიად ახალგაზრდა, 1869 წლის 4 ნოემბერს გარდაიცვალა.

მღვდელი პავლე იოანეს ძე გაბადაძე 1872 წლის 1 დეკემბრიდან იყო კურსების წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიის წინამძღვარი. გარდაიცვალა 1886 წლის 15 სექტემბერს. ჰყავდა მეუღლე ცაცო (ცეცილია) გიორგის ასული ლოლუა და ოთხი ვაჟი, ოთხივე სასულიერო პირი. ასევე ჰყავდა ორი ასული: ნატალია, რომელიც გათხოვილი იყო კურსების ეკლესიის დეკანოზ გიორგი ცირილაძეზე და სოფიო

დეკანოზი ვარლამი

— გათხოვილი ცნობილ ლოტბარ კორნელი ლუკას ძე მალრადეზე.

მღვდელი კონსტანტინე პავლეს ძე გაბადაძე 1867 წლის 21 მაისს დაიბადა. დაამთავრა ქუთაისის სასულიერო სასწავლებლის სამი კლასი. ქართულ ენაზე წმინდა წერილი, გალობა და საეკლესიო ტიპიკონი გელათის მონასტერში ისწავლა, ხოლო სლავურ ენაზე კი ქუთაისის სასულიერო სასწავლებლის კარის ეკლესიაში. 1890 წლის 19 ოქტომბერს ქუთაისის სასაფლაოს მთავარანგელოზთა სახელობის ეკლესიის მეორე მედავითნედ დაინიშნა. 1891 წლის 25 სექტემბერს ქუთაისის მოციქულთა თავთა პეტრესა და პავლეს სახელობის ეკლესიაში გადაიყვანეს. 1895 წლის 13 მარტს სამრევლო საბჭომ კონსტანტინეს პეტრე-პავლეს ტაძრის მშენებლობის დასამთავრებლად დაავალა შეეგროვებინა კეთილმშენებლობითი შენობები, რასაც მან წარმატებით გაართვა თავი. 1895 წლის 2 ნოემბერს ქუთაისის სასაფლაოს მთავარანგელოზთა სახელობის ეკლესიის პირველ მედავითნედ დაინიშნა. 1901 წლის 6 თებერვალს ქუთაისის საფიჩხიის მაცხოვრის ამალელების სახელობის ეკლესიის პირველ მედავითნედ დაადგინეს. 1910 წლის 31 ოქტომბერს იმერეთის ეპისკოპოსმა გიორგიმ (ალადაშვილი) დიაკვნად აკურთხა. 1918 წელს ქუთათელმა მიტროპოლიტმა ანტონმა (გიორგაძე) მღვდლად დაასხა ხელი. 1921 წელს მამა კონსტანტინე სოფელ ჩხარის მაცხოვრის ამალელებისა და წმ. გიორგის სახელობის სახელობის ეკლესიების მრევლის თხოვნით მათ სამრევლოში გადავიდა, რის გამოც ურთიერთობა დაიძაბა ტაძრის ძველ წინამძღვართან, დეკანოზ იასონ აბესაძესთან. საქმე იქამდე მივიდა, რომ მათი საკითხი 1921 წლის სექტემბერში მესამე საეკლესიო კრებაზე განიხილეს. საეკლესიო კანონების თანახმად, მამა კონსტანტინე დამნაშავე

დეკანოზი ვასილი

გახლდათ, რადგან მღვდელმთავრის ლოცვა-კურთხევით გარეშე გადავიდა სხვა სამრევლოში. ამასთან დაკავშირებით, ჩხარის ეკლესიის მრევლმა თხოვნით მიმართა საეკლესიო კრებას: „ამ მოქმედებაში მღვდელი გაბადაძე სრულიად არ არის დამნაშავე და მხოლოდ ჩვენი ბრალია. მზად ვართ მივიღოთ ღირსეული სასჯელი, მხოლოდ იგი გაბადაძე იქმნეს განთავისუფლებული ამ საქმის

ბრალდებულებისაგან. ვსთხოვთ პატივცემულ დელეგატთა კრებას, რათა მიიღოს ამ საქმეში მხურვალე მონაწილეობა და სთხოვოთ პრეზიდიუმს, რათა გაბადაძე იქმნეს განთავისუფლებული, ვინაიდან მას არა აქვს არავითარი დანაშაულობა და დარჩეს იგი ჩვენში მღვდლად, რადგან ჩვენ და მღვდელ გაბადაძემ ძალიან კარგად გავიცანით ერთმანეთი და მამაშვილურის სიყვარულით ვართ ამსილი“.

საეკლესიო კრების გადაწყვეტილებით მამა კონსტანტინე დატოვებულ იქნა ჩხარის ეკლესიაში. ეკლესიის დევნის პერიოდში მღვდელი კონსტანტინე უშიშრად აგრძელებდა მსახურებს, მას რამდენჯერმე მისცეს გაფრთხილება გაეხადა კაბა და გაეკრიჭა წვერი, წინააღმდეგ შემთხვევაში დაპატიმრებით ემუქრებოდნენ. შთამომავლების გადმოცემით, მოძღვარი ხშირად სახლის სარდაფში იმალებოდა. მან ბოლომდე ღირსეულად ატარა მღვდლის წოდება. 1932 წელს გარდაიცვალა მისი უფროსი ვაჟი აბო, რამაც დიდად იმოქმედა მამა კონსტანტინეზე და ექვს თვეში ისიც გარდაიცვალა. დასაფლავებულია სოფელ ჩხარის სასაფლაოზე. ჰყავდა მეუღლე ეკატერინე ამირანის ასული მესხი (დაბ. 1882 წლის 10 აგვისტოს) და სამი შვილი: აბო (დაბ. 1912 წლის 4 სექტემბერს), ბაქარი და მუზა.

დეკანოზი ვასილ პავლეს ძე გაბადაძე 1875 წლის 7 მარტს დაიბადა. 1891 წელს დაამთავრა ქუთაისის სასულიერო სასწავლებელი, რომლის დამთავრების შემდეგ სწავლა თბილისის სასულიერო სემინარიაში გააგრძელა, სადაც მხოლოდ ერთი კურსი გაიარა. 1892 წლის 1 სექტემბერს კურსების სამრევლო-საეკლესიო სკოლის მასწავლებლად დაინიშნა. 1894 წლის 14 ივნისს კვალითის ქაბუკთას წმინდა გიორგის ეკლესიის მედავითნეა. 1896 წლის 17 იანვარს გოდოგნის ეკლესიაში მოღვაწეობს. 1902 წლის 23 სექტემბერს კი კურსების ქველობანის მთავარანგელოზთა ეკლესიაში. 1907 წლის 15 აგვისტოს ლეონიდემ დიაკვნად აკურთხა. 1913 წლის 24 ნოემბერს იმერეთის ეპისკოპოსმა გიორგიმ (ალადაშვილი) მღვდლად დაასხა ხელი და ოკრიბის ოლქში, სოფელ ოჯალის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დანიშნა. ჰყავდა მეუღლე ნადეჟდა ტარიელის ასული კოკელიძე (დაბ. 1889წ.) და შვილები: ნინო (დაბ. 1902 წლის 17 იანვარს), ქეთევანი (დაბ. 1911 წლის 8 იანვარს), ელენე (დაბ. 1912 წლის 17 ივნისს), დავითი (დაბ. 1914 წლის 26 ივნისს, დაიღუპა მეორე მსოფლიო ომში), მერი და ტიტე, რომელიც იბრძოდა მეორე მსოფლიო ომში, დაიჭრა და დემობილიზირებული იყო. წლების მანძილზე მუშაობდა აფთიაქში, იყო სააფთიაქო სამმართველოს უფროსი.

საქართველოს გასაბჭოების შემდეგ, რეპრესიების მოუხედავად, მამა ვასილი ერთხანს განაგრძობდა მსახურებას. 1922 წელს იგი ნაბოსლევის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად ჩანს.

მოძღვრის ოჯახს დიდი ამა-
გი ჰქონდა თანასოფლე-
ლებზე, ის და მისი შვილები
უსასყიდლოდ ასწავლიდნენ
სოფლის ახალგაზრდებს,
ხოლო მისი მეუღლე ნადია
ტარიელის ასული კოკელიძე
ყოველგვარი სასყიდლის გა-
რეშე ტანისამოსს უკერავდა
უპოვრებს და ავადმყოფებს
მკურნალობდა. 1925 წელს
მღვდელი ვასილი ზემო ოფ-
შკვითის წმინდა გიორგის
სახელობის ტაძარში გადა-
იყვანეს, სადაც 1928 წელს
დეკანოზის წოდება მიენიჭა.

1935 წელს უღვთო ხე-
ლისუფლების ზენოლის
შედეგად იძულებული გახ-
და, დროებით შეეწყვი-
ტა ღვთისმსახურება. 1945
წელს კათოლიკოს-პატრი-
არქ კალისტრატეს (ცინცა-
ძე) ლოცვა-კურთხევით მან კვლავ განაგრძო სამღ-
ვდელო მოღვაწეობა და ტყიბულის რაიონის სოფელ
ხრესილში აღასრულებდა საეკლესიო წესებს. 1947
წელს ქუთათელ-გაენათელ მიტროპოლიტ ეფრემის
(სიღამონიძე, შემდგომში — კათოლიკოს-პატრიარ-
ქი) ძალისხმევით, ქუთაისში გაიხსნა კომუნისტე-
ბის მიერ გაუქმებული წმინდა გიორგის სახელობის
ეკლესია, რომლის წინამძღვრადაც დეკანოზი ვა-
სილი დაინიშნა. 1951 წლის აღდგომას იგი ენქერით
დაჯილდოვდა. 1956 წლის მიწურულს, კათოლი-
კოს-პატრიარქ მელქისედეკ III-ის (ფხალაძე) ლოც-
ვა-კურთხევით, დეკანოზი ვასილი სამოღვაწეოდ
თბილისში გადმოვიდა და ქაშვეთის წმინდა გიორ-
გის სახელობის ეკლესიის მღვდელმსახურად დაი-
ნიშნა. დეკანოზი ვასილი იყო ქუთათელ-გაენათელი
მიტროპოლიტ ნაუმის (შავიანიძე) ქვისლი. დეკანო-
ზი ვასილი 1958 წლის 19 სექტემბერს გარდაიცვალა,
დასაფლავებულია ვაკის სასაფლაოზე.

დეკანოზი ლავრენტი პავლეს ძე გაბადაძე
1872 წელს დაიბადა. სწავლობდა ქუთაისის სასუ-
ლიერო სასწავლებელში, რომელიც არ დაუმთავ-
რებია. ქართულ ენაზე წმინდა წერილი, გალობა
და საეკლესიო ტიპიკონი გელათის მონასტერში
ისწავლა. 1918 წელს ქუთათელმა მიტროპოლიტმა
ანტონმა დიაკვნად აკურთხა, ამავე წელს მღვდლად
დაასხა ხელი და ძიროვანის წმინდა გიორგის სახე-
ლობის ეკლესიის წინამძღვრად დაადგინა. XX ს-ის
20-იან წლებში სხვა მოძღვრების მსგავსად მამა
ლავრენტიც კომუნისტური ხელისუფლების წნეხის
ქვეშ მოექცა. გაფრთხილების მიუხედავად, არც მას
არ მიუტოვებია ეკლესიაში მსახურება და ანაფო-
რა არ გაუხდია. ამის გამო, რამდენჯერმე დაარბიეს
და დააპატიმრეს კიდეც. 1931 წლის 3 ოქტომბერს

მღვდელი კონსტანტინე და მისი მეუღლე ეკატერინე მესხი.

გელათის ოლქის მთავარხუცესი, მღვდელი ნაუმ
შავიანიძე საქართველოს საკათალიკოსო სინოდს
ანგდის ინფორმაციას ოკრიბის მხარის ეკლესიე-
ბისა და სამღვდელოების მდგომარეობის შესახებ,
სადაც ვკითხულობთ: „მღვდელ ლავრენტი გაბა-
დაძეს წაართვეს რაც ოთხფეხი საქონელი ყავდა,
ფულათ გადაახთევინეს 700 მანეთამდე“. XX ს-ის
30-იანი წლების შუაში მოძღვარი იძულებული გახ-
და დროებით მიეტოვებინა მსახურება. 1944 წლი-
დან კათოლიკოს-პატრიარქმა კალისტრატემ (ცინ-
ცაძე) მამა ლავრენტი სამღვდელო ხარისხში აღად-
გინა და ტყიბულის რაიონის სოფელ კურსებში სა-
ეკლესიო წესების შესრულება დაავალა. 1948 წლის
24 აპრილს დეკანოზის წოდება მიენიჭა. დეკანოზი
ლავრენტი 1949 წელს ქ. თბილისში გარდაიცვალა.
ოჯახის წევრებმა იგი კუკიის წმინდა ნინოს სახე-
ლობის ეკლესიის სასაფლაოზე დაკრძალეს. მამა
ლავრენტის ჰყავდა მეუღლე ალექსანდრა ქრისტე-
ფორეს ასული თავაძე (1874-1965) და შვილები: ივა-
ნე (1905-1955), დარიკო, თინა (1909-1958) და მიხე-
ილი (1914-1967).

დეკანოზი ვარლამ პავლეს ძე გაბადაძე 1883
წლის 29 დეკემბერს დაიბადა. 1901 წელს დაამთავ-
რა ქუთაისის სასულიერო სასწავლებელი. 1903
წლის 5 სექტემბერს ვარლამამ სამრევლო-საეკლე-
სიო სკოლაში საღვთო სჯულის მასწავლებლად და-
ინიშნა მუშაობა. 1914 წლის 30 სექტემბერს იმერეთის
ეპისკოპოსმა გიორგიმ (ალადაშვილი) იგი დიაკვნად
აკურთხა, მასწავლებლის ადგილის შენარჩუნებით
და ნაბოსლევის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლე-
სიის უშტატო დიაკვნად დაინიშნა ხელფასის გარე-
შე. 1916 წელს ეპისკოპოსმა გიორგიმ მღვდლად და-
ასხა ხელი და ცუცხვათის წმინდა გიორგის სახელო-

დეკანოზი ლავრენტი ოჯახის წევრებთან ერთად

ბის ეკლესიის წინამძღვრად დაადგინა. 1922 წელს ზარათის წმინდა კვირიკესა და ივლიტას სახელობის ეკლესიის წინამძღვრია. XX ს-ის 20-იანი წლების ბოლოს დროებით შეწყვიტა მღვდელმსახურება. 1933 წლიდან მამა ვარლამმა განაახლა მსახურება და ქუთათელ-გაენათელი მიტროპოლიტ სვიმონის (ჭელიძე) ლოცვა-კურთხევით სოფელ ჩხარის სამრევლო ჩაიბარა, სადაც ადრე მისი უფროსი ძმა კონსტანტინე მსახურობდა, რომელიც 1932 წელს გარდაიცვალა. 1934 წელს მამა ვარლამს დეკანოზის წოდება მიენიჭა. 1937 წელს იგი ოკრიბის ოლქის მთავარხუცესად აირჩიეს. 1948 წლის 24 აპრილს ქუთათელ-გაენათელმა მიტროპოლიტმა ეფრემმა (სიდამონიძე) დეკანოზი ვარლამი ეკლესიაში ერთგული სამსახურისათვის ენქერით დააჯილდოვა.

გარდაიცვალა 1954 წლის 28 ნოემბერს. დასაფლავებულია დაბა ჩხარის საერო სასაფლაოზე. ჰყავდა მეუღლე ალექსანდრა დომენტის ასული (დაბ. 1895 წლის 11 ივნისს) და ვაჟი: ანდრია (დაბ. 1914 წლის 17 თებერვალი).

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 489, აღწერა 1, საქმე 6731; 57641, 57633; საქართველოს უახლესი ისტორიის სახელმწიფო ცენტრალური არქივი, ფ. 1880, აღწერა 3, საქმე 17; ფ. 284, აღწერა 1, საქმე 50; ფ. 284, აღწერა 1, საქმე 55; საქართველოს საპატრიარქოს არქივი, დოკუმენტი 6478; გვ. 105; დოკუმენტი 1973, გვ. 92; ჟურნალი „საქართველოს საეგზარქოსოს უწყებანი“ 1914წ. 1; გაბადაძეების საოჯახო არქივი.

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახოთ ვიხსნათ ისინი. ჩვენი ტელეფონებია: 593 19 36 04, 2 32 48 66, 2 98 95 41

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუარიშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაგეგმილი მასალების გამო გთხოვთ, დავალიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (მთან-მინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: ნმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესიის ანგარიში N-GE74LB0122124214261000. ელ. ფოსტა: sunewpress@gmail.com; bokuchavanana1@gmail.com. მის: ერეკლე II-ის მოედანი 1, საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (მოილაშვილი), მარიამ ჯაგუა, ნინო გაგოშაშვილი, თამარ ასათიანი, გიორგი მაჩუარიშვილი, ია ზაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გიორგი ციციშვილი, ცარი ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკაბადონებელი: ვალერიან ჯუღელი; ოპერატორი: ზოია კობახიძე.

ვალეზულის ოჯახთან ერთად, დასაფლავებამდე სამეზობლოც მარხულობს. ეს წესი დღესაც შემორჩენილია. ხორცი ქელებში საერთოდ მიუღებელია. ამას იმიტომ ვამბობ, რომ ამ უბედურმა შემთხვევამ ოჯახთან ერთად მთელი სოფელი დაამწუხრა და ახალი წლის დიდებული დღესასწაული ჩაუმწარა. ბაბუას კი დარჩა ორი მცირეწლოვანი შვილი და 24 წლის ფეხმძიმე მეუღლე.

ზუსტად წლისთავზე, კალანდობა დღეს, მკვლელს და მის ძმას ბაბუას ძმებმა ციხეში მონაწილე საჭმელი შეუგზავნეს და სიცოცხლეს გამოასალმეს. ეს, რასაკვირველია, ჩუმად გაკეთდა, ბებია არაფერი იცოდა. მერე, როცა შეიტყო, ყოველთვის წუხდა ამაზე. მეუბნებოდა, არ შეიძლება ბოროტებას ბოროტებითვე უპასუხო.

ბავშვები იზრდებოდნენ, ნათესაობა მათ ობლობას არ აგრძნობინებდა. ასე გადიოდა დრო. ერთხელ, გვიან ღამით, როცა შვილებთან ერთად იყო, ბებიას საოცარი ხილვა ჰქონია... მან ცხადად იხილა მეუღლე. ბებია მიაშობდა: „დაკეტილი კარები თავისით გაიღო და ცხადად შემოვიდა ჩემი მეუღლე. ასანთი მოძებნა, ღამფა აანთო და ლოგინზე ჩამოჯდა. ჩემი ხელი აიღო და შეხორცებული ჭრილობა გამასინჯა. მითხრა, წამლები დამადეს და მაშინვე შემიხორცდაო. შემდეგ მარიგებდა, მაფრთხილებდა, არ შეგეშინდესო, განსაცდელს გაუძელიო, ბოლოს მიმითითა აკვანში მწოლიარე უმცროს შვილზე და მითხრა: ამის გამოგზავნილი ფულით იცხოვრებ, გეყოფაო. ადგა, ღამფა ჩააქრო და გავიდა. მე სწრაფად ფანჯარასთან მივირბინე, ირგვლივ ყველაფერი განათებული იყო, ცხადად ვხედავდი, ცხენზე ამხედრებული როგორ წავიდა. არ შემშინებია. ცოტა ხანში ისევ ღამის წყვდიადი დადგა. დიდხანს არ მასვენებდა მისი სიტყვები, გაფრთხილება. ვფიქრობდი, კიდევ რისთვის უნდა გამეძლო“.

როცა ამის შესახებ ყვებოდა, არავინ უჯერებდა, ეუბნებოდნენ, ალბათ სიზმარი ნახეო. მართალია, ამაზე აღარაფერს ამბობდა, მაგრამ ცხოვრების წესი კი შეიცვალა, ხორცს აღარ ჭამდა (სიცოცხლის ბოლომდე), დატოვა საერო ცხოვრება, თავისი ორი მცირეწლოვანი ვაჟი მშობლებს ჩააბარა და უფროს გოგონასთან ერთად მონასტერს მიაშურა. დიდხანს მოღვაწეობდა ჭიათურაში, მღვიმევის დედათა მონასტერში, შემდეგ კი ბედიის მონასტერში (შთამომავლების გადმოცემით, ბოლოს ილუმენიად დაუდგენიათ, რაც ჯერჯერობით ჩვენს ხელთ არსებული საბუთებით არ მტკიცდება. 1921 წლის ბოლოს, ბედიის დედათა მონასტრის წევრთა აღწერილობაში ის ჯერ კიდევ მორჩილად არის მოხსენიებული და ეკონომოსის მოვალეობას ასრუ-

ლებდა. მონასტრის წინამძღვარი კი მაშინ იყო ილუმენია ნინო ბოკერია, შემდგომ წლებში კი მონაზონი ზოილე დვალისვილი, რომლის დროსაც ბედიის მონასტერი დაიხურა — რედაქცია). სადაც მიდიოდა, თან დაჰყავდა ქალიშვილი თამარი. ამრიგად, დედაჩემი მონასტერში აღიზარდა. ყველანაირად იყო მომზადებული დედის გზას გაჰყოლოდა, მაგრამ ღვთის ნებით ასე არ მოხდა.

ბებია სამივე შვილს სათანადო განათლება მიაღებინა, გზაზე დააყენა. მომავალში თითქმის ყველაფერი კარგად უნდა წარმართულიყო, მაგრამ კვლავ უბედურება — ისევ შემთხვევის გამო, მოუკლეს უფროსი ვაჟი. რამდენიმე წლის შემდეგ კი უმცროსი ვაჟი, რომელიც სამხედრო ოფიცერი იყო, ომში დაიღუპა. ბებია მაშინ კიდევ ერთხელ სიმწრით მოიგონა ხილვა — აკვანში მწოლიარე ბავშვზე

რომ მიუთითა ქმარმა: „ამის გამოგზავნილი ფულით იცხოვრებო“. ბებიას პენსია დაუნიშნეს ომში დაღუპული შვილის გამო. როგორც წელან აღვნიშნეთ, ბოლოს ბედიის დედათა მონასტერში მოღვაწეობდა ევგენია. როცა ააოხრეს ეკლესია-მონასტრები, იძულებული გახდა სიძე-ქალიშვილთან გადასულიყო ოჩამჩირეში, სადაც სიცოცხლის ბოლომდე ცხოვრობდა, სახლში ლოცულობდა და შვილიშვილებს ზრდიდა. გარდაიცვალა 1964 წელს. კათოლიკოს-პატრიარქ ეფრემ II-ის (სიდამონიძე) ლოცვა-კურთხევით დედა ეფემია ილორის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიის ეზოში დაასაფლავეს.

ახლა, როცა ვიხსენებ და ვაცნობიერებ ბებიას ჩვენთან ცხოვრების წლებს, ვხვდები, თუ რამდენად რთული იყო მისი ცხოვრება — ის ხომ ეკლესიის გარეშე დარჩა. მხოლოდ ბოლოს მიეცა საშუალება ეკლესიაში ევლო. ჯერ სოხუმში დადიოდა ზიარებისათვის, შემდეგ კი — ილორში. მაგრამ ეს უკვე შემდგომ წლებში მოხდა, ხანდაზმულს შორს სიარული უჭირდა. ეკლესიის გარეშე ყოფნა კი მისთვის ნამდვილად კიდევ ერთი მძიმე ტრავმა იყო. მიუხედავად გადატანილი უბედურებისა, არასოდეს წამოსცდენია საყვედური, მის თვლებში ცრემლი არასოდეს

ისტორიის ფურცელი

მონაზონი ეფემია (ძაძუა)
(1884-1964)

ეს წერილი მისმა შთამომავალმა მოგვანოდა, რომელთან დაკავშირება ვეღარ შევძელით. შვილიშვილის ნაამბობიდანაც მკაფიოდ ჩანს მონაზონ ეფემიას ტრაგიზმით აღსავსე ცხოვრება, რომელიც უფლისა და ადამიანების მიმართ მსახურებისა და სიყვარულის დიდ მაგალითს იძლევა. თუკი მის წარმომავლობასაც გავითვალისწინებთ, იგი ამ მხარის სიმბოლოდაც შეიძლება მოვიხაზოთ. მშობლიურ წიაღს ან მოგლეჯილ სამურზაყანოში გაზრდილი პატარა გოგონას გზა მონაზვნობამდე და მოხუცი მონაზვნის კვლავ ოჯახში დაბრუნება ცხოვრების სიძნელეებთან ბრძოლის ნიმუშია...

მონაზონი ეფემია, ერში — ევგენია კალისტრატეს ასული ძაძუა-კონჯარია, 1884 წელს (საფლავზე წერია 1886 წელი — გ. მ.) ქუთაისის გუბერნიის, სოხუმის ოლქში, სამურზაყანოს მაზრის სოფ. ნაბაკეში, გლეხის ოჯახში დაიბადა. დაამთავრა ადგილობრივი სამრევლო-საეკლესიო სკოლა.

მშობლებს ახლო ნათესაობა აკავშირებდათ მეზობლად მცხოვრებ დადიანების ოჯახთან, სადაც ხშირი იყო სტუმრიანობა. საპატიო სტუმრებს კი პატარა ევგენია ხვდებოდა, თავისი განუყრელი ჩონგურით და სასიამოვნო სიმღერით ატკბობდა. სწორედ აქედან იწყება მისი ტრაგიკული ცხოვრება. ევგენია შეუყვარდა ოს სამხედრო ჩინოსანს და მშობლებს ქალიშვილის ხელი სთხოვა. რასაკვირველია, მშობლები დათანხმდნენ ან როგორ გაუბედავდენ უარს. და აი, ასე, სრულიად ბავშვი, დაინიშნა, როგორც თვითონ ამბობდა, ვიღაც გადამთიელზე...

გოგონას ტირილისა და გოდების ხმა მისწვდა დადიანების ნათლულის - სვიმონ კონჯარიას ყურს. „მე მიყვარდა, მაგრამ ის ხომ ჯერ პატარაა და მშობლებს რამის თქმას როგორ გავუბედავდიო...“ დაღონებული ახალგაზრდა კაცი. სწორედ ეს ახალგაზრდა კაცი გახდა ბებიას მეუღლე.

გოგონა გამორჩეულად ღვთისმოშიში და მორწმუნე ყოფილა. „გათხოვებაზე არასოდეს ვიფიქრებდი, მაგრამ რადგან აუცილებელი ყოფილა ჩემი გათხოვება, ისევ მერჩივნა ჩემი შვილების მამა ქართველი ყოფილიყო“, — მიაშობდა ბებია.

პატარა გოგოს მხოლოდ ტირილი შეეძლო, მაგრამ დიდი რისკის განევა, რასაკვირველია, მის შესაძლებლობებს აღემატებოდა. იოლი ხომ არ იყო დანიშნული ქორწილის ჩაშლა და ასე საპატიო სასიძოს მოტყუება, მოსალოდნელი სირცხვილი და მშობლების რისხვის ატანა.

ვითარების შეცვლაში დადიანების ოჯახმა მთავარი და გადაწყვეტი რილი შეასრულა. მათ მალულად გააპარეს სიძე-პატარძალი (ბებია და ჩემი მომავალი ბაბუა). გამთენიისას შინ მობრუნებული პატარძლის მამას მაყრიონის სიმღერის ხმა რომ გაუგია, იქვე, დუქანში უკითხავს საქმის ვითარება. სხვა სოფლიდან არიანო, მოუტყუებიათ, დუქანში შეუპატიჟებიათ და სიძე-პატარძალი დაულოცვინებიათ. სახლში მისულს რომ გაუგია ეს ამბავი,

განრისხებულ მამას შვილი დაუწყევლია. მამის წყევლას კი აბა, სად გაექცეოდა? ოსი სასიძო თავისი მხლებლებით ჩამოსულა და როცა გაუგია ეს საშინელი ამბავი, გამშრალი კაცი უსიტყვოდ უკან გაბრუნებულა. ნივთებისა და ძვირფასეულობისათვის, რითაც პატარძალი დანიშნა, ხელი არ უხელია — დაუტოვებია. მოგვიანებით ეს ყველაფერი სოფლის ახალგაზრდა გოგონებისთვის დაურიგებიათ საჩუქრად, თითზე გადასახვევი არაფერი დაუტოვებიათ ოჯახში.

ერთი საუკუნის წინ მომხდარ, იმ დროისათვის დაუჯერებელ ამბავს რომ მოგიტხრობთ, არ შემიძლია სიამაყით არ აღვნიშნო ჩემი წინაპრის თავდადება და პატრიოტიზმი — სოფელში გაზრდილი ღარიბი გოგო არ დახარბდა ძვირფასეულობას, სიმდიდრეს, მომავალ უზრუნველ ცხოვრებას და ყოველივე პირადი ქართველობას ანაცვალა.

როცა ბებიაზე ვლაპარაკობ, არ შემიძლია პატივისცემით არ მოვიხსენიო იმ სამხედრო პირის დიდსულოვნება, რომელსაც შეეძლო მომხდარის გამო დიდი უბედურება დაეტრიალებინა, მაგრამ ეს არ გააკეთა და მხოლოდ უსიტყვოდ გაეცალა იქაურობას.

„ქარბორბალა“ ჩაცხრა. მშობლების რისხვა თანდათან განელდა. გარკვეული დროის შემდეგ შვილს შეურიგდნენ და თითქოს მშვიდად უნდა წარმართულიყო მათი ცხოვრება (ბაბუა სოფლის მამასახლისი ყოფილა — გარეგნობით და ვაჟკაცობით გამორჩეული). მაგრამ, სამწუხაროდ, ბებია დიდი უბედურება დაატყდა თავს. მეზობლებთან ნაკინკლავებისას ბაბუას ძმას ესროლეს და დაჭრეს. ბაბუა სასწრაფოდ წავიდა ექიმის მოსაყვანად ქალაქის ცენტრში. მამასახლისი იყო და მეზობლებს უფიქრიათ, მილიციაში მიდის, დააჭერინებს ჩვენს თავსო. გაეკიდნენ და იმასაც ესროლეს. მომითხრობდნენ, დაჭრილი ჩამოსულა ცხენიდან, ნაბადი გაუშლია, ზედ დაწოლილა და ასე შეხვედრია სიკვდილს. ეს მოხდა კალანდა დილით (ძველ ახალ წელს). რამდენიმე წუთით ადრე შინიდან გასული სალ-სალამათი მეუღლე მკვდარი შემოუსვენეს ბებიას სახლში.

აფხაზეთსა და სამეგრელოში თუ მიცვალებული ასვენია ახლო-მახლო სოფელში, საპატიო სტუმარსაც კი საკლავს არ დაუკლავენ. ამ დროს, მიც-

შემინიშნავს. ის ნამდვილად ღვთისნიერი ადამიანი იყო, მის გვერდით ყოფნა კი — სკოლა.

ბებია მოუნათლავ ადამიანს, დიდი იყო თუ პატარა, არ ეამბორობოდა. მახსოვს, ჰკითხავდა, მონათლული თუ ხარო. მე ვერ გეტყვით, ვისგან ჰქონდა კურთხევა, მაგრამ ძალიან კარგად მახსოვს, ის სახლში ნათლავდა ბავშვებს (ხანდახან დიდებსაც), რასაც სანახევრო ნათლობას უწოდებდა. „ახლა ნახევრად ხარ ქრისტიანიო“, — ეტყოდა ხოლმე მონათვლის შემდეგ.

ოჯახურ პირობებში ბებიამ უხვად მაზიარა სულიერ საზრდოს, რაც ასე აკლდათ ჩემს თანატოლებს. მუდმივად თან მდევდა მისი შეგონებანი მიმტევებლობაზე, მოყვასის სიყვარულზე, მინერგავდა სარწმუნოებისადმი სიყვარულს, მასწავლიდა საღმრთო მცნებებს, მავალეზდა სავალდებულო საზეპირო ღოცვების შესწავლას და ყოველდღიური ღოცვების შესრულებას.

მას ლოგინში მწოლიარეს ვერ ვიხსენებ, რასაკ-

ვირველია, თუ ავად არ იყო. მაშინაც არ იხდიდა სამოსელს. არ ვიცი, როდის ეძინა. რა დროსაც არ უნდა შევსულიყავი მის ოთახში, იდგა და ღოცულობდა ან სკამზე ჩამომჯდარი კითხულობდა. დღისით კი გვემსახურებოდა.

როცა ბებია გარდაიცვალა, მისი წიგნები და ხატები ერთ მონაზონს (რომელიც ფსალმუნებს უკითხავდა) ჰქონდა წასაღებად გადაღებული. მე ამ წიგნებიდან დაუკითხავად ავიღე ერთი, რომელიც დღე და ღამე ხელში ეჭირა. ეს წიგნი აღმოჩნდა „ჟამნი“ (მაშინ არ ვიცოდი), რომელსაც დღესაც სათუთად ვინახავ. ბებიისაგან სახსოვრად და მფარველად წიგნი და წმინდა ნინოს ხატი დამრჩა. ყველაფრისთვის მადლობელი ვარ. დარწმუნებული ვარ, მისი სული მუდმივ ნათელშია.

წყარო: საქართველოს საპატრიარქოს არქივი, ცხუმ-აფხაზეთის ეპარქიის ფონდი, საქმე №91; მონაზონ ეფემიას საოჯახო არქივი

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახოთ ვიხსნათ ისინი. ჩვენი ტელეფონებია: 593 19 36 04, 2 32 48 66, 2 98 95 41

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუარიშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაგაქმდები მასალის გამო გთხოვთ, დაგვავლიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (მთან-მინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. შიშლები: ნმ. ანდ-რია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესიის ანგარიში: NGE74LB0122124214261000. ელ. ფოსტა: sunewpress@gmail.com; bokuchavanana1@gmail.com. მის: ერეკლე II-ის მოედანი 1, საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (შიოლაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გაგოშაშვილი, თამარ ასათიანი, გიორგი მაჩუარიშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გავრცელება: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკაბადონებელი: ვალერიან ჯულელი; ოპერატორი: ზოია კობახიძე.

საინტერესოა დეკანოზ იოსების ოჯახის ისტორია. მის მეუღლე გახლდათ ანა ანტონის ასული (1834), რომელთანაც შვიდი შვილი ეყოლა: უფროსი ვაჟი **სპირიდონი** (1857-1923), პეტერბურგში, სამხედრო-სამედიცინო განათლების მიღების შემდეგ, სამშობლოში დაბრუნდა. მისი, როგორც უძლიერესი ექიმის სახელი, რუსეთში, იმპერატორ ნიკოლოზ II-ის ყურამდეც მივიდა. იმპერატორს ტუბერკულოზით დაავადებული ძმის მკურნალობა მისთვის მიუზღო. ექიმის რჩევით, პაციენტი დიდ დროს ატარებდა აბასთუმანსა და ბორჯომში. სწორედ ამ პერიოდში იწყება ბორჯომში რომანოვების სასახლის მშენებლობაც. ასევე სპირიდონ ვანაძის სახელს უკავშირდება, ბორჯომის მინერალური წყლის კვლევა და მისი, როგორც სამკურნალო წლად დადასტურება. სადოქტორო დისერტაცია ვანაძეს სწორედ ბორჯომზე დაუცავს; მომდევნო ვაჟი **ევგენი** (1862) — ოდესის უნივერსიტეტის კურსდამთავრებული, ერთი წლის განმავლობაში მუშაობდა დიდი ქართველი მეცნიერის, პროფესორ ვასილ პეტრიაშვილის ხელმძღვანელობით. 1887 წელს იგი სწავლას საფრანგეთში, მონპელიეს აგრონომიულ ინსტიტუტში აგრძელებს. შემდეგ გადადის ჟენევაში. იგი თავის ბიოგრაფიაში წერდა: **„მართალია, რომ ჟენევაში ყოფნის დროს მივიღე მარქსის მოძღვრება და მისი სოციალური იდეალი, მაგრამ არცერთი პარტიის წევრად არ ვყოფილვარ ჩარიცხული, რაც აიხსნება ჩემი ინდივიდუალური თვისებებით“**. იგი 1890 წელს სამშობლოში დაბრუნდა და აქტიურად ჩაება საზოგადოებრივ ცხოვრებაში. იყო ჩაის ინსტრუქტორი დასავლეთ საქართველოში, შემდეგ ოზურგეთის საცდელი პლანტაციის გამგის თანაშემწე. 1916 წელს მინათმოქმედების მინისტრის რწმუნებულის განკარგულებაშია და აგრონომად მუშაობს. 1917 წლიდან ამიერკავკასიის სამინისტროში კომიტეტშია. 1921 წელს მინსახკომის კოლეგიის წევრია, 1925 წლიდან კი თბილისის აღმასკომის საგეგმო კომისიის ს/ს სექციის გამგეა და ამ თანამდებობაზე იმუშავა

დეკანოზი იოსებ ვანაძე

სიცოცხლის ბოლომდე. მესამე ვაჟი **კონსტანტინე** (1872), ქუთაისის სასულიერო სასწავლებლის დასრულების შემდეგ მამაპაპისეულ სახლში დასახლდა. კომუნისტების შემოსვლის შემდეგ, როდესაც ეკლესიებისა და სასულიერო პირთა დევნა-შევიწროება დაიწყო და ღვარდინაში მაცხოვრის სახელობის ტაძარი ააფეთქეს, კომუნისტებს ვანაძეების სასახლის გადაწვა და დანგრევაც სდომებიათ. კონსტანტინეს ბევრი უბრძოლია, რომ სასახლე არ გაენადგურებინათ. სახურავზე თოფით მჯდარა და მოახლოების უფლებას არავის აძლევდა. ამ ყველაფერს

რამდენიმე ადამიანიც შეენირა. საბოლოოდ, სასახლე განადგურებას გადაურჩა. შემდგომში კონსტანტინე შეურიგდა ბოლშევიკებს და მიუხედავად იმისა, რომ მათი პარტიის წევრი არ იყო, სოფლის საბჭოს თავჯდომარედ დაუნიშნავეთ; სოკრატე (1879-1899, გარდაიცვალა განუკურნებელი სენით, როგორც ზემოთ არის აღნიშნული); მარიამი/მანანა (1866, დაამთავრა ქალთა სასწავლებელი, შემდეგ კი მოსკოვში დაეუფლა საფეიქრო განათლებას ხალიცების დარგში. არ გათხოვილა); ანა/აგრაფინა (1869, გათხოვილი გახლდათ ნიკორწმინდაში, ჰყავდა ექვსი შვილი) და მართა/მატრონა (1874, გათხოვილი ლეჩხუმში მოღვაწე მღვდელ თეოფანე გიორგის ძე ასათიანზე).

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 489, აღწერა 1, საქმე 4105; საქმე 42057; ჟურნალი „საქართველოს საეგზარქოსოს სასულიერო უწყებანი“ 1896წ. 11; მწყემსი 1899წ. 14, გვ. 8-9; გაზეთი „რაეო“ 2000წ. 6 და 2002წ. 1; გაზეთი „პრაიტიმი“ 2012წ. 10 სექტემბრის ნომერი, გვ. 40-41.

ლიტ: კეზევაძე მ. „ეგზარქოსობისდროინდელი რაჭის ეკლესიები და მღვდლები“, ქ. ქუთაისი, 2005წ. გვ. 34; კეზევაძე მ. „ეგზარქოსობისდროინდელი ლეჩხუმისა და სვანეთის ეკლესიები და მღვდლები“, ქ. ქუთაისი, 2007წ. გვ. 26.

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახებინათ ვიხსნათ ისინი. ჩვენი ტელეფონებია: 593 19 36 04, 2 32 48 66, 2 98 95 41

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუარიშვილი

გთხოვთ, გაუზიაროთ ჩვენს მასალას დაგვიწეროთ მასალის გამოცემისას, გთხოვთ, დაგვიხსენებთ გადამცემის სახელს: სს „ლიბერთი ბანკი“ (მთან-მინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: ნმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესიის ანგარიში N-GE74LB012214261000. ელ. ფოსტა: sunewpress@gmail.com; bokuchavanana1@gmail.com. მის: ერეკლე II-ის მოედანი 1, საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (მოილაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გაგოშაშვილი, თამარ ასათიანი, გიორგი მაჩუარიშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გაერცელევა: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკაბადონებელი: ვალერიან ჯულელი; ოპერატორი: ზოია კობახიძე.

ისტორიის ფურცელი

ვანაძეების სასულიერო ოჯახი

ამ სტატიაში საუბარი გვექნება რაჭაში, სოფ. ღვარდიაში მოღვაწე სასულიერო პირების — ვანაძეების საინტერესო ოჯახზე, რომელთა პირველი წარმომადგენელი XVIII ს-ის II ნახევრიდან იხსენიება საეკლესიო საბუთებში. ეს გახლდათ **მღვდელი ლაზარე ვანაძე**. იგი 1769 წელს სოფ. ღვარდიაში, საბატონი ყმის ოჯახში დაიბადა. ეკუთვნოდა სასულიერო წოდებას. მამა ლაზარემ წმინდა წერილი, გალობა და საეკლესიო ტიპიკონი მღვდელ-მონაზონ მიქაელთან ისწავლა. XVIII ს-ის ბოლოს ნიკორწმინდელმა მთავარეპისკოპოსმა სოფრონმა (წულუკიძე) დიაკვნად აკურთხა, ხოლო 1803 წელს ისევ მეუფე სოფრონმა მღვდლად დაასხა ხელი და ღვარდიის მაცხოვრის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დაადგინა. მოძღვარი ადრე დაქვრივდა. ჰყავდა ერთი ვაჟი, მომავალი მღვდელი ეგნატე. მამა ლაზარეს უკავშირდება ვანაძეების ბერძნულ სტილში აშენებული სასახლის მშენებლობა. გადმოცემის თანახმად, მამა ლაზარეს ვალი ჰქონია მეზობელ სოფელში მცხოვრებ ახვლედიანებს, რომლებიც კარგი ოსტატები

სოფელი ღვარდია

ყოფილან. სწორედ ვალის საფასურში აუშენეს მათ ეს სასახლე მამა ლაზარეს. იგი გარდაიცვალა 1839 წლის 27 დეკემბერს, დაკრძალულია სოფ. ღვარდიაში.

მღვდელი ეგნატე ვანაძე 1813 წელს დაიბადა. იგი ოჯახშივე ეზიარა ქრისტიანულ სარწმუნოებას. სიყრმიდანვე თავის მამას ეხმარებოდა ეკლესიაში საეკლესიო წესების შესრულებაში და მედავითნის მოვალეობა ჰქონდა შეთავსებული. მამის გარდაცვალების შემდეგ, იმერეთის მთავარეპისკოპოსმა სოფრონმა (წულუკიძე) დიაკვნად აკურთხა. დიაკვნის ხარისხში რამდენიმეწლიანი მოღვაწეობის შემდეგ, 1843 წელს, იმერეთის მიტროპოლიტმა დავითმა (წერეთელი) მღვდლად დაასხა ხელი და ღვარდიის მაცხოვრის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დაადგინა. გარდაიცვალა 1876 წლის 20 ოქტომბერს. მამა ეგნატეს ჰყავდა ერთი ვაჟი — იოსები, რომელიც ყველაზე გამორჩეული, განსწავლული და ცნობილი სასულიერო მოღვაწე გახლდათ გვარში.

დეკანოზი იოსებ ვანაძე 1829 წელს დაიბადა. დაამთავრა ქუთაისის სასულიერო სასწავლებელი. 1847-1853 წლებში იგი თბილისის სასულიერო სემი-

ნარიაში სწავლობდა, რომელიც წარჩინებით დაამთავრა. 1854 წლის 1 იანვარს იმერეთის ეპისკოპოსმა ექვთიმემ (წულუკიძე) იოსები დიაკვნად აკურთხა, 1855 წლის 14 თებერვალს კი მღვდლად დაასხა ხელი და რაჭაში, ძეგლევის წმ. გიორგის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად განამწესა. ამ პერიოდში დაჯილდოვდა ყირიმის ომის სამახსოვრო (1853-1856) ბრინჯაოს ჯვრით. 1859 წლის 15 მაისს მამა იოსები

სვანეთში, ფხუტერის მთავარანგელოზთა სახელობის ეკლესიაში გადაიყვანეს. ამავე წლის მიწურულს ფარის მაცხოვრის აღდგომის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დაინიშნა. 1860 წლის 22 თებერვალს საგვერდულით დაჯილდოვდა. 1860 წლის 4 ივნისს მესტიის ოლქის მთავარხუცესის თანაშემწედ აირჩიეს. 1860 წლის 18 ოქტომბერს ბეროს მაცხოვრის სახელობის ეკლესიის განახლებისათვის საქართველოს ეგზარქოსმა ევსევიმ (ილინსკი) მწყემსმთავრული მადლობა გამოუცხადა. 1861 წლის 7 ოქტომბერს მთავარხუცესად მოვალეობის შემსრულებლად დაადგი-

ნეს. 1862 წლის 30 მარტს სვანეთში ქრისტიანობის გავრცელების საქმეში განსაკუთრებული წვლილის შეტანისათვის მთავარხუცესად დაამტკიცეს. 1863 წლის 13 თებერვალს სკუფია უბოძეს. 1867 წლის 3 თებერვალს 3046 სვანის მონათვლისათვის წმ. ანას III ხარისხის ორდენით დაჯილდოვდა. 1871 წლის 3 აპრილს კამილავკა ეწყალობა. 1872 წლის 16 მაისს სვანეთის ეკლესიებისა და იქ არსებული საეკლესიო ქონების შემსწავლელი და აღმრიცხველი კომისიის თავმჯდომარედ აირჩიეს, რასაც მამა იოსებმა წარმატებით გაართვა თავი. 1875 წლის 12 აპრილს სამკერდე ოქროს ჯვარი მიიღო. 1877 წლის დეკემბრიდან 1881 წლის 1 სექტემბერამდე პარალელურად ბეროს მაცხოვრის სახელობის ეკლესიის წინამძღვარიც იყო. 1878 წლის 27 აპრილს სვანეთის ეკლესიების მოვლისა და განახლებისათვის იმერეთის ეპისკოპოსმა გაბრიელმა (ქიქოძე) მწყემსმთავრული მადლობა გამოუცხადა. 1879 წლის 12 ივნისს ეკლესიაში ერთგული და თავდადებული სამსახურისათვის დეკანოზის წოდება მიენიჭა. 1883 წლის 15 მაისს წმ. ანას II ხარისხის ორდენი ეწყალობა. 1888

წლის 24 აპრილს წმ. ვლადიმერის IV ხარისხის ორდენით დაჯილდოვდა. 1896 წლის 6 მაისს იმ პერიოდში იშვიათი საეკლესიო ჯილდო — ენქერი მიიღო. გარდაიცვალა 1899 წლის ივნისში ქუთაისში. დეკანოზ იოსები ვანაძის მოღვაწეობისა და მისი უკანასკნელი დღეების შესახებ ჟურნალ „მწყემსის“ ფურცლებზე ვკითხულობთ: „წარსული ივნისის თვის 19 რიცხვს ლატალის მაცხოვრის ეკლესიის მღვდელმა გაიოზ ძიმისტარაშვილმა მოიწვია თავის რწმუნებულ ეკლესიაზე მთელი სვანეთის სამღვდელოება და მათთან ერთად

მღვდელი ეგნატე ვანაძე

გადაიხადა წირვა და პანაშვიდი უკვე გარდაცვალებულის სვანეთის ბლალოჩინის დეკანოზ იოსებ ვანაძის სულის მოსახსენებლად. შემდეგ წირვისა ყველა მოწვეული სამღვდელოება სახლში მიიწვია სადილად მამა გაიოზმა. სადილზედ მან წარმოსთქვა შემდეგი სიტყვა განსვენებული დეკანოზის შესახებ: „დღეს ჩვენ ყველანი შევიკრიბენით ჩვენი უკვე განსვენებულის დეკანოზის იოსებ ვანაძის სულის მოსახსენებლად. განსვენებული განმავლობასა შინა ორმოცის წლისასა მსახურობდა სვანეთში და მთელი სვანეთის სამღვდელოების გზის მაჩვენებელი იყო, როგორც ბლალოჩინი. დღეს უღმრთელობა სიკვდილმა მოულოდნელად მოგვტაცა იგი. უფრო სამწუხარო ის არის, რომ ჩვენ ვერ ველირსეთ მის უკანასკნელ ანბორს და მისგან შენდობის მიღებას, ვინაიდან განსვენებული ქ. ქუთაისში გარდაიცვალა. დღეს განსვენებულის ყველა პატივისცემელნი აქ ვართ შეკრებილნი, რათა თვალწინ წარმოვიდგინოთ განსვენებულის სამსახური და გამოვხატოთ ჩვენი მისდამი პატივისცემა. მე, როგორც თქვენ შორის უზუცესს და მასთან მღვდლად 35-ის წლის ნამსახურს, უფრო დაახლოვებით მაქვს შეგნებული განსვენებულის შრომა და ღვაწლი, რომელიც სვანეთზედ მიუძღვის განსვენებულს. როდესაც იგი სვანეთშიდ მღვდლად გამოწესდა ეცრის სამრევლოში, მე თან ვახლდი მას მედავითნედ. განსვენებულს მრავალი ზრუნვა აწვა კისერზე, ერთის მხრით, სვანეთის სამღვდელოების მმართველ-გამგეობა და ჯეროვანი ყურადღება, მეორეს მხრით, თვისი კერძო ოჯახის მდგომარეობა თხოვილობა და ყურადღებას და დიდ გამჭრიახობას. განსვენებული იყო დატვირთული წვრილი ცოლ-შვილით, მას ჰყავდა ოთხი ვაჟი და ოთხი ქალი. ამათი გამოზრდა და პატრონობა არა მცირედ შრომას მოითხოვდა განსვენებულის მხრიდან. უფრო საძნელო ის იყო, რომ განსვენებულს არ შეეძლო სამსახურისა გამო თავის ცოლ-შვილთან ეცხოვრა სვანეთში. დედა თავის ქალიშვილებს ვერ შორდებოდა და ამიტომ რაჭაში ცხოვრობდა. ცოლ-ქმარნი

წელიწადში ერთხელ თუ ნახავდნენ ერთმანეთს და, ისიც, მცირე ხნობით და ისიც ივნისის თვის გასულს, როდესაც საცხენო გზა გაიხსნებოდა სვანეთის მთებზე. როდესაც განსვენებულმა თავისი ქალები გაათხოვა, ცოლ-ქმართ განიზრახეს ერთად ეცხოვრნათ უკანასკნელ ჟამამდე, მაგრამ, სამწუხაროდ და სავალალოდ მათდა, ამ დროს მათი უმცროსი ვაჟიშვილი შეიპყრო განუკურნებელმა სენმა, განზრახვა მათი დარჩა განზრახვად, დედა თავის შვილს ველარ შორდებოდა.

ვაჟის ავადმყოფობა გაგრძელდა ამ

უკანასკნელ დრომდე, იმის სიკვდილმაც მოუხსნა განსვენებულს დეკანოზის სიცოცხლე. ისრეთაც დატანჯულს ავადმყოფობით. დატანჯულს დედას ჯერ შვილის სიკვდილისაგან გამოურკვეველს, მოულოდნელად კარს მიაღდა მისი ძვირფასი მეუღლე — ცოცხალ-მკვდარი, რომელიც ერთი კვირის განმავლობაში სამუდამოდ გამოეთხოვა თავის დატანჯულს მეუღლეს და შვილებს. განსვენებული ყოველ გარემოებას უძლოდა წინ გამკლავებული და მოთმინების იარაღით აღჭურვილი. ნუ თუ მცირე იყო მისი შრომა და ღვაწლი! შეიძლება ვინმემ სთქვას, რომ უფრო ბევრის გაკეთება შეეძლოვო! ამაზე მე უპასუხებ მათ შემდეგს: უწინდელს დროში მთავრობა ისეთ დახმარებას ვერ უწევდა სვანეთში მოსამსახურე პირთ, როგორსაც დღეს. დღეს ეს დახმარება ყველასათვის თვალსაჩინოა, ვინ არ დამეთანხმება იმაში, რომ წარსულს წელში განსვენებული მოხუცი დეკანოზი რა დიდის ხალასით და ერთგულებით უძლოდა წინ ბ. მამინაიშვილის მართლმადიდებელი სარწმუნოების აღმადგენელი საზოგადოების ინსპექტორს სოფლითი-სოფლად, სკოლების დაარსების და სამღვდელოების მდგომარეობის გაუმჯობესების თაობაზე ამ უგზო-უკვლო მხარეში. მე თვითონ გამიგონია ბ. მამინაიშვილისაგან, რომ მას აკვირვებდა მხცოვანი დეკანოზის ესრეთი მხნეობა და მისდამი თანაგრძნობა. წარსულის წლის შემთხვევამ გაუორკვეცა განსვენებულს შრომა. ამ დროს მოხდა იმერეთის ეპისკოპოსის ბესარიონის მობრძანება სვანეთშიდ. რასაკვირველია ამათაც თავისი სამსახური წინამძღოლობა გაუწია, ისე სიმარჯვით და ერთგულებით არა თუ მოხუცის კაცისაგან, არამედ ახალგაზრდა კაცისათვის საქმე ბარი იყო. ასეთი შრომა და ზრუნვა ალბათ ველარ აიტანა ოთხმოცის წლის მოხუცმა დეკანოზმა. ამ ჩვენგან დაუვინყარის მეთაურის დაკარგვის სულის მოხსენების დღეს აქ შეკრებილთ აღვაფიქროთ უზენაესისადმი მხურვალე ვედრება, რათა სული განსვენებულისა იქმნეს შერიცხულ ღირსთა ნეტართათნა“.

უცხოეთის ქრონიკა

ჯვარი საბერძნეთის დროშიდან

არ გაქრება

ბოლო დროს საბერძნეთში ხშირად საუბრობენ, თითქოს ქვეყნის სიმბოლიკიდან — დროშიდან — ჯვრის მოხსნა იგეგმებოდა. „არავინ არასდროს აპირებდა საბერძნეთის დროშიდან ჯვრის სიმბოლიკის გაქრობას, მსგავსი საკითხი არასდროს წამოჭრილა, ამ აზრის ნებისმიერი ავტორი სულელად შეიძლება ჩაითვალოს“, — განაცხადა საბერძნეთის კულტურისა და რელიგიის მინისტრმა ანდერას ლოვერდოსმა. „არავინ არ უნდა დაიჯეროს მსგავსი სისულელე“, — ბრძანა მინისტრმა. მან ასევე დასძინა, რომ ადრე გავრცელებულა სხვა ჭორი, თითქოს მართლმადიდებლური ეკლესიებიდან ზარების ჩამოხსნას აპირებდნენ. „საკითხი დახურულია!“ — ერთმნიშვნელოვნად განაცხადა მინისტრმა.

იორდანიაში მართლმადიდებელი და

კათოლიკე ღვთისმსახურები

შეიკრიბნენ

15 სექტემბრიდან 23 სექტემბრის ჩათვლით იორდანიაში გაიმართა ღვთისმეტყველების XIII შერეული საერთაშორისო კომისიის სხდომა კათოლიკეებსა და მართლმადიდებლებს შორის. ამჯერად კრება იერუსალიმის მართლმადიდებელმა

პატრიარქმა თეოფილე III-მ მოიწვია.

კომისიის მუშაობას ხელმძღვანელობდნენ პერგამოსის მიტროპოლიტი იოანე კონსტანტინოპოლის საპატრიარქოდან და პაპის მრჩეველთა საბჭოს პრეზიდენტი ქრისტიანთა ერთობის საკითხებში კარდინალი კურტ კოხი. შეხვედრას ესწრებოდა ორ-ორი წევრი ყველა 14 მართლმადიდებელი ავტოკეფალური ეკლესიიდან და ამდენივე ღვთისმსახური კათოლიკური ეკლესიიდან.

სხდომის მონაწილეები განიხილავდნენ დოკუმენტის პროექტს „კრებისი თობა და პრიმატი“, რომელიც საკოორდინაციო კომისიის მიერ წინა ორი შეხვედრის დროს მომზადდა, კერძოდ, რომში — 2011 წელს და პარიზში — 2012 წელს.

კომისიის წევრების წინაშე იდგა საკითხი, განესაზღვრათ, არსებობს თუ არა ამჟამად შეთანხმება პროექტთან დაკავშირებით, თუ აუცილებელია ამ თემის კიდევ უფრო გაღრმავება.

20-21 სექტემბერს კომისიის წევრებმა აღასრულეს კათოლიკური და მართლმადიდებლური ღვთისმსახურებები. ამას გარდა, მათ მოინახულეს სირიიდან დევნილთა ბანაკი, რათა სოლიდარობა გამოეხატათ ამ რეგიონში მცხოვრები კათოლიკური და მართლმადიდებლური ეკლესიის წევრებისადმი.

მომზადდა თამარ ასათიანმა

ისტორიის ფურცელი

დეკანოზი ნიკიფორე კანდელაკი

1864-1947/48

დეკანოზი ნიკიფორე სვიმონის ძე კანდელაკი 1864 წლის 2 ივნისს ქუთაისის გუბერნიაში, რაჭის მაზრაში, სოფ. ნიკორწმინდაში მორწმუნე ოჯახში დაიბადა. მამამისი — სვიმონი წლების მანძილზე მღვდელმთავრად მსახურობდა, ხოლო ბაბუა კი მღვდელი გახლდათ. 1881-1887 წლებში ნიკიფორე თბილისის სასულიერო სემინარიაში სწავლობდა, რომელიც პირველი ხარისხის დიპლომით დაასრულა. 1887 წლის 6 ნოემბერს იგი ქუთაისის სასულიერო სასწავლებელში ზედამხედველის მოვალეობის შემსრულებლად დაინიშნა. 1888 წლის 9 თებერვალს იმერეთის ეპისკოპოსმა გაბრიელმა (ქიქოძე) დამტკიცა ამ თანადეობაზე. 1889 წლის 24 სექტემბერს ეპისკოპოსმა გაბრიელმა (ქიქოძე) ნიჭიერი და აქტიური ახალგაზრდა დიაკვნად აკურთხა, ხოლო 1889 წლის 1 ოქტომბერს კი — მღვდლად დაასხა ხელი და რაჭის მაზრაში, სოფ. ველევის ყოვლადწმინდა სამების სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად განამწესა. 1890 წლის 16 ოქტომბერს ნიკორწმინდის ოლქის სამღვ-

დელობამ სამი წლის ვადით საეპარქიო სხდომაზე დამსწრე დეპუტატად გამოარჩია. 1890 წლის 23 ოქტომბერს რაჭის მაზრის, სადმელის ოლქის მთავარხუცესად დაინიშნა. 1891 წლის 5 იანვარს რაჭის მაზრის, სადმელის ოლქის სამრევლო-საეკლესიო სკოლების ზედამხედველად დაადგინეს. 1891 წლის 18 მარტიდან ნიკორწმინდის ოლქის მთავარხუცესია. 1893 წლის 13 იანვარს საგვერდულით დაჯილდოვდა. 1893 წლის 18 იანვარს შეთავსებით არის ნიკორწმინდის ოლქის სამრევლო-საეკლესიო სკოლების ზედამხედველიც. სკოლებზე მზრუნველობის გარდა, მამა ნიკიფორე განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობდა ახალგაზრდა თაობებში ნიგნიერების დონის ამაღლებას. მოგეხსენებათ ძველ დროში ნიგნი ადვილი საშოვნელი არ იყო, მითუმეტეს გაჭირვებული გლეხობისათვის. ამიტომ, პროგრესიულად მოაზროვნე სამღვდელობა ცდილობდა ეკლესიებთან ახლოს გაეხსნათ სამკითხველოები, სადაც ბავშვები შეძლებდნენ სასულიერო და საერო ლიტერატურის

წაკითხვას. 1892 წლის მიწურულს მამა ნიკიფორემ შეძლო და თავისი ოლქის სამღვდელოების დახმარებით გახსნა ქვემო რაჭის წიგნთსაცავი. მაგრამ უსახსრობის გამო ვერ ხერხდებოდა მისი შევსება ლიტერატურით. ამიტომ, 1893 წლის ივნისში მან გაზეთ „ივერიაში“ წერილი გამოაქვეყნა, სადაც აღწერილი აქვს წიგნსაცავის აუცილებლობა და მისი მნიშვნელობა მომავალი თაობებისათვის: „არა ერთგზის დაწერილა გაზეთ „ივერიაში“ წიგნთ-საცავის სარგებლობასა და საჭიროებაზე ჩვენის სოფლისათვის. წიგნთ-საცავის დანიშნულება და მისი საჭიროება ცხადი ქვეშარიტება უნდა იყოს ეხლა ყოველ ცოტად თუ ბევრად შეგნებულ კაცი-სათვის. ამასთანავე ისიც ცხადი ქვეშარიტება უნდა იყოს, რომ რაჭა საზოგადოდ და კერძოდ ქვემო რაჭა სხვათა მრავალ საჭიროებათა შორის ამ ძვირფას საუნჯეს და სულიერ საზრდოს მოკლებულია. ჩვენზე სამაზრო ქალაქი შორს არის, ხშირი მიმოსვლა შეუძლებელია იქ. ამიტომ საჭიროების დროს ვერ ვისარგებლებთ, კიდევ რომ იყოს, ვერაგვარ საქველმოქმედო დაწესებულებით. აქედამ ადვილი წარმოსადგენია, რა ყოფა-მდგომარეობაში უნდა იყოს ჩვენის სოფლის მასწავლებელი და მღვდელი. არც ერთ მათგანს სიღარიბისა გამო არ მიუწევდება ხელი, რომ შეიძინოს წიგნი და ამის გამო იძულებულია უკან და უკან მიდიოდეს გონებითა. წიგნის კითხვის სიყვარულს არც ისი-

ნი არიან მოკლებულნი, ვისაც კი ორიოდ ანბანი უსწავლია პირველ დაწყებით სკოლაში. ამის მაგალითებს, როგორც ჩემს სამრევლოში, ისე სხვა სოფლებშიაც ვხედავ. ამიტომ განვიზრახეთ წიგნთ-საცავის დაარსება ქვემო რაჭაში. წარსულ 1892 წელს, ღვინობისთვის შუა რიცხვებში, მივმართე რწმუნებულ ჩემდა სამღვდელოებას, რომ ამ კეთილ საქმეში აღმოეჩინათ დახმარება. მათ მართლა შეიწყნარეს ჩემი თხოვნა და თვითუღმა ნევრმა წიგნთ-საცავისათვის ყოველ წლობით შესწირა თვითო პროცენტი ჯამაგირისა; ავირჩიეთ წიგნთ-საცავის მმართველიც და წიგნთ-საცავიც მასთან იქნება ჯერჯერობით. შემდეგ კი შუა ადგილას გადავა, თუ საიმედო და შესაფერი კაცი ვიპოვეთ მმართველად. ვინაიდან ზემოხსენებული შენიშვნება სამღვდელოებისა მცირეა — არ აღემატება ოც მანეთს, და მით ხსენებული წიგნთ-საცავი ზრდა წარმატებაში ვერ შევა, მივმართეთ გულითადის თხოვნით ჩემ მეზობელ თანამოძმეებს და შორ ქალაქებსა და დაბებში მყოფ რაჭის განათლებულთ, „თუ ვინ თავისასა ხოლო ეძიებნ, არამედ მოყვსისაცა თვითუღ“ (1 კორ. 10, 24), შეგვენიონ ამ კეთილ საქმეში; ვსთხოვ აგრეთვე ყველას, ვისაც, თვალთ თუ არ უნახავს, წიგნის საშუალებით მაინც აქვს გაგონილი და წარმოდგენილი ჩვენი ყოფა-მდგომარეობა, აღმოგვიჩინოს შემწეობა ამ საქმეში, ფულით იქნება, თუ წიგნით.

1887 წლის თბილისის სასულიერო საშინაო სასწავლებლის კურსდამთავრებულები.

მარცხნიდან ჯედა რიგი: იოანე ძაგუარაძე, ილია შანშიაშვილი, აგაპო ღიზარაძე, ნიკიფორე კანდელაკი, ანანია ძსანოფოშვილი, ვიარსლავ სატნიცკი. შუა რიგი: ვასილ ნათიკა, მიხეილ დონჯაშვილი, კონსტანტინე შანიძე, გოგრონ შელიაშვილი, კონსტანტინე კოტანოვი, გრიგოლ ვასილშვილი, ძსანოფონტა კირიაკოვი. სხადან: ანტონ თოთიბაძე, ესტაბა მირიაშვილი, იოსებ ბაგიაშვილი. მათ შორის არ არის — გრიგოლ ბაქალიშვილი

სტეფანწმინდის მიქაელ მთავარანგელოზის ეკლესია

ამასთანავე, შემომწირველთა ვსთხოვ, რომ წიგნებს ფასი დაუწერონ, რომელთაც კი არ ექმნებათ ზედ აღნიშნული". მართლაც, ამ წერილმა თავისი როლი შეასრულა. სულ მალე უამრავი შემომწირველი გამოჩნდა და რამდენიმე წელიწადში ასობით წიგნმა მოიყარა თავი ქვემო რაჭის წიგნთ საცავში. გახარებულმა მოძღვარმა გაზეთ „ივერიის“ ფურცლებზე 1893 წელს უამრავი მადლობის წერილი გამოაქვეყნა იმ პირთა მიმართ, რომელთაც გაიღეს შემწირულება. გაზეთში ჩამოთვლილია თვითოეული ის პიროვნება და ასევე ის, თუ ვინ რამდენი წიგნი შეწირა და რა თანხა გაიღო სამკითხველოსთვის.

1893 წლის 24 ნოემბერს მამა ნიკიფორე ხოტევის მთავარანგელოზთა სახელობის ეკლესიაში გადაიყვანეს. 1895 წლის 26 თებერვლიდან მხოლოდ ნიკორწმინდის ოლქის სკოლების ზედამხედველია. 1895 წლის 22 აგვისტოს ისევ ველევის სამრევლოში დაბრუნდა. 1895 წლის 21 ნოემბრიდან 1896 წლის 28 ნოემბრამდე იმერეთის საეპარქიო სასწავლო საბჭოს, რაჭის მაზრის განყოფილების თავჯდომარეა. 1896 წლის 20 ივნისს სკუფია უბოძეს. 1896 წლის 29 სექტემბრიდან მთელი რაჭის მაზრის სამრევლო-საეკლესიო სკოლების ზედამხედველია. 1897 წლის 1 მარტს ლეჩხუმის მაზრის სკოლებიც მის განკარგულებაში გადავიდა. 1897 წლის დეკემბერში, თავისი თხოვნის საფუძველზე, გათავისუფლდა სკოლების ზედამხედველის პოსტიდან. 1897 წელს მამა ნიკიფორემ სხვა სასულიერო პირებთან ერთად აქტიური მონაწილეობა მიიღო რუსეთის იმპერიის მოსახლეობის საყოველთაო აღწერაში, რის გამოც 1898 წლის 24 ივნისს მუქი ბრინჯაოს მედლით დაჯილდოვდა.

1901 წელს 1 თებერვალს საქართველოს ეგზარქოს ფლაბიანეს (გოროდეცკი) ლოცვა-კურთხევით მღვდელი ნიკიფორე აღმოსავლეთ საქართველოში გადმოიყვანეს და სტეფანწმინდის მიქაელ მთავარანგელოზის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად და დუშეთის მაზრის, IV ოლქის მთავარბუცესად დაინიშნა. ხევში გადმოსვლისთანავე, მამა ნიკიფორემ დაიწყო ზრუნვა მოსახლეობაში სწავლა-განათლებისა და სარწმუნოების შუქის მოსაფენად. ამისთვის საჭირო იყო ხევშიც გახსნილიყო წიგნთ-საცავი. რაჭაში გახსნილმა სამკითხველომ დადებითი შედეგი მოიტანა და

მოძღვარს ძველი გამოცდილებაც გამოდგა ამ საქმეში. 1901 წლის მაისში მან ნებართვა ითხოვა ვისგანაც საჭირო იყო და შეუდგა საქმეს. ჩამოყალიბდა კომიტეტი, რომელსაც დაევალა ამ საქმეზე მეურვეობა და შეწირულების შეგროვება. დაიბეჭდა ხელმოსაწერი სიები და სხვადასხვა საპატიო კაცებს დაურიგდათ დიდ ქალაქებში, რათა შეწირულება შეგროვებულიყო. 1901 წლის 11 აგვისტოს სახალხო სკოლების ინსპექტორის, ევტიხი მამინაიშვილის დახმარებით შეიძინეს გასანათლებელი ფარანი და რამდენიმე წიგნი. მალე მოვიდა დახმარება ქ. პიატიგორსკიდან, ვინმე ივანე იოსების ძე კურკუმულმა 60 მანეთი გამოგზავნა. ნელ-ნელა საქმე წინ მიდიოდა და მოსახლეობაც დიდად ემყოფილი იყო ამ წიგნთსაცავით. 1901 წლის 10 აპრილიდან 1904 წლის 12 აპრილამდე მამა ნიკიფორე სტეფანწმინდაში არსებული კავკასიაში ქრისტიანობის აღმდგენელი საზოგადოების სამრევლო-საეკლესიო სკოლის გამგე და საღვთო სჯულის მასწავლებელი გახლდათ. 1902 წლის 19 აგვისტოს იგი დუშეთის მაზრის სამრევლო-საეკლესიო სკოლების ზედამხედველად აირჩიეს. ბატონი ვლ. ითონიშვილი 1966 წელს ჟურნალ „სკოლა და ცხოვრებაში“ გამოქვეყნებულ სტატიაში „რევოლუციამდელი სკოლები ხევში 1900-1917“ მამა ნიკიფორეს შესახებ წერდა: „ფასანაურიდან ყაზბეგამდე ცხრა სკოლა ყოფილა, რომელთაც ზედამხედველობას ბლალჩინი ნიკიფორე კანდელაკი უწევდა. მას გარკვეული ღვაწლი მიუძღვის ხევში ეკლესიისა და სკოლების დაარსების საქმეში. მისი ინიციატივით გაიხსნა სკოლა აგრეთვე სოფ. ნალორევში, სადაც მასწავლებლად გიორგი მაღანია დაუნიშნავთ. ნ. კანდელაკი 1904 წლის ივლისიდან წასულა ხევიდან, ხალხი დიდი ამბით გამოთხოვებია მას“. იგივე ავტორი ცოტა ქვემოთ აღნიშნავდა: „ქრისტიანთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელმა საზოგადოებამ გარდა იმისა, რომ სოფ. გერგეტში გახსნა სკოლა, 1914 წელს დააყენა საკითხი საზოგადოების განყოფილების დაარსებისა ხევში, რაც ხელს შეუწყობდა მთიელთა შორის წერა-კითხვის გავრცელების საქმეს. მაგრამ ხევის მაგიერ საზოგადოების განყოფილება 1914 წლის 9 აგვისტოს დუშეთში დაარსდა; მის თავჯდომარედ იყო მღვდელი ზაქარია ლუკაშვილი, ხოლო გამგეობის წევრებად: მღვდელი ნიკიფორე კანდელაკი, სვიმონ ნამორაძე, ივანე გრძელიშვილი და გრიგოლ მაისურაძე“. სოფ. ნალორევში სკოლის გახსნა და პედაგოგობა თავს იდგა ამავე ტაძრის მედავითნე ალექსანდრე არგანაშვილმა (მემდგომში — მღვდელი), რომელმაც თავის გარშემო შემოიკრიბა 24 ყმაწვილი და უსასყიდლოდ დაიწყო მათი მომზადება. ამასთანავე, მან ამის შესახებ აცნობა სკოლების ზედამხედველს, მამა ნიკიფორეს, რომელიც მაშინვე გაემშურა ნალორევში და გამოსცადა მოწაფენი. იგი ოთხი საათი ესაუბრა ბავშვებს და დაარწმუნა ცოდნის მიღების აუცილებლობაში. საბოლოოდ, მამა ნიკიფორეს ჩარევითა და ლოცვა-კურთხევით სკოლა ოფიციალურად დაარსდა. მანვე შესწირა სკოლას სასწავლო წიგნები. ამას-

თან დაკავშირებით, 1903 წელს მედავითნე ალექსანდრემ გაზეთ „ივერიაში“ წერდა: „ულრმეს მადლობას ვუცხადებ მამა ბლალოჩინს ნიკიფორე კანდელაკსა, რომელმაც კეთილ იწევა და შემოსწირა სოფ. ნალორევის სკოლასა სასწავლო ნივთები. იმედია, შემდეგშიც მამა კანდელაკი გააუმჯობესებს სკოლასა და ფეხზედ წამოაყენებს ამისთანა ყველასაგან შესაბრაღისსა, ღარიბსა და უსწავლელობით დაჩაგრულს მთიულებს. ვთხოვ, აგრეთვე ყველას, შემწეობა აღმოგვიჩინონ, ვისაც რით შეუძლიან, ფულით თუ სასწავლო ნივთებით“.

1903 წლის 6 მაისს მამა ნიკიფორეს კამილავკა ეწყალობა. 1904 წლის 18 თებერვალს დუშეთის მაზრის, II ოლქის მთავარბუცესად გადაიყვანეს. 1904 წლის 12 აპრილს ბაზალეთის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დაინიშნა. მოძღვრის სხვა სამრევლოში გადაყვანამ დიდად დაამწუხრა სტეფანწმინდის ეკლესიის მრევლი. ამასთან დაკავშირებით გაზეთ „ივერიაში“ ფსევდონიმით „დამსწრე“ უცნობი ავტორი წერდა: „ამას წინად ჩვენი მრევლი დიდის ამბით გამოეთხოვა თავის მოძღვარს, ბლალოჩინს მ. ნიკ. კანდელაკს. მამა კანდელაკმა მცირე ამაგი არ დასდო მრევლსა, რომელსაც შეაყვარა ეკლესია და სკოლა. მამა კანდელაკი წამდვილი მოძღვარი და მასწავლებელი იყო ხალხისა. გამოთხოვებისას სიტყვა წარმოსთქვა მასწავლებელმა და დაახასიათა მ. კანდელაკი, როგორც მოძღვარი, მასწავლებელი და მოღვაწე. სოფლის წარმომადგენელმა ბ-ნმა შადურმა მიართვა მღვდელს ძვირფასი ხატი მთავარანგელოზისა და ძველებურის მოხევის წესით გზა დაულოცა, მადლობა გადაუხადა განუულ ამაგისათვის. სიტყვა მოახსენა მღვდელს სკოლის უფ-

როსმა შევირდმაც თავის ამხანაგების სახელით და მიართვა ძვირფასი ალბომი“.

1904 წლის 3 თებერვალს მამა ნიკიფორე მთავარბუცესის პოსტზე 12-წლიანი ერთგული და თავდადებული სამსახურისათვის წმ. ანას III ხარისხის ორდენით დაჯილდოვდა. 1904 წლის 3 სექტემბრიდან 1906 წლის 21 იანვრამდე აღმოსავლეთ საქართველოს ეპარქიის, დუშეთის მაზრის სასწავლო განყოფილების თავჯდომარეა. 1905 წლის 7 თებერვალს ყვავილას წმიდა დიდმონაშე მარინეს სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დაადგინეს. 1905 წლის 1 აპრილს საქართველო-იმერეთის სინოდალური კანტორის ბრძანებით დუშეთის მაზრის, IV ოლქის სამთავარბუცესო გაუქმდა და იგი II ოლქს მიენერა. აღნიშნულ ოლქში არსებულ ტაძრებზე მზრუნველობაც მამა ნიკიფორეს დაევალა. 1906 წლის თებერვლის დასაწყისში გაზეთი „ცნობის ფურცელი“ წერდა: „საეპარქიო მეთვალყურის ა. ი. ოდოევის განკარგულებით გადაყენებულ იქმნენ თანამდებობიდან: სამრევლო სკოლების მეთვალყურე დუშეთის სამაზრო ოლქისა მღ. ნიკიფორე კანდელაკი, მასწავლებლები დუშეთის სკოლისა — ბ-ნი კიკნაძე და ქ-ნი გორგაძისა. კანდელაკის ადგილზე დაინიშნა მღვ. დიმიტრი მეტრეველი“. 1908 წლის 24 იანვარს, თავისი თხოვნის საფუძველზე, გათავისუფლდა მთავარბუცესის პოსტიდანაც. 1914 წლის 15 მაისს სამკერდე ოქროს ჯვარი მიიღო.

1916 წლის 1 აპრილს ავჭალის წმ. იოანე ნათლისმცემლის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დაინიშნა. მასვე დაევალა ავჭალის სამრევლო-საეკლესიო სკოლის გამგეობა და საღვთო სჯულის სწავლება, რასაც ჩვეული მონდომებითა და სიყვარულით ასრულებდა, ვიდრე 1920 წლის 30 ივნისს მენშევიკებმა არ გააუქმეს აღნიშნული სკოლა. მამა ნიკიფორეს ავჭალაში ასევე გახსნილი ჰქონდა სკოლა უფროსი ასაკის ბავშვებისათვის, სადაც თავადვე უსასყიდლოდ ასწავლიდა სხვადასხვა საგნებს. 1918 წელს დეკანოზის წოდება მიენიჭა. 1925 წლის 3 ივლისს თბილისის მაზრის, მარტყოფი-ნორიოს ოლქის მთავარბუცესად აირჩიეს. 1929 წლის 16 აპრილს ენქერიტ დაჯილდოვდა. 1929/1930 წლებში კომუნისტების ზეწოლის შედეგად ავჭალის ეკლესია დაიკეტა და საწყობად გადაკეთდა, რის გამოც მამა ნიკიფორეც დროებით უადგილოდ დარჩა.

1931 წლის 1 აგვისტოს თბილისის მამა დავითის წმ. დავით გარეჯელის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დაინიშნა. ურთულეს პერიოდში მოუწია მას ამ ისტორიული ტაძრის წინამძღვრობა. სახსრების უქონლობის გამო ტაძარს

დუშეთის მაზრის სამღვდელთა, XX ს-ის 10-იანი წლების დასაწყისი.

მარცხნიდან: მღვდელი ნიკიფორე კანდელაკი, მღვდელი გიორგი ბაღაძე, მღვდელი სვიმონ ტყამალაძე, მღვდელი იოანე სისაური, მღვდელი გიორგი ჭაღიძე

შესაბამისი ყურადღება ვეღარ ექცეოდა. ასევე გახშირდა ტაძარზე ბოროტმოქმედთა თავდასხმები. ავაზაკებმა რამდენჯერმე გატეხეს მამა დავითის ეკლესია. აი, რას წერდა 1934 წლის 11 სექტემბერს ამ ყველაფრით შეშფოთებული დეკანოზი ნიკიფორე კათოლიკოს-პატრიარქ კალისტრატეს (ცინცაძე): „უმდაბლესად მოვახსენებ თქვენს უწმინდესობას, რომ ამა სეკდემბრის 4-ს ღამით კიდევ დაეცნენ ჩემდამო რწმუნებულ წმ. მამა დავითის ეკლესიას გაძარცვის მიზნით. ჩრდილოეთის მხრივ ფანჯრიდან გადასულა მძარცველი და საკურთხეველის კარები გაუღია ამხანაგებისათვის და გაძარცვის შემდეგ იმავე კარებით გასულან. არის წაღებული ნივთები და ფულიც წაღდა, რომელთა სიას ამასთანავე წარმოგიგზავნით. ამის შესახებ ყოველივე ეცნობა თავის დროზე მილიციას“. 1936 წლის 1 აპრილს ეკლესიაში მრავალწლიანი ერთგული და დამსახურებული მოღვაწეობისათვის მიტრის ტარების უფლებით დაჯილდოვდა. მამა დავითზე მსახურების პერიოდში მამა ნიკიფორეს ხშირად უხდებოდა თბილისის გარშემო არსებული დახურული და მოძღვრის გარეშე დარჩენილი სამრევლოების პატრონობა და სულიერი წინამძღოლობა. მოძღვრის პირად საქმეში დაცულია ერთი ასეთი შინაარსის წერილი: „სოფ. დილომის წმ. გიორგის ეკლესიის მრევლმა მთხოვა, რომ წმ. გიორგის დღესასწაულის დღეს, ამა ნოემბრის 23-სა შევესრულო მათ ღოცვა-ვედრება ღვთისადმი და ქრისტიანული წესები ეკლესიაში. ამიტომ, უმდაბლესად გთხოვთ, უწმინდესო მეუფეო, კეთილ ინებოთ და მიბოძოთ ნება სოფ. დილომში წასვლისა ზემოაღნიშნულ დღესა ადგილობრივ მორწმუნეთათვის ქრისტიანული წესების შესასრულებლად. 1937 წლის 21 ნოემბერი“. 1940 წელს დეკანოზი ნიკიფორე თბილისის ეკლესიების მთავარხუცესად დაინიშნა.

1942 წლის აპრილის თვეში მამა დავითის ტაძარში ავარიული მდგომარეობისა გამო დროებით შეწყდა წირვა-ლოცვა, რამაც მეტად რთულ და მძიმე პირობებში ჩააყენა მოხუცებული მამა ნიკიფორე. ამავე წლის 3 მაისს იგი გულისტკივილით წერდა კათოლიკოს-პატრიარქ კალისტრატეს და სთხოვდა, დახმარება აღმოეჩინა უსამსახუროდ და უსახსროდ დარჩენილი მოძღვრისათვის: „ამა წლის აპრილის 28-ს, საღამოს ეკლესიის ჩრდილოეთ-დასავლეთის მხრივ მთაწმიდის მთა შუა ნაწილში მოიშლელა, იწყო დენა მომზღვლეულმა ქვა და მიწამ ეკლესიის გაღევანში. რაც დრო გადიოდა, ეს ზღვლევა თანდათან მატულობდა სივრცითაც და

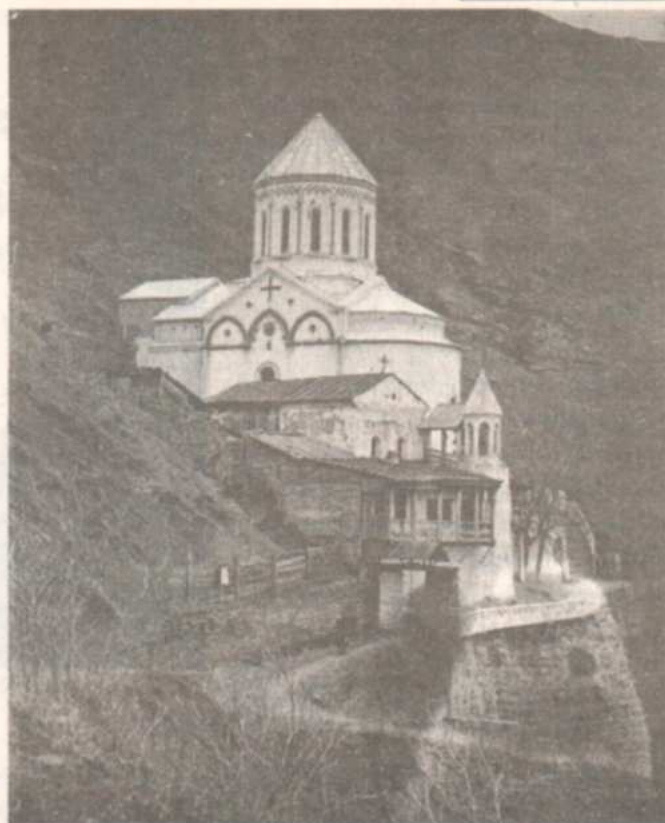

ავჭალის წმ. იოანე ნათლისმცემლის ეკლესია

ტემპითაც. ასეთი მღვლევა-ნგრევა მთისა გაგრძელდა აპრილის 30-ს საღამომდე. ეკლესიაში შესასვლელი კარები სამხრეთის მხრივ სრულიად დაფარულია და ამის გამო მისი გაღება ყოვლად შეუძლებელია. ასე რომ, ეკლესიის სამხრეთის კუთხიდან მოყოლებული ვიდრე დიდებულ პოეტ ი. ჭავჭავაძის ძეგლამდის გაღევანი ნახევრად ავსებულია მომზღვლეული ქვითა და მიწით და ეს ზვავი გაღევნიდან სიმაღლეზე გაერთიანებულია ვიდრე მთის იმ ალაგამდე, საიდანაც იწყო დენა ზვავმა. ეკლესიას არა დაშავებია რა, მიუხედავად იმისა, რომ მეტად დიდი ქვები ცვიოდა. დაზიანდა ცოტაოდენ მხოლოდ ი. ჭავჭავაძისა და დ. ყიფიანის ძეგლები. ზვავით დაფარული გაღევანის განმენდა ძლიერ ძნელია და დიდ ხარჯსაც მოითხოვს. ჯერჯერობით მისი განმენდა შეუძლებელიცაა, ვინაიდან დროდადრო კიდევ მოდის მთიდან ქვა. მოსალოდნელია წვიმიან დღეებში მთის მომზღვლევის გამეორება. ამიტომ კომისიას ჯერჯერობით ვერ გამოუტანია საბოლოო დასკვნა. ასეთია დღესდღეობით მდგომარეობა ისტორიულად ღირსშესანიშნავ წმ. მამა დავითის ეკლესიისა. ძნელი წარმოსადგენია და სათქმელიც, თუ როდის ელირდება ამ ეკლესიას გახსნა-გაღება, ან რა პირობებში. შესაძლოა ქვე რომ გაიხსნას, ღვთისმსახურება აკრძალონ მასში და დაკეტონ, როგორც სხვა ეკლესიებს მოექცნენ. ამნაირად, დღესდღეობით მე მოკლებული ვარ წირვა-ლოცვას უეკლესიობისა გამო, მოკლებული ვარ შემოსავალსაც ნივთიერად და ამ საზღაპრო სიძვირის ხანაში განვიცდი ყველაფრად დიდ ნაკლებობას. ჩემს კმაყოფაზეა ორი სული: მოხუცი, ლოგინად მიქცეული მეუღლე და დედით ობოლი, 10 წლის შვილიშვილი ქალი. ამასთანავე, ამა წლის შემოწერილი გადასახადიდან პირადად კიდევ მაქვს შესატანი: სამხედრო 240 მან., სამემოსავლო 323

მან. და კულტგამოსაღები 156 მან. ეკლესიის ამა წლის გადასახადი 720 მან. სრულიად შეტანილია კომ. ბანკში. შემწე და დამხმარე არავინა მყავს, არც მამადია რამ ისეთი, რომ გავყიდო და მით შევიძინო რამ უსაჭიროესი და გავისტუმრო გადასახადი და სხვ. ვაჟი, რომელიც უმუშევრად იყო დიდხანს, ერთი თვეა რაც იწყო სამსახური, მაგრამ თავის მცირე ხელფასით მეორე წყება ცოლ-შვილსაც ვერ აკმაყოფილებს. ამიტომ უუშდებლესად ვსთხოვ თქვენს უწმინდესობას, შეხვიდეთ ჩემს ამ მოულოდნელად ჩავარდნილ უკიდურეს მდგომარეობაში და მიმანეროთ დროებით რომელიმე ეკლესიაზე იმ პირობით, რომ: 1) კრებულის წევრთა შორის შტატის წყობილების მიხედვით მე არ შევიტანო დისონანსი და რაიმე ცვლილება, 2) მომეცეს ხელფასი კრებულის შეხედულებისამებრ; 3) შევასრულო სამსახური, რაც კი რიგში მომიწევს სათანადოდ; და 4) წმ. მამა დავითის ეკლესიის გახსნისთანავე, თუ კი ღვთისმსახურება მასში ნება დართული იქნება და არ დაიკეტება მთავრობის მიერ, მეც ისევ მივიქცევი იქ და გავაგრძელებ სამსახურს დიდის კმაყოფილებით". მისმა უწმინდესობამ კალისტრატემ გაითვალისწინა რა დამსახურებული მოღვაწის თხოვნა, ამ წერილზე ასეთი რეზოლუცია დაადო: „დროებით, სანამ მამა დავითის ეკლესიაში წირვა-ლოცვის შესრულება შესაძლებელი აღმოჩნდება, დეკანოზ ნიკიფორე კანდელაკს ვგზავნი კუკიის წმ. ნინოს ეკლესიაში მესამე მღვდლის ადგილზე“.

1942 წლის 3 მაისს კუკიის წმ. ნინოს სახელობის ეკლესიის მესამე მღვდლად დაინიშნა. მამა ნიკიფორეს ოჯახი ნავთლულში ცხოვრობდა, ხოლო თავად ხან მამა დავითის ტაძართან არსებულ კელიაში რჩებოდა და ხანაც ოჯახში. ორივე ადგილი საკმაოდ მოშორებული გახლდათ კუკიის ეკლესიისაგან, რის გამოც უკვე მოხუცებულ მოძღვარს უჭირდა შორეულ ტაძარში სამსახური. თანაც იმ პერიოდში უტრანსპორტობის გამო მას უმეტესწილად ფეხით უზდებოდა გადაადგილება და ხშირად ტაძარში მსახურებაზე მისვლაც უგვიანდებოდა. ამასთან დაკავშირებით, მან თხოვნით მიმართა კათოლიკოს-პატრიარქ კალისტრატეს და სთხოვა, ნება დაერთო თბილისის

მამა დავითის ტაძარი

მოციქულთა თავთა პეტრესა და პავლეს სახელობის ტაძრის მოძღვრისათვის, დეკანოზ გერასიმე ჯაველიძისათვის გაეცვალა ადგილი, რაზედაც თავად მამა გერასიმე თანახმა გახლდათ. 1943 წლის 12 იანვარს მამა ნიკიფორე პეტრე-პავლეს ეკლესიის მეორე მღვდლად დაადგინეს. ამასთანავე იგი კვლავ ითვლებოდა მამა დავითის ტაძრის წინამძღვრად. 1943 წლის 18 მარტს მამა ნიკიფორემ კიდევ ერთხელ მიმართა თხოვნით უწმინდეს კალისტრატეს: „სრული ცამეტი წელიწადი შესრულდა მდგომარე ამა მარტის თვეში, რაც მე ვმსახურებ მთაწმიდის წმ. მამა დავითის ეკლესიაში. ცამეტი წლის განმავლობაში სამსახური მთაწმიდაზე ხანში შესულ ადამიანისათვის, როგორც მე ვარ ადვილი არ არის. ამჟამად ამ მხრივ კიდევ უფრო გართულდა ჩემი მდგომარეობა. ცხოვრების შინაურმა პირობებმა მაიძულა ოჯახს დავაახლოვდე. ამ მიზეზისა გამო კი შორიდან მიხდება მთაწმიდაზე ასვლა-ჩამოსვლა, რაიცა მეტად ძნელი და ფიზიკურად თითქმის აუტანელია ჩემთვის. ამიტომ ვბედავ და უუშდებლესად ვსთხოვ თქვენს უწმინდესობას, მიიღოთ ჩემზე თქვენი ყოვლად მოწყალე მარჯვენით ლოცვა-კურთხევა და გამანთავისუფლოთ წმ. მამა დავითის ეკლესიაში სამსახურისაგან, დანიშნოთ ჩემს მაგიერ სხვა ვინმე სამღვდელთაგანი, რომელსაც უნდა გადავსცე ეკლესია თავის კუთვნილი ქონებით სათანადო სიისამებრ“. ამავე წლის 28 მარტს კათოლიკოს-პატრიარქის ლოცვა-კურთხევით იგი გათავისუფლდა მამა დავითის ტაძრიდან და წინამძღვრობა თავის მოადგილეს გადააბარა.

მიუხედავად ავჭალის ეკლესიის დახურვისა და

დეკანოზ ნიკიფორესა და მისი მეუღლის საფლავი

დუშეთის სამხედრო სასწავლებლის პედაგოგები და ოფიცრები ოჯახის წევრებთან ერთად.
მარჯვნიდან მესამე დეკანოზი ნიკიფორე კანდელაკი. 1916 წელი

მოაწრთო ჩემი ნებისყოფა. როცა მამა დავითის ეკლესიაში მსახურობდა იქვე ჰქონდა კელია და რამდენიმე დღე რჩებოდა ხოლმე ქალაქში ჩამოუსვლელად, მეც ხშირად დავყავდი იქ და მასთან ერთად ვცხოვრობდი მამა დავითზე. რამდენჯერმე ნამყოფი ვარ პატრიარქ კალისტრატესთან, მისგან დალოცვილიც ვარ. საპატრიარქო იყო სიონის ეკლესიასთან. პატრიარქი და ბაბუა საუბრობდნენ საქმეებზე, მე კი დარიგებული ვიყავი, რომ წყნარად ვმჯდარიყავი და ხელი არ შემეშალა მათი საუბრისათვის. ასეც ვიქცეოდი“.

მასალის მონოდებისათვის მადლობას მოვახსენებთ დეკანოზ ნიკიფორეს შთამომავლებს, ელენე ბენიამენის ასულ კანდელაკსა და შოთა და ია მუჯირიშვილებს, საარქივო საბუთების მონოდებისათვის საქართველოს საპატრიარქოს არქივის უფროსს, ქალბატონ მზია კაცაძეს

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 489, აღწერა 1, საქმე 42054; საქმე 53148; საქართველოს უახლესი ისტორიის სახელმწიფო ცენტრალური არქივი, ფ. 1879, აღწერა 1, საქმე 3; საქართველოს საპატრიარქოს არქივი, საქმე 2204; ჟურნალი „საქართველოს საეგზარქოსოს სასულიერო უწყებანი“ 1891წ. 5; 1904წ. 9 და 15; 1905წ. 6; 1906წ. 5; ჟურნალი „საქართველოს საეგზარქოსოს უწყებანი“ 1916წ. 10-11; გაზეთი „ივერია“ 1893წ. 132, გვ. 3; 1901წ. 200, გვ. 3; 1903წ. 257, გვ. 3-4; 1904წ. აპრილის ნომერი; გაზეთი „ცნობის ფურცელი“ 1906წ.

ლიტ: ვლ. ითონიშვილი „რევოლუციამდელი სკოლები ხევში 1900-1917“, ჟურნალი „სკოლა და ცხოვრება“, 1966წ. 8, გვ. 75-82.

წოდება. გარეკანის ფოტო ეკუთვნის ნ. ჯაფარიძეს

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახოთ ვიხსნათ ისინი. ჩვენი ტელეფონებია: 593 19 36 04, 2 32 48 66, 2 98 95 41

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუარიშვილი

გთხოვთ, გაზეთს გაუფრთხილდეთ მასში დაბეჭდილი მასალების გამო გთხოვთ, დავალიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (შთან-მინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: ნმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესიის ანგარიში №GE74LB0122124214261000. ელ. ფოსტა: sunewpress@gmail.com; bokuchavanana1@gmail.com. მის: ერეკლე II-ის მოედანი 1, საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (შიოლაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გაგომაშვილი, თამარ ასათიანი, გიორგი მაჩუარიშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გავრცელება: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკაბდონებელი: ვალერიან ჯუღელი; ოპერატორი: ზოია კობახიძე.

ბიდან ჩაბრძანებულ ლიდერებსა და ოფიციალურ პირებს სათანადოდ უმასპინძლონ საბერძნეთის ხელისუფლების წარმომადგენლებმა, — თვლის ათონის სამოქალაქო გუბერნატორი არისტოს კასმროლუ.

პროექტის ფარგლებში აიგება ახალი ოთხსართულიანი შენობა კარიესის მოედნის ჩრდილო-აღმოსავლეთით, დაუსახლებელ ადგილას, რომელიც ათონის ივერონის მონასტერს ეკუთვნის. შენობა საკმაოდ ციცაბო ფერდობზე აიგება და თითოეული სართული განსაკუთრებული ფორმის იქნება. გარდა სამოქალაქო ადმინისტრაციისა, აქ განთავსდება წმინდა მთის სამონასტრო და ადმინისტრაციული ინსტიტუტები.

კარიესში ასევე აშენდება ახალი სამედიცინო ცენტრი. ათონის მონასტრებს მრავალი წლის განმავლობაში სერიოზულად უჭირდა აუცილებელი

სამედიცინო დახმარების მიღება, რადგან აქ საგანგებო სამკურნალო დაწესებულება არ არსებობდა.

სამედიცინო ცენტრი აღიჭურვება ყველა საჭირო ტექნიკით, იმუშავებს შესაბამისი მედპერსონალი, ჩატარდება მცირე ოპერაციები, აქვე განთავსდება მიკრობიოლოგიური ლაბორატორია, რადიოლოგიის კაბინეტი, ერთ- და ორადგილიანი პალატები გადაუდებელი ჰოსპიტალიზაციისათვის.

როგორც ცნობილია, საბერძნეთის ადმინისტრაციულ რეგიონებს შორის ათონი წარმოადგენს „წმინდა მთის ავტონომიურ სამონასტრო სახელმწიფოს“. ნახევარკუნძულზე საბერძნეთის სახელმწიფოს ინტერესებს წარმოადგენს ათონის ერისკაცი გუბერნატორი, რომელიც საბერძნეთის საგარეო საქმეთა მინისტრს ემორჩილება.

მომზადა

თამარ ასათიანმა

ისტორიის ფურცელი

მღვდელი მიხეილ ჩოხელი 1881-1937

1937 წელს საბჭოთა კავშირში დაწყებული რეპრესიების სუსხი საქართველოშიც შემოვიდა, რომელმაც 1921-1924 წლებში გადარჩენილ თავადაზნაურთა ნაწილი, ინტელიგენცია და ქვეყნის პროგრესიულად მოაზროვნე საზოგადოება შეინირა. რეპრესიები ეკლესიის მსახურებმაც განიცადეს და ამ პერიოდში დაახლოებით 100-ზე მეტი სასულიერო პირი დაიხვრიტა. ნაწილი გადაასახლეს. დახვრეტილთა სიაში იყო წილკნის ეპარქიის მღვდელ-მსახური, მღვდელი მიხეილ დიმიტრის ძე ჩოხელი, რომელმაც მეტად ტრაგიკული ცხოვრება განვლო. მისი წინაპრები სასულიერო პირები იყვნენ. დიდი ბაბუა, **მღვდელი გიორგი მახარებელის ძე ჩოხელი**, 1800 წელს მღვდლის ოჯახში დაიბადა. წმინდა ნერილი, გალობა და საეკლესიო ტიპიკონი თავისივე სოფლის ეკლესიაში ისწავლა. ხელდასხმამდე ჩოხის წმ. გიორგის სახელობის ეკლესიაში მედავითნედ მსახურობდა. 1834 წლის 15 ივნისს საქართველოს ეგზარქოსმა მოსემ (ბოგდანოვ-პლატონოვი) დიაკვნად აკურთხა, ამავე წლის 22 ივნისს მღვდლად დაასხა ხელი და ჩოხის წმ. გიორგის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დანიშნა. ჰყავდა მეუღლე — ელისაბედი (დაბ. 1796წ.) და შვილები: თეკლა (1831), მიხეილი (1834) და სოფიო (1840). მისმა ერთადერთმა ვაჟმა **მიხეილმა** საერო ცხოვრება აირჩია და სოფელში მეურნეობით იყო დაკავებული. სასულიერო გზა გააგრძელა მიხეილს ვაჟმა — **დიმიტრიმ**, რომელიც 1856 წელს დაიბადა. მიღებული ჰქონდა შინაური განათლება. 1881 წლის 30 ოქტომბერს დუშეთის წმ. ნიკოლოზის სახელობის ეკლესიის უშტატო მედავითნედ დაინიშნა, ხოლო 1882 წლის 31 იანვარს

ანანურის ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის ეკლესიაში შტატის მედავითნედ. 1888 წლის 6 მარტს საქართველოს ეგზარქოსმა პავლემ (ლებედევი) დიაკვნად აკურთხა. 1890 წლის ნოემბერში თბილისში, კუკიის წმ. ნინოს სახელობის ეკლესიაში განამწესეს. 1894 წლის დეკემბერში ანჩისხატის ტაძარში გადაიყვანეს. XIX ს-ის 90-იანი წლების ბოლოს მღვდლად დაასხეს ხელი. ჰყავდა მეუღლე — ეფემია ზურაბის ასული (1862) და შვილები: მღვდელი მიხეილი და დავითი.

მღვდელი მიხეილ ჩოხელი 1881 წელს დუშეთის მაზრის სოფ. ანანურში დაიბადა, სადაც იმ პერიოდში მამამისი ცხოვრობდა. დაამთავრა თბილისის სასულიერო სასწავლებელი და სწავლა თბილისის სასულიერო სემინარიაში გააგრძელა. ავადმყოფობის გამო მესამე კურსიდან სწავლას თავი დაანება. 1902 წლის 8 ნოემბერს სტეფანწმინდის ორკლასიანი სკოლის მასწავლებლად დაინიშნა. 1904 წლის 1 სექტემბერს არანისის სკოლაში გადაიყვანეს. ამავე პერიოდში ჯვარი დაიწერა ნატალია იოსების ასულზე (1885), რომელთანაც ხუთი შვილი: ნიკოლოზი, ელენე, დიმიტრი ეყოლა. ორი შვილის სახელი უცნობია. 1905 წლის 9 აპრილს გორის ეპისკოპოსმა ექვთიმემ (ელიაშვილი) დიაკვნად აკურთხა, მეორე დღეს მღვდლად დაასხა ხელი და სიღნაღის მაზრაში, სოფ. ფხოვი-ზიარის წმ. იოანე ნათლისმცემლის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად განამწესა. 1907 წლის 5 აპრილს დუშეთის მაზრის სოფ. ქაისხევის მცხოვრებთა თხოვნით, ამავე სოფლის წმ. გიორგის სახელობის ტაძრის წინამძღვრად გადაიყვანეს. 1914 წელს 30 აპრილს საგვერდულით დაჯილდოვდა.

1916 წლის 3 თებერვალს საშაბურო-საკრამულას წმ. ილია წინასწარმეტყველის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დაინიშნა. 1923 წელს სამღვდელოების დევნის დროს გაიხადა ანაფორა და დუშეთის მეცხრე შრომით სკოლაში მათემატიკის მასწავლებლად დაინიშნა. 1925 წლის 24 დეკემბერს მამა მიხეილმა წერილი მისწერა წილკნელ ეპისკოპოს პავლეს (ჯაფარიძე) და სასულიერო ხარისხში აღდგენა სთხოვა. აი, რას წერდა იგი: „რევოლუციას, როგორც სტიქიური მოვლენის, მძვინვარების ჟამს ყველაზე უწინ მის ცენტრში მოქცეულს, უნუგეშოდ მიტოვებულის, როგორც მოსხლეტილი ცხვრის, ჩემი განცხადებანი არ მისულან დანიშნულებისაგან: მისი უწმინდესობა კათოლიკოსი ამბროსი მაშინ პატიმარი ბრძანებულა, მრავალგზის სხვადასხვა სახით ტანჯულ-წამებულის, უკიდურესად დამცირებულის წინ დადგა ამნაირი დილემა: ყოფნა (უანაფოროთ) ან არ ყოფნა. კარგა ხნის შინაგანი ბრძოლის 1922-23 წლის 26 აპრილამდე, ჩემდა სამწუხაროდ, გაიმარჯვა ჩემში ხორცმა სულზე, როგორც ხორციელების (ისე სულის) ერთადერთმა შემნახველმა — მე ვარჩიე ე. ი. პირველი. თუმცა ამნაირ არანორმალურ მოვლენას ბევრჯერ ჰქონია ადგილი უფრო დიდსულოვან პიროვნებებში, საეკლესიო და თუ სამოქალაქო ისტორიაში და თვით საღმრთო წერილში აღნიშნულებში, მაგრამ მე იგინი ჩემ გასამართლებელ არგუმენტებად არ მომიყვანია, ვცნობ რა თავს ფრიად დამნაშავედ წმინდა ეკლესიის წინაშე, როგორც უძლები შვილი მის მამის წინაშე. მე გავკადნიერდი მომემართა თქვენთვის, როგორც უდიდეს ცოდვილს, მოსხლეტილ ცხოვარს თქვენი წმინდა სამწყსოსაგან, ცრემლით პეტრე მოციქულისა, სინანულით მეზვერისა და ცეცხლისებური სარწმუნოებით პავლე მოციქულისა, გამოვედი რა იმ მოსაზრებიდან, რომ ამქვეყნად კაცი სრული არაა, რომ მისი სულის კანონები შედგება მისი სხეულის კანონებისა, მექანიკურად ფიზიკური მოვლენებით წარმოშობილებისა, რაიცა ჰქმნის აუცილებლობას არა თუ იმ მოქმედებისა და, მაშასადამე, არა ისეთი დანაშაული, რომლის არმცემით უმეტეს ეკლესიის მიერ, მის სინანულით მაძიებელს, რაიცა მტკიცდება თვით სახარების სიტყვებით, როდესაც ამას ახერხებენ არტისტები, როს იგონებენ ფილოსოფოსის სიტყვებს: „არ არიან ქვეყნად დამნაშავენიო“. გავწყვიტე რა საერო ცხოვრებასთან ყოველნაირი კავშირი დღიდან თხოვნის გამოგზავნისა, ყვავილის ამორჩეულის წლით (10 ოქტომბერი), მე ველი თქვენს რეზოლუციას. რაც შეეხება ერს, სადაც ვთხოვლობ მღვდელმსახურების გაგრძელებას, მან ღრმად ჩახედულმა ჩემს გარემოებაში, ჩემი საქმის კარგად მცოდნემ, დიდი ხანია შემითვისა და როგორც

უწმინდესი და უნეტარესი ამბროსი (ხელაია)

მისმა წარმომადგენლობამ გამომიცხადა დღეს, არაერთხელ აღძრა თურმე შუამდგომელობა ადგილობრივი მთავარბუცესის წინაშე ჩემის თხოვნის დაკმაყოფილების შესახებ. არ ვიცი, თქვენ გაეცანით მას, თუ არა“. ეპისკოპოსმა პავლემ გაუწია მას რეკომენდაცია და საკათოლიკოსო საბჭოს მისი აღდგენა სთხოვა, თუმცა კანცელარიამ მამა მიხეილს თხოვნას შემდეგი რეზოლუცია დაადო: „საკათოლიკოსო საბჭო ვერ სცნობს შესაძლებლად დააკმაყოფილოს მეუფე პავლეს შუამდგომლობა და წინადადებას აძლევს მის მეუფებას, აუკრძალოს მღვდელმოქმედება მღვდელ მიხეილ ჩოხელს“. ამასთან დაკავშირებით 1926 წლის 11 იანვარს მეუფე პავლე წერდა წილკნის ეპარქიის II ოლქის მთავარბუცესს, მღვდელ სიმონ ტყემალაძეს, რომ მღვდელ მიხეილ ჩოხელს ეკრძალება ყველანაირი მღვდელმოქმედება. 1926 წლის 9 ნოემბერს მამა მიხეილმა კვლავ ითხოვა ეკლესიის წიაღში დაბრუნება. ამჟამად მან წერილი კათოლიკოს-პატრიარქ ამბროსის (ხელაია) მისწერა: „უმოწყალებო მეუფეო და მწყემსმთავარო! განვლო ერთმა წელმა მას შემდეგ, რაც მე პირველად შეგანუხეთ წრფელის სინანულით გამსჭვალულ თხოვნით, ნება დაგერთვათ ჩემთვის მღვდელმოქმედება... მაგრამ უარი გამომეცხადა. მცხეთობიდან დაბრუნებულმა ჩემის სამშობლის (გუდამაყრის) მღვდელმა მინახულა სახლში და მთავარბუცეს ბ. მალანიასთან გამომიცხადა თქვენი ბრძანება, მაგვარი ამასთან თანდართულ ივანე ნიკლაურის წერილში აღნიშ-

ნულისა. გადმოცემულ ბრძანებიდან ვსცანი რა, რომ თქვენ მიგიღიათ მხედველობაში ჩემი გულწრფელი სინანული, მრავალგვარ ქარცეცხლში გავლილი, განსპეტაკებული და განმტკიცებული იმდენად, რამდენადაც დიდია ჩემი დანაშაული წმიდა კათოლიკე და სამოციქულო ეკლესიის წინაშე, მე საჭიროდ ვთვლი გაგაცნოთ მოკლედ ჩემი ოჯახური მდგომარეობა. მე გახლავართ მამა ხუთი შვილისა, წარსულით წლიდან დედით დაობლებულისა, რომელთაგანაც ორი უმაღლეს სასწავლებელშია, სამი კი აქ სწავლობს, ცხოვრობენ ჩემთან და როგორც პატარები, საჭიროებენ მოვლა-პატრონობას. არავითარ ორგანიზაციაში არ ირიცხებიან და მოწინავე მოწაფეებად ითვლებიან. ამისთვის გთხოვთ, მომცეთ განმარტება, თუ რა პირობებში იქნება ჩემთვის შესაძლო კანონიერ სასჯელის მოხდა და ცნოთ შესაძლო, ჩემი მომავალი მღვდელმსახურების ასპარეზზე გახადოთ მუხრანი, ამჟამად უმღვდლო, სადაც უნდა დავსახლდე (იქაა ჩემი სახლ-კარი) ჩემი ორი პატარით (მესამე ათავეს 9-ს) და აღვზარდო იგინი იქაურ სკოლაში ჩემი ზეგავლენის ქვეშ. პასუხის მოლოდინში ვრჩები მარად თქვენი მეუფების ერთგული მსახური მიხეილ ჩოხელი". სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა, უწმინდესმა და უნეტარესმა ამბროსიმ გაითვალისწინა ეკლესიის იმჟამინდელი მძიმე მდგომარეობა და 1927 წლის 2 მარტიდან მღვდელი მიხეილ ჩოხელი აღადგინა სასულიერო ნოდებაში, ოღონდ განამწესა მანგლისის ეპარქიაში და დიდი ენაგეთის წმ. გიორგის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დაადგინა. 1927 წლის 22 მაისს მამა მიხეილი ითხოვდა წილკნის ეპარქიაში დაბრუნებას და სწო-ყაზბეგის სამრევლოში დანიშვნას, რაზედაც იმავე წლის 2 ივნისს უარი ეთქვა. შემდგომ წლებში იგი კვლავ განაგრძობდა დიდ ენაგეთში მსახურებას, სადაც 1937 წელს დააპატიმრეს. საბრალდებო დასკვნაში წერია: „დადგენილია, რომ

მღვდელი მიხეილ ჩოხელი

აღბუღალის რაიონის სოფ. ენაგეთის მღვდელი ჩოხელი, არ ჰქონდა რა განსაზღვრული საცხოვრებელი ადგილი, ხშირად ჩადიოდა სოფლებში: ამლევში, ბუჯგულეთში და ქსოვრეთი და ასრულებდა საეკლესიო წესებს. ამასთანავე, ეწეოდა ანტიკოლმეურნეულ აგიტაციას. 1937 წლის ოქტომბერში სოფ. ფარცხისში შეკრიბა კოლმეურნეები: გიორგი წიკლაური, ზაქარია ბეგიაშვილი, დარჩო წიკლაური და დაუნყო მათ ანტისაბჭოთა და ანტიკოლმეურნეული აგიტაცია. მოძღვარი თურმე ამბობდა: „თქვენ გატყუებენ, გართმევენ უკანასკნელ ლუკმა-პურს და ასე სილატაკემდე მიგიყვანენო“. ჩოხელი იქვე მიუბრუნდა ანტისაბჭოთა ელემენტს, ზაქარია ბერიძეს და უთხრა: „მე შენ გაფასებ იმიტომ, რომ ტროცკისტი ხარო“. 1937 წლის 2-3 ნოემბერს იგი ჩავიდა სოფ. ამლივში, შეკრიბა გლეხები და დაიწყო ქადაგება: „სახელმწიფო თქვენ გატყუებთ, არ მიიღოთ მონაწილეობა არჩევნებში და არ მისცეთ ხმა საბჭოთა დეპუტატებსო“. ყოველივე ამის საფუძველზე, 1937 წლის ნოემბრის შუა რიცხვებში მღვდელი მიხეილ ჩოხელი დააპატიმრეს და იმავე წლის 25 ნოემბერს გაასამართლეს. სამეულის გადაწყვეტილებით, მას დახვრეტა მიუსაჯეს, რაც იმავე დღეებში სისრულეში მოიყვანეს.

ნაყოფი: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 489, აღწერა 1, საქმე საქმე №42134; საქმე №53148; საქმე №62535; საქართველოს საპატრიარქოს არქივი, წილკნის ეპარქიის საქმე №34, ფურც. 46-47; ფურც. 153; საქმე №1823, ფურც. 26; ფურც. 127; საქართველოს სახელმწიფო უშიშროების სამინისტროს არქივი, ფ. 6, საქმე №3768; ჟურნალი „საქართველოს საეგზარქოსოს სასულიერო უწყებანი“ 1891წ. №2; 1895წ. №2; ჟურნალი „საქართველოს საეგზარქოსოს უწყებანი“ 1914წ. №7; 1916წ. №4.

ხატი გარეკანზე: ხატმწერი დავით ხიდაშელი

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახოთ ვიხსნათ ისინი. ჩვენი ტელეფონებია: 593 19 36 04, 2 32 48 66, 2 98 95 41

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუროშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაგეგმილი მასალების გამოცემას, დაელოდებოდეთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (მთაწმინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: ნ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესიის ანგარიში №GE74LB0122124214261000. ელ. ფოსტა: sunewpress@gmail.com; bokuchavanana1@gmail.com. მის: ერეკლე II-ის მოედანი 1, საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (შიოლაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გაგოშაშვილი, თამარ ასათიანი, გიორგი მაჩუროშვილი, ია ზაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გვარცელვა: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭაბერიძე; დამკაბდონებელი: ვალერიან ჯუღელი; ოპერატორი: ზოია კობახიძე.

კვიპროსის მართლმადიდებლური სინოდეზები კვლავ იპარცევა

კვიპროსის იმ ტერიტორიაზე, რომელიც ამჟამად თურქეთის მიერაა ოკუპირებული, 1974 წლამდე 575 ტაძარი და უამრავი ქრისტიანული სინმინდე არსებობდა.

მოგვიანებით თურქეთის მიერ კვიპროსის ოკუპაციის შედეგად ბევრი ტაძარი განადგურდა. ზოგიერთი მათგანი პირდაპირ ააფეთქეს ან ბუღდოზებით გაასწორეს მიწასთან. დაახლოებით 80 ტაძარი მეჩეთად გადაკეთდა. 575 ტაძრიდან მოპარულია 20 000 ხატი, რომლებიც XII-XX სს-ით თარიღდება, მათ შორის, ფერწერული, ქედური და მოზაიკის ნიმუშები.

ძლიერი შიდაპოლიტიკური წნეხის მიუხედავად, გაეროს ჩარევით, ხატებთან დაკავშირებული პრობლემები შედარებით გაუმჯობესდა, მაგრამ, მიუხედავად ამისა, ძველი ტაძრები სარესტავრაციო სამუშაოების არარსებობის გამო ინგრევა. იმისათვის, რომ საზოგადოებისათვის ნათელი გახდეს, რა ხდება ამ რეგიონში, ბერძნულმა

ინტერნეტპორტალმა Romfea-მ გამოაქვეყნა ინფორმაცია, რომლის მიხედვითაც, დაახლოებით 50 ტაძარი, რომელთაც საერთაშორისო კულტურული ფასეულობა აქვთ, შეუღწევადია, რადგან ისინი თურქული სამხედრო ბაზების ტერიტორიაზე მდებარეობს. საერთაშორისო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობით შესაძლებელი გახდა რამდენიმე რელიკვიის დაბრუნება. კერძოდ, 2012 წლის თებერვალში აშშ-იდან დააბრუნეს XII საუკუნის ხელნაწერი, 2013 წლის ოქტომბერში მიუნჰენიდან ჩამოაბრძანეს ათობით რელიკვია, რომელთაც ეკლესია ათი წლის განმავლობაში (2004-2013 წწ.) სხვადასხვა გზით ეძებდა.

ამჯერად ვითხოვთ ციურიხიდან მაცხოვრის XVI საუკუნის ხატისა და ამავე პერიოდის სინმინდეების დაბრუნებას, — აცხადებენ კვიპროსელი სასულიერო პირები, — ეკლესია ყველა ღონეს იხმარს მათ დასაბრუნებლად.

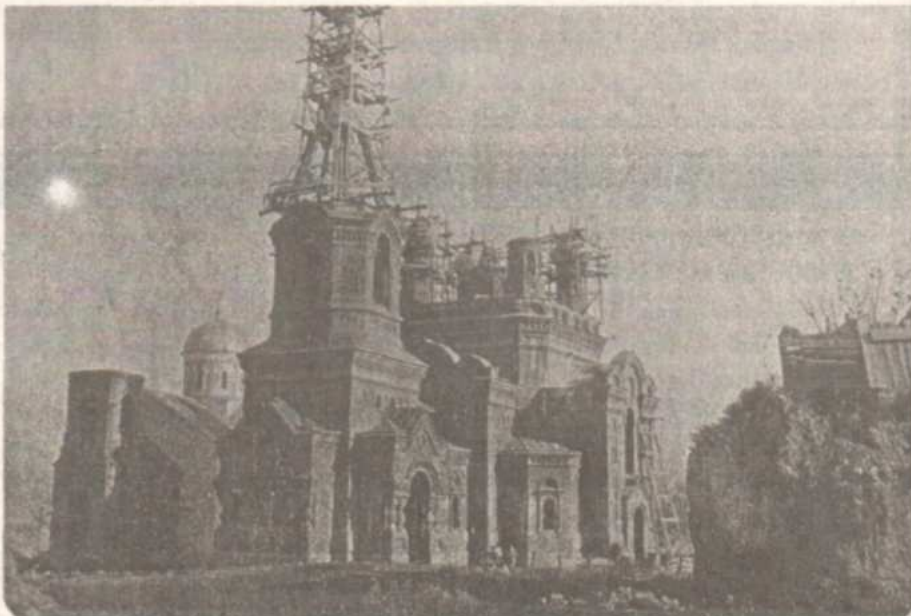
მომზადა
თამარ ასათიანმა

ისტორიის ფურცელი

მელითაურების სასულიერო ოჯახი

მელითაურების კეთილშობილური გვარი საქართველოს მთიანეთიდან, დუშეთის რაიონიდანაა. შთამომავლების გადმოცემით, მათი დიდი პაპა დიმიტრი მელითაური პროფესიით მექოშე გახლდათ და უმთავრესად წარჩინებულებსა და მეფის ოჯახს ემსახურებოდა, რის გამოც დაახლოებული იყო სამეფო კარის წევრებთან. სწორედ ამან განაპირობა მისი ერთდერთი ვაჟის, გიორგის შემდგომი ცხოვრება. მომავალი მოძღვარი გიორგი მელითაური 1796 წელს (მეორე ვერსიით — 1799 წელს) ქ. თბილისში დაიბადა. სასულიერო განათლება ანჩისხატის ტაძრის დეკანოზ გაბრიელ ალექსი-მესხიშვილთან მიიღო. 1833 წლის 13 აგვისტოს საქართველოს ეგზარქოსმა მოსემ (ბოგდანოვ-პლატონოვი) იგი დიაკვნად აკურთხა, ამავე წლის 15 აგვისტოს მღვდლად დაასხა ხელი და ნავისის წმინდა მარინეს სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად განამწესა. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მელითაურები დაკავშირებული იყვნენ სამეფო კართან. 1834 წლის 9 ოქტომბერს რუსეთში, ქ. კალუგაში, 1832 წლის შეთქმულებაში მონაწილეობის გამო გადაასახლეს ერეკლეს II-ის ასული — ბატონიშვილი თეკლა ბაგრატიონი. მისივე თხოვნით, საქართველო-იმერეთის სინოდალურ-

მა კანტორამ მღვდელი გიორგი მელითაური ქ. კალუგაში განამწესა და ბატონიშვილის კარის მოძღვრად დაინიშნა. 1834 წლის 12 დეკემბერს რუსეთის იმპერატორმა ნიკოლოზ I-მა თეკლა ბატონიშვილი შეინყალა და სამშობლოში დაბრუნების ნება დართო. იგი თბილისში 1835 წლის ივნისში ჩამოვიდა. მასთან ერთად დაბრუნდა მამა გიორგიც, რომელიც თეკლა ბატონიშვილის რეკომენდაციით თბილისში, სამეფო კარის წმ. გიორგის სახელობის ეკლესიის მღვდელმსახურად დაადგინეს. XIX ს-ის 30-იანი

ლუჯი მონასტარი (მარცხნივ) 1870-იანი წლები
(ფოტო ინახება იოსებ გრიშაშვილის პირად არქივში)

ნლების ბოლოს საქართველო-იმერეთის სინოდალურმა კანტორამ მამა გიორგი საეკლესიო გუჯართა და ძველ საბუთთა გამრჩევ კომისიაში რიგით წევრად განამწესა. იგი ასევე იყო ეგზარქოსის სასახლისა და თბილისის სასულიერო სემინარიასთან არსებული საერთო საცხოვრებელი სახლების ამშენებელი კომიტეტის წევრი. 1843 წლის 12 სექტემბერს თბილისის კარის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დაინიშნა. ეკლესიაში ერთგული სამსახურისათვის 1854 წლის 4 თებერვალს საგვერდულით დაჯილდოვდა. 1863 წელს სკუფია უბოძეს. 1869 წლის 6 მაისს კამილავკა ეწყალობა. 1873 წლის 13 ივნისს სამკერდე ოქროს ჯვარი მიიღო.

ჰქონდა ყირიმის ომის სამახსოვრო ჯილდო — ბრინჯაოს მედალი. მამა გიორგის სახელს უკავშირდება თბილისის ლურჯი მონასტრის უძველესი ეკლესიის აღდგენა და გარემონტება. დამაშვრალი მოძღვარი 1875 წლის 23 დეკემბერს გარდაიცვალა და დაკრძალულია ლურჯი მონასტრის ეკლესიაში. სამწუხაროდ, მის საფლავზე წარწერა აღარ იკითხება, რაც აღდგენას საჭიროებს. მამა გიორგი მეღვთისმეტყველად ჰყავდა სოფ. დილოში მცხოვრები ეფემია (ბებო) იოსების ასული ხოსიტაშვილი (1819). მათ შვიდი შვილი ჰყავდათ: მღვდელი მიხეილი, მარიამი, დარეჯანი (1841), დიმიტრი (1843), ეკატერინე (1858), ნინო და კიდევ ერთი ასული, რომლის სახელი არ არის შემორჩენილი.

მათგან პირველი ქალიშვილი მარიამი გათხოვილი იყო ივანე ლომოურზე, მწერალ ნიკო ლომოურის ძმაზე. მათ ჰყავდათ ვაჟი — გიორგი და ორი ასული: ანასტასია და ეფემია (ბებო). გიორგი ლომოური ექიმად გახლდათ, ქ. მოსკოვში მუშაობდა და იქვე უშვილოდ გარდაიცვალა. ეფემია გათხოვილი იყო ექიმ ჯაჯანიძეზე, ჰყავდათ ერთი შვილი, რომელიც სიჭაბუკეში გარდაიცვალა, ხოლო მეორე, ანასტასია, გვიან გათხოვდა და შვილი არ ჰყოლია;

მეორე ქალიშვილი, დარეჯანი, გათხოვილი იყო გაზეთ „კავკაზის“ თანამშრომელ ნიკო ბერძენიშვილზე. მათ ერთი ვაჟი და ერთი ასული ჰყავდათ, რომელიც დაბადებიდან ყრუ-მუნჯი იყო. იგი ბოძის მონასტერში მონაზვნად აღიკვეცა და ხატმწერი გახლდათ. მის მიერ შესრულებული ტილოები ახლაც ინახება ბოძის მონასტერში.

მესამე ქალიშვილი გათხოვილი იყო თელავის მაზრის უფროსის თანაშემწე ინდუაშვილზე. მათ შვიდი შვილი ჰყავდათ: ოთხი ვაჟი და სამი ასული;

მეოთხე ქალიშვილი, ეკატერინე, გათხოვდა ვინმე

მღვდელ მიხეილის სიძის — ნიკოლოზ ზაალიშვილის ოჯახი

ბალუაშვილზე;

მეხუთე ქალიშვილი ნინო ცოლად ჰყავდა სამხედრო უწყების მღვდელ ივლიანე სპირიდონის ძე წერეთელს;

სასულიერო გზა გააგრძელა მამა გიორგის ვაჟმა — **მიხეილმა**, რომელიც 1838 წელს იყო დაბადებული. 1850 წელს მან თბილისის სასულიერო სასწავლებელში ჩაბარა. 1851 წლის 15 ივნისს, პირველი კურსის დახურვის შემდეგ, თავისი თხოვნის საფუძველზე, გათავისუფლდა სასწავლებლიდან და ამავე წლის 5 აგვისტოს მამასთან, თბილისის კარის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიის მედავითნედ დაინიშნა. 1862 წლის 16 მარტს ეგზარქოსმა ევსევიმ (ილინსკი) დიაკვნად აკურთხა. 1862 წლის 8 მაისს მცხეთის სვეტიცხოვლის თორმეტი მოციქულის სახელობის საკათედრო ეკლესიაში განამწესეს. იმავე წლის 7 ნოემბერს თბილისში, მეტეხის ციხის წმინდა გიორგის ეკლესიაში დაინიშნა. 1863 წლის 1 სექტემბერს სიონის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის საკათედრო ტაძარში მედავითნის შტატში დაადგინეს. 1867 წლის 1 დეკემბერს კერძო დიაკვნის შტატში დაინიშნა. 1871 წლის 1 მარტს თბილისის საავადმყოფოს მიქაელ მთავარანგელოზის სახელობის ეკლესიაში გადაიყვანეს. 1873 წლის 25 ნოემბერს ეგზარქოსმა ევსევიმ (ილინსკი) მღვდლად დაასხა ხელი და თბილისის ახლადგახსნილი ვერის წმინდა იოანე ღვთისმეტყველის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დანიშნა. 1874 წელს საგვერდულით დაჯილდოვდა. 1886 წელს წმინდა სინოდმა მადლობის სიგელი ფურცლის გარეშე უბოძა. 1887 წლის მაისში სკუფია ეწყალობა. მღვდელი მიხეილი 1889 წლის 23 აპრილს გარდაიცვალა. დაკრძალულია ლურჯ მონასტერში, თავისი მამის გვერდით. ჰყავდა მეუღლე — მიტრადორა არისტოფანეს ასუ-

ლი სამადაშვილი (1848) და შვილები: მღვდელი ონისიმე, სოფიო (1867), ოლღა (1870), ნიკოლოზი (1871), მარიამი (1874), მართა და ერთი უცნობი ასული.

1) სოფიო — გათხოვილი იყო მღვდელ დავით სოლომონის ძე ოქროპირიძეზე (სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქ ლეონიდეს უფროს ძმაზე). მათ სამი ვაჟი და ერთი ასული ჰყავდათ. 1) ბიძინა — დაიღუპა პირველ მსოფლიო ომში, დაკრძალულია შიომღვიმის მონასტერში; 2) შალვა — პირველი მსოფლიო ომიდან დაბრუნების შემდეგ სიღნაღის რაიონში ზოოტექნიკად მუშაობდა. დაკრძალულია სოფ. ბადიაურში; 3) ელიზბარი — გარდაიცვალა ყრმობაში; 4) ანა — გათხოვილი იყო თბილისში, ჰყავდა ორი ვაჟი.

2) ოლღა გათხოვილი იყო მღვდელ ელიაშვილზე. მათ სამი ვაჟი და ერთი ასული ჰყავდათ.

3) მარიამი გათხოვილი იყო მღვდელ მარკოზაშვილზე, რომელიც ქ. დარუბანდში მსახურობდა და იქვე ცხოვრობდნენ. მათ ოთხი ვაჟი და ორი ქალიშვილი ჰყავდათ.

4) მართა გათხოვილი იყო მეტყევე ნიკოლოზ ზაალიშვილზე. მათ ორი ვაჟი და ექვსი ქალიშვილი ჰყავდათ. მათგან ერთი ვაჟი — ვახტანგი და ერთი ასული — ჟენია ადრეულ ასაკში აღესრულენ.

მელითაურების გვარში უკანასკნელი მოძღვარი გახლდათ მამა მიხეილის უფროსი ვაჟი **ონისიმე**, რომელიც 1863 წელს დაიბადა. დაამთავრა თბილისის სასულიერო სასწავლებელი. 1882 წლის 12 ივნისს ეგზარქოსების წმ. ჯვრის სახელობის კარის ეკლესიის მედავითნედ დაინიშნა. 1884 წლის 17 იანვარს ელიზავეტოპოლის წმინდა ალექსანდრე ნეველის სახელობის საკათედრო ტაძრის მედავითნედ გადაიყვანეს. 1886 წლის 17 მაისს, თავისი თხოვნით, ძველი მანგლისის მთავარანგელოზთა სახელობის ეკლესიაში გადმოიყვანეს. 1888 წლის 17 აგვისტოს ისევ ელიზავეტოპოლის ტაძარში დააბრუნეს. 1889 წლის მაისში თბილისის ანჩისხატის ტაძრის მედავითნედ განამწესეს. იმავე წლის 7 ოქტომბერს ვერის წმინდა იოანე ღვთისმეტყველის სახელობის ეკლესიაში დაინიშნა. 1890 წლის 15 ივნისს სტიქარი

მღვდელი მიხეილ მელითაური

უკურთხეს. 1901 წლის 16 ნოემბერს დიაკვნად აკურთხეს და ვერის წმინდა ნიკოლოზის სახელობის ეკლესიაში განამწესეს. 1905 წლის 17 ოქტომბერს ისე ღვთისმეტყველის ეკლესიაში დააბრუნეს. 1911 წლის 24 ოქტომბერს საქართველოს ეგზარქოსმა ინოკენტიმ (ბელიაევი) მღვდლად დაასხა ხელი და უკანა ფშავის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დაინიშნა. 1913 წლის 15 იანვარს სამრევლოში ხშირად არყოფნის გამო აქედან დაითხოვეს. ამავე წლის 25 ოქტომბერს ქვემო ხანდაკის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მიძინების

სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დაადგინეს. 1917 წლის 23 მარტს თბილისში გადმოიყვანეს და კავკასიის სამხედრო სასამართლოს ეკლესიის უმეტატი მღვდლად დაინიშნა. მღვდელი ონისიმე 1918 წლის 10 სექტემბერს გარდაიცვალა. მისი ცხედარი 12 სექტემბერს ლურჯი მონასტრის ეკლესიის ეზოში დაკრძალეს. მას ცოლად ჰყავდა მღვდელ იოანე გუგუტიშვილის ასული ნინო (1870-1924). მათ ოთხი ვაჟი და ოთხი ასული ჰყავდათ: გიორგი, მიხეილი, იოანე, ნიკოლოზი, ეკატერინე. სამი ქალიშვილის სახელი ცნობილი არ არის.

მღვდელ მიხეილ მელითაურის უმცროსი ვაჟი ნიკოლოზი სამხედრო პირი გახლდათ. მონაწილეობდა რუსეთ-იაპონიისა და პირველ მსოფლიო ომებში. ცოლად ჰყავდა მარიამ პაიჭაძე. ჰყავდათ ორი ვაჟი.

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 489, აღწერა 1, საქმე 33877; საქმე 62535; ფ. 488, აღწერა 1, საქმე 21118; ჟურნალი „მწყემსი“ 1886წ. ; 1887წ. ; ჟურნალი „საქართველოს საეგზარქოსოს სასულიერო უწყებანი“ 1902წ. 1; 1906წ. 3; ჟურნალი „საქართველოს საეგზარქოსოს უწყებანი“ 1911წ. 21; 1913წ. 5 და 22; 1917წ. 11-12; გაზეთი „სახალხო საქმე“ 1918წ. 323; მელითაურების საოჯახო არქივი.

ლიტ: კალისტრატე ცინცაძე „რაც გამახსენდა“ ქ. თბილისი 2007წ. გვ. 189.

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივად ძალისხმევით დავინახოთ ვიხსნათ ისინი. ჩვენი ტელეფონებია: 593 19 36 04, 2 32 48 66, 2 98 95 41

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუარიშვილი

გთხოვთ, გახათს გაუფრთხილდეთ მასში დაგეგმილი მასალების გამო გთხოვთ, დაუვლიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (მთან-მინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: 58. ანდ-რია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესიის ანგარიში №GE74LB0122124214261000. ელ. ფოსტა: sunewpress@gmail.com; bokuchavanana1@gmail.com. მის: ერეკლე II-ის მოედანი 1, საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (შიოლაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გაგოშაშვილი, თამარ ასათიანი, გიორგი მაჩუარიშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელაძე, გვარცველება: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კეკელიძე; დამკაბადონებელი: ვალერიან ჯულელი; ოპერატორი: ზოია კობახიძე.

და როსტომ ხანს ყოველთვის ქართულად ელაპარაკებოდაო.

— გიორგი სააკაძეს-მეთქი?

გიდმა კოპეები შეყარა: ძალიან გთხოვთ, ის მოლაღატე აქ მეტი აღარ ახსენოთო.

ბედის ირონია! სპარსეთი მოლაღატეს ეძახის, ზოგი უკეთური ქართველიც მოლაღატედ თვლის გიორგი სააკაძეს, კაცს, რომელმაც შვილი შესწირა საქართველოსთვის და ისეთი აჯანყება მოუწყო „აღმოსავლეთის ლომს“, რომ ლამის წელში საბოლოოდ გადატეხა.

გვაჩვენეს ალავერდი ხანის (უნდილაძის) მიერ აშენებული ხიდი, ყველაზე ლამაზი ხიდი მთელ ირანში. ვიზიტმა უმაღლეს დონეზე ჩაიარა, მაგრამ ჩემი ფიქრი და ოცნება ფერეიდანს დასტრიალებდა. ისპაჰანში გამოგვიცხადეს, რომ ფერეიდანში ვერ მივდივართ იმ უბრალო მიზეზის გამო, რომ იქ თქვენისთანა მაღალი სტუმრებისათვის შესაფერისი სასტუმროები არა გვაქვსო.

— არა უშავს-მეთქი, ჩვენ უპრეტენზიო ხალხი ვართ და კომფორტზე არ შეგანუხებთ. ფერეიდანში კი უსათუოდ უნდა ჩავიდეთ-მეთქი.

— მაინც, რატომ გაინტერესებთ ფერეიდანი, იქ ხომ ქართველები აღარ ცხოვრობენო — არ გვეშვება მასპინძელი.

— ჩვენი ვალია, მოვინახულოთ ის ადგილები, სადაც შაჰ აბასმა 400 წლის წინათ ასი ათასი ტყვე ჩაიყვანაო — კატეგორიული ტონით უთხრა ჟვანიამ.

ჩვენმა გამყოლებმა თეირანში გადარეკ-გადმო-რეკეს და როგორც იქნა მოიღეს მონყალება. ჩვენი ელჩი გვეუბნება, ნურც ფერეიდანში და ნურც ჟურნალისტებთან ქართველთა ძალით გადმოსახლება და ტყვეობას ნუ გაუსვამთ ხაზს, სპარსელებმა ასე იცინან, რომ თითქოს, რაკილა ბებია ქართველი ჰყავდა, შაჰმა შეინყნარა ქართველთა თხოვნა და ნება დართო მათ სპარსეთის საუკეთესო ადგილზე ფერეიდანში კომპაქტურად დასახლებულიყვნენო.

ორსაათნახევარი ვიარეთ ისპაჰანიდან ფერეიდანამდე, გამყოლი გვეუბნება — ესეც ფერეიდანი,

— არის თუ არა სამოთხე, სპარსეთის სხვა ადგილებთან შედარებით?

ფერეიდან-შაჰის საკრებულოს დიდ სადარბაზო სასახლეში მივედით. თურმე ჩვენს თანმხლებს, ფერეიდანის ვილაიეთის გუბერნატორი გაუფრთხილება — ხალხს არ გააგებინოთ, რამდენიმე კაცი შეკრიბეთ და სტუმრები მათ შევახვედროთო. არ ვიყავით 10 წუთის ჩასულები, რომ გარეთ რაღაც ურიამული მოგვესმა.

ფანჯარაში გავიხედე და თვალებს არ დავუჯერე, გამორბიან ეზოებიდან, ქუჩა-ბანდებიდან, მეჩეთებიდან, ახტებიან თხრილებს, ლობეებს, უამრავი ხალხი მოაწყდა საკრებულოს. მალე კარიც გააღეს და შემოცვივდნენ. ალტაცებული, აცრემლებული ადამიანები. — გურჯი! გურჯი! ქართულად გველაპარაკებიან. ნახევარ საათში 5 ათასამდე ქართველი მოგროვდა.

— ესაა ქართველები აღარ ცხოვრობენო? — მიჩურჩულა ზურაბ ჟვანიამ და ცრემლები მოინმინდა.

ფერეიდანის გუბერნატორმა თქვა: ჯერ საქართველოს ხელისუფლების დელეგაცია არ ყოფილა ფერეიდანში, ბატონი ჟვანია საქართველოში პრეზიდენტი შევარდნაძის შემდეგ მეორე კაციანო. სანამ ზურა სიტყვას დაიწყებდა, კარგა ხანს არ დამცხრაღა ტაში. „მადლობა უნდა გითხრათ, რომ 400 წლის განმავლობაში შეინახეთ ენა და ეროვნებაო, ეს სპარსეთის ხელისუფლების დამსახურებაც არისო. აქ კარგად ხართ. დედასამშობლო ბევრს ფიქრობს თქვენზე და მალე იქნება შესაძლებლობა, რომ თავისუფლად დაბრუნდეთ საქართველოშიო“ — თქვა ჟვანიამ.

ჩემი სპარსული წიგნი დავარიგე, რომელიც თვალის დახამხამებაში დაიტაცეს. ფერეიდნელები ქართულ ლექსებს ამბობდნენ და უძველეს სიმღერებს მღეროდნენ.

რევაზ მიშველაძე, მწერალი

„რეზონანსი“ №179

მოამზადა

სერგო კერესელიძემ

ისტორიის ფურცელი

არქიმანდრიტი გამალიელი (გამრეკელი) XVIII ს-ის I ნახევარი — 1816

არქიმანდრიტი გამალიელი XVIII ს-ის I ნახევარში, ქართლში, ქსნის ხეობაში დაიბადა. წარმოშობით იყო ოსი. იოანე ბატონიშვილი თავის ნაშრომში — „მცირე უწყება ქართველთა მწერალთათვის“ — წერს: „გამალიელ ოს-ყოფილი არქიმანდრიტი: ესეცა იყო კათოლიკოზისავე ანტონისაგან აღზრდილი, წერილთა და გალობათა შინა გამოცდილი და არიხმატიკოსი და მონაზონებითაცა კარგი, მწერალი უცხო, რომელმან მრავალნი წერილნი

საღმრთონი გარდასწერნა, ვიდრე სამასამდისინ. ამან კეთილად იღვანა იკორთის მონასტერსა მთავარანგელოსთ ეკლესიისათვის და ესრეთ შრომითა ატარებს დროსა თვისსა“.

1758 წლის დეკემბერში მამა გამალიელი უკვე არქიმანდრიტია და ქსნის ხეობაში, იკორთის მონასტრის წინამძღვრად ჩანს. არქიმანდრიტი გამალიელი იყო საუკეთესო კალიგრაფი. მას გადაწერილი აქვს რამდენიმე ძველი ქართული ხელნაწერი, მათ შო-

იკორთის მონასტარი

რისაა: თეოფილაქტე ბულგარელის „თარგმანება ლუკას სახარებისა“, შესრულებული გიორგი ბატონიშვილის, შემდეგში ქართლ-კახეთის მეფე გიორგი XII-ის დავალებით. წიგნს აქვს მინაწერი: „აღვსწერე წიგნი ესე განმარტება ლუკას სახარებისა და სრულ ვჰყავ ბრძანება უგანათლებულესობისა მეფის ძის გიორგისა, რომლისა კეთილ-სუფევიტ ცხოვრება მრავალჟამიერ ჰყოს უფალმან, ამინ, ამინ, ამინ, მე, ფრიად ცოდვილმან და უღირსმან მღუდელ-მონაზონმან გამალიელ, მხილველთა შენდობისა მთხოვნელმან“. ასევე ბაუმეისტერის „ლოლიკა“. წიგნზე არის მინაწერი: „ვედრებისა მთხოველი უნდო ვინმე ბერი მღუდელ-მონაზონი გამალიელ, აღმწერელი ამა წერილისა, გმოქენეობ ყოველთა, რათა არა ჰყოთ წყევა, ნაცვლად შენდობისა ამისათვის, რომელ რაოდენ ძალ მედუა, სიმართლეს ვსწადნოდი. იუნის ე, წელსა ჩლოც“ (1778 წლის 5 ივნისი). მართალია იგი არქიმანდრიტია, მაგრამ ამ მინაწერებში თავის თავს მღვდელ-მონაზვნად იხსენიებს. 1779 წლის 11 დეკემბერს მან დაასრულა „მეტაფიზიკის“ გადანერა, რომელშიც თავს უკვე არქიმანდრიტად მოიხსენიებს; 1790 წელს გადანერა „კარაბადინი“. წიგნს დაკრული აქვს ბეჭედი — „გამალიელი“. ყველა ეს წიგნები დაცულია ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრში.

არქიმანდრიტი გამალიელი ასევე წერდა საბუთებს, ამრავლებდა ნუსხებს, აქტიურად მონაწილეობდა მონასტრის სამეურნეო საქმიანობაში.

არქიმანდრიტი გამალიელი დაახლოებული და მიღებული კაცია ქართლ-კახეთის სამეფო კარზე და განსაკუთრებით კარგი ურთიერთობა ჰქონდა მას უკანასკნელ მეფე გიორგი XII-სთან. 1789 წლის 24 იანვარს დაიბადა გიორგი XII-ის პირველი შვილიშვილი, გრიგოლ იოანეს ძე ბაგრატიონი. ისტორიკოსი პლატონ იოსელიანი თავის ნაშრომში — „ცხოვრება

გიორგი XIII-სა“ — წერს: „რადგან დიდად უყვარდა წიგნი „გრიგორი ნოსელისა“, ამისთვის ბრძანა, უნოდონ სახელად ახალშობილსა გრიგორი და ისურვა, რათა მიმქმელად წმინდისა ემზადებინა, ექმნას გამალიელი წინამძღვარი იკორთისა“. 1800 წლის 7 თებერვალს ქართლ-კახეთის მეფე გიორგი XII თავის შვილს, ბატონიშვილ იოანეს წერდა: „წინამძღვარი იკორთისა მონასტრისა ჩივის მეზობლებზედ, ეკლესიისა მამულებსა არ გვანებებენო. მიბრძანდი და შეიტყე სადაო; გამალიელიც მანდ მობრძანდება და ოქმებსაცა და მეფეთა წერილებსაც განაახლებს. გალავანიცა დაქცეულა. უბრძანე, სახასო გლეხთა შენობაზედ გაისარჯნენ, რადგან მათი სალოცავი არის. გამალიელ შეუწუხებიათ და წინამძღვრობაზედ ხელს იღებს. გამოცვლა ამისი არ იქმნება. საჭირო კაცი არის ესე და დიდად მცდელი. ეცადე, დაამშვიდო“. მართლაც, ბატონიშვილმა იოანემ მონასტრისა საქმეები და გამალიელი წინამძღვრად დარჩა. მადლობელმა წინამძღვარმა გიორგი მეფეს საჩუქრად მოართვა ღვთისმშობლის ხატი, შემკული მეფის ძის ერეკლე II-ის პირველი ვაჟის, ვახტანგისაგან, რომელიც 1760 წელს გარდაიცვალა.

1893 წელს გაზეთი „ივერია“ ერთ-ერთ ნომერში წერდა: „ამ დღეებში სახელმწიფო ქონებათა გამგეობაში ტფილისში გამოჩენილა ფრიად საყურადღებო საბუთის ქაღალდები საქართველოს უძველესის იკორთის მონასტრის შესახებ. ეს ძველი მონასტერი, რიც სრულიად მოუოხრებიათ XVIII ს-ის შუა წლებში და ასე დარჩენილა 1780

იოანე ბატონიშვილი

წლამდის, ვიდრე მის აღდგენას შეუდგებოდა ბერი გამალიელი, გვარად გამრეკელი, რომელსაც სწავლა მიეღო რომში. ამ ბერის შრომითა და მეცადინეობით, იკორთის მონასტერი მალე განახლებულ იქმნა. ამ საუკუნის დასაწყისში ბერი გამალიელი რუსეთში გაჰყვა კათოლიკოსს ანტონს და როდესაც უკან დაბრუნდა, ხელახლად შეუდგა მისს მოწყობას. მონასტერთან გააშენეს სახლები, დააარსეს მის მახლობლად სოფლები — ვანთა, ქვეში და ფლავი, და აგრეთვე შესძინეს მას რამდენიმე დუქანი გორსა და ტფილისში და საკუთრებად საკმაოდ დიდი მამული სოფელ ქოთიშსა და კუმისში. ხოლო ეხლა ქართლში, მამულების გამოიჯვინის დროს, აღმოჩნდა, რომ მონასტერიც და მისი საკუთრება მამულები და დუქნებიც რალაცა აუხსნელის მიზეზით კერძო პირთა ხელში ყოფილა გადასული. მართალია, ამ წერილში რამდენიმე უზუსტობაა გაპარული, მაგრამ მაინც საკმაოდ ინფორმაციას გვაწვდის მამა გამალიელის მოღვაწეობის შესახებ.

1810 წლის 3 ნოემბერს რუსეთში იძულებით გაიწვიეს კათოლიკოს-პატრიარქი ანტონ II (ბაგრატიონი), რასაც საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის ავტოკეფალიის გაუქმება მოჰყვა. 1810 წლის დეკემბრის თვეში, საქართველოს სასულიერო დიკასტერიის განჩინებით, არქიმანდრიტი გამალიელი ბოდბის წმინდა ნინოს სახელობის მამათა მონასტრის წინამძღვრად დაინიშნა. 1811 წლის 18 თებერვალს ქ. თბილისში სასულიერო დიკასტერია ოფიციალურად გაიხსნა, რომლის ერთ-ერთი წევრი არქიმანდრიტი გამალიელიც იყო.

ისტორიკოს პლატონ იოსელიანის ცნობით, სიცოცხლის უკანასკნელი წლები არქიმანდრიტმა გამალიელმა ქ. თბილისში, საქართველოს პირველი ეგზარქოსის, მიტროპოლიტ ვარლამის (ერისთავი) სამღვდელმთავრო რეზიდენციაში გაატარა და იქვე აღესრულა ღრმადმოხუცებული. იგივე ისტორიკოსი წერდა: „გამალიელ, წინამძღვარი იკორთისა, მოკვდა 1816 წელსა. არ უყვარდა ამას ვარლამ ეგზარქოსი, რადგანაც ებრძოდა ერისთავიანთა ყმათა და მამულთათვის ძველად შეწირულთა და მისგან ეგზარქოსისა მიმალულთა“.

არქიმანდრიტ გამალიელის ცხედარი დიდი პატივით წაასვენეს და იკორთის მონასტერში დაასაფლავეს.

პლატონ იოსელიანი

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური არქივი, ფ. №489, აღწერა 1, საქმე №3876; „აქტიები“ ტომი IV, გვ. 165; გაზეთი „ივერია“ 1893წ. 183, გვ. 1; საქართველოს სასულიერო მახარებელი, 1865წ. ნოემბერი, გვ. 85, პლატონ იოსელიანი „იკორთის მონასტერი ქართლში“ (რუსულ ენაზე).

ლიტ: მენაბდე ლ. „ძველი ქართული მწერლობის კერები“ ტომი I, ქ. თბილისი 1962წ. გვ. 222; იოსელიანი პლ. „ცხოვრება გიორგი მეცამეტისა“, ქ. თბილისი 1978წ. გვ. 60; გვ. 164; გვ. 253; ბაგრატიონი იოანე „მცირე უწყება ქართველთა მწერალთათვის“, ქ. თბილისი 1982წ. გვ. 185; ტოგოშვილი გ. „ქართველ-ოსთა კულტურული ურთიერთობა XV-XVIII სს“, გვ. 250; ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობა“ ტ. I. ქ. თბ. 1946წ. გვ. 6 და გვ. 254; ტ. 1-3. ქ. თბ. 1980წ. გვ. 163-164;

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახოთ ვიხსნათ ისინი. ჩვენი ტელეფონებია: 593 19 36 04, 2 32 48 66, 2 98 95 41

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუროშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაგაქმნილი მასალების გამო გთხოვთ, დაგვლიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (მთან-მინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: ნმ. ანდ-რია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესიის ანგარიში №GE74LB012214261000. ელ. ფოსტა: sunewpress@gmail.com; bokuchavanana1@gmail.com. მის: ერეკლე II-ის მოედანი 1, საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (შიოლაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გავომიშვილი, თამარ ასათიანი, გიორგი მაჩუროშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გავრცელება: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკავალბონებელი: ვალერიან ჯუღელი; ოპერატორი: ზოია კობახიძე.

რძელა ოდესის სასულიერო სემინარიაში, სადაც ასევე სწავლობდა მუსიკის თეორიას მუსიკოს მაკავეისკის ხელმძღვანელობით, რომელიც წარჩინებით დაასრულა. ჯერ კიდევ ოდესაში, სემინარიის მეხუთე კურსზე ყოფნისას მან შეადგინა „მოკლე თეორია მუსიკისა ანუ ქართული სახელმძღვანელო ნოტების შესწავლისათვის“, რომელიც 1889 წელს გამოიცა. ამასთან დაკავშირებით გაზეთი „ივერია“ წერდა: „როგორც შევითქვით, ოდესის სასულიერო სემინარიის მეხუთე კლასის მოწაფეს, კ. მ — ძეს, შეუდგენია სახელმძღვანელო წიგნი ნოტების შესასწავლად და მომავალ წელს აპირობს, თუ მოახერხა, დააბეჭდვინოს ჩვენს ქალაქში“.

კორნელი მალრაძე

სამშობლოში დაბრუნებული

კორნელი აქტიურად ჩაერთო ქართული საეკლესიო გალობის აღდგენისა და განვითარების საქმეში. 1895 წელს მან ჯვარი დაიწერა მღვდელ პავლე გაბადაძის ასულ ნიმიფადორაზე (სოფიო). მათ ხუთი შვილი ჰყავდათ: მართა, პავლე (არქიტექტორი), ლუარსაბი (იურისტი), არჩილი (მშენებელ-ინჟინერი) და ვახტანგი (ექიმი, ქირურგი).

1896 წელს კორნელი ქუთაისის სამღვდელმთავროს რუსული გუნდის რეგენტად ინიშნება. მიუხედავად იმისა, რომ მას რუსული გალობის ხელმძღვანელობა ევალებოდა, კორნელი დიდ ყურადღებას უთმობდა ასევე ქართული გალობის წარმოჩენისა და განმტკიცების საქმე. ერთი წელი მან ფილიმონ ქორიძის ნოტებიდან იმერულ კილოს ოთხ ხმაზე გადაღებას მოანდომა და მღვდელმთავრის სრული წირვის წესი დაასრულა. ამასთან დაკავშირებით, 1897 წელს გაზეთი „ცნობის ფურცელი“ წერდა: „კვირას, ამა მაისის 11-ს, ქუთაისის საკათედრო ტაძარში არქიელის რუსული ხორო შეასრულებს წირვაზე ჩემ-მიერ ოთხ-ხმაზე გადაღებულს გურულ-იმერულ საეკლესიო გალობას. მსურველთ შეუძლიანთ მობრძანდნენ ამ დღეს და მოისმინონ ეს პირველი ცდა გადამღებისა“.

საინტერესოა კორნელი მალრაძის მოსაზრება ქართული საეკლესიო გალობის შესახებ. იგი წერდა: „ქართველებმა საზოგადოდ ბევრი ლაპარაკი ვიცით და საქმის კეთება — ცოტა. ყველაფერს ვებლაუჭებით, ვითომ ყველაფრის ვაკეთება გვსურს და ნამდვილად კი ვერაფერს ვაკეთებთ. მხნეობა, ხასიათის სიმტკიცე გვაკლია და ამისათვის ერთხელ დაწყებულ საქმეს ძნელად თუ დავაბოლოვებთ ხოლმე. ხასიათის სისუსტესთან ერთად ერთობაც გვაკლია. ჩვენდა სასირცხვილოდ, არ შემიძლიან არა ვთქვა, რომ ჯერ კიდევ ვერ გავშორებივართ იმ საზიზღარ მამაპაპურ შენ-ჩემიობას, რომელიც ძველ დროში ჩვენ მა-

მა-პაპათ ერთმანეთს აშორებდა და თითქმის ერთი-მეორის მოძულე ამერ-იმერლებად ჰყოფდა. დიალ, სამწუხაროდ, დღესაც ბევრია ჩვენში ისეთი „ულტრა-პატრიოტი“ ამერელი, რომელიც ამერულ გალობას ამჯობინებს, იმიტომ რომ ამერულია და გაიძახის: „რას მიქვია იმერული გალობა! იგი ბოლოს მოგონილიაო“, გასაგონადაც კი ეზიზღება, არა თუ შეისწავლოს იგი. ბევრია აგრეთვე ისეთი იმერელი, რომელიც იმერულ კილოს ამჯობინებს, რადგან იგი იმერულია. ასე ჰსჯიან ეს ვაჟბატონები და სრულიად არა ჰფიქრობენ, რომ ჩვენთვის სულ ერთია, იმერული თუ ამერული კილო, ორივე ქართულია და, კარგია

თუ ცუდი, ორივე ჩვენია. დიალ, სამწუხაროა ასეთი მოვლენა და ყოველ საქმეში ხელს შეგვიშლის იგი, თუ როგორმე არ აღმოიფხვრა. რა არის ქართლ-კახური და რა არის გურულ-იმერული კილო? რომ ავიღოთ და შევადაროთ ერთმანეთს ეგრედ წოდებული გურულ-იმერული „სადა კილო“ და ქართლ-კახური, ერთი და იგივეა, მხოლოდ აქა იქ ხმის მიმოხვერით ოდნავ განირჩევა ერთი მეორისაგან. ამ ორისავეგან განირჩევა ეგრეთ წოდებული „განმშვენებული კილო“. იგი არის ფიცხის ფანტაზიის ნამოქმედარი და გურულის მკვირცხლის ხასიათისა და თავმოყვარეობის ნაყოფი. მართალი მოგახსენოთ, იგი უფრო დამახინჯებულია (დამახინჯებულად ვსთვლი ჰარმონიის ე. ი. ხმების შეთანხმების მხრივ, ხოლო რაც შეეხება მელოდიურ მხარეს, ე. ი. კილოს, იგი მეტად მდიდარია მუსიკალურის ფორმებითა და ძვირფას მასალას წარმოადგენს კომპოზიტორთათვის), ვიდრე განმშვენებული და ეგრედ წოდებული „ჭრელები“ ხომ პირდაპირი გარყვანაა ეკლესიურის გალობისა. მაგრამ ამით მე იმას არ ვამბობ, ვითომ ეს კილო დასაკარგი იყოს და ან ყურადღების ღირსი არ იყოს, პირიქით, აუცილებლად საჭიროა მისი დანერა-დაბეჭვდაც და ამგვარად, მისი დაცვა. საქმე ის არის, რომ დღეს ჩვენთვის უფრო საჭიროა უბრალო, სადა კილო, რომელსაც უადვილესად შეითვისებს მოსწავლე და, მაშასადამე, რომელიც უადვილესად გავრცელდება. ამგვარია ქართლ-კახური და გურული სადა კილო და საჭიროა ისინი დაინერონ, დაისტამბოს ერთად სკოლებში სახმარებლად და, რამდენადაც კი შეიძლება, კიდევ უფრო გაადვილებულ-შესწორებულ იქმნას. სკოლაა ის ნიადაგი, რომელზედაც უნდა აღსდგეს და აღმოცენდეს ჩვენი საეკლესიო გალობა“ (ამ წერილის სრული ვერსია იხ. გაზეთი „ივერია“ 1898წ. 256-257).

ისტორიის ფურცელი

დეკანოზი ლუკა მალრაძე და მისი ოჯახის ისტორია

დეკანოზი ლუკა იესეს ძე მალრაძე 1828 წელს, იმერეთში, შორაპნის მაზრაში, აზნაურის ოჯახში დაიბადა. საღვთო წერილი, გალობა და საეკლესიო ტიპიკონი კაცის მონასტერში, ხოლო კატეხიზმო და ისტორია ქუთაისის სასულიერო სასწავლებელში ნიკოლოზ დოლონაძესთან ისწავლა. 1852 წლის 6 დეკემბერს იმერეთის მიტროპოლიტმა დავითმა (წერეთელი) დიაკვნად აკურთხა და წვეის წმ. გიორგის სახელობის ეკლესიაში დაადგინა. 1855 წლის 5 იანვარს იმერეთის ეპისკოპოსმა ექვთიმემ (წულუკიძე) მღვდლად დაასხა ხელი და წვეის წმ. გიორგის სახელობის ტაძრის წინამძღვრად განამწესა. 1861 წლის 10 ოქტომბერს საგვერდულით დაჯილდოვდა. 1865 წლის 29 ოქტომბერს წვეის ეკლესიის გაფართოებისა და შეკეთებისათვის იმერეთის ეპისკოპოსმა გაბრიელმა (ქიქოძე) მწყემსმთავრული მადლობა გამოუცხადა. 1868 წლის 5 მარტს იმერეთის ეპარქიის, შორაპნისა და სვერის ოლქების სამღვდელოების სულიერ მოძღვრად დაინიშნა. 1870 წლის 5 ოქტომბერს სკუფია უბოძეს. 1871 წლის 15 ივნისს სამი წლის ვადით სასულიერო დეპუტატად გამოარჩიეს. 1874 წლის 15 ივნისს კვლავ აირჩიეს სამი წლის ვადით. 1879 წლის 11 აპრილს კამილავკა ეწყალობა.

დეკანოზი ლუკა აქტიურ საეკლესიო და საზოგადო საქმიანობას ეწეოდა. მის გამოცდილებასა და ერთგულებას დიდად აფასებდნენ იმერეთის ეპარქიაში და ხშირად რჩევა-დარიგებებზეც აკითხავდნენ როგორც მოძღვრები, ისე საზოგადოების სხვადასხვა წარმომადგენლები. თუმცა, ცილისმწამებლებისგან გულისტკენასაც არ აკლდა. 1884 წელს გაზეთ „დროებაში“ ანონიმმა ავტორმა ცილი დასწამა მოძღვარს საეკლესიო მამულებით ვაჭრობაში. ამავე წელს მან ჟურნალ „მწყემსის“ ფურცლებზე პასუხი გასცა ბრალმდებელს, სადაც წერდა: „ამა წლის „დროების“ მე-40 ნომერში დაბეჭდილი იყო ერთი ამბავი წვეის ეკლესიის მამულების „მოხერხებული“ ვაჭრობით გაცემისა მცირე ფასად და მრევლის შეუტყობლად ვილაცა მ.ლ. მალრაძისაგან. ეს ამბავი თავიდან ბოლომდე გამოგონებულია და არ დაემსახურება არა ვითარ ყურადღებას. ამას წინეთ იყო „დროებაში“ კიდევ დაბეჭდილი ერთი ახირებული ამბავი, ვითომც შორაპნის მაზრაში ყველა გლეხებს თითო მოშინაურებული გველი ჰყავდესო და ჩვენ, მღვდლები, ყურადღებას არ ვაქცევდეთ. სწორად „დროებაში“ აქაური კორესპონდენტი კიდევ ერთ გამოგონებულ ამბავს: „ყვირილამ მოიბატა, წისქვილები და ნავეები წაიღო, ყანები წაიღო და სამასი საყენი შეშა მოიტაცაო“. ყველანი გაოცებულნი ვართ; ორი წელიწადია, რაც მდინარე ყვირილა ასე დამშრალი არავის უნახავს და

რატომ მოეჩვენა „დროების“ კორესპონდენტს ყვირილა მოდიდებულად!... ვთხოვთ ამ წერილს ადგილი მისცეთ თქვენ პატივცემულ გაზეთ „მწყემსში“, რომ გამოვიყვანო მკითხველი საზოგადოება შეცდომიდან. ვთხოვ „დროების“ რედაქციასაც, ეს ჩემი წერილი გადაეჭდოს თავის გაზეთში“.

დეკანოზი ლუკა განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობდა ახალგაზრდებში სწავლა-განათლებისა და ცოდნის გავრცელებას. 1874 წელს, მისი უშუალო დახმარებით, სოფ. წევაში ერთკლასიანი სამრევლო-საეკლესიო სკოლა გაიხსნა. თავდაპირველად შენობის უქონლობის გამო იგი კერძო პირთა სახლში იყო განთავსებული. რამდენიმე წლის შემდეგ ისევ მამა ლუკას შემწეობით წევლებმა ორსართულიანი ქვიტკირის შენობა ააშენეს და სკოლაც იქ გადაიტანეს. სკოლაში 60-70 ბავშვი მუდმივად სწავლობდა და ხშირად ისეც ყოფილა, რომ ადგილის უქონლობის გამო ზოგიერთებისთვის უარიც კი უთქვამთ. ამის გამო, სოფლის მცხოვრებლებს სურვილი გაუჩნდათ გაფართოებულიყვნენ და სკოლა ორკლასიანად გადაკეთებულიყო, მაგრამ საამისოდ ხარჯები არ გააჩნდათ. მათ თხოვნით მიმართეს ქუთაისის გუბერნიის სკოლების მეთვალყურეს, მამა მელიტონ კელენჯერიძეს, რომელმაც თავის მხრივ დახმარება აღუთქვა ამ საქმეში და თავადაც დიდად მონაწილეობდა იყო, რომ სკოლა ორკლასიანი გამხდარიყო. მამა ლუკამ გაიგო რა საქმის ვითარება, ყოველწლიურად სამსამი თუმნის შეწირვას დაპირდა სკოლას და მთელი სულითა და გულით გვერდში ამოუდგა მათ საქმიანობას. იგი წლების მანძილზე ეხმარებოდა მათ და მზრუნველობას არ აკლებდა პატარებს. ამის გამო, 1899 წლის 14 მარტს იგი ამ სკოლის სამზრუნველოს თავმჯდომარედ დაინიშნა. 1891 წლის 15 მაისს სამკერდე ოქროს ჯვარი მიიღო. 1894 წლის 8 ოქტომბერს შორაპნის მაზრის სამრევლო-საეკლესიო სკოლების ზედამხედველად დაადგინეს. 1900 წლის 8 თებერვალს კეთილსინდისიერი და დაუზარელი სამსახურისთვის სკოლების ზედამხედველის პოსტზე იმერეთის ეპისკოპოსმა ბესარიონმა (დადიანი) მწყემსმთავრული მადლობა გამოუცხადა. 1900 წლის 4 ივნისს დეკანოზის წოდება მიენიჭა. ასევე ჰქონდა ჯილდო — ყირიმის ომის სამახსოვრო ბრინჯაოს მედალი და წითელი ჯვრის საზოგადოების სამახსოვრო ჯვარი. დეკანოზი ლუკა 1914 წლის 31 აგვისტოს გარდაიცვალა. მის გარდაცვალებას გაზეთი „იმერეთი“ გამოეხმაურა, სადაც ვინმე დ. ბ—ლი-ის ფსევდონიმით მამა ლუკას შესახებ შემდეგს წერდა: „შაბათს, 31 მარტამობისთვის, ღამის 3 საათზე გარდაიცვალა სოფ. ილემში ღრმად მოხუცებული და ყველასგან პატივცემული, დამსა-

ხურებული დეკანოზი ლუკა მალრაძე. განსვენებული იშვიათ პიროვნებას წარმოადგენდა ჩვენის ძველი სამღვდლოებისას. კერძო ცხოვრებაში იგი იყო მეტად დინჯი, გამჭრიახი და უაღრესად პატიოსნების მქონე ადამიანი, თუმცა შკოლის განათლება არ მიუღია, მაგრამ ბუნებით ნიჭიერი, ფხიზლად ადევნებდა თვალყურს ჩვენს საზოგადოებრივ ცხოვრებას. სამსახურიდან გადადგომამდის არ გამოსულა ქართულ ენაზე თითქმის არც ერთი ჟურნალი ანუ გაზეთი, რომ მას იგი არ გამოეწეროს. ამით იგი ეცნობოდა ჩვენს საზოგადოებრივ ცხოვრებასა და ისეთი საღი შეხედულება ჰქონდა ჩვენს საზოგადო მდგომარეობაზე, როგორც დღეს, სამწუხაროდ, ბევრს უმაღლეს სწავლა დამთავრებულსაც არა აქვს. მიუხედავად იმისა, რომ შვილები სასწავლებელში ჰყვანდა, იგი ყოველი ძალ-ღონით ეხმარებოდა ჩვენს საზოგადო საქმეებს, შკოლას, მოსწავლე ახალგაზრდებსა და გაჭირვებულებს. იყო თავისი სიტყვის კაცი და რაც უნდა გადახდომოდა, მიცემულ სიტყვას უსათუოდ შეასრულებდა, თუმცა, სამწუხაროდ, ჩვენს უკუღმართ დროში იგი ამისა გამო ხშირად წაგებული და მოტყუებული რჩებოდა; სამაგიეროდ მას უსაზღვრო ნდობა ჰქონდა ყოველი კაცისა, ვინც კი იცნობდა, ანუ გაეგონა მისი ამბავი. როგორც მღვდელი და მოძღვარი, იგი სამაგალითო იყო. მას შეგნებული ჰქონდა, რომ მღვდელი არა მარტო საეკლესიო წესის აღმასრულებელი უნდა იყოს, არამედ და კიდევ უფრო, მასწავლებელი და ხელმძღვანელი თვისის მრევლისა და აი, ისიც სწორედ ასე იქცეოდა. თითქმის ყოველ წირვაზე უხსნიდა მსმენელთ წაკითხული სახარებისა თუ სამოციქულოს ტექსტსა და გამოჰყვანდა იქიდან ზნეობრივი დარიგება. ამას არ სჯერდებოდა და ეკლესიის გარეთაც და ოჯახში მუდამ არიგებდა თავის მრევლსა. ხალხსაც სჯეროდა მისი და მოწინებით ისმენდა მის დარიგებასა. მისი მეცადინეობით გაფართოებულ იქნა სოფ. წევის ტაძარი და დღეს მას უპირველესი ადგილი უჭირავს სოფლის ტაძართა შორის. მისივე მეცადინეობით დაარსებულ იქმნა ამავე სოფელში სამაგალითო სამრევლო სკოლა, რომლის დიდი და ლამაზი ქვიტკირის შენობა დღესაც ამშვენებს ამ სოფელს. იგი იყო ნამდვილ „მწყემსი კეთილი“ და მთელი თავისი ორმოცდაათი წლის სამსახური გაატარა ერთსა და იმავე მრევლში, ერთსა და იმავე ეკლესიაში. უსაზღვრო სიყვარული და პატივისცემა ჰქონდა დამსახურებული და მთელი ამ ხნის განმავლობაში, არა თუ საჩივარი, არამედ უბრალო უკმაყოფილებაც არავისთან მოსვლია და როდესაც დაუძლურებისა გამო სამსახურიდან გადადგა, მთელი მრევლი სწუხდა და წინადადებას აძლევდა, ოღონდ იგი დარჩენილიყო სამსახურში, თავის მაგიერად მრევლის სამსახურისათვის აერჩია ვინმე თანაშემწედ და მრევლი თვით გაიწერდა ამ თანაშემწის ხარჯსა და ჯამაგირსა, მაგრამ ეს მოუხერხებელი იყო და

არც მთავრობა დართავდა ამის ნებას. განსვენებული სხვათა შორის ითვლებოდა წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების მუდმივ წევრად. საუკუნოდ იყოს ხსენება შენი პატიოსანო მწყემსო და ადამიანო“.

დეკანოზ ლუკას ხუთი შვილი ჰყავდა: ივლიტა (1858, გათხოვილი მეორე გილდის ვაჭარ ნიორაძეზე), ანთიმოზი (1861), დეკანოზი გაიოზი, კორნელი (ცნობილი ლოტბარი) და ელისაბედი (1869, გათხოვილი მღვდლის შვილზე, რაჟდენ კანდელაკზე).

სასულიერო გზა მისმა მეორე ვაჟმა გაიოზმა გააგრძელა. იგი 1861 წლის 23 თებერვალს დაიბადა. 1886 წელს დაამთავრა თბილისის სასულიერო სემინარია. 1887 წლის 30 აგვისტოს იმერეთის ეპისკოპოსმა გაბრიელმა (ქიქოძე) დიაკვნად აკურთხა, ამავე წლის 8 სექტემბერს მღვდლად დაასხა ხელი და ილემის წმ. გიორგის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად განამწესა. 1888 წლის 23 თებერვლიდან 1893 წლამდე იმერეთის ეპარქიის, შორაპნის სამაზრო განყოფილების სასულიერო გამომძიებლის თანაშემწე იყო. 1893 წლის 18 ოქტომბერს ილემის ეკლესიასთან თავისი ხარჯებით გახსნა სკოლა და 1897 წლამდე ყველა საგანში თვითონ ამზადებდა ბავშვებს უსასყიდლოდ. 1897 წლიდან კი მხოლოდ საღვთო სჯულის პედაგოგი და სკოლის გამგეა. 1894 წლის 23 ივლისს ოფიციალურად დამტკიცდა საღვთო სჯულის მასწავლებლად. 1895 წლის 21 ნოემბრიდან 1897 წლამდე იყო იმერეთის ეპარქიის შორაპნის სამაზრო განყოფილების წევრი. 1896 წლის 6 ივლისს საგვერდულით დაჯილდოვდა. 1897 წლის 24 ივნისს ილემის წმ. გიორგის ახალი ეკლესიის აღმშენებელი კომიტეტის თავჯდომარე აირჩიეს. 1904 წლის 20 თებერვალს დამთავრდა ტაძრის მშენებლობა. 1901 წლის 30 აპრილს სკუფია უბოძეს. 1908 წლის 6 მაისს კამილაკა ეწყალობა. XX ს-ის 20-იანი წლების დასაწყისში სამკერდე ოქროს ჯვარი მიიღო. 1928 წელს ზესტაფონის სამრევლოს წინამძღვარია და ამავე წლის აღდგომას დეკანოზის წოდება მიენიჭა. გარდაიცვალა 1929 წლის 11 აგვისტოს.

დეკანოზ გაიოზს ჰყავდა მეუღლე მარიამ მაქსიმეს ასული (9.03.1874) და რვა შვილი: დარეჯანი (19.04.1889), დავითი (21.03.1894 — 19.01.1917, მუშაობდა ბუღალტრად ქუთაისის ერთ-ერთ მაღაზიაში), კონსტანტინე (21.08.1896, თბილისის სასულიერო სემინარიის კურსდამთავრებული), მელანია (1.12.1898), მარიამი (26.01.1902), ლუკა (20.08.1904), ანა (12.12.1907), ტატიანა (5.11.1913) და თინათინი (1915).

ცალკე გამოსაყოფი და აღნიშვნის ღირსია დეკანოზ ლუკას უმცროსი ვაჟის, ცნობილი ლოტბარისა და ქართული საგალობლებისა და სიმღერების ავტორის — კორნელი მალრაძის ცხოვრება და შემოქმედება. იგი 1866 წელს დაიბადა. დაამთავრა ქუთაისის სასულიერო სასწავლებელი. სწავლობდა თბილისის სასულიერო სემინარიაში. სწავლა გააგ-

კორნელი მალრაძე თავისი გუნდით ხშირად ჩადიოდა თბილისში და საქართველოს სხვა ქალაქებში და მონაწილეობდა როგორც საერო, ისე საეკლესიო ღონისძიებებში. მისი გუნდი კომუნისტური რეჟიმის დროსაც გალობდა ეკლესიებში და მათ მოსასმენად თბილისის ინტელიგენციის დიდი ნაწილი დადიოდა. მისი მუსიკით შექმნილი საგალობლებიდან აღსანიშნავია ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის საგალობელი „ღირს არსი“.

1921 წლის ივნისიდან კორნელი მალრაძე ქუთაისის ხელოვნების მუშაკთა კავშირის წევრია. კომუნისტური ხელისუფლების დამყარების შემდეგ ასწავლიდა მუსიკას საერო სკოლებში. გარდაიცვალა 1936 წელს, 70 წლის ასაკში.

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 489, აღწერა 1, საქ-

მე №57596; ქუთაისის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფ. 21, საქმე №21058; ჟურნალი „მწყემსი“ 1884წ. №5, გვ. 8; გაზეთი „ივერია“ 1889წ. №74, გვ. 1; ჟურნალი „საქართველოს საეგზარქოსოს სასულიერო უწყებანი“ 1891წ. №7; 1900წ. №11; გაზეთი ივერია 1897წ. №55, გვ. 4; გაზეთი „ცნობის ფურცელი“ 1897წ. №190, გვ. 2; გაზეთი ივერია 1898წ. №256, გვ. 2; გაზეთი „ცნობის ფურცელი“ 1899წ. №907, გვ. 2-3; გაზეთი „იმერეთი“ 1914წ. №144, გვ. 3; გაზეთი „სახალხო გაზეთი“ 1914წ. №78, გვ. 1; გაზეთი კომუნისტი“ 1929წ. №185.

ცნობების მოწოდებისათვის მადლობას ვუხდით ქაშვეთის წმ. გიორგის სახელობის ტაძრის სტიქაროსანს, გაბადაძეებისა და მალრაძეების საერთო შთამომავალს, დეკანოზ ვასილ გაბადაძის შვილიშვილს, ომარ გაბადაძეს.

კორნელი მალრაძე შვილებთან ერთად

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახოთ ვახსენათ ისინი. ჩვენი ტელეფონებია: 593 19 36 04, 2 32 48 66, 2 98 95 41

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუარიშვილი

გთხოვთ, გაზეთს გაუფრთხილდეთ მასში დაგეგმილი მასალების გამოცემას, გთხოვთ, დაგვლიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (შთან-მინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: წმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესიის ანგარიში №GE74LB0122124214261000. ელ. ფოსტა: sunewpress@gmail.com; bokuchavanana1@gmail.com. მის: ერეკლე II-ის მოედანი 1, საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (მთილაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გავოშაშვილი, თამარ ასათიანი, გიორგი მაჩუარიშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გავრცელება: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკაბადონებელი: ვალერიან ჯუღელი; ოპერატორი: ზოია კობახიძე.

კორნელი მალრაძე თავისი გუნდით ხშირად ჩადიოდა თბილისში და საქართველოს სხვა ქალაქებში და მონაწილეობდა როგორც საერო, ისე საეკლესიო ღონისძიებებში. მისი გუნდი კომუნისტური რეჟიმის დროსაც გალობდა ეკლესიებში და მათ მოსასმენად თბილისის ინტელიგენციის დიდი ნაწილი დადიოდა. მისი მუსიკით შექმნილი საგალობლებიდან აღსანიშნავია ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის საგალობელი „ღირს არსი“.

1921 წლის ივნისიდან კორნელი მალრაძე ქუთაისის ხელოვნების მუშაკთა კავშირის წევრია. კომუნისტური ხელისუფლების დამყარების შემდეგ ასწავლიდა მუსიკას საერო სკოლებში. გარდაიცვალა 1936 წელს, 70 წლის ასაკში.

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 489, აღწერა 1, საქ-

მე №57596; ქუთაისის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ფ. 21, საქმე №21058; ჟურნალი „მწყემსი“ 1884წ. №5, გვ. 8; გაზეთი „ივერია“ 1889წ. №74, გვ. 1; ჟურნალი „საქართველოს საეგზარქოსოს სასულიერო უწყებანი“ 1891წ. №7; 1900წ. №11; გაზეთი ივერია 1897წ. №55, გვ. 4; გაზეთი „ცნობის ფურცელი“ 1897წ. №190, გვ. 2; გაზეთი ივერია 1898წ. №256, გვ. 2; გაზეთი „ცნობის ფურცელი“ 1899წ. №907, გვ. 2-3; გაზეთი „იმერეთი“ 1914წ. №144, გვ. 3; გაზეთი „სახალხო გაზეთი“ 1914წ. №78, გვ. 1; გაზეთი კომუნისტი“ 1929წ. №185.

ცნობების მოწოდებისათვის მადლობას ვუხდით ქაშვეთის წმ. გიორგის სახელობის ტაძრის სტიქაროსანს, გაბადაძეებისა და მალრაძეების საერთო შთამომავალს, დეკანოზ ვასილ გაბადაძის შვილიშვილს, ომარ გაბადაძეს.

კორნელი მალრაძე შვილებთან ერთად

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახებინებინოთ ვიხსნათ ისინი. ჩვენი ტელეფონებია: 593 19 36 04, 2 32 48 66, 2 98 95 41

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუარიშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაგეგმილი მასალების გამოცხადებას, გთხოვთ, დაგვლიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (შთან-მინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: წმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესიის ანგარიში №GE74LB0122124214261000. ელ. ფოსტა: sunewpress@gmail.com; bokuchavanana1@gmail.com. მის: ერეკლე II-ის მოედანი 1, საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (მთილაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გავოშაშვილი, თამარ ასათიანი, გიორგი მაჩუარიშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გავრცელება: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკაბადონებელი: ვალერიან ჯუღელი; ოპერატორი: ზოია კობახიძე.

რიოდულად პროცესია ჩერდებოდა და იკითხებოდა სახარება და ალევლინებოდა ლოცვა ეკლესიის, ქვეყნისა და მთელი მართლმადიდებლური სამყაროს დასაფარად იმ დემონური ძალებისაგან, რომლებიც მიილტვიან შერყვანად ადამიანის ცხოვრების სინამდისე.

მსვლელობის დასრულებისას მიტროპოლიტმა კიდევ ერთხელ მიმართა მის მონაწილეებს და შეახსენა, რომ არასამთავრობო ორგანიზაცია „Queer Montenegro-მ“ ცოტა ხნის წინ მას „წლის ჰომოფობი“ უწოდა. „ვეჭვობ, რომ მათ მსგავსად ფიქრობს ევროპა და ამერიკა. უნდა ვაღიარო, რომ მადლობელი ვარ მათი... ჭეშმარიტად, ვაღიარებ, ღვთის, ცისა და მიწის, თქვენ წინაშე ვამბობ, რომ ჰომოფობი ვარ და ვგმობ ყველა იმ ადამიანს, ვინც საკუთარ სულს ეშმაკს მიჰყიდის, ვისაც სურს შეურაცხყოფს ღვთის ხატება და მსგავსება“, — დასძინა მიტროპოლიტმა ამფილოქემ.

მართლმადიდებლური ერაყს ტოვებან

ერაყის მართლმადიდებელი ქრისტიანების 90%-მა საკუთარი სახლები დატოვა, რათა თავიდან აეცილებინათ შესაძლო ძალადობა და დევნა, — ეს ციფრი დაასახელა ბაღდადის მართლმადიდებელმა ეპისკოპოსმა ჰაზიმმა.

ანტიოქიის ეკლესიის იერარქის თქმით, ბაღდადში მცხოვრები 600 ოჯახიდან 30 მართლმადიდებლური ოჯახილა დარჩა. დანარჩენები ქუვეითში გა-

დასახლდნენ. ქალაქ მოსულში ამჟამად 10-ზე ნაკლები მართლმადიდებელი ოჯახი ცხოვრობს. ბარსაში მართლმადიდებლები მას შემდეგ გადავიდნენ, რაც მათი ოჯახის წევრები დაატყვევეს ან დახოცეს. ეპისკოპოსმა ასევე გამოთქვა იმედი, რომ ერბილი ერაყიდან, სირიიდან და ლიბანიდან გადასულ ქრისტიანთათვის საიმედო თავშესაფარი გახდება. მისი აზრით, ეს რეგიონი საკმაოდ პერსპექტიულია ეკონომიკისა და ინვესტიციების მხრივ.

„გადასახლებულთა დაბრუნება, — თვლის ეპისკოპოსი, — პოლიტიკისა და უსაფრთხოების საგანია, ჩვენ არ შეგვიძლია დავარწმუნოთ ისინი, რომ ახლა დაბრუნდნენ, როცა ერაყის სხვადასხვა ნაწილში ომია გაჩაღებული“.

„არ არის სიმართლე, თითქოს დასავლეთი მფარველობს ქრისტიანებს, ბევრი ადამიანი ვიცი, ვინც მიმართა საელოჩოს, გაეროს და სხვა ორგანიზაციებს, მაგრამ უშედეგოდ, — დასძინა იერარქმა, ქრისტიანებს ერაყში ხოცავენ, ხოლო დასავლეთი თითქოს არ ანძრევს მათ დასაცავად“.

ეპისკოპოსმა გამოთქვა შემფოთება არა მარტო ქრისტიანობის სამომავლო ბედით ერაყში, არამედ ისლამის ბედის გამოც. „არ მჯერა, რომ ამჟამინდელი ომები მხოლოდ ქრისტიანთა წინააღმდეგ მიმდინარეობს. ისლამიც საფრთხის წინაშე დგას“, — აცხადებს ბაღდადის ეპისკოპოსი.

მომზადა
თამარ ასათიანმა

ისტორიის ფურცელი

მღვდელი აპოლონ ჯინჯიხაძე

1894 — 1937

ვაგრძელებთ 1937-1938 წლებში საქართველოში რეპრესირებულ სასულიერო პირთა ამსახველი ცხოვრების მოძიებასა და მათზე ინფორმაციის შეკრებას. ულმოებელმა ეპოქამ უამრავი კეთილშობილი და ერისთვის თავდადებული მამულიშვილის სიცოცხლე შეინირა. მათ რიგებშია ქუთაის-გაენათის ეპარქიის, ტყიბულის რაიონის სოფელ ნაბოსლევის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიის წინამძღვარი, მღვდელი აპოლონ ნიკიფორეს ძე ჯინჯიხაძე.

მღვდელი აპოლონი (ჯინჯიხაძე) 1894 წელს ქუთაისის გუბერნიის, ოკრიბის მხარის სოფელ ნაბოსლევში, გლეხის ოჯახში დაიბადა.

მისი წინაპარი, მღვდელი სვიმონ ნიკოლოზის ძე ჯინჯიხაძე (1812-1885), XIX ს-ის 30-იანი წლებიდან მსახურობდა ჯერ მედავითნედ, შემდეგ კი მღვდლად ნაბოსლევის წმ. გიორგის, კოკის მაცხოვრისა და ჭყუპის მაცხოვრის ამაღლების სახელობის ეკლესიებში. გარდაიცვალა 1885 წელს.

მღვდელ აპოლონის მამა — ნიკიფორე — ღრმად მორწმუნე ქრისტიანი იყო და სოფელში პატიოსან და მშრომელ კაცად იცნობდნენ. მამა აპოლონი ექვსი თვისა იყო, როცა გარდაეცვალა დედა — ანა მახარაშვილი. მამამისმა ღმერთს შესთხოვა: „უფალო,

შვილი კეთილად გამაზრდევინე და შენს მსახურს გამოვიყვანო“. პატარა აპოლონის აღზრდაში დიდი მონაწილეობა მიიღო დეიდამ, რომელიც სოფელ ლელვაში იყო გათხოვილი და რომელსაც მამა აპოლონის თანატოლი ვაჟი ჰყავდა. ბავშვები ერთად იზრდებოდნენ. გარკვეული პერიოდის შემდეგ ნიკიფორემ მეორე ცოლი შეირთო და უკვე წამოზრდილი ყმაწვილი მამასთან გადავიდა საცხოვრებლად. ნიკიფორე ასევე დიდად შეენია ნაბოსლევის ახალი ეკლესიის მშენებლობის საქმეს, რომელიც 1904-1913 წლებში მიმდინარეობდა.

აპოლონმა სასულიერო განათლება გელათის მონასტერში მიიღო. გარკვეული პერიოდი იგი მედავითნედ მსახურობდა მათხოჯის ეკლესიაში. XIX

ს-ის 10-იანი წლების ბოლოს ქუთათელმა მიტროპოლიტმა ნაზარმა (ლეჟავა) აპოლონი დი-აკვნად აკურთხა, მალევე მღვდლად დაასხა ხელი და დედალაურის წმ. გიორგის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად განამწესა. ამ ტაძარში ის იხსენიება 1922 წლის ივნისშიც, როდესაც ადგილობრივი ხელისუფლების ბრძანებით აღნიშნული ეკლესიის ქონების აღიწერა, რასაც ხელს აწერს მამა აპოლონი. მცირე ხნით მამა აპოლონი ტყიბულის რაიონის სოფელ ძმუისის წმ. გიორგის სახელობის ეკლესიაშიც აღავლენდა მსახურებას, საბოლოოდ კი მშობლიური სოფლის, ნაბოსლევის წმ. გიორგის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად დაინიშნა.

მღვდელი აპოლონი ჯვარდანერილი გახლდათ ვერა (ვერიჩკა) ბერეკაშვილზე, რომელიც 1986 წლის 23 მაისს გარდაიცვალა. მათ შვიდი შვილი ჰყავდათ.

XX ს-ის 20-იანი წლების ბოლოს განსაკუთრებით დაიძაბა ეკლესიისა და ხელისუფლების ურთიერთობა. უღმერთო მთავრობა ათასგვარი ხერხით ცდილობდა სამღვდლოების დაშინებას, არ აკლებდა მუქარასა და შეურაცხყოფასაც. ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენელნი დიდ გადასახადებს აწერდნენ მოძღვრებს, მათ შვილებს უმაღლეს სასწავლებელში არ იღებდნენ და სხვ. 1930 წელს გარდაიცვალა მღვდელ აპოლონის მამა — ნიკიფორე, რის შემდეგაც ტყიბულის რაიონის კომკავშირლებმა მოძღვარს სახლი წაართვეს და იმ მასალით სოფელ ორპირში საშუალო სკოლა ააშენეს. ამის შემდეგ ცოლთან და წვრილშვილთან ერთად დარჩენილმა მოძღვარმა, კეთილი ადამიანების დახმარებით, გაჭირვებით მოახერხა ერთი ოთახის აშენება, სადაც დროებით თავი შეაფარეს. უღმერთო ხელისუფლებამ განამებული მოძღვარი აქაც არ დააყენა და მომდევნო წელს ეს სახლიც წაართვა. საქართველოს საპატრიარქოს არქივში შემორჩენილია ოკრი-

ნაბოსლევის წმინდა გიორგის ეკლესია

ბის ოლქის მთავარსუცეს, მღვდელ ნაუმ შავიანიძის (შემდგომში — ქუთათელ-გაენათელი მიტროპოლიტი ნაუმი) 1931 წლით დათარიღებული მოხსენება, რომელიც მან საკათალიკოსო სინოდს გაუგზავნა. წერილში ჩამოთვლილია შევიწროებული მღვდელმსახურები. მეოთხე რიგში წერია: „უღარიბეს, წვრილი ცოლ-შვილის პატრონ მღვდელ აპოლონ ჯინჯიხაძეს, რომელიც ხანდახან, ზარის დაურეკავად, მორიდებულად წირავდა ნაბოსლევაში, ამ წელში შეაწერეს — ცალი ხარი ერთხელ, ცალი — მეორეთ, ცხვარი და ოთხი დედალი, ფულად შეაწერეს 300 მანეთამდე და რომ ამ ფულის ნაცვალნი ნივთი ვერაფერი იშოვეს, აუწერეს ერთი პატარა ოთახი (ამის მეტი არა აქვს რა) და საჯარო ვაჭრობით უპირებენ გაყიდვას“.

მიუხედავად ასეთი საშინელი ზენოლისა და ცხოვრების უმძიმესი პირობებისა, მამა აპოლონი მაინც არ გატყდა და ღვთისმსახურება არ მიატოვა. იგი შეძლებისდაგვარად ემსახურებოდა სოფ. ნაბოსლევის მორწმუნეებს და შთამომავლების გადმოცემით, სოფელ კურსების მთავარანგელოზთა და წმ. გიორგის, ცუცხვათისა და კოკის სამრევლოებსაც პატრონობდა. მისი დეიდაშვილი, ვისთან ერთადაც იგი გაიზარდა, ეზეკი კულაშვილი, იმ დროს ქ. ქუთაისში პროკურორის თანამდებობაზე მუშაობდა. მამა აპოლონის შვილიშვილები იხსენებენ, რომ მას მოძღვრისთვის უთქვამს: „აპოლონ, ეხლა ისეთი დრო არის, მე ვერ გიშველი და უარი თქვი მღვდლობაზეო, რაზედაც მამა აპოლონს მტკიცედ უპასუხია: ალექსა მაქვს დადებული უფლის წინაშე და მას არ დავარღვევო და იყოს ნება ღვთისაო“.

1932 წლის ბოლოს ყოველმხრივ შევიწროებულ მოძღვარს დახმარების სათხოვნელად ლავრენტი ბერიასთვისაც კი მიუმართავს. წერილში იგი წერდა: „ტყიბულის რა-

მ ო წ მ ო ბ ა .

ხელის მოწერითა და ბეჭდის დასმით დასტურდება, რომ ამის წარმომადგენელი არის ნაბოსლევის წმ. გიორგის ეკლესიის მღვდელი ნაუმი.

რომელიც უფლებამოსილია შეუხვედროს უფალსა და ღვთისმშობელსა და წესები თავის მხრეზე და გარეშეთაც, როდესაც ისინი შიშობიან მას ამგვარი თხოვნით.

თუ უკანასკნელნი არიან ისეთი სოფლიდან, სადაც არ არის მღვდელი და მამა ა. ნაბოსლევის მიიწვევენ იქ, — ამის შესახებ უნდა უკანობის ხელისუფლების აღმწერს წარმოადგენდეს.

ნაბოსლევის — გაენათის ეპარქიის მშვიდმთის მღვდელის ნაუმის ხელმოწერა
1932 წ. მაისის 1/14-ს.

იონული ფინგანი და ორპირის თემის აღმასკომი ყოველგვარ ძალას ხმარობენ იმ ზომამდე შემავიწროვონ, რომ მღვდლობას თავი დავანებო. მე ვარ უკიდურესად ღარიბი კაცი, ჩემი ოჯახი შედგება ექვსი სულისგან: მე თვითონ, ცოლი და ოთხი მცირეწლოვანი შვილები — 1) ვარდიკო 8წ. 2) ქეთევანი 5წ. 3) დავითი 4წ. 4) გრიგოლი 3წ. ჩემი სიღარიბის ამბავი კარგად იცის რაიონის მთავრობამ. 1929 წელს დამავალეს სამი ჰექტარი მიწის დათესვა სოიო და სიმინდით და ჩაბარება, მიუხედავად იმისა, რომ საყანე მიწები ჩამორთმეული მაქვს და არ მყავს ხარი. ამ წელში შემანერეს 56 კილო ხორცი, რომლისგან სამი ნაწილი მაყიდვიეს და წაიღეს, მიუხედავად იმისა, რომ ჩემს ცოლს და შვილებს ამ ხორციდან ერთი კილო არ შეუჭამიათ. ეხლა შემანერეს არამეურნეთა გახარჯული 363 მანეთი და თვით დაბეგვრის 726 მანეთი. სულ 1089 მანეთი. უწყების ჩაბარებისთანავე ამიწერეს: 1) ტაშტი, 2) საწანახელი, 3) სახლი. 1930 წელს გადასახადში წამართვეს ერთი ცალი ხარი და ერთი ცხვარი. მეტი აღარაფერი დამრჩენია. 1931 წელში შემანერეს 280 მანეთი და რადგან ვერ შევძელი გადახდა, ამიწერეს ერთი თვალი სახლი, ისლით დახურული. 1932 წელს შემანერეს 180 მანეთი სამეურნეო გადასახადი და ობლიგაციის 100 მანეთი. როცა ამ უკანასკნელი გადასახადის ცნობა მიეტანათ ჩემთან, მე სახლში არ ვიყავი, უეცრად შევარდნილიყვნენ ოჯახში იარაღით. ცოლი ძუძუს აწოვებდა დავითს, შენუხებულიყო და მოუბრუნებიათ დამსწრე მეზობლებს. ჩემი მღვდლობის შემოსავალი იმოდენა თუ იქნება, რომ მარტო მჭადით შეიძლება ვასაზრდოვო ცოლ-შვილი, დიდი გაჭირვებით. ზემო აღნიშნულიდან გამომდინარე, უმორჩილესად გთხოვთ, ინებოთ, რათა გათავისუფლებული ვიყო შეწირული 1089 მანეთი გადასახადისაგან“.

1936 წლის 19 მაისსა და 27 დეკემბერს სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა კალისტრატე

მღვდელი აპოლონ ჯინჯიხაძე

ტემ (ცინცაძე), რომელიც იმ პერიოდში დროებით ქუთაის-გაენათის ეპარქიასაც განაგებდა, ორჯერ გასცა ოფიციალური საბუთი მამა აპოლონის სახელზე, სადაც აღნიშნული იყო, რომ მოძღვარი ნაბოსლევის წმ. გიორგის ეკლესიის მღვდელია და აქვს უფლებამოსილება ქრისტიანული წესების შესრულებაზე. მიუხედავად ამისა, არ გასულა დიდი ხანი, რომ მოძღვარი მაინც დააპატიმრეს. საბრალდებო დასკვნაში წერია: „მღვდელი აპოლონი აქტიურად მონაწილეობდა 1924 წლის აგვისტოს მოვლენებში, იყო საბჭოთა ხელისუფლების აქტიური მონაწილე, ებრძოდა სოფელში კოლექტივიზაციის გაძლიერებას, ხშირად ინვევდა გლეხებს ეკლესიის ეზოში და მოუწოდებდა არ დამორჩილებოდნენ ხელი-

სუფლებას. სოფლის ხელმძღვანელობას მძარცველებს ეძახდა და ტყავის გაძრობით ემუქრებოდა“.

1937 წლის 27 ოქტომბერს მამა აპოლონი გაასამართლა საქართველოს სსრ შინსახკომთან არსებულმა სამეულმა სისხლის სამართლის კოდექსის 58-10 (აგიტაცია ან პროპაგანდა, რომელიც შეიცავს საბჭოთა ხელისუფლების დამხობის მოწოდებას), 58-11 (ყოველგვარი ორგანიზებული ქმედება, მიმართული დანაშაულის მომზადებისა და ჩადენისათვის) მუხლებით და მიუსაჯა სასჯელის უმაღლესი ზომა — დახვრეტა. განაჩენი სისრულეში მოიყვანეს 1937 წლის 27 ნოემბერს.

მოგვიანებით, სსრკ უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის 1989 წლის 16 იანვრის ბრძანებულების I პუნქტით, მღვდელი აპოლონ ნიკიფორეს ძე ჯინჯიხაძე რეაბილიტირებულ იქნა.

წყარო: საქართველოს უახლესი ისტორიის სახელმწიფო ცენტრალური არქივი, ფ. 284, აღწერა 1, საქმე 55; საქართველოს საპატრიარქოს არქივი, საქმე 1973, გვ. 91; საქართველოს სახელმწიფო უშიშროების სამინისტროს არქივი, ფ. 6, საქმე 37414; მღვდელ აპოლონ ჯინჯიხაძის საოჯახო არქივი.

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავიწყებისგან ვიხსნათ ისინი.

ჩვენი ტელეფონებია: 593 19 36 04, 2 32 48 66, 2 98 95 41

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუროშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაგაუფილი მასალების გამო გთხოვთ, დავალიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (მთაწმინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: 58. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესიის ანგარიში №GE74LB0122124214261000. ელ. ფოსტა: sunewpress@gmail.com; bokuchavanana1@gmail.com. მის: ერეკლე II-ის მოედანი 1, საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (შოლაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გაგომაშვილი, თამარ ასათიანი, გიორგი მაჩუროშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გვარცელეზა: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკაბდონებელი: ვალერიან ჯუღელი; ოპერატორი: ზოია კობახიძე.

ელადის ეკლესია კრემაციის წინააღმდეგია

„თუ დადგინდა ფაქტია, რომ გარდაცვლილმა საკუთარი სხეულის კრემაციის ნებართვა დატოვა, მაშინ მისთვის წესის აგება არ აღსრულებდა. თუმცა, ადგილობრივი ღვთისმსახურები გარდაცვლილისათვის ლიტის ღოცვას წაიკითხავენ“, - ელადის მართლმადიდებლურმა ეკლესიამ ამგვარი განკარგულება თავის მიტროპოლიტში მას შემდეგ დააგზავნა, რაც წმინდა სინოდმა განიხილა საბერძნეთის ახალი კანონი კრემაციის შესახებ.

კანონის თანახმად, თუ გარდაცვლილმა სიცოცხლეში არ გამოთქვა საკუთარი სხეულის კრემაციის სურვილი, ამ გადაწყვეტილებას მიიღებს ან მისი მეუღლე, ან რიგით მეორე და მესამე ნათესავი.

ამასთან დაკავშირებით წმინდა სინოდმა გამოაქვეყნა მიმართვა. მასში ნათქვამია: „ყველაფრის უარყოფა თანამედროვე სამყაროს ძირითად ტენდენციას წარმოადგენს. იგი მიისწრაფის, ადამიანის ცხოვრების თითოეული ასპექტი დააშოროს ეკლესიას. მიდგომა, რომელსაც ახალ კანონში ვხვდებით, გვიჩვენებს უპატივცემულობას ადამი-

ანის სხეულისადმი, ეკლესიის გარდაცვლილი წევრის რელიგიური შეხედულებების შეურაცხყოფას.

მართლმადიდებელი ეკლესია არ აკურთხებს კრემაციას, რადგან ადამიანის სხეული სულიწმინდის ჭურჭელია, ხატება და მსგავსებაა უფლისა. ეკლესია, პირიქით, მოუწოდებს კაცს პატივისცემით მოეპყროს მას...

ეკლესია თავს მოვალედ თვლის, აუწყოს ერს იმ კანონიკური შედეგების შესახებ, რომლებიც თან სდევს გარდაცვლილის სხეულის კრემაციას:

- კრემაცია არ შეესაბამება ეკლესიის პრაქტიკას და გარდამოცემას საღვთისმეტყველო, კანონიკური და ანთროპოლოგიური თვალსაზრისით;

- იმისათვის, რომ არ დაიბნეთ, აუცილებელია გარდაცვლილის რელიგიური შეხედულებების პატივისცემა და დაზუსტება მისი საკუთარი ნებისა, სურვილისა და არა ახლობლებისა;

- თუ დამტკიცდება ფაქტი, რომ გარდაცვლილს კრემაცია სურდა, მას წესი აღარ უნდა აუგონ, თუმცა, ღვთისმსახურებს შეუძლიათ მისთვის ლიტის წაკითხვა“.

მომზადდა
თამარ ასათიანმა

ისტორიის ფურცელი

დეკანოზი ალექსი ქვარცხავა 1860-1949

სამეგრელოში, წალენჯიხის მუნიციპალიტეტში, მდინარე ჭანისწყალის მარცხენა სანაპიროზე მდებარეობს ულამაზესი სოფელი ჯგალი. სოფლის ცენტრში ძველად არსებულა ხის ეკლესია, რომელსაც კვარაცხელიების ჯინჯიხატად მიიჩნევენ. ჯერ იყო ჯინჯიხატი, ანუ უბრალოდ სალოცავი ადგილი, შემდეგ აუშენებიათ ხის ეკლესია, რომლის ბოლო წინამძღვარი გახლდათ XVIII საუკუნეში ჩხორონყუს რაიონიდან გადმოსული სასულიერო პირი, დეკანოზი ალექსი ქვარცხავა. ავბედითი კომუნისტური მმართველობის პერიოდში ჯგალის ხის ეკლესია დაანგრიეს. ძველ ნაფუძარზე აშენდა ახალი ეკლესია, რომელიც ამჟამად მოქმედია და ზუგდიდ-ცაიშის ეპარქიაში შედის.

1825-1826 წლებში ჭყონდიდის ეპარქიაში ჩატარებული აღწერის დროს სოფელ ჯგალის ეკლესიაზე შემდეგ ინფორმაციას ვკითხულობთ: „სამთავრო სოფელ ჯგალს სდგას საყდარი ხისა; წმიდის გიორგისა, მომალლო გორაზედ, კარი აქვს ორი, დასავლეთით და სამხრეთით, სიგრძით არის, შიგნით საკურთხეველიანად, ათი ადგილი და განი — ხუთი ადგილი, აღსავლის კედელი ფიცრისა. კარი აქვს ორი სამეუფო და ჩრდილოეთით, კრეტსაბმელი ჩითისა.

ტრაპეზი ქვისა, კედელზედ მიდგმული, შიგნით აცვია ტილო და მეორეთ — ჩითი. ტრაპეზზედ სასვენო სახარება სტამბისა. ჯვარი ტრაპეზზედ სასვენო თუთბირისა, სამკვეთლო ხისა, თავის საფენი; ბარძიმი, ფეშხუმი, კამარა და კოვზი კალისა, ტაკუკი ვერცხლისა, ლახვარი ფოლადისა. ერთი ხელი დაფარნა ჩითის, საცეცხლოური სპილენძისა, სააიაზმე თიხისა, ემბაზი ხისა. ამავე წმიდისა ხატი — ხეზედ ნახატი; მეორე ხატი, თორმეტი საუფლოსი, ხეზედ ნახატი. ერთი ხელი სამღვდელო შესამოსელი სტოფისა, მოძველო.

ამ საყდრის მღვდელი ქვარცხავა ზაქარია, არს შობილამ 62 წლისა, უსწავლიეს საეკლესიო წიგნი, აღზრდილა ცაიშის მონასტერზედ, დიაკვნად და მღვდლად ხელდასხმულია თავის მწყემსმთავრის მიერ და რა მღვდლობა მიუღებეს, იქმნებიან წელი 32;

მეორე მღვდელი, ამავე მღვდლის შვილი — გიორგი, არს წლისა შობილამ 27-ის, უსწავლია წიგნი წალენჯიხის ეკლესიაზე და დიაკვნად და მღვდლად ხელდასხმულია თავის მწყემსმთავრის მიერ და რა მღვდლობა მიუღიეს, იქმნების წელი 5. იზრდებიან მღვდელნი ესენი სამწყსოთი და მუშაკობის გამო.

მღვდელ ზაქარიას სხვანი ორნი შვილნი: დავით — 20 წლის და მარკოზ — 11 წლის".

მღვდელ ზაქარიას შვილიშვილი გახლდათ მღვდელი სვიმონ დავითის ძე ქვარცხავა, რომელიც 1819 წელს დაიბადა. მიღებული ჰქონდა შინაური განათლება. 1845 წლის 19 აპრილს სამეგრელოს ეპისკოპოსმა ანტონმა (დადიანი) დიაკვნად აკურთხა. 1847 წლის 5 იანვარს მღვდლად დაასხა ხელი და ჯგალის წმ. გიორგის სახელობის ეკლესიაში განმწესა. მისი წინამძღვრობის პერიოდში, კერძოდ, 1865 წელს ჯგალის ხის ეკლესიის ადგილზე, ახალი ქვის ბაზილიკური ტაძარი აიგო, რაშიც მამა სვიმონმა დიდი მონაწილეობა მიიღო. 1868 წელს საგვერდულით დაჯილდოვდა. 1878 წლის 15 ივნისს სკუფია უბოძეს. 1887 წელს კამილავკა ეწყალობა. 1895 წლის 4 ნოემბერს მამა სვიმონს ეკლესიაში 50-წლიანი ერთგული სამსახურისთვის წმ. ვლადიმერის IV ხარისხის ორდენი უბოძეს. 1897 წლის 20 მაისს პენსიაზე გავიდა. მისი გარდაცვალების წელი უცნობია. ჰყავდა მეუღლე — მარიამ ყურუს ასული (1831) და შვილები: დეკანოზი ალექსი, იოსები (1858), გაბრიელი (1861) და სოფიო (1859).

როგორც ზემოთ ვახსენეთ, ჯგალის წმინდა გიორგის ტაძრის ბოლო წინამძღვარი დეკანოზი ალექსი ქვარცხავა გახლდათ. იგი 1860 წელს დაიბადა. წარჩინებით დაამთავრა სამეგრელოს სასულიერო სასწავლებელი. კარგად იცოდა რუსული სალაპარაკო ენაც. 1886 წლის ნოემბრიდან 1887 წლის 10 ნოემბრამდე სოფ. ახალდაბის მთავარანგელოზთა სახელობის ეკლესიასთან არსებული სამრევლო-

საეკლესიო სკოლის მასწავლებელია. 1887 წლის 10 ნოემბერს გურია-სამეგრელოს ეპარქიის კანცელარიაში მწერლად დაინიშნა მუშაობა. ამავე პერიოდში ალექსიმ ჯვარი დაინერა დარიკო ზოსიმეს ასულზე (დაბ. 1863).

1888 წლის 30 აგვისტოს გურია-სამეგრელოს ეპისკოპოსმა გრიგოლმა (დადიანი) დიაკვნად აკურთხა და ზუგდიდის სულთმოფენობის სახელობის ეკლესიაში დაადგინა. 1889 წლის 11 ივნისს ეპისკოპოსმა გრიგოლმა მღვდლად დაასხა ხელი და განარჯია-მუხურის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად განამწესა. 1892 წლის 12 აპრილს დარჩელის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად გადაიყვანეს. 1893 წლის 20 თებერვალს საგვერდულით დაჯილდოვდა. 1894 წელს ზუგდიდის მაზრის, რედუტ-კალეს ოლქის მთავარხუცესად დაინიშნა. 1905 წელს ზუგდიდ-ჯუმათის მთავარანგელოზთა სახელობის ეკლესიის წინამძღვრად იხსენიება და ამავე წელს სამკერდე ოქროს ჯვარი მიიღო. 1911 წლის 6 მაისს რუსეთის წმ. სინოდმა მწყემსმთავრული მადლობა გამოუცხადა და საგანგებო ჯილდოს ფურცელი გადასცა. 1912 წლის 15 მაისს დეკანოზის ნოდება მიენიჭა. 1916 წლის 6 მაისს წმ. ანას II ხარისხის ორდენით დაჯილდოვდა. 1917 წლიდან მამა ალექსი წალენჯიხის ოლქის მთავარხუცესია. 1920 წლის 27 ივნისს, როგორც გურია-სამეგრელოს ეპარქიის დელეგატი, იგი მონაწილეობდა საქართველოს სამოციქულო მართლმადიდებელი ეკლესიის მეორე საეკლესიო კრებაზე.

1921 წლის თებერვალ-მარტში საქართველოს სასაბჭოებო ქვეყანაში დასრულდა სამღვდელოების წყნარი და უშფოთველი ცხოვრება. უღმრთო ხელისუფლებამ ბრძოლა გამოუცხადა ეკლესიას. დაიწყო სამღვდელოების დევნა-შევიწროება. აუტანელი გახდა ანაფორის ტარება და მღვდლობის პატივი. სასულიერო დასი უკიდურესად შევიწროებულ და დამცირებულ მდგომარეობაში იმყოფებოდა. 1921-1929 წლებში მათი დიდი ნაწილი ფიზიკურად გაანადგურეს, ზოგმა უარი თქვა მსახურებაზე, ვინც გადარჩა, უმძიმეს პირობებში აგრძელებდა ღვთისმსახურებას. ამ პერიოდში, როდესაც მოძღვრების დიდმა ნაწილმა მიატოვა მსახურება, მამა ალექსი კვლავ შემართებით აგრძელებდა მღვდელმსახურებას. ჭყონდიდელ ეპისკოპოს სვიმეონის (ჭელიძე) ლოცვა-კურთხევით, წალენჯიხის გარდა, ლიის ოლქის მართვაც მას დაევალა. თუმცა, საბოლოოდ, მამა ალექსიც გატყდა. 1930 წლის 19

რუსეთის წმინდა სინოდის მიერ გაცემული მადლობის უპრცალი

იანვარს ჯგალის თემის აღმასკომ-მა ეკლესია ჩაიბარა და დახურა. მი-ზეზად მათ დაზღვევა დაასახელეს. მრევლი და საეკლესიო საბჭოს თავ-მჯდომარე სამსონ კვარაცხელია სიღარიბისა და თანხის უქონლობის გამო ითხოვდნენ დაუზღვევლად ეკლესიის უკან დაბრუნებას. თავის მხრივ, 1930 წლის 8 აპრილს, დეკა-ნოზი ალექსი სრულიად საქართვე-ლოს კათოლიკოს-პატრიარქ ქრის-ტიეფორეს (ციციქიშვილი) წერდა: „პატივი მაქვს მოგახსენოთ, რომ მარტის თვიდან 7, ამა თვემდე, გა-მოცხადებულია მეგრულ გაზეთ-ში მღვდელთაგან თავის დანებება სამსახურისა. ესენი არიან: მთა-

დეკანოზი ალექსი ქვარაცხელია

ვარხუცესი ხაბუშის ოლქისა, დეკანოზი სამსონ თოდუა, მღვდელი გიორგი, იგივე უჩა ანთელავა, მღვდელი ნიკოლოზ მატუა, მღვდელი ნიკოლოზ შენგელია, მღვდელი დავით კუკავა, მღვდელი ნი-კოლოზ ქუხილავა, მღვდელი პლატონ საჯაია, მღვდელი ბესარიონ გობეჩია, აგრეთვე სამსახური მიატოვა ჩემმა ამხანაგმა, დეკანოზმა პეტრე კვა-რაცხელიამ. ჯერ გაზეთი არ გამოსულა, მაგრამ ჩემის თანდასწრებით ადგილობრივმა ჯგალის აღმასკომმა მისცა ქაღალდი. ფუქის მღვდელმა ბართლომე კვარაცხელიამაც მიატოვა მღვდლო-ბა. ვსთხოვ კანცელარიას, მოხსენდეს მის უნეტა-რესობას, დავანებო თუ არა სამსახურს თავი და არის თუ არა რაიმე საშიშროება, რომ არ შევიტა-ნო განცხადება საბჭოთა ხელისუფლების მთავ-რობასთან“.

ამავე წლის 23 აპრილს კათოლიკოს-პატრიარქმა ქრისტიეფორემ ამ წერილს შემდეგი განკარგულე-ბა დაადო: „ჩემს ეპარქიაში ამა წლის იანვარ-თე-ბერვალში სამსახურზე ხელაღებული მღვდლები შეუდგნენ ისევ სამსახურს. უმაღლესი საბჭოთა ხელისუფლება აცხადებს, რომ ძალდატანებით ეკლესიების დახურვა და მღვდლების დევნა და-უშვებელია. ჩემის მხრითაც აღძრულია შუამდ-გომლობა ცაკის წინაშე, რათა ჯგალის ეკლესია გაღებულ იქნას“.

მიუხედავად კათოლიკოსის აქტიურობისა, ვითა-რება კვლავ დაძაბული რჩებოდა. ხელისუფლების განცხადება, რომ ის არ დევნიდა ეკლესიასა და სამ-ღვდელოებას, სინამდვილეს არ შეესაბამებოდა და ფარატიან ქაღალდზე დაწერილ ბრძანებად რჩებო-და, რომლის შესრულებას არავინ აპირებდა. ყოველი მხიდან შევიწროებული მამა ალექსი 1932 წლის 14 აპ-რილს საქართველოს ცენტრალური აღმასრულებე-ლი კომიტეტის თავმჯდომარეს, ფილიპე მახარაძეს სწერდა: „მართალია ძველი მთავრობის დროს ვემ-

სახურებოდი დაწესებულებას და ვასრულებდი მღვდლის მოვალე-ობას, როგორც ეს წესდება საქვეყ-ნოდ სრულდებოდა. დავცა თუ არა ძველი მპყრობელობა, მე ვემორჩი-ლებოდი საბჭოთა ხელისუფლებას და მივატოვე მრევლის სამსახური. რამდენიმე ხანში უმაღლესმა ხე-ლისუფლებამ გამოსცა დეკრეტი ეკლესიების გახსნისა, თუმც მრევ-ლი ისურვებდა. მეც ისრევე შევე-დი სამსახურში და ვმსახურობდი 1929 წლამდე. შევატყვე, რომ ხალ-ხმა მიატოვა ეკლესია, მეც დაბო-ლოვებით თავი დავანებე იმა 1929 წელში და ვარ გაჭირვებულად. სახსარი ცხოვრებისა არა მაქვს

ისრე. ხმის უფლებას მოკლებული ვარ. რომ მსა-ხურობდი იმის დამნაშავე ვარ? არ ვიცი, რატომ, მით უმეტეს „ყველა ქვეშევრდომები ემსახურე-ბოდნენ მეუფესო“ და მეც ისრე ვიყავი აღმასრუ-ლებელად. არა ვარ მავნე ელემენტი და დღიდან ხელისუფლების დაარსებისა არ გავრეულვარ სა-წინააღმდეგო საქმეში. ტუსალივით ვართ ოჯახში წელმონყვეტილი სამი კაცი. ხალხის მტერი არა-სოდეს არ ვყოფილვარ, არამედ ყოველი კეთილი საქმის წინამძღოლად ვიყავი თავგადადებული, სკოლებთა გახსნაში და სხვ. ვითხოვე თემის საბ-ჭოსთან ხმის უფლებას, მაგრამ მიმითითეს ინს-ტუქციაში წერია, რომ 5 წლამდე შეუძლებელიაო. ვფიქრობ, კანონის გამომცემს შეუძლია შეღავა-თის შემოღებაც, თუ დარწმუნდება მასში, რომ ეს სამი წელიწადი რიგიანად გამიტარებია. ხმის გა-რეშე სამსახურში არ მღებულობენ, თორემ სამ-სახურში რომ ვიყო, თავს ცოტათი შევინახავდი. ჯერ ვარ მხნედ, სამსახურად გამოვდგები, რასაც დაწესებულება მომანდობს, გულახდილი მოსამ-სახურე ვიქნები. დავსძენ მასაც, თუ ხმის უფლე-ბის გარეშე შესაძლებელია სამსახურში შესვლა, მაშინ დაავალოს ადგილობრივ, მიღებულ ვიქნე-თუ ინებებთ, მომანიჭეთ ქ. ტფილისში სამსახური და დაინახეთ, ვარ შემძლე სამსახურისა, თუ არა.“

პასუხი რომ იგვიანებდა, მამა ალექსიმ ორ კვი-რაში კვლავ მიმართა ფილიპე მახარაძეს და ასე გრძელდებოდა 1932 წლის 16 მაისამდე, როდესაც მოვიდა საბოლოო პასუხი, სადაც ეწერა: „გაცნო-ბებთ, რომ მოქ. ქვარაცხელია 1929 წლამდე ეწეოდა კულტ-მსახურებას, რისთვისაც მას საარჩევნო ხმის უფლებებში აღდგენაზე უარი ეთქვა რაიალ-მასკომის პრეზიდიუმის მიერ“.

წლიდან წლამდე მძიმდებოდა მოხუცებული მოძღვრის ცხოვრება. დამხმარე და ხელისგამმარ-თავი არავინ იყო, ყველას ეშინოდა ყოფილ ღვთის-

ჯგალის წმინდა გიორგის ეკლესია. 1895 წელი

მსახურთან ურთიერთობა და საქმის დაჭერა, მით უმეტეს, მალე მთელ საბჭოთა კავშირში უმძიმესი რეპრესიები დაიწყო, რასაც ასიათასობით ხალხის დახვრეტა და განადგურება მოჰყვა. გაჭირვებულ მოძღვარს ერთადერთ ნუგეშად ისევ საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი კალისტრატე (ცინცაძე) ჰყავდა, რომელსაც რამდენჯერმე მიმართა დახმარების სათხოვნელად და ისიც შეძლებისდაგვარად ეხმარებოდა. შემორჩენილია ერთი ასეთი წერილი, სადაც ვკითხულობთ: „უმდაბლესად ვკადნიერდები ამ მოხსენებას რომ გიგზავნი, მაგრამ მდგომარეობა ისეთი მაქვს, ვბედავ მოგახსენოთ შემდეგი: 1) „ვიყავი კეთილმონესე დეკანოზი. 35 წელი მიმსახურნია რიგიანად და ბეჯითად, უსაყვედუროდ, ჩემი უფროსებთაგან მიმიღია ჯილდო; 2) დაეცა თუ არა ძველი წესი და დაუქმდა ეკლესიები, მეც მივატოვე სამსახური და ვარ ოჯახში ცოლ-შვილის ადამიანი. შემოსავალი არსაიდან, ტიტველ-შიშველი, საბჭოთა ხელისუფლების სამსახურში არ შევსულვარ, რადგანაც მოხუცებულობაში ვიმყოფები; 3) ხორციელ კაცს სჭირია შენახვა საჭმლით, ტანისამოსით, ექიმობით ავადმყოფობაში და სხვანი, რასაც მოკლე-

ბული ვარ; 4) რადგან სასულიერო უწყებაში მიმსახურნია დიდი ხნით, ამისთვის უმორჩილესად ვსთხოვ თქვენს უნეტარესობას, მოინდომოთ, გამოსძებნოთ წყარო და მომცეთ დახმარება, რომ ტანისამოსი ჩავიცვა. ვიცო, ჯამაგირი არ არის სასიწოდ დაწესებულებაში, მაგრამ გამოიმეტეთ შემწეობა, რამდენიც შესაძლებელი იქნება და მიწყალობეთ. მისამართი ჩემი: ნალენჯიხის რაიონი, სოფ. ჯგალი. დავსძენ, რომ ჩემი შემწეობის მოცემა ისრეთი სამადლოა, მკვდარი რომ გააცოცხლო. სრული იმედის ქვეშე ვარ. თქვენი კაცთმოყვარეობა მიიღებს სახეში ჩემს გაჭირვებულ მდგომარეობას და დამეხმარება. პასუხს მოველი, თუ რას

ინებებთ ზემო აღწერილთათვის. მომხსენებელი ალექსი ქვარცხავა, 1937 წლის 16 თებერვალი“. ორის დღის შემდეგ ამ წერილზე გაკეთებულია პატარა მინაწერი: „1937. II-18, გაეგზავნა კ.-პატრიარქის მიერ 30 მანეთი“.

დეკანოზი ალექსი ქვარცხავა 1949 წელს ღრმად მოხუცებული გარდაიცვალა. იგი დაკრძალულია სოფ. ჯგალის საგვარეულო სასაფლაოზე.

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 489, აღწერა 1, საქმე №39671; საქმე №43922; საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 488, აღწერა 1, საქმე №812; საქართველოს საპატრიარქოს არქივი, საქმე 1973; საქმე №1696; საქართველოს უახლესი ისტორიის სახელმწიფო ცენტრალური არქივი, ფ. 284, აღწერა 1, საქმე №2248; ჟურნალი „მწყემსი“ 1887წ. ჟურნალი „საქართველოს საეგზარქოსოს სასულიერო უწყებანი“ 1894წ. №15; 1895წ. №24; 1898წ. №1; 1905წ. №11-12; ჟურნალი „საქართველოს საეგზარქოსოს უწყებანი“ 1911წ. №10; 1912წ. №11; 1916წ. №10-11.

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავიცუებისგან ვიხსნათ ისინი. ჩვენი ტელეფონებია: 593 19 36 04, 2 32 48 66, 2 98 95 41

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუროშვილი

გთხოვთ, გაუზიაროთ გაუზიარებლად მასში დაგაქმდები მასალების გამო გთხოვთ, დაეალიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (მთან-მინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: ნმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესიის ანგარიში №GE74LB0122124214261000. ელ. ფოსტა: sunewpress@gmail.com; bokuchavanana1@gmail.com. მის: ერეკლე II-ის მოედანი 1, საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (მოლაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გავომაშვილი, თამარ ასათიანი, გიორგი მაჩუროშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გავრცელება: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკაბდონებელი: ვალერიან ჯუღელი; ოპერატორი: ზოია კობახიძე.

ეს გარემოება: მნამს, რომ ჩვენ შორის არსებული კავშირი სამარადისო და უკვდავია და მერე, ადრე თუ გვიან, მეც დღევანდელ შენს გზას დავადგები და ისევ შეგხვდები საიქიოს...

ამიერიდან დაობლდა და მოაკლდა შენგან თავდადებულ ზრუნვა-პატრონობას საყვარელი ოჯახი, მაგრამ არც ესაა მიზეზი ჩემის გლოვა-მწუხარებისა; შენი შვილების აღზრდისათვის იმდენი გაარიგე, რამდენიც აღემატებოდა შენს ძალას და სამსახურის ვითარებას. ხოლო შენს ბაღლად ოჯახს მზრუნველად უტოვებ კურთხეულ ქართველ დიასახლის ნარმომადგენელს, შენი ცხოვრების ღირსეულ თანამგზავს დედაკაცს, რომელიც უშენობას არ აგრძნობინებს შენს ობლებს. გულს მიკლავს და მწუხარებით მავსებს ის, რომ შენი სიკვდილით ობლდება და უმწეო მდგომარეობაში დგება ეს ჩვენი ეროვნების სიქადული, თბილისის ეკლესიების გვირგვინი — დედა სიონი, ოცდახუთი წლის განმავლობაში სიონი ბრწყინავდა შენი ციური მღვდელმოქმედებით, ოცდა-

ბურიკა-სამეგრელოს ეპისკოპოსი
ლაონიდე (მაროპირიძე)

ხუთი წელიწადი ღვთის სათხილ დადებდი სიონში, ოცდახუთი წლის განმავლობაში ღმობიერად აღვსილი, მომხიბლავი და სარწმუნოებრივ გრძნობათა ცხოველ განცდის უცნაური ჰანგებით აღბეჭდილ მგრგვინვარე ხმით აღვიძებდი მთელ თბილისის მართლმადიდებლებს, განურჩევლად ეროვნებისა, ოცდახუთი წლის განმავლობაში ანდამატივით იზიდავდი ხალხს, დიდსა და პატარას, სიონის ტაძარში შენი საუცხოვო გარეგნობით, იმ სავსე მთვარის მსგავსი ბადრი სახით, რომელსაც ამკობდნენ სიკეთის გამომეტყველი თვალები. „კვირას წირვა მოვისმინოთ, კო-

ტეს ხმით დავსტკბეთ, კოტეს შეხედვითო“ — არაიშვიათად გაიგონებდით კვირა უქმეებში ქართველის და რუსისაგან, ქალის და მამაკაცისაგან, მოხუცისა და ჯეგლისაგან. თბილისის მორწმუნე მკვიდრთა წარმოდგენაში შენი სახელი ჩანწულ-შეერთებულია, ერთი მხრით, მაღლიანად შესრულებული სამღვთო მოქმედებასთან და, მეორე მხრით, სი-

ონის ტაძართან. დიდსა და პატარას უყვარდა სიონი, ყველა ხალხით მოეშურებოდა აქეთკენ. სხვათაშორის, იმიტომ, რომ შენ მოქმედებდი აქ, შენი მძლავრი ხმა გაისმოდა ამ საღმრთო თაღების ქვეშ, შენი ნაკურთხი სახე და კეთილშობილური მიმოხვრა უორკეცებდა მლოცველებს სასოებას ამ მამაპაპათა სალოცავ ძველ ხატებზედ. სიონი უკოტეოდ არავის წარმოედგინა დღევანდლამდე და დღეს კი, საუბედუროდ, ეს ასე აღარ არის: კოტე მოკვდა სიონისთვის, კოტე აღარასოდეს აღარ სწირავს სიონში, კოტეს ხმა ამიერიდან აღარ გაიგონება ამ სალოცავში!

არც განათლებით და არც იერარქიული ხარისხით მაღალი ალაგი არ გეჭირა საზოგადოებაში, ძვირფასო მეგობარო, მაგრამ იმ დიდი ნიჭის გამო, რომლითაც ცხებულ იყავი ზეციური მამისაგან, დიდ კაცად გცნობდნენ და ძვირად გაფასებდნენ ისეთი დიდბუნებოვანი და რჩეული პირები, როგორიც იყო ქართველი ერის ცნობილი ჭირისუფალი, უკვდავი ილია. ქართული სახარების კითხვის შენმა მომხიბლავმა კი-

ლომ იმდენად მძლავრად იმოქმედა ამ ბუმბერაზი კაცის გულზე, რომ მან წარუდგინა შენი თავი ქართველობას, როგორც საამაყო და თავმოსაწონი პიროვნება. ილია ჭავჭავაძემ თავისი მძლავრი კალმით ჩაგწერა სამშობლო ისტორიაში და შენი სახელი ამოუფხეკელი იქნება ჩვენი ქვეყნის მატთანეს კაბადონებიდან. მაგრამ განა მარტო შენი ეროვნების, შენი სისხლის და მოდგმის პირებზედ მოქმედებდი მძლავრად და გავლენიანად? მარტო ქართველები ხედავდნენ, მარტო ქართველები მოდიოდნენ აღფრთოვანებაში, მარტო ქართველები აფასებდნენ ღვთისმსახურების შენს უებარ ნიჭს? არა, ყველა გაგებულ და განვითარებულ, მორწმუნე უცხოელიც, იმდენადვე აღფრთოვანებული ხდებოდნენ შენი ღირსებისაგან, რამდენადაც ქართველები; არ ყოფილა ექსარხოსი, რომ შენ გენიროს მასთან და მას არ დაეფასებინოს შენი იშვიათი ხმის ღირსება, ცოდნა და სამაგალითო მოხდენილობა. ექსარხოსებს თან მიჰქონდათ თავიანთ სამშობლოში შენი ქედა-დიდება და როდესაც ფართო რუსეთის რომელიმე კუთხიდან გვიგზავნიდნენ ახალ ექსარხოსს, დიდი და პატარა პირველად იმას ულოცავდნენ, რომ პროტოდიაკვნად გეყოლებათ გამოჩენილი და სახელოვანი კონსტანტინე კარგეთელიო.

ეხლა კი შენისთანა პირს უნდა შავი მინა მივაყაროთ და აი, ამის წარმოდგენად გათვალისწინება, რომ მწარედ გვატირებს და გვაგლოვებს

ნა კაკაბაძეთელი

სანატორიუმის კურთხევა აბასთუმანში — 1911 წ. სახარებას კითხულობს პროტოდიაკვანი კონსტანტინე კარგარეთელი. კურთხევას ესწრებიან საერო ხალისუფლების წარმომადგენლები

ყველას. ერთდერითი დარდების შემამსუბუქებელ ზოლად მიგვაჩნია ის, რომ არც საიქიოს იქნები მოკლებული გულითად მოსიყვარულე პირებს. ვიცი, რომ მამობრივი სიხარულითა და სიყვარულით შეგეგებება, სხვათა შორის, დაუვინყარი ბიძაჩემი, ყოვლადსამღვდელო ალექსანდრე, რომელსაც შვილის მსგავსად შეტკობილ-შეთვისებული ჰყავდა აქ. სიამოვნებით მოგეგებება შენი იგივე ილია, რომელმაც გადიდა ამქვეყნად, სიტკბოებითა და თანაგრძნობით შეგხვდება შენი და ჩემი უზომო პატივისცემელი, ამ ტაძრის ყოფილი დეკანოზი, მამა გრიგოლი (საუბარია ცნობილ მაღლობელ დეკანოზ გრიგოლ მღებრიშვილზე — გ. მ.) და მრავალნი შენი და ჩემი უზომო პატივისცემელნი. მამ, ნახვამდის, დაუვინყარო კოტე!

ზეციერო მამაო ჩვენო, მრავალმონყალეო ღმერთო, გულმოდგინედ გვედრები: „შენ თავადმან ქვეყანასა ზედა ცხოვრება მიცვალეულსა ამას დიდებულ ჰყავ, შენვე, სახიერო, ცხოვრებისაგან განსვლა ამისი შესვლად წმიდათა და მართალთა შენთა თანა ღირსჰყავ, და სული ამისი აღ-

რაცხე ყოველთა წმიდათა თანა, რომელნი საუკუნითგან სათნო გეყვენს შენ. ამინ!“

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 489, აღწერა 1, საქმე 62535; საქმე 53080; საქმე; ჟურნალი „საქართველოს საეგზარქოსოს სასულიერო უწყებანი“ 1900წ. 11; ჟურნალი „შინაური საქმეები“ 1913წ. 21-22, გვ. 23; ჟურნალი „საქართველოს საეგზარქოსოს უწყებანი“ 1914წ. 20; გაზეთი „სახალხო გაზეთი“ 1914წ. 1103, გვ. 2; გაზეთი „სახალხო ფურცელი“ 1914წ. 85, გვ. 1; გაზეთი „საქართველო“ 1920 წ. 73, გვ. 1; მღვდელ ალექსანდრე კოტეტიშვილის საოჯახო არქივი.

ლიტ: გავაშელი ლ. „ია კარგარეთელი“ — მონოგრაფია ქ. თბ. 1959, გვ. 5-6; ცინცაძე კ. „ქვაშვეთის წმიდის გიორგის ეკლესია ტფილისში“ თბ. 1994წ. გვ. 203-204; ცინცაძე კ. „რაც გამახსენდა“ ქ. თბილისი 2007წ. გვ. 183; ნკრილაშვილი ზურა, „ქართული საეკლესიო გალობა გორის სასულიერო სასწავლებელში“.

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინყებთ ვიხსნათ ისინი. ჩვენი ტელეფონებია: 593 19 36 04, 2 32 48 66, 2 98 95 41

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩურიშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაგეგმილი მასალების გამოცხოვთ, დავალიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (შთაშინ-და-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: 68. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესიის ანგარიში N:GE74LB0122124214261000. ელ. ფოსტა: sunewpress@gmail.com; bokuchavanana1@gmail.com. მის: ერეკლე II-ის მოედანი 1, საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (მიოლაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გაგოშაშვილი, თამარ ასათიანი, გიორგი მაჩურიშვილი, ია ზაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გვარცხელა: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკაბადონებელი: ვალერიან ჯულელი; ოპერატორი: ზოია კობახიძე.

ისტორიის ფურცელი

პროტოდიაკვანი კონსტანტინე კარგარეთელი
1862-1914

საქართველოს სამოციქულო მართლმადიდებელ ეკლესიაში ყოველთვის მსახურობდნენ გამოჩენილი და ღირსეული პიროვნებები, რომლებიც თავიანთი ავტორიტეტისა და თავდადების წყალობით თაობათა აღმზრდელად გვევლინებოდნენ. ერთ-ერთი ასეთი პიროვნებაა — სიონის საკათედრო ტაძრის პროტოდიაკვანი კონსტანტინე კარგარეთელი. იგი გახლდათ საოცარი მგალობელი და მკითხველი სახარებისა, რომელსაც წმ. ილია მართალმა (ქავეჭავაძე) ერთი ვრცელი წერილიც უძღვნა — საოცარი ნიჭით საღმრთო წერილის ქართულად, მამაპაპურად დავედრებული კილოთი ნაკითხვისათვის. ყველასთვის საყვარელი მგოსანი აკაკი წერეთელიც თავის ერთ-ერთ წერილში კეთილად იხსენიებს მას.

პროტოდიაკვანი კონსტანტინე წარმოშობით ქართლიდან, სოფელ ერთაწმინდიდან იყო. მისი გვარი აზნაურთა წოდებას ეკუთვნოდა და წინაპრებიც სასულიერო პირები ჰყავდა. კარგარეთელების ოჯახი მეტად მუსიკალური ყოფილა; ოჯახის ყველა წევრი მღეროდა და საუკეთესო ხმები ჰქონდათ. ბაბუა, **დიაკვანი იოსებ დავითის ძე კარგარეთელი** — 1806 წელს, მღვდლის ოჯახში დაიბადა. წმინდა წერილი, გალობა და საეკლესიო ტიპიკონი შიომღვიმის მონასტერში ისწავლა. 1832 წლის 6 დეკემბერს საქართველოს ეგზარქოსმა იონამ (ვასილევსკი) დიაკვნად აკურთხა და ერთაწმინდის წმ. ევსტათი პლაკიდას სახელობის ტაძარში დაადგინა. მეუღლე ადრე გარდაეცვალა და დარჩა სამი შვილი: დეკანოზი გიორგი, სვიმონი (1833) და მიხეილი (1835). დიაკვანი იოსები 1863 წლის 10 თებერვალს გარდაიცვალა და ერთაწმინდის ეკლესიაში განისვენებს.

დეკანოზი გიორგი კარგარეთელი 1832 წლის 25 ივლისს დაიბადა. სწავლობდა თბილისის სასულიერო სემინარიაში, რომელიც არ დაუმთავრებია. 1852 წელს თბილისში, კარის წმ. გიორგის სახელობის ტაძრის მედავითნედ დაინიშნა. 1856 წლის 23 იანვარს მეტეხის ციხის წმ. გიორგის სახელობის ტაძარში გადაიყვანეს. 1857 წლის 1 იანვარს დიაკვნად აკურთხეს და ანჩისხატის ტაძარში დაადგინეს. 1860 წლის 1 ოქტომბერს ეგზარქოსმა ევსევიმ (ილინსკი) მღვდლად დაასხა ხელი და ღოღეთის წმ. გიორგის სახელობის ტაძარში დანიშნა. 1863 წელს ერთაწმინდის წმ. ევსტათი პლაკიდას სახელობის ტაძარში დიაკვნის შტატში განამწესეს. 1873 წლის 2 იანვრიდან ამავე ტაძრის წინამძღვარია. 1873 წლის 22 მაისს მწყემსმთავრული მადლობა გამოეცხადა. 1874 წლის 12 ნოემბერს საგვერდულით დაჯილდოვდა. 1877 წლის 21 აპრილს სკუფია უბოძეს. 1881 წლის 9 მარტს წმინდა სინოდმა მადლობის სიგელი გადასცა. 1891 წელს კამილავკა ეწყალობა.

1896 წელს ერთაწმინდის სამრევლო-საეკლესიო სკოლის გამგედ დაინიშნა, სადაც წლების განმავლობაში თავდადებული პედაგოგიური სამსახურისათვის არაერთი მადლობა დაიმსახურა. 1897 წლის 15 მაისს სამკერდე ოქროს ჯვარი მიიღო. 1903 წლის 15 მაისს წმ. ანას III ხარისხის ორდენით დაჯილდოვდა. 1910 წლის 6 მაისს დეკანოზის წოდება მიენიჭა. 1913 წლის 9 ოქტომბერს მოხუცებულობის გამო პენსიაზე გავიდა. გარდაიცვალა 1920 წლის 3 აპრილს. მისი ცხედარი 7 აპრილს ერთაწმინდის სასაფლაოზე დაკრძალეს. ჰყავდა მეუღლე ანასტასია გედეონის ასული (1840) და შვილები: პროტოდიაკვანი კონსტანტინე, ნიკოლოზი (1859), მარიამი (1854), იოსები (1870) და ანა (1874).

პროტოდიაკვანი კონსტანტინე კარგარეთელი 1862 წელს დაიბადა. 1878-1882 წლებში გორის სასულიერო სასწავლებელში სწავლობდა. სასწავლებელში სწავლის პერიოდში ახალგაზრდა კოტე ამავე სასწავლებლის მგალობელთა გუნდში გალობდა. ცნობილი პედაგოგი და მწერალი სოფრომ მგალობლიშვილი კოტესა და მის უმცროს ძმაზე — ია კარგარეთელზე იგონებდა: „ია არის მღვდლის — გიორგი კარგარეთელის შვილი, მამა საუცხოო მომღერალი იყო. ეხლაც მახსოვს ის ტკბილი წამები, როცა მამაჩემი, პაპაჩემი და ახალგაზრდა მღვდელი გიორგი დააგუგუნებდნენ ძველებურ სიმღერა-გალობებს სადილ-ვახშამზე. კოტე და ია ჩემის მასწავლებლობის დროს სწავლობდნენ გორის სასულიერო სასწავლებელში. ორივენი სასწავლებლის საეკლესიო ხოროს მომღერლები იყვნენ. კოტე კარგარეთელი შესანიშნავი ხმის პატრონი იყო. თბილისის სიონის არქიდიაკონი. უცხოებიც კი მოდიოდნენ მის მომსახურებად. მას მომხიბლავი ბარიტონის ხმა ჰქონდა. ერთმა არტისტმა კიდევ ურჩია, გაეხადა ანაფორა და წასულიყო იტალიაში სიმღერის შესასწავლად, მაგრამ მან ეს არ იკისრა, კოტე კარგარეთელი უდროოდ მიიცვალა 1914 წელს“.

1882 წლის 24 აპრილს კონსტანტინე ყუბანის ტაძრის მედავითნედ დაინიშნა. 1883 წლის 24 ივნისს ელიზავეტოპოლის წმ. ალექსანდრე ნეველის სახელობის ტაძარში გადაიყვანეს. 1884 წლის 9 ივნისს საქართველოს ეგზარქოსმა პავლემ (ლუბედევნი) დიაკვნად აკურთხა. 1885 წლის 7 აგვისტოს სიონის საკათედრო ტაძარში მედავითნის ადგილზე განამწესეს. სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი, უწმინდესი და უნეტარესი კალისტრატე (ცინცაძე), რომელიც სემინარიის სწავლის პერიოდში სიონის საკათედრო ტაძარში ეგზარქოსის კვერთხის მტვირთველად და სტიქაროსნად მსახურობდა,

დიაკვან კონსტანტინეს გადმოყვანაზე საინტერესო დეტალს იხსენებს: „1886 წლის გაზაფხულზე (უწმინდეს კალისტრატეს გადმოყვანის წელი ზუსტად აღარ ახსოვდა, ამიტომაც არის აქ უზუსტობა — გ. მ.) განჯის (მაშინ ერქვა ელიზავეტოპოლი — გ. მ.) დიაკონი (შემდეგში სახელგანთქმული პროტოდიაკონი) კონსტანტინე კარგარეთელი გამოგზავნეს სიონში დისციპლინარული სასჯელის მოსახდელად, წინამძღვრის, დეკანოზ მიხეილ მძინაროვის (მძინარაშვილი — გ. მ.) შეურაცხყოფისთვის. კარგარეთელი ტფილისში მოეწონათ და პავლე ექსარხოვსმა (1882-1887) დასტოვა სიონში. კოტეს მშვენიერმა ბარიტონმა, მოხდენილმა გარეგნობამ და ახალგაზრდულმა სითამამემ, ტუბერკულოზის ნიშნებით დაავადებული პროტოდიაკონი მიხეილ დავითაშვილი დააფიქრა, — მან არჩია, ეთხოვა მღვდლის ადგილი სიონშივე. მთავარეპისკოპოსმა პავლემ, სემინარიის რექტორის დეკ. პავლე ჩუდეცკის დასაფლავებაზე წარმოთქმული სიტყვისა და ქუთაისის გუბერნიის თავადაზნაურთა წინამძღოლის დ. ი. ყიფიანის წერილის შემდეგ, კარგად იცოდა, რომ ის პეტერბურლიდან ტფილისში ველარ დაბრუნდებოდა (ამ აზრისანი იყვნენ სინოდის წევრები, სინოდის ობერპროკურორი კ. პ. პობედონოსცევი, იმპერატორი ალექსანდრე III და თვით პავლე) და ამისათვის მამა დავითაშვილს თხოვნა შეუსრულა: შეიშურა გამოცდილის და კარგი პროტოდიაკონის დატოვება თავის მოადგილისათვის“.

ასე და ამრიგად დარჩა თბილისში მამა კონსტანტინე. 1886 წლის 10 იანვარს დიაკვნის შტატში დაადგინეს. 1887 წლის 26 მაისს საქართველოს საეპარქიო ხაზინის სარევიზიო კომისიის წევრად აირჩიეს. 1887 წლის 5 აგვისტოს პროტოდიაკვნის მოვალეობის შესრულება დაევალა. 1888 წლის 12 ივნისს კეთილსინდისიერი და თავდადებული სამსახურისათვის დაამტკიცეს სიონის საკათედრო ტაძრის პროტოდიაკვნად. 1896 წლის 14 მაისს და 1899 წლის 6 მაისს ერთგული და მუყაითი სამსახურისათვის რუსეთის წმინდა სინოდმა მადლობის სიგელი გადასცა. 1900 წლის 6 მაისს წმ. ანას III ხარისხის ორდენით დაჯილდოვდა. 1912 წლის 15 მაისს წმ. ვლადიმერის IV ხარისხის ორდენი უბოძეს. ასევე ჰქონდა იმპერატორ ალექსანდრე III-ის სახელობის ჯილდო — ვერცხლის მედალი.

სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი, უწმინდესი და უნეტარესი კალისტრატე თავის მოგონებებში რამდენჯერმე იხსენიებს მამა კონსტანტინეს, სადაც კარგად ჩანს მისი პირდაპირი და ვაჟკაცური ხასიათი. „აღდგომიდან სულიწმიდის მოფენამდე მღვდელმსახური ქადაგების დაწყებამდე წარმოთქვამდნენ: „ქრისტე აღდგა“, ხოლო

ერთანმდის ტაძარი

წლის სხვა დროს: „სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა“. მე პირადად ყოველთვის მომწონდა (არ მახსოვს, ვისგან ვისწავლე) სულიწმიდის მოფენის დღეებში ორივე წინადადების შეერთება. ჯერ ვამბობდი: „სახელითა მამისათა...“, შემდეგ კი — „ქრისტე აღდგა“. 1911 წლის მენელსაცხებლე დედათა კვირაში ეგზარქოსის ეკლესიაში უნდა მექადაგა. ქადაგება მღვდელმსახურთა ზიარების დროს წარმოვთქვი. როცა დავიწყე „სახელითა მამისათა...“ ვერ მოვასწარი მეთქვა „ქრისტე აღდგა“, რომ ეგზარქოსმა ინოკენტიმ, რომელსაც ზიარება ეჭირა, ჩემი მისამართით მთელი საკურთხეველის გასაგონად განაცხადა: „ესეც შენი აკადემიადამთავრებული“. ამან თანამწირველებზე გულდამამძიმებელი შთაბეჭდილება მოახდინა, ვინაიდან დრო მეტად შეუფერებელი იყო. ორი საათის შემდეგ ეგზარქოსი „წითელი ჯვრის“ ნავთლულის მარიამ მაგდალინელის სახელობის საზოგადოებაში პარაკლისს იხდიდა. აქ წარმოთქვა მისასალმებელი სიტყვა და მას ეს წინადადება წარუძღვარა: „სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა. ქრისტე აღდგა!“ მთავარდიაკონმა კარგარეთელმა, რომელმაც მაინცდამაინც არ იცოდა ენაზე კბილის დაჭერა, ისე ხმამაღლა შენიშნა: „ესეც შენი მღვდელმთავარი; იგი იმასვე იმეორებს, რაც ახლახან თქვა მის მიერ ამ გამოწვევამისათვის გაკიცხულმა დეკანოზმა!“, — ეგზარქოსმა გაიგონა, განითლდა და პირველივე სიტყვაზე ენა დაება, მაგრამ დაუდევარი მთავარდიაკვნის შენიშვნა ჩაყლაპა“.

1913 წელს მამა კონსტანტინეს გადაუხადეს იუბილე, რომელზეც საქართველოს ეგზარქოს ალექსის (მოლჩანოვი) ნებართვით გორის მაზრის მთავარბუცესმა მ. კანდელაკმა ოლქის სამღვდელოების სახელით მიართვა სამღვდლო კვერთხი, ხოლო ივანე რატიშვილმა წიგნი „ცხოვრება იესო ქრისტესი“. თავის მხრივ, მამა კონსტანტინე ჟურნალ „შინაური

საქმეებში" სამადლობელ წერილში წერდა: „რადგან არ ძალმიძს ყველა იმ პატივცემულ პირს, რომელთაც წერილით თუ დეპეშით მომილოცეს 25 წლის იუბილე მთავარდიაკვნის ხარისხში, ცალ-ცალკე მადლობა გამოუცხადო, გთხოვთ, თქვენის პატივცემული გაზეთის საშუალებით მომცეთ გულწრფელი მადლობა უძღვნა მათ. მათი მოლოცვა ჩემთვის დაუფასებელია და მამხნევებს ახალ სამსახუროდ მეუფის წმ. ტრაპეზის წინაშე“.

პროტოდიაკონი კონსტანტინე 1914 წლის 8 სექტემბერს შეიცრაღ გარდაიცვალა. დასაფლავებულია პროტოდიაკონი კონსტანტინე ერთანწინდის წმ. ესტატეს სახელობის ეკლესიაში. ჰყავდა მეუღლე ეკატერინე იოსების ასული (1869) და შვილები: იოანე (1886), ნინო (1891, გათხოვილი ვინმე დანიელსონზე), არჩილი (1894) და ელენე (1899).

საინტერესო მოგონებები დაგვიტოვა კონსტანტინე კარგარეთელზე მისმა უმცროსმა ძმამ, ცნობილმა საოპერო მომღერალმა ია კარგარეთელმა. „ჩემი უფროსი ძმა — კოტე — იყო ექსარხოების არქიდიაკონი, არაჩვეულებრივი ხმის პატრონი (ბასსო *cantante* — მღერადი ბანი), რომლის ტემბრსა და დიაპაზონს მრავალი ცნობილი მომღერალი შენატროდა და მის მოსასმენად სიონის ტაძარში შედიოდა“. თვით ია კარგარეთელი ხშირად იტყოდა ხოლმე: „ჩემს ძმას რომ გზა გაეკვლია თავის მოწოდების მიხედვით და მომღერალ-არტისტად გამხდარიყო, არაერთ სახელოვან მომღერალს პირველობაში შეეჯიბრებოდაო“.

ერთხელ ოპერის ცნობილ არტისტებს — ბარიტონ კამიონსკის და ტენორ ბორისენკოს — მოესმინათ კოტე კარგარეთელის ხმა სიონის ტაძარში და მათზე მის ხმას ისეთი შთაბეჭდილება მოუხდენია, რომ ეს პირები შეეცადნენ მის გადმოხირობას, რათა იგი მომღერალ-არტისტის გზაზე დაეყენებინათ, მაგრამ ამაოდ.

კოტე კარგარეთელის მდიდარი ხმის და მუსიკალობის დამადასტურებელია ერთი ეპიზოდი ცნობილ რუს მეცენატ ზიმინთან დაკავშირებით (სერგეი ივანეს ძე ზიმინი, 1875-1942, რუსი თეატრალური მოღვაწე, მეცენატი. 1904 წელს მოსკოვში დააარსა საოპერო თეატრი, რომელმაც საგრძნობი როლი შეასრულა რუსული საოპერო ხელოვნების განვითარებაში). 1895 წელს ზიმინი თბილისში ჩამოვიდა და თბილისში სწვევია თავის მეგობრებს — ია კარგარეთელსა და ნ. გ. ქართველიშვილს. ზიმინის სურვილის თანახმად, ის პირველად სიონის ტაძარში წაუყვანიათ ამ უძველესი ძეგლის დასათვალიერებლად და კოტეს ხმის მოსასმენად. მისი ხმის სილამაზის შესახებ ბევრი რამ სმენია ზიმინს ცნობილ არტისტებისგან. კარგარეთელის ხმას ის გაუოცებია და მისი ახლოს გაცნობა მოისურვა. ერთ მშვენიერ დღეს

პროტოდიაკონი კონსტანტინე

იგი სტუმრად მიიყვანეს კოტეს ოჯახში. სუფრაზე კოტეს უმღერია. სასიამოვნო, ხავერდოვანი ხმით მოხიბლულ ზიმინს კოტესთვის წინადადება მიუცია, დაეტოვებინა ეკლესია და არტისტად წასულიყო. კოტე ამ წინადადებაზე გაჯავრებულია და უთქვამს: „როგორ გამიბედეთ — ღვთისმოსავმა კაცმა ეკლესია მივატოვო და არტისტად წავიდეთ!“

ილია ჭავჭავაძე მცხეთაში სვეტიცხოვლის ტაძარში სადღესასწაულო მსახურებას დასწრებია და საზოგადო მოღვაწის, მწერალ თედო სახოკიას თანდასწრებით უთქვამს: „კოტე კარგარეთელის მღერადი ხმით წარმოთქმულ სიტყვას იმდენად დიდი შთაბეჭდილება იქონია, იმდენი სასოება და გავლენა აქვს, რომ ნათელი ხდება, თუ

ძველი ხალხი რატომ ირჩევდა ქურუმებად კარგი ხმის მქონეთ“.

პროტოდიაკონ კონსტანტინეს უფროსი ვაჟი იოანე კიევის უნივერსიტეტში სწავლობდა. სტუდენტთა არეულობის გამო, 1910 წელს, იოანე დაუთხოვნიათ სასწავლებლიდან. მამა კონსტანტინე ამის გამო კიევს გამგზავრებულია და პროტექციისათვის კიევის მიტროპოლიტ ფლაბიანესთვის (გოროდეცკი) მიუმართავს (მიტროპოლიტი ფლაბიანე 1898-1901 წლებში საქართველოს ეგზარქოსი იყო და მამა კონსტანტინეს კარგად იცნობდა). ამ უკანასკნელს უთხოვია მისთვის შაბათ-კვირას მიეღო მონაწილეობა წმ. ვლადიმერის ტაძარში წირვის შესრულებაში. ეს გაეგოთ იმ დროს კიევში მყოფ კამიონსკის და ბორისენკოს, რომელთაც ქართველი პროტოდიაკვნის მოსასმენად კიევის საოპერო თეატრის მთელი შემადგენლობა მიუწვევიათ. ისინი დიდად ემაცოფილნი დარჩეულნან კოტე კარგარეთელის შესანიშნავი ხმითა და მუსიკალური შესრულებით.

შემორჩენილია 1914 წლის 11 სექტემბერს სიონის საკათედრო ტაძარში, მის წესის აგებაზე თქმული შესანიშნავი ქადაგება, რომელიც გურია-სამეგრელოს ეპისკოპოსმა ლეონიდემ (ოქროპირიძე) წარმოთქვა. მეუფე ლეონიდეს ახლო მეგობრობა აკავშირებდა მამა კონსტანტინესთან. მან თბილი სიტყვებით და დიდი გულისტკივილით გააცხილა მეგობარი უკანასკნელ გზაზე: „მშვიდობით, ჩემო სიყრმის მეგობარო, თანშეზრდილო ჩემთან და ძმად ცნობილო კარგო კოტე! გატყდა დღეიდან ჩვენი ამქვეყნიური ძმობა-მეგობრობის უღელი. ეს შენი უბედური კუბო შუაზე სწყვეტს თანაგრძნობის იმ ძაფს, რომელიც ამდენს ხანს გვაერთებდა ჩვენ, რომელიც განყოფილი ჩონგურის სიმივით შეთანხმებულად ჟღეროდა და ჩვენ შორის, ჩვენ პირად ჭირსა და ლხინში, სიცილსა და კვნესის დროს, მშვიდობისა და მღელვარების ჟამს.“

ამიერიდან მე ველარ დავტკბები შენი მზერით და შენთან მეგობრული ტკბილი ბაასით, მაგრამ გულს მიკლავს და ცრემლებს მაფრქვევინებს არა

წმინდა გიორგის ტროპარ-კონდაკი

ტროპარი: ტყვეთა განმათავისუფლებელი და გლახაკთა ხელის აღმპყრობელი, სნეულთა მკურნალი და მეფეთა უძლეველი წინამბრძოლო, ღვანლით შემოსილო, დიდო მონამეო გიორგი, ევედრე ქრისტესა ღმერთსა შეწყალებად სულთა ჩვენთათვის.

ტროპარი: ნათელ-ჰყავ შვიდ-წილ სამყარო ახოვანად, ლუაწლი რა თავს ისხენ, დიდო მონამეთო მთავარო მხნეო გიორგი; ამისთვის გვედრებით: გვიხსენ ჭირთაგან და მეოხ გვეყავ წინაში ღმრთისა.

ტროპარი: ილუანე შენ ფრიად ქრისტესთვის და სარწმუნოებისა მისისა, და ვნებანი იგი ფიცხელნი დაითმინენ, და ამხილე მძლავრთა ურმართობასა,

ხოლო მსხვერპლად ღმრთისა კეთილშენწყნარებულად შეიწირე; ამისთვისცა გვირგვინი ძლევისა მიიღე და ან მეოხებითა შენითა, წმინდაო მონამეო გიორგი, მოგვანიჭებ ყოვალთა ცოდვათა მოტევენასა.

კონდაკი: მოიმუშე ღმრთისა მიერ და გამოსწდი მუშაკად პატიოსნად ღმრთის-მსახურებისა გიორგი, და სათნოებათა მჭელეული შეუკრიბე თავსა შენსა, რამეთუ ცრემლით სთესე და სიხარულით მოიმკე, სისხლი დასთხიე და მოღვაწეობითა ქრისტე შეიძინე, და ან მეოხებითა შენითა იხსნი სიკუდილისაგან სულთა ჩუენთა.

უცხოეთის ქრონიკა

ათონურ ხელნაწერებს ციფრულ ფორმატში გადაიყვანენ

„სულ მალე ათონის წმინდა მთის საცავებში საუკუნეების განმავლობაში შენახულ უძველეს ხელნაწერებს, სასულიერო ლიტერატურის ძეგლებსა და დოკუმენტებს, რომლებიც დღეს განადგურების პირასაა, ციფრულ ფორმატში გადაიტანენ“, — განაცხადა საბერძნეთის ტელეკომუნიკაციებისა და ფოსტის ხელმძღვანელმა მ. დასკალაკისმა.

პროექტი სახელად „ციფრული კიდობანი“, რომელიც წმინდა მთის საცავების წიგნების გაციფრულებას გულისხმობს, 8,5 მილიონი ევრო დაჯდება. პროექტის მიზანია, ამ წიგნებსა და ხელნაწერებს გადარჩენის მყარი გარანტია ჰქონდეს მაშინაც კი, თუ დედნები განადგურდება. ამას გარდა, ხელნაწერების ციფრული ვარიანტი უფრო ხელმისაწვდომი იქნება მკვლევარებისათვის.

პროექტი 8 ციფრული არქივის შექმნას ითვალისწინებს. მათი ხელმისაწვდომობის გასაუმჯობესებლად, ციფრული ბიბლიოთეკის პარალელურად, ასევე შეიქმნება ინტერნეტრესურსი. არქივში ციფრულ ფორმატში განთავსდება 900 000 ხელნაწერი, 450 000 ნაბეჭდი წიგნი, 550 000 ისტორიული დოკუმენტი, 146

000 საეკლესიო ხელოვნების ნიმუში, 25 000 არქიტექტურულ ესკიზი და 2 500 ვიდეოდოკუმენტი.

სირიაში ქრისტიანთა დევნა გრძელდება

2011 წლიდან, კერძოდ, სამოქალაქო ომის დაწყების შემდეგ, სირიიდან ქრისტიანების 25% გაიქცა. ომამდე ქვეყანაში ქრისტიანები მოსახლეობის 8%-ს შეადგენდნენ, 1,8 მილიონ ადამიანს. ომის დაწყების შემდეგ კი, 3 წლის განმავლობაში, დაახლოებით 450 000-მა დატოვა კონფლიქტის ზონა.

ცოტა ხნის წინ მალკიტის კათოლიკური ეკლესიის პატრიარქმა გრიგოლ III-მ გამოაქვეყნა მონაცემები, რომელთა თანახმად, 2011 წლიდან 2013 წლამდე სირიაში 1200 ქრისტიანზე მეტი დახოცეს, 60-ზე მეტი ტაძარი კი დაანგრეს.

ფონდი „დავეხმაროთ ეკლესიას გასაჭირში“ ასევე აქვეყნებს მოხსენებას, სახელად: „დევნილები და დავინწყებულნი“, რომელშიც აღწერს ქრისტიანთა დევნის ფაქტებს სამოქალაქო ომის დროს. ამასთან, კვლევაში აღნიშნულია, რომ ქრისტიანები გაცილებით სასტიკად იდევნებიან ბოლშევიკების მიერ, ვიდრე სხვა აღმსარებლობის ადამიანები.

ისტორიის ფურცელი

მიტროპოლიტი სტეფანე (ჯორჯაძე)
1764-1839

მიტროპოლიტი სტეფანე 1764 წელს კახეთში, ჯორჯაძეების თავადურ ოჯახში დაიბადა. სიყრმიდანვე სულიერ გარემოში იზრდებოდა. სასულიერო განათლების მისაღებად თბილისში, ანჩისხატის ტაძართან არსებულ სემინარიაში მიაბარეს, სადაც საფუძვლიანად შეისწავლა წმინდა წერილი, საეკლესიო გალობა და ტიბიკონი, ფილოსოფია, გრამატიკა და რიტორიკა. უკვე მოზრდილი ყმაწვილი კათოლიკოს-პატრიარქმა ანტონ I-მა (ბაგრატიონი) პირად კრებულში აიყვანა და წლების განმავლობაში მასთან მორჩილად მსახურობდა. 1788 წლის იანვარ-

თებერვალში, კათოლიკოსმა ანტონმა, გარდაცვალებამდე ცოტა ხნით ადრე, იგი ანჩისხატის ტაძარში ბერად აღკვეცა და სახელად სტეფანე უწოდა. უცნობია, ვინ აკურთხა იგი დიაკვნად და მღვდლად. 1792 წელს კათოლიკოს-პატრიარქმა ანტონ II-მ (ბაგრატიონი) არქიმანდრიტის წოდება მიანიჭა და თბილისის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის ხარების სახელობის ეკლესიაში დაადგინა. 1792 წლის 20 ივლისს ანჩისხატის ტაძარში კათოლიკოსმა ანტონ II-მ ეპისკოპოსად დაასხა ხელი და რუსთავის ეპარქიის კათედრაზე დანიშნა. 1798 წლის იანვარში, გიორგი

XII-ის ბრძანებით, თელავში დასვენებულ ერეკლე II-ს პანაშვიდი გადაუხდა ბოდბელმა მიტროპოლიტმა იოანემ (მაყაშვილი), რუსთველმა მთავარეპისკოპოსმა სტეფანემ (ჯორჯაძე) და ნინოწმიდელმა მიტროპოლიტმა მიქაელმა (ინასარიძე).

მიტროპოლიტ სტეფანეს ლოცვა-კურთხევით გადანერილია რამდენიმე ძველი ქართული ხელნაწერი. ამ საქმეს ის ძირითადად თავის ბავშობის მეგობარს, გარეჯის წმ. იოანე ნათლისმცემლის მონასტერში მოღვაწე მღვდელ-მონაზონ გაბრიელ მცირეს ანდობდა, რომელიც 1802 წელს ლეკებმა ანამეს და ქართული ეკლესიის მიერ წმიდათა დასში შეირაცხა. გაბრიელ მცირემ მისი დავალებით გადანერა: კრებული „კლიტე“, სასულიერო-საეკლესიო შინაარსის რამდენიმე კრებული, „მარგალიტი“ და სხვ.

1803 წლის 26 აპრილს მოხუცებულობისა და თვალის ჩინის დაკლების გამო ნინოწმინდის ეპარქიის მართვა მიტროპოლიტმა მიქაელმა (ინასარიძე) ველარ შეძლო, რის გამოც კათოლიკოსმა ანტონ II-მ ამ ეპარქიის მართვა მეუფე სტეფანეს დაავალა. უწმიდესი ანტონი მთავარეპისკოპოს სტეფანეს წერდა: „გვეალება, დამწყსო ნინოწმიდის ეპარქია, განაგო მისი საქმეები და აკრიფო გადასახადები, ხოლო მიტროპოლიტ მიქაელს, სანამ იგი ცოცხალი იქნება, ეპარქიის შემოსავლებიდან მისცე გარკვეული წილი, რათა მან და მისმა დამ, მონაზონმა ბარბარემ, იცხოვრონ ნორმალურ პირობებში. დაუნიშნო მას ერთი მღვდელი და ორი მოსამსახურე ყოველდღიური მომსახურებისათვის. ამ ხუთ სულს უნდა მისცე 40 კოდი პური, 10 საპალნე ღვინო, შეშა, სანთელი და 120 მანეთი ყოველწლიურად. ასევე, ლოცვა-კურთხევა გეძლევა, ყოველმხრივ ანუგეშო მოხუცებული მღვდელმთავარი და მოუარო მას, როგორც საკუთარ მამას და თუ მას რაიმე დამატებით დაჭირდება, დიდი სიყვარულით მოემსახურე და მიჰქცე ყურადღება“.

მიტროპოლიტ სტეფანეს უკავშირდება მარტყოფში ხელთუქმნელი ხატის სახელობის საკათედრო ტაძრის აშენება. ტაძრის აშენების აუცილებლობაზე იგი შემდეგს აღნიშნავდა: „კათედრა ეკლესია რუსთველისა არს მთაშია, სადაცა ავაზაკნი ლეკნი არ გამოსწყდებოდნენ აქამომდე და ეკლესია იგი სიძველით დარღვევად მიახლებულ არს და მიზეზითა ამისა მღვდელმთავარსა და სამღვდელოსა კრებულსა მუნ დგომა შეუძლებელ არს.“ რაც შეეხება ტაძრის ასაგებ ადგილს, იგი სტეფანე რუსთველმა იყიდა სამეფო ბეჭდის მცველის, თავად იროდიონ გურგენიძისაგან, რომელსაც მამა-პაპისეული მამული გააჩნდა მარტყოფში. უნდა აღინიშნოს, რომ თავად იროდიონს გამოუჩენია დიდსულოვნება და მომავალი ტაძრის შემოგარენი, რომელიც ასევე მას ეკუთვნოდა, ეკლესიისათვის შეუწირავს. ეს მოხდა 1799 წლის აგვისტოში. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ამ ტაძრის აშენებას მოხმარდა ეგვიპტის მამელუქი სულთნის, წარმოშობით მარტყოფელი აბრაამ (გაბო) შინჯიკაშვილის მიერ რუსთავის საეპისკო-

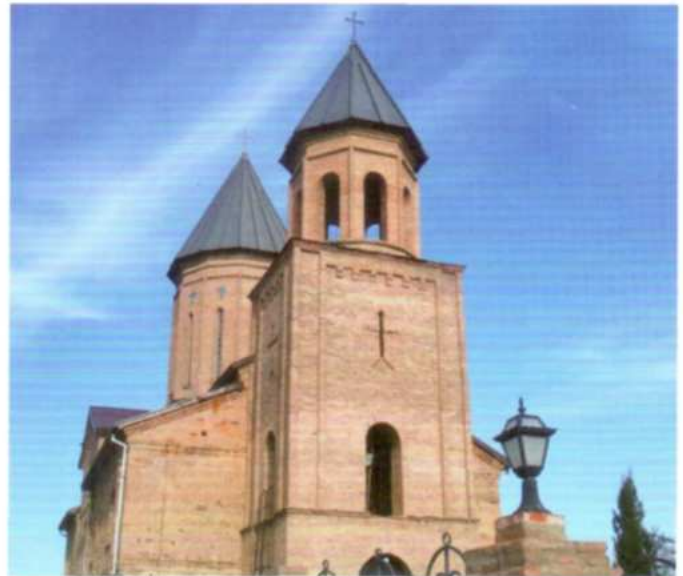
პოსათვის გამოგზავნილი 200 ოქრო. მართალია, ეს ფული ცოტა ადრე იყო გამოგზავნილი, მაგრამ თავის დროზე ეს თანხა გასესხებული იყო სარგებელით. ტაძრის მშენებლობა 1810 წელს დამთავრდა და იკურთხა ამავე წლის 20 მარტს, რაც აღნიშნულია ეკლესიის ჩრდილოეთ კარებზე მოთავსებულ წარწერაზე: „ვითარ საშინელ არს ადგილი ესე, არა არს სხვა, გარნა სახლი ღვთისა: და ესე ბჭე ზეცისა აღვაშენე ყოვლად სამღვდელმწიფე ნინოწმიდელ მიტროპოლიტმან და არხიეპისკოპოზმან რუსთავისამან სტეფანე, ენისელი მოურავის ძემან, შრომითა და საფასითა ჩემითა“.

1810 წლის 3 ნოემბერს კათოლიკოსი ანტონ II (ბაგრატიონი) რუსეთში გაისტუმრეს, რასაც 1811 წლის 18 თებერვალს თბილისში სასულიერო დიკასტერიის დაარსება მოჰყვა. დიკასტერიის შექმნის პროექტი საქართველოს პირველ ეგზარქოს ვარლამს (ერისთავი) ეკუთვნოდა. იმერეთის სამეფოს დაპყრობისა და სამეფო ხელისუფლების გაუქმების შემდეგ ლიხთიმერეთისა და აფხაზთა საკათალიკოსის გაუქმება მოჰყვა. ამ პროექტის ავტორი კი გორის ეპისკოპოსი დოსითეოსი (ფიცხელაური) გვევლინება, რომელიც 1814 წლის 30 აგვისტოს იმპერატორმა მოიწონა და დაამტკიცა. პროექტის მეშვიდე მუხლის თანახმად აღმოსავლეთ საქართველოში უნდა შექმნილიყო სამი ეპარქია: ქართლის, ოსეთისა და სიღნაღისა. გარდა ამისა, შეიქმნა ქორეპისკოპოსის პოსტი. 1815 წლის 8 თებერვალს თბილისში გაიხსნა საქართველო-იმერეთის სინოდალური კანტორა. ამ ყველაფრის გათვალისწინებით მიტროპოლიტი სტეფანე უადგილოდ დარჩა. კახეთის თავადაზნაურთა ნაწილმა თხოვნით მიმართა საქართველოს მთავარსარდალ გენერალ ნიკოლოზ რტიშჩევს: „ვინაიდან ყოველი ივერია გარე შესაზღვრულ არს უცხო თესლთაგან თითო სახეთა, ამისთვის საგნად ჩვენისა მამულისა სარწმუნოების დაცვისათვის თავისუფალთა მეფეთაგან მოგვეცემიან ეპისკოპოსნი... ჟამასა ამას რომელსაცა შინა სვდგათ, გუესმის ჩვენ მისდა პრწმუნებულთა ერთა გარდაყენება ნინოწმინდელ მიტროპოლიტისა და რუსთველ არხიეპისკოპოსის სტეფანესი, რომლისა თვისცა არა მცირესა მწუხარებასა დანთქმად ვართ ჩვენ გვასმიეს ჰსჯულისაგან რათა არა მიეღოს სიძესა სძალი თვისი ეკლესია, თვინიერ მიზეზისა“, და მისნი ცხადად მცნობელნი რომლისა არცა ერთი რა მიზეზი წინა უძღვის ღირსად გარდაყენებისა, არა რას შესწამებენ... და ამისათვის ხელგანპყრობით მვედრებელნი შენისა გონებრივისა მზრუნველობისანი ვთხოვთ რათა შესაბამისსა ადგილსა წარსდგეს თხოვა ესე ჩუენი შუა მდგომელობითა თქუენის მაღალ აღმატებულებისათა რათა მივიღოთ თხოვისამებრ კმა ყოფა, და არა მივეცნეთ უკანასკნელ განწირულებად. თვესა მაისსა 28, 1815 წელსა. ხელს აწერენ თავადები: ფრიდონ, როსებ, ალექსი, სარიდან, გიორგი, იოანე ჯანდიერები, დავით გოგნიაშვილი, დი-

მიტრი ავალიშვილი, რამაზ, აიდეშურ, სარიდან, კონსტანტინე, გიორგი ჩერქეზიშვილები, ბეჟან გურგენიძე და ასევე მთელი ეპარქიის სოფლების სამღვდელთა და მრევლი“.

თავის მხრივ მიტროპოლიტმა სტეფანემაც თხოვნით მიმართა საქართველო-იმერეთის სინოდალურ კანტორას: „მეფობისა ბრძანებითა, საზოგადოებისა მთხოვითა და პატრიარქისა და მღვდელთმთავართა შენდობითა, როდესაც მაკურთხეს რუსთავისა ეპარხიასა ზედა, მას აქეთ ყოვლისა მღვდელმთავრობისა წესითა რაოდენ შეიძლება უბრყვილოდ და შეუცთომელად ემართებდი ეპარხიასა... აღ ამჟამად მიბრძანებს კანტორა გამოსვლასა ეპარხიათაგან და მიღებასა ასისა თუმნისა პენსიონისასა; ამისთვის უმდაბლესად ვითხოვ, ანუ დამინიშნოთ შეცოდებისა ბრძვილი რაიმე, რომლითაცა ვხედვიდე თავსა ჩემსა ღირსად მღვდელმთავრობისაგან განძარცვისა“.

რუსეთის მთავრობა მოერიდა ვითარების გამწვავებას და მეუფე სტეფანეს გარდაცვალებამდე შეუნარჩუნეს ეპარქიის მართვა. გარდა ამისა, მას მარტყოფის სამწყსოს საეკლესიო ქონებათა გარდა, ჩააბარეს ნინოწმინდის ყოფილი ეპარქიის საეკლესიო ქონებაც სოფელ საგარეჯოში, ნინოწმინდაში, პატარძელში, კაკაბეთში, ჭერემში, ნაწილობრივ მცხეთაში და ალავერდის ეპარქიაში. თავის საგამგებლო მიზან-წყალზე აკრეფილი მთელი შემოსავალი მიტროპოლიტ სტეფანეს უნდა ჩაეხარებინა საქართველო-იმერეთის სინოდალური კანტორისათვის. 1821 წლამდე გადასახადები იკრიფებოდა, როგორც ბუნებრივი, ისე ფულადი სახით, 1821 წლიდან კი მხოლოდ ფულადი სახით. 1818 წლის 28 დეკემბრიდან მიტროპოლიტი სტეფანე გორის ეპარქიის მმართველად და საქართველოს ეგზარქოსის პირველ ქორეპისკოპოსად დაინიშნა. მისი წინამორბედი მღვდელმთავრები ქ. გორში ისხდნენ, მაგრამ მეუფე სტეფანემ გარკვეული მოსაზრების გამო კვლავ მარტყოფში დარჩა და იქიდან მართავდა ეპარქიას. 1819 წლის 16 აპრილს მიტროპოლიტი სტეფანე საქართველოს ეგზარქოსს თეოფილაქტეს წერდა: „აღსრულება ახლისა თანამდებობის მსახურებისა, ხარისხისამებრ საქართველოს ვიკარობისა, რომელიცაა დადებული არს ჩემზედა უწმინდესისა სინოდისაგან უმაღლესის ნებითა, დაღათუმცა უსიამოვნეს იქმნება ჩემთვის, რაოდენათცა ერთგულებისა მოვალეობისა გამო საყდრისადმი და ქრისტეს ეკლესიისადმი, ეგოდენ არა ნაკლებადვე შეერთებისა გამო ყოველთა საქართველოს ეპარხიათა, ერთსა საეპარხიოსა უწყებასა ქვეშე, რომლისაცა ძლით ერთბამად ესე ვითარისა განკარგულებისათანა მაღლისა მმართველობისაგან უმაღლესსა ნებასა ზედა დაფუძნებულისა გაუქმებულ იქმნა ეპარხიაცა ჩემ მიერ განსაგებელი; და ვინაიდგან ვგრძნობ სრულიად უძლურებათა ჩემთა აღსრულებისათვის მსახურებისა ახლისა ამისამებრ ხარისხისა, არა ეგოდენ მოხუცებულობისა გამო, რაოდენადცა

მარტყოფის ხელთუქმნელი ხატის სახელობის
საკათედრო ტაძარი
(ამჟამად ნაკურთხია ღვთისმშობლის მიძინების სახელზე)

ძლიერისა დაკვეთებისაგან მიწასა ზედა ცხენიდან გარდმოვარდნის ჟამსა, რომელიცა შემემთხვია მე უბედურებითა უწინარეს ექვსისა წლისა; ამისათვის ყოვლად უმდაბლესად ვთხოვ თქვენ მაღალყოვლადუსამღვდელოესობასა, რათა ინებოთ ვითარცა დარღვეულისა სიმრთელისა გამო ჩემისა, ეგრეთვე მოხუცებულობისა მიხედვითაცა, დატევება ჩემი განსაგებულად გაუქმებული საარუსთველოს ეპარხიისა, რომელსა ზედაცა ვმყოფობდი აქამომდე“. საქართველო-იმერეთის სინოდალური კანტორის ნებართვით მეუფე სტეფანე დატოვეს მარტყოფში საცხოვრებლად.

1824 წლის ბოლოს მიტროპოლიტმა სტეფანემ მარტყოფის ხელთუქმნელი ტაძრისთვის დაამზადებინა ახალი კანკელი. „ჩვენ, ყოვლად სამღვდელო, მდაბალმა რუსთველ არხიეპისკოპოზმან, ენისელთ მოურავის ძემ, სტეფანე, შეუმზადე კანკელი ესე ჩემგანვე ახლად აღშენებულსა ამას ხელით უქმნელის ეკლესიასა, საოხად სულისა ჩემისა. ამინ. იანვრის 1, 1825 წ.“ ეს კანკელი XX ს-ის 20-იან წლებში კომუნისტებმა გაანადგურეს. 1828 წლის თებერვალში წმ. ანას I ხარისხის ორდენით დაჯილდოვდა.

მიტროპოლიტი სტეფანე 1839 წლის 18 ნოემბერს ხანგრძლივი ავადმყოფობის შემდეგ მარტყოფში, თავის რეზიდენციაში, ღამის 12 საათზე გარდაიცვალა, რაც იმავე დღესვე აცნობა მისმა ძმისშვილმა, ილუმენმა იოანემ (ჯორჯაძე) თბილისში სინოდალურ კანტორას. გარდაცვალებამდე რამდენიმე თვით ადრე, 1839 წლის 20 აპრილს მეუფე სტეფანემ შეადგინა ვრცელი ანდერძი, სადაც თავისი ქონება თავის ნათესავებს გადაუწინილა, ასევე ეკლესიებსა და მონასტრებს დაუტოვა გარკვეული თანხა და ნივთები. მიტროპოლიტი სტეფანე თავისავე აშენებულ მარტყოფის საკათედრო ტაძარში სამხრეთ-აღმოსავლეთის სვეტთან დაასაფლავეს. აღნიშნული სვეტის ჩრდილოეთ მხარეს, სვეტში შემჯდარ

ნინქვინდის საკათედრო ტაძარი

მარმარილოს ქვაზე, იყო მხედრულად წარწერა: „აქ განისვენებს გვამი წმინდისა ამის ეკლესიის აღმშენებელისა, რუსთავის არქიეპისკოპოსისა, საქართველოს ვიკარისა და კავალეროსანის სტეფანესი, გვარად თავად ჯორჯაძისა, რომელმანცა განვლო სოფელსა ამას შინა ოე (75) წელნი, შრომითა და პირად პირადითა სახითა მღვწელობითა და შემატებითა ამის ეკლესიისათა, ხოლო უკანასკნელ მიმცემი ხარკისა მოხუცებულობისა ჟამსა შთააბნევს აქა მტვერადვე ნოემბრის იც (18) ჩყლთ (1839) წელსა, რომლისაცა აღზრდილმან ძმისწულმან და სულის მეუფემან ილუმენმა იოანე შეუმზადე ნიში ესე, ღირსად სახსოვარსა მას.“ მაღლიერმა მარტყოფელებმა კი მეუფე სტეფანეს, რომელმაც თავისი ცხოვრების 75 წლიდან 47 წელი მარტყოფში გაატარა,

ასეთი შინაარსის ლექსი მიძღვნეს: „შეიწყალოს რუსთველი, ღვთაება რომ აგვიშენა, თავს გვირგვინი დაამშვენა, თვითონაც შიგ განისვენა.“

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 488, აღწერა 1, საქმე №15; საქმე №316; საქმე №811; საქმე №1440; ფ. 489, აღწერა 1, საქმე №6388;

ლიტ: „აქტები“ ტ. II, გვ. 264-265, 268; ჟორდანიას თ. „ქრონიკები“ ტ. III, თბ. 1967წ. გვ. 471; გვ. 520; იოსელიანი პლ. „ცხოვრება გიორგი მეცამეტისა“ ქ. თბილისი, 1978წ. გვ. 50; მათიაშვილი აკ. „აკრიანი-მარტომყოფი-მარტყოფი-4500“ ტ. III, ქ. თბ. 1998წ. გვ. 723; გურული ვახ. „საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის ავტოკეფალიის გაუქმება“ ქ. თბ. 2010წ.

ხატი გარეკანზე: წმინდა გიორგი. გიზანტიური ხატი. XIV საუკუნე.

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახებინათ ვიხსნათ ისინი. ჩვენი ტელეფონებია: 593 19 36 04, 2 32 48 66, 2 98 95 41

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩურიშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაგაქმდელი მასალის გაშვას გთხოვთ, დაეაღიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (მთანინ-და-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: ნ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესიის ანგარიში №GE74LB0122124214261000. ელ. ფოსტა: sunewpress@gmail.com, bokuchavanana1@gmail.com. მის: ერეკლე II-ის მოედანი 1, საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (მოლაშვილი), მარიამ ვაგუა, ნინო გავომაშვილი, თამარ ასათიანი, გიორგი მაჩურიშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გავრცელება: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკაბადონებელი: ვალერიან ჯუღელი; ოპერატორი: ზოია კობახიძე.

ისტორიის ფურცელი

მღვდელ-მონაზონი სპირიდონი (კეთილაძე)
1855-1937

მღვდელ-მონაზონი სპირიდონი, ერისკაცობაში — სოლომონ პეტრეს ძე კეთილაძე 1855 წელს ქუთაისის გუბერნიის დაბა ხონში კეთილმორწმუნე გლეხის ოჯახში დაიბადა. მიღებული ჰქონდა შინაური განათლება. XIX ს-ის 80-იან წლებში მოილოცა ათონის წმ. მთა და რამდენიმე წელი წმინდა იოანე ღვთისმეტყველის სახელობის ქართველთა სავანეში ცხოვრობდა. სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ მტკიცედ გადაწყვიტა მონაზვნობა და 1889 წლის 2 მარტს გორის ეპისკოპოსსა და შიომღვიმის მონასტრის წინამძღვარს, ეპისკოპოს ალექსანდრეს (ოქროპირიძე) თხოვნით მიმართა: „ჯერ კიდევ ბავშობიდან შევისწავლე წერა-კითხვა, საღმრთო წერილი, გალობა და საეკლესიო ტიპიკონი, შემდეგ ვიწყობოდი ათონის მონასტერში, სადაც წლების მანძილზე მორჩილებას ვასრულებდი. რადგან ათონის მძიმე კლიმატმა ჩემზე ცუდად იმოქმედა, დავბრუნდი საქართველოში. ამიტომ გთხოვთ, მიმიღოთ შიომღვიმის მონასტერში მორჩილად“. მეუფის ლოცვა-კურთხევით სოლომონი შიომღვიმის მონასტრის საძმოში ჩაირიცხა, სადაც იმ პერიოდში მონასტრის აღდგენითი სამუშაოები მიმდინარეობდა. რამდენიმეწლიანი მორჩილების გავლის შემდეგ, 1891 წლის 7 თებერვალს, მორჩილი სოლომონი ეპისკოპოს ალექსანდრეს სთხოვს, უშუამდგომლოს საქართველო-იმერეთის სინოდალური კანტორის წინაშე, რათა მიიღონ სასულიერო უწყებაში და ბერად აღკვეციონ. 1891 წელს ბერად აღიკვეცა და სახელად სპირიდონი ეწოდა. ამავე წელს ეპისკოპოსმა ალექსანდრემ დიაკვნად აკურთხა. მცირე ხანში ბერ-დიაკვანი სპირიდონი ზედაზნის მონასტერში გადაიყვანეს, სადაც ასევე სავანის აღდგენითი სამუშაოები ხორციელდებოდა და იგი აქტიურად ჩაერთო ამ საქმიანობაში. 1892 წლის 5 მაისს ეპისკოპოსი ალექსანდრე საქართველოს ეგზარქოს პალადის წერს: „ზედაზნის მონასტრის მღვდელ-მონაზონმა ტიხონმა (ხუციშვილი — გ.მ.) ვერ აიტანა მძიმე კლიმატური პირობები და უნდა თბილისის ფერისცვალების მონასტერში გადასვლა. ხოლო ზედაზნის მონასტრის ბერ-დიაკვანი სპირიდონი არის პატიოსანი ყოფაქცევით და რუსული ენის მცოდნე, მინდა ვაკურთხო მღვდლად და დავნიშნო იქ. მას შეუძლია რუსულად ჩაატაროს წირვა-ლოცვა მონასტერში“. მართლაც, ამავე წლის მაისში ხელი დაასხეს მღვდლად და ზედაზნის მონასტრის მმართველად დანიშნეს. 1894 წლის მარტში მამა სპირიდონს ბეთანიის მშენებარე მონასტრის მმართველობა ჩააბარეს. აი, რას წერდა ბეთანიის მონასტრის მომღვწეო წინამძღვარი, არქიმანდრიტი იოანე (მაისურაძე) თავის მოგონებებში: „ისმინეთ აწ, თუ ვითარ იქნა

ბეთანიის მონასტრის განახლება. იყო ბერი ვინმე და სახელი მისი სპირიდონ. თვით სპირიდონ ბერი იყო ხონელი, გვარად კეთილაძე. მამასა ერქვა პეტრე, დედასა — მარინე. ამ ბერმა სპირიდონმა მოისურვა ბეთანიის მონასტრის შეკეთება. სპირიდონ ბერი ბეთანიის მონასტერში ათას რვაას ოთხმოცდაათოთხმეტში, მარტის თვეში მოვიდა. გავიდა ხმა გარემოს, ბერი ვინმე მოსულა ბეთანიაში და ამბობსო: უნდა განვაახლოვო. თითონ რითი უნდა განაახლოსო, ტანთ არ აცვია და ფეხთა, საჭმელი იმას არა აქს და სასმელი, მოდიან სოფლები, უყურებენ შორიდან. გაუხდა ავად ცოლი ვანო აფციაურსა (ღვეველს), რომელიც მოვიდა და სთხოვა ბერს, რომ ელოცა იმ ვანო აფციაურის ცოლისათვის, რო მორჩენილიყო. ულოცა და მორჩა. ამიერიდან მეტი მონყალე იყო ვანო აფციაური ბეთანიის მონასტრისა. ბეთანიის მადლითა სხვანიც იკურნებოდნენ. ესრეთ ღვთის შემწეობითა, ბეთანიის საქმემ წინ დაიწყო წასვლა“.

გადიოდა დრო, ბეთანიის მონასტერი ნელ-ნელა მოქმედი მონასტრის სახეს იღებდა. მისი ბედით დაინტერესდა ადგილობრივი თავადი დავით ზაქარიას ძე ბარათაშვილი, რადგან მონასტერი მის მამულში მდებარეობდა. მან განიზრახა მონასტრის აღდგენა და 1896 წელს დახმარებისა და ლოცვა-კურთხევისთვის საქართველოს ეგზარქოსს მიმართა, რაზედაც მალევე თანხმობა მიიღო. მართლაც, თავად ბარათაშვილის დახმარებითა და ფინანსური შეწევნით მამა სპირიდონმა უამრავი კეთილი საქმის გაკეთება შეძლო. უმოკლეს დროში აშენდა წინამძღვრის საცხოვრებელი სახლი, ბერთა სენაკები, გასუფთავდა ეკლესიის გარშემო ტერიტორია, აქვე

ბეთანიის მონასტერი

აღმოჩნდა უკვე მივიწყებული ანკარა წყარო. თავადმა ბარათაშვილმა ბეთანიის მონასტერს შესწირა სახნავე-სათესი მიწები. საქართველოს ცენტრალურ არქივში დაცულია ამის დამადასტურებელი საბუთიც, რომელსაც დავით ბარათაშვილი გასცემს მამა სპირიდონის სახელზე: „1897 წლის მარტის 4-სა დღესა, მიეცა ესე წერილი მღვდელ-მონაზონ სპირიდონსა, მასზედ, რომელ ნებასა ვაძლევ ჩემს მამულს ბეთანიაში დაბინავებას, რათა ყურადღება იქონიოს, როგორც ეკლესიაზედ, ისე მამულზე. ამას გარდა, არავის ნება არა აქვს ჩემგან მიცემულ მამულში ხე-ტყე მოსჭრას, თვინიერ საზამთრო საძოვრის სარგებლობის გარდა, რომელიცა მაქვს მიცემული შაჰყულაშვილისთვის და ამისა გამო ნებას ვაძლევთ, რომ ყველას აღუკრძალოთ ხეების მოჭრა. თქვენ თვითონ ნებას ვაძლევთ, ისარგებლოთ თქვენის საჭიროებისათვისა, რაც საჭირო იქმნება თქვენთვის საბოსტნე ადგილთა სახნავითა, სათიბითა და სხვა და აგრეთვე ისარგებლოთ შეშითა და ხე-ტყითა და აგრეთვე, რაც ეკლესიას დაჭირდება ხე-ტყე“.

თავდაპირველად მონასტრის ძმობამ აღადგინა მცირე დარბაზული ეკლესია, რომელიც 1898 წლის 17 მაისს ნმ. გიორგის სახელზე აკურთხეს. მის კურთხევას გამოეხმაურა გაზეთი „ივერია“ და ვრცელი სტატიაც მიუძღვნა მას. 1899 წლის დეკემბერში კვლავ გაზეთი „ივერია“ წერდა: „უკანასკნელ ჟამს ბეთანიის მონასტერს გამოუჩნდნენ პატრონები, შეიყარეს რამდენიმე ძმებმა ერთად თავი და ისურვეს ძველის ნაშთის აღდგენა და სამუდამოდ დაცვა. დღეს იქ უკვე ათამდე მუშაკი ბერნი და მორჩილნი სცხოვრებენ, რომელნიც თავიანთის შრომით აახლებენ უძველესს ნაშთს. ასეთ საქმისათვის არა კმარა მარტოდ იმათი შრომა და მუშაკობა. საჭიროა, რომ ამ საქმეს სხვებმაც მიაქციონ ყურადღება და უმეტესად ორბელიანთ გვარის წევრთა, რომელ გვარის ერთი უხუცესის გრ. ორბელიანის ნატვრას ის შეადგენდა, რომ ეს უძველესი ნაშთი, რომელიც მათ გვარეულობის სასახლოთ აუგიათ თამარ მეფის დროს, არ შემუსვრილიყო და აღდგენილიყო. შევიტყუთ ისიც, რომ საქართველოს ექსარხოსს ფლაბიანეს კეთილუნებობა და ხსენებულის მონასტრის მღვდელ-მონაზონ სპირიდონისთვის ლოცვა-კურთხევა უზოდებია, რათა მან მოიაროს და ყველა ჩვენს გულშემატიკვართ დაავალოს ამ დიდებულის ნაშთის სასარგებლოდ თვისის წვლილის გამეორება და მით აღდგენა დიდებულის გვამის სახისა“.

თავის მხრივ, 1900 წლის იანვარში ასევე გაზეთ „ივერიაში“ მამა სპირიდონი წერდა: „ივერიის 266-ე ნომერში დაბეჭდილია წერილი ბეთანიის მონასტრის აშენების შესახებ; საჭიროდა ვრაცხ, ზემოხსენებულ ცნობებს შემდეგი დავსძინო: ჩვენ, როგორც უძღურნი და მწირნი ძმანი, ხსენებულ საქმის ხელის მოკიდებას ვერ გავბედავდით, რომ არ დაგვხმარებოდა და არ წავეხალისებინეთ დიდად პატივცემულს თავადს დავით ზაალის ძე ბარა-

თაშვილს, რომელმაც მონასტრის განახლების და აქ მცხოვრებ ძმათათვის შემწეობა აღმოგვიჩინა. იმედი გვაქვს, პატივცემულის თავადის ბარათაშვილის მაგალითის სხვა კეთილშობილი ბარათაშვილები და ორბელიანებიც მიჰბაძავენ და ამ ძვირფასის ტაძრის განახლებაში შემწეობას აღმოგვიჩვენენ, თორემ ჩვენისთანა მწირთათვის ასეთის საქმის გაკეთება მეტად ძნელია“.

სამწუხაროდ, მონასტრის მთავარი ტაძრის განახლება და კურთხევა კიდევ მრავალი წლის განმავლობაში არ მოხერხდა და დროში გაიწელა. იგი 1910 წლის 13 ივნისს აკურთხეს. ასევე მძიმე დღეები დაუდგა მას თავად დავით ბარათაშვილის გარდაცვალების შემდეგ. მისმა მემკვიდრეებმა აღარ მიაქციეს მონასტერს ყურადღება და მამა სპირიდონს მხოლოდ საკუთარი ძალებით უწევდა სავანის შენახვა, რის გამოც მრავალი უსიამოვნების გადატანა მოუხდა. ჯერ იყო და მონასტრის ტერიტორიაზე მან გლეხების რამდენიმე ოჯახი დაასახლა, შემდეგ იყო და სამრევლო ეკლესიებში გადიოდა ხშირ-ხშირად ნესების შესასრულებლად. ამის გამო მას დაპირისპირება მოუვიდა სოფ. პრიუტის (ეხლანდელი ორბეთი) ტაძრის წინამძღვარ, მღვდელ მელიტონ ყანჩაველთან. მალე ეს დაპირისპირება გაზეთის ფურცლებზე გაგრძელდა. მამა მელიტონს ბრალად ედებოდა ქართული მრევლის უგულვებელყოფა, რომ იგი არ დადიოდა ახლო-მახლო სოფლებში და იქ დასახლებულ მთიულებს საეკლესიო წესებს არ უსრულებდა. იგი განსაკუთრებულ ყურადღებას უფრო რუს მორწმუნეებს უთმობდა, ვიდრე ქართველებს. თავის მხრივ კი მამა მელიტონი მამა სპირიდონს ადანაშაულებდა სხვის სამრევლოებში შეჭრას და წერდა: „მამა სპირიდონს რეზიდენცია სოფ. ღვევში აქვს; 1909 წელს მან ღვეველები აცდინა, განაჩენი დაადგენინა (30 კომლია) საკუთარ თავის სამწყსოთ განცალკევებაზედ, მაგრამ მოსტყუვდა. ის ჩემის მრევლით ცხოვრობდა და ცხოვრობს კიდევ, რის წინააღმდეგი არც ვარ და არც ვიქნები, მაგრამ მისმა უკადრისმა საქციელმა იქამდე მიმიყვანა, რომ ავუკრძალე ჩემს მრევლში სიარული და ნესების შესრულება, რაზედაც ვაცნობე სასულიერო მთავრობასაც. მისი საქციელის საბუთები ხელთა მაქვს“. გაზეთ „სახალხო გაზეთის“ ფურცლებზე ვინმე „ნ. კ. ე“ მამა მელიტონისა და მღვდელ-მონაზონ სპირიდონის დაპირისპირებაზე წერდა: „ნასწავლი და მინერ-მონერაში დახელოვნებული მღვდელი მელიტონ ყანჩაველი კალმით მოუგებდა გულბრყვილო ბუნების შვილს — მთიულს, ამაში მე ეჭვიც არა მქონდა, მაგრამ თვით „საბუთი“ ყანჩაველის სიმართლისა უზომოდ მაკვირვებს, რატომ არ მიჩივლესო? ნუთუ მ. ყანჩაველმა, როგორც ქართველმა, მართლა არ იცის, თუ სხვებს აბრიყვებს, არ ვიციო, რომ ქართველი ხალხი სამღვდელოების წინააღმდეგ მხოლოდ უკიდურეს შემთხვევაში მიმართავს საჩივარს, მთავრობას და ოფიციალურ სამართალს! ხოლო რაც შეეხება სპირიდონ ბერს, რომელსაც მ. ყანჩაველი წერი-

ლის ავტორობას სწამებს (რედაქციამ კი სხვა დაასახელა), მე მას არ ვიცნობ, მაგრამ უთვალავჯერ გამიგონია, რომ ის დიდად პატივცემულია ხეობაში და თუ იქ კიდევ ჯერ სწამთ ღმერთი და მღვდელი, ეს სპირიტუალის წყალობად უნდა ჩაითვალოს“.

მღვდელ-მონაზონ სპირიტუალის მძიმე ყოფა და გაჭირვებული მდგომარეობა შემდეგ წლებშიც გრძელდებოდა. 1914 წელს გაზეთი „სახალხო ფურცელი“ წერდა: „დღეს მონასტერს განაგებს და იცავს თავდადებული ადამიანი, ბერ-მონაზონი სპირიტუალი (კეთილადე), რომელიც აგერ თექვსმეტი

წელიწადია უნაკლულოდ ასრულებს ამ მოვალეობას. თავდადებული-მეთქი, ვამბობ, რადგან სწორედ ასეთი უნდა იყოს ის ადამიანი, რომელსაც ეკლესიის გამშვენებისა და დაცვის საქმისათვის ვაი-ვაგლახი გადაუტანია. საქმე ისაა, რომ მონასტერი შტატგარეშეა და თან კერძო მესაკუთრეთა მამულში იმყოფება; არავითარი წყარო და სახსარი შემოსავლისა მას არ გააჩნია. მამული თ. ბარათაშვილებსა და მათ მემკვიდრეებს ეკუთვნით — ტყე და საძოვარი, რომელიც მონასტერს აკრავს, 53 დეს. შეიცავს, აქედან 25 დესეტიანამდე, ეკლესიის გარშემო, თ-დ დავით ბარათაშვილის მემკვიდრეების (კნ. იულიასი და მისი ქალიშვილების: კნ. ბარბარე ბაგრატიონ-დავითიშვილისა, და მარიამ, ქიქოძის მეუღლისა) ყოფილა. თ. დავით ბარათაშვილს ეკლესიის განახლების ზეიმის დღეს აღუთქვამს ზემოდ დასახელებულ ინტელიგენტთა ჯგუფისთვის, რომ იგი თავის წილს მონასტერს სწირავს. მას აზრად ჰქონდა თურმე ამ ადგილში თავად-აზნაურთა შვილებისათვის საზაფხულო სამყოფის მოწყობა, მაგრამ განსვენებულის განზრახვა განზრახვამდე დარჩენილა და მონასტერი დღეს დიდ გაჭირვებას განიცდის. ბერ-მონაზონ სპირიტუალს დღემდე თავისუფლად შეეძლო ეკლესიის გარშემო ტყე-საძოვრით სარგებლობა, რადგან ამის უფლება თვით განსვენებულ თ. დავითს მიუცია და სათანადო ბარათიც დაუწერია საკუთარი ხელით, ხოლო დღეს კი ასეთი უფლება მემკვიდრეებს არ უცვნიათ და აუკრძალავთ მამა სპირიტუალისთვის არათუ მამულით სარგებლობა, არამედ მონასტრის მოვლა-შენახვაც კი. ამგვარად, ყოველივე სახსარს მოკლებული, ისევ უნდა გაპარტახდეს დიდი გაჭირვებით აღდგენილი ძვირფასი ნაშთი ანდა სხვა ვინმე უნდა დაეპატრონოს მას, ეს ასეც მოხდება, რადგან თუ მონასტერს დაპირებული მამულით სარგებლობა მოეს-

მღვდელ-მონაზონი სპირიტუალი მონასტრის მორჩილებთან ერთად. შუაში ღვას მონასტრის მომავალი წინამძღვარი წმ. იოანე მაისურაძე

პობა, რითი უნდა შეინახოს თავი? თვით ბერ-მონაზონ სპირიტუალს ჯამაგირი ან სხვა რამ გამორჩენა არა აქვს და დღემდე მცირე შემონირულობითა და პირადი მხნეობით ინახავდა მონასტერს, მაგრამ როდემდე შესძლებს იგი ამგვარ მოღვაწეობას!“

სავანის აღორძინების პერიოდმა დიდხანს არ გასტანა. 1921 წლის თებერვალ-მარტში საქართველოში კომუნისტური ხელისუფლება დამყარდა. ეკლესიებსა და მონასტრებს ჩამოერთვათ მიწა, ქონება, სასულიერო პირებს აეკრძალათ ღვთისმსახურება. მამა სპირიტუალს ჯერ კიდევ ძველ დროში არ ჰქონდა დალხენილი ცხოვრება, ახლა კი სულ მთლად გაუჭირდა არსებობა. 1923 წლის 12 მარტს იგი სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქ ამბროსის (ხელაია) სწერდა: „თქვენო უწმიდესობავ, მივემთხვიე რა მოხუცებულობასა დაუძლურებასა, ვერ შემწევს ძალა და ღონე, ძველებურად მოუარო და უპატრონო ჩემს საყვარელ ბეთანიის მონასტერს. ტანჯვით, ოფლით და შრომით მონაგები მიფუჭდება. გული მტკივა, მაგრამ სიბერე და უძლურება აღარ მაძლევს ნებას დავიფარო იგი. ან გთხოვ, უწმიდესო, ყურად იღოთ ჩემი უღირსობის თხოვნა. გადასცეთ მონასტერი ესე ძველი ათონიდან დაბრუნებულს მღვდელმონაზონ ილიას (ფანცულაია), რომელიც მრწამსს, თავს დასდებს და არ დაიშურებს ძალ-ღონეს მისი მოვლა-პატრონობისათვის, ხოლო ჩემს უღირსებაზე კი მოიღოთ ლოცვა-კურთხევა და ნება დამართოთ, რათა დაუბრკოლებლად შემეძლოს ცხოვრება ბოლნისის სიონში, რომელიც ან უპატრონოდ არის დაშთენილი, სადაც ამ სიბერის დროს არ გამიჭირდება ერთი ლუკმაპურის შეძენა“. რამდენიმე თვე მან ბოლნისის ტაძარში გაატარა, ხოლო 1923 წლის 30 ნოემბერს, თავისი თხოვნის საფუძველზე, ბორჩალოს მაზრის, სოფ. ბალიჭის ეკლესიაში დაინიშნა, თუმცა ქვემო ქართლში მამა სპირიტუალი დიდ-

ძარბაზის მონასტრის სტუმრად ბეთანიის მონასტარში. მარჯვნივ ზის მღვდელ-მონაზონი სპირიდონი

ხანს ვერ გაჩერდა, იგი მალევე უკან, ბეთანიის მონასტერში დაბრუნდა და მამა იოანე მაისურაძეს დაუწყო ბრძოლა წინამძღვრობისათვის. რამდენიმე წელიწადი მამა სპირიდონის მარცხით დამთავრდა. 1927 წლის 17 ივნისს მცხეთა-თბილისის საეპარქიო კანცელარია ბეთანიის მონასტრის წინამძღვარ, მღვდელ-მონაზონ იოანეს წერდა: „გაცნობებთ, რომ ეპარქიის მმართველის, კათოლიკოს-პატრიარქის მოსაყდრის, მიტროპოლიტ ქრისტეფორეს ამა თვის 17 განკარგულებით, მღვდელ-მონაზონ სპირიდონს ნება ეძლევა, იცხოვროს ბეთანიის მონასტერში, მხოლოდ თქვენთან შეთანხმებით; წინააღმდეგ შემთხვევაში მას ეკრძალება ყოველივე მღვდელმოქმედების შესრულება ბეთანიაში და მის ახლო მდებარე სოფლებში“. ამ ეტაპზე უცნობია, თუ რამდენ ხანს დარჩა კიდეც მამა სპირიდონი ბეთანიის მონასტერში. XX ს-ის 30-იან წლებში მას

თავის მშობლიურ მხარეში ვხედავთ, სადაც აქტიურ მოღვაწეობასა და მქადაგებლობას ეწევა. ეს გახდა მიზეზი მისი დაბეზლებისა. 1937 წლის ოქტომბერში იგი დააპატიმრეს და კომუნისტური ხელისუფლების დამხობის მიზნითა და მოსახლეობაში აქტიური პროპაგანდის განევისათვის ამავე წლის 21 ნოემბერს დახვრეტა მიუსაჯეს, რაც რამდენიმე დღეში სისრულეში მოიყვანეს.

წყარო: საქართველოს საპატრიარქოს არქივი, ბეთანიის მონასტრის საქმე, დოკ. 1547; ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, ალექსანდრე ეპისკოპოსის ფ. 54, საქმე №18; საქმე №164; საქმე №1745; გაზეთი „ივერია“ 1898წ. №109-110, გვ. 3-4; 1899წ. №266, გვ. 2; 1900წ. №14, გვ. 4; გაზეთი „სახალხო გაზეთი“ 1911წ. №236, გვ. 6; №245, გვ. 5-6; №251, გვ. 5; №260, გვ. 4; გაზეთი „სახალხო ფურცელი“ 1914წ. №695, გვ. 2-3.

სატი ბარაკაძე: წმინდა მიქაელ გოგრონი და 133 მხადარი. სატყველო შოთა ცინცაძე

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახოთ ვინაა ისინი. ჩვენი ტელეფონებია: 593 19 36 04, 2 32 48 66, 2 98 95 41

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუროშვილი

ბთხოვთ, გაზეთს გაუფრთხილდეთ მასში დაბეჭდილი მასალების გამო გთხოვთ, დაეალიანება გადაიხადოს შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (მთაწმინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: ნ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესიის ანგარიში NGE74LB0122124214261000. ელ. ფოსტა: sunewpress@gmail.com; bokuchavanana1@gmail.com. მის: ერეკლე II-ის მოედანი 1, საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (მოილაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გაგოშაშვილი, თამარ ასათიანი, გიორგი მაჩუროშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გავრცელება: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკავშირებელი: ვალერიან ჯუღელი; ოპერატორი: ზოია კობახიძე.

ისტორიის ფურცელი

დეკანოზი ალექსანდრე ადამია 1886-1937

ვაგრძელებთ 1937-1938 წლებში საქართველოში რეპრესირებულ სასულიერო პირთა ამსახველი ცხოვრების მოძიებასა და მათზე ინფორმაციის შეკრებას. ულმოებელმა ეპოქამ უამრავი კეთილშობილი და ერისათვის თავდადებული მამულიშვილის სიცოცხლე შეინირა. ერთ-ერთი მათგანია ქუთაის-გაენათის ეპარქიის, ქ. ხონის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესიის წინამძღვარი, დეკანოზი ალექსანდრე ბიჭიას ძე ადამია.

დეკანოზი ალექსანდრე 1886 წლის 8 ივნისს ქუთაისის გუბერნიის, ხონის მაზრის, სოფ. ქუტირში კეთილმორწმუნე გლეხის ოჯახში დაიბადა. საქართველოს სახელმწიფო უშიშროების არქივში მისი დაპატიმრების ცნობაში დაბადების თარიღად 1881 წელია აღნიშნული. ყმანეილმა ალექსანდრემ წარჩინებით დაამთავრა ქ. ხონის ექვსწლიანი სამოქალაქო სასწავლებელი და მიიღო პედაგოგის მოწმობა. 1904-1910 წლებში ქუთაისის გუბერნიის სხვადასხვა სამრევლო-საეკლესიო სკოლებში მასწავლებლად მუშაობდა. 1911 წლის 5 სექტემბერს ლეჩხუმში, ცაგერის ოლქში, სოფ. ჩქუმის მთავარანგელოზთა სახელობის ეკლესიის მედავითნედ დაინიშნა. XX ს-ის 10-იანი წლების ბოლოს დიაკვნად აკურთხეს, მალევე მღვდლად დაასხეს ხელი და მშობლიურ მხარეში, სოფ. ქუტირის წმ. გიორგის სახელობის ეკლესიაში განამწესეს. 1922 წლის ივნისში საქართველოში ჩატარებულ ეკლესია-მონასტრების საყოველთაო აღწერის დროს ქუტირის ტაძრის მღვდელმსახურია და წინამძღვარი, მღვდელ ევგენი დათიაშვილთან ერთად ხელი მოაწერა ტაძრის ნივთების ჩაბარების აქტს. დეკანოზ ალექსანდრეს შთამომავლების გადმოცემით, მოძღვარს მიღებული ჰქონდა საკმაოდ კარგი სასულიერო განათლება, ასევე შეეძლო დურგლობა, აკეთებდა საუცხოო კარადებს, წნავდა კალათებს და ასაჩუქრებდა ბავშვებს თავისი ხელნაკეთი ნივთებით. ხშირად ეკითხებოდნენ თანასოფლელები — როგორ ამზადებდა ამ ნაკეთობებს. დეკანოზი ალექსანდრე გულმოდგინედ უხსნიდა, რომ სასურველი ნივთი ჯერ უნდა დაეხაზათ და შემდეგ გაეკეთებინათ. როგორც ჩანს, მას ეს ხელობა, სპეციალურად, სასწავლებელში ჰქონდა შესწავლილი.

1923 წელს ქუტირის ეკლესიაში დროებით შეწყდა მღვდელმსახურება. ამის შემდეგ მოძღვარმა სოფელში მასწავლებლად დაიწყო მუშაობა. 1924 წლის ივნისში სოფ. ქუტირის მრევლისა და მოსახლეობის აქტიური ჩარევით (ეკლესიის ამოქმედებას ხელს აწერდა 340 მორწმუნე) ტაძარში განახლდა წირვა-ლოცვა. XX ს-ის 20-იანი წლების ბოლოს ხელისუფლებამ ტაძარი კვლავ დახურა და მამა ალექსანდრეს

დეკანოზი ალექსანდრე
ადამია

მღვდელმსახურება აუკრძალა. მიუხედავად შევიწროებისა, მოძღვარმა ხონის წმ. გიორგის სახელობის ეკლესიაში გააგრძელა მღვდელმსახურება. ერთგული და დამსახურებული სამსახურისათვის XX ს-ის 30-იანი წლების დასაწყისში დეკანოზის წოდება მიენიჭა. 1937 წლის 19 აპრილს ენქერით დაჯილდოვდა. კომუნისტებმა შეუპოვარ მოძღვარს რამდენჯერმე შესთავაზეს, დაეტოვებინა ეკლესია და კოლმეურნეობის თავმჯდომარის თანამდებობას ჰპირდებოდნენ. ამ შეთავაზებით კიდეც მეტად სურდათ მისი პატივის შეურაცხყოფა. მამა ალექსანდრე ამ თანამდებობას, ცხადია, არ დათანხმდა.

1937 წლის 29 სექტემბერს დეკანოზი ალექსანდრე ადამია დააბეზლეს და დაიჭირეს. საბრალდებო დასკვნაში მიზეზად წერია, რომ მოძღვარი აქტიურად ქადაგებდა საბჭოთა წყობილების წინააღმდეგ, მოუწოდებდა გლეხებს, არ შესულიყვნენ საბჭოთა კოლმეურნეობაში და სხვ. დეკანოზ ალექსანდრეს შვილიშვილი, ბატონი შოთა, ასე იხსენებდა ბაბუასთან თავის ბოლო შეხვედრას: „სამტრედიის სამხედრო ბაქანზე ჩამოაყენეს დახურული ვაგონი — ხით შეჭედილი, ორღერძიანი, პირუტყვის გადასაყვანი. ბებიამ შეგვატყობინა, ასახლებენ და აქვია, ვაგონშიო. მე მაშინ რვა წლისა ვიყავი, ჩვენი ოჯახი ქალაქში ცხოვრობდა, იქვე, და გავიქეცი ბაბუას სანახავად. იქ რუსის „ხიშტიანი ახრანა“ იყო და დაახლოებით 30 მეტრამდეც არ მიმიშვეს, შაშხანა მომიღერეს. მამამ მითხრა, არ შეგეშინდეს, ბავშვი ხარ და ვერ გესვრიანო. მე რომ არ მოვცილდი იმ ადგილს, შებრუნდა და ბაბუას დაუმიზნა — „ნუ იხედები ფანჯრიდანო“ და ისიც მოშორდა ჭრილს. მას შემდეგ აღარავის უნახავს. მხოლოდ ერთი წერილი მოვიდა, ტანსაცმელთან ერთად“. ოჯახს უთხრეს, რომ დეკანოზი ალექსანდრე გადაასახლეს. სინამდვილეში, სამეულის განჩინებით იგი 1937 წლის 21 ნოემბერს გაასამართლეს და დახვრიტეს. 1942 წლის 24 იანვარს ოჯახში მოვიდა ტყუილი ცნობა, რომ ვითომ მოძღვარი ათეროსკლეროზით გადასახლებაში გარდაიცვალა.

ურწმუნო მეზობლები ხშირად დაცინვითა და ნიშნისგებით მიმართავდნენ მისი ოჯახის წევ-

რებს, რომ ის მღვდელი იყო და თან — გადასახლებული. მღვდლის ოჯახის შევიწროება მისი დასჯის შემდეგ ამ სახით გრძელდებოდა. მორწმუნეები კი დღესაც კრძალვითა და პატივით მოიხსენებენ მის სახელს.

დეკანოზ ალექსანდრეს ჰყავდა მეუღლე — მილოსი ლუკას ასული ხვადაგიანი (1887წ. ნარმოშობით ცაგერიდან) და ექვსი შვილი: ბიძინა (14.06.1904, პროფესიით ელექტროინჟინერი), ნინო/ნიმფადორა (21.04.1908, ბატონ შოთა თადუმაძეს დედა), შილა (7.12.1912), ლუდმილა (3.09.1914), სარა და შიო (დაიღუპა მეორე მსოფლიო ომში). ჰქონდათ ყავრით დახურული სახლი. ომის წლებში სახლის სხვენში მალავდნენ სახარებას, სხვა ლიტურგიკულ ლიტერატურას, ქართულ და რუსულ წიგნებს, ხატებს — „დაახლოებით ერთი პატარა სატივრთო მანქანის მოცულობის იქნებოდა, — იხსენებს ბატონი შოთა — ჩვენ, ბავშვები, მხოლოდ ნახატებს ვათვალიერებდით, რადგან ხუცურის კითხვა არ შეგვეძლო; წიგნების ყდები ტყავით იყო შემოსილი და დიდი ხნის ხმარებისაგან — გაპრიალებული“.

სახლის ხელახლა გადახურვის დროს ხელოსანს რომ არ ენახა და არ დაეებულებინა, წიგნები ჭურებში შეუნახავთ, მაგრამ იქ წყალი ჩასულა და წიგნები დაზიანებულა.

ოჯახს ჰქონდა ბევრი განსაკუთრებული, სამაგალითო თვისება, გამოირჩეოდა ზრდილობით, ურთიერთმონივნებით, ოჯახის ერთმანეთს წევრები „ბატონობით“ მიმართავდნენ.

დეკანოზმა ალექსანდრემ მისაბაძი ცხოვრების წესითა და მონამეობრივი აღსასრულით ნათელი ხსოვნა და ზნეობრივი მაგალითი დაუტოვა შთამომავლობას.

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური საისტორიო არქივი, ფ. 489, აღწერა 1, საქმე 57598; საქართველოს უახლესი ისტორიის სახელმწიფო ცენტრალური არქივი, ფ. 284, აღწერა 1, საქმე 55; საქართველოს სახელმწიფო უშიშროების სამინისტროს არქივი, ფ. 6, საქმე 10433; საქართველოს საპატრიარქოს არქივი, მანგლისის ეპარქიის ფონდი, საქმე 1839; დეკანოზ ალექსანდრეს საოჯახო არქივი.

საქართველოსა და რუსეთის მართლმადიდებელი ეკლესიების ისტორიიდან

ფოტო: ქუთათელ-გაენათელი და ცაგერ-ლერჩუმ-სვანეთის მთავარეპისკოპოსი კალისტრატე (მარგალიტაშვილი), ახლად არჩეული მოსკოვისა და სრულიად რუსეთის პატრიარქი უწმიდესი ალექსი II, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი უწმიდესი და უნეტარესი ილია II, სტავროპოლისა და ბაქოს მიტროპოლიტი გედეონი (დოკუკინი).

თბილისის ალექსანდრე ნეველის სახელობის ტაძრის წინამძღვარი დეკანოზი მიქაელი დიდენკო, მოსკოვის სასულიერო აკადემიის სტუდენტი რ. გიორგაძე, მოსკოვის ღვთისგამოცხადების საკათედრო ტაძრის პროტოპრესვიტერი მათე სტადნიუკი და თბილისის სიონის ყოვლადწმიდა ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის საკათედრო ტაძრის პროტოდიაკონი ამირან ამირანაშვილი. მოსკოვის პატრიარქის რეზიდენცია. 1990 წ.

მოსკოვის სასულიერო აკადემიაში ვსწავლობდი, როდესაც გარდაიცვალა რუსეთის პატრიარქი უწმინდესი პიმენი, იგი თავის დროზე ესწრებოდა ჩვენი პატრიარქის კათოლიკოს-პატრიარქად აღსაყდრებას მცხეთის სვეტიცხოვლის საპატრიარქო ტაძარში 1977 წლის 25 დეკემბერს. ამ პატრიარქიდან რამდენჯერმე მიმიღია ლოცვა-კურთხევა და საჩუქრები. მისი

რომის პაპმა ფრანცისკმა მრევლი დალოცეს. ამასთან, პაპმა აღნიშნა, რომ კათოლიკურ და მართლმადიდებლურ ეკლესიას შორის 1054 წლიდან არსებული განხეთქილება უნდა დასრულდეს.

საგარეოთა მართლმადიდებელი მისიონერთა შეხვედრა შედგა

დეკემბრის დასაწყისში საბერძნეთში შედგა საერთაშორისო მართლმადიდებელი მისიონერული კავშირის (Orthodox Mission Network) შეხვედრა, რომელშიც მონაწილეობდნენ საბერძნეთის, სერბეთის, ბულგარეთის, სლოვაკეთის, რუსეთის, ნიგერიის, კამერუნისა და მოზამბიკის წარმომადგენლები. შეხვედრაზე მხარეებმა ერთმანეთს გაუზიარეს თავიანთი გამოცდილება და განიხილეს ის პრობლემები, რომლებიც თანამედროვე სამყაროში მართლმადიდებელი მისიონერების წინაშე დგას.

ალექსანდრიის პატრიარქის წარმომადგენელმა, ნიგერიის მიტროპოლიტმა ალექსანდრემ, კამერუნის მიტროპოლიტმა გრიგოლმა და მოზამბიკის ეპისკოპოსმა იოანემ დამსწრეთ უამბეს თავიანთ ქვეყნებში მართლმადიდებლობის გავრცელების შესახებ. განხილვის მთავარი თემა იყო კულტურათაშორისი მისიონერობა — როგორია მისი პრინციპები და დასაშვები საზღვრები ხალხთა შორის მართლმადიდებლობის გავრცელებისათვის.

მომხსენებლებმა აღნიშნეს, რომ მისიის პრობლემა ამჟამად აფრიკის კონტინენტზე მართლმად-

დიდებელ სასულიერო პირთა ნაკლებობა. აუცილებელია ერთგვარი სინთეზი ადგილობრივ კულტურებსა და სახარებას შორის. საბერძნეთის ეკლესიის წარმომადგენლები შეეხნენ საკითხს აფრიკის ქვეყნებში შესაძლებელია თუ არა იქ ლიტურგიის ჩასატარებლად რაიმე სხვა ქმედითი საშუალებების გამოყენება. მათ აღნიშნეს, რომ აფრიკასა და აზიაში მართლმადიდებლობის გავრცელება ბუნებრივი პროცესი უნდა იყოს, ამის სურვილი თავად ხალხისგან მოდიოდეს და არა „თეთრი“ ადამიანების მიერ თავსმოხვეული ხელოვნური სიახლე იყოს.

შეხვედრის მონაწილეთა დიდი ყურადღება დაეთმო იმ პრაქტიკულ სიძნელებებს, რომელთა წინაშეც აღმოჩნდა თანამედროვე მისიონერი არაქრისტიანულ ქვეყნებში. აღინიშნა, რომ ზოგიერთი მართლმადიდებლური მისიონერული ორგანიზაცია თავისი საქმიანობით ეფუძნება პროტესტანტულ ან კათოლიკურ გაგებას მისიონერობისა, რასაც საზოგადოება პრობლემებამდე მიჰყავს.

საბერძნეთის ეკლესიის წარმომადგენლებმა ცალკე მოხსენება მიუძღვნეს საბერძნეთში არაქრისტიანული ქვეყნებიდან დევნილ მოსახლეობას.

ალექსანდრიის საპატრიარქოს წარმომადგენლების დიდი ინტერესი გამოიწვია სხვადასხვა ენაზე გამოცემულა მისიონერულმა წიგნებმა. როგორც აღმოჩნდა, მსგავსი გამოცემები აფრიკაში დიდი ინტერესით სარგებლობს.

მომზადდა თამარ ასათიანმა

ისტორიის ფურცელი დეკანოზი იოსებ ბებიაშვილი 1864 — 1924

სურამში მოღვაწე ბებიაშვილების სამღვდლო გვარი საუკუნეების განმავლობაში ერთგულად ემსახურებოდა დედაეკლესიას. მათი გვარი მოხსენიებულია „პირთა ანოტირებულ ლექსიკონში“: „ბებიაშვილი გიორგი — მღვდელი, სახლიკაცი სორაზან ბებიაშვილისა; სორაზან ბებიაშვილი — ჰყავს სახლიკაცი: მღვდელი გიორგი, იორდანა, ბეჟან, ქუმსიაშვილი გიორგი, ძმები: სეხნია, მიქელა. შვილები: სუხანა, პაატა. განაყოფები: ნიკოლოზ, ნასყიდა, ბერი. მისცა პირობა თავის განაყოფებს — ნიკოლოზს, ნასყიდას და ბერს, რომ არ შეეცდნენ ღვთაების საყდარსა და სასაფლაოზე. 1675 წელი“. აქ მოხსენიებული ღვთაების საყდარი უნდა იყოს სურამის ფერისცვალების ეკლესია, რომლის მღვდელმსახურებიც ბებიაშვილების გვარი იყო.

1715 წელს რუისის ეპარქიის დავთარში მოხსენიებულია სურამის ფერისცვალების ეკლესიის მღვდელი გაბრიელ ბებიაშვილი. 1793 წლის 7 იანვარს შედგენილი ერთი დოკუმენტი ამტკიცებს, რომ სურამელ ბებიაშვილებს მამულსა და საყდარზე სურამელ

მურვანიშვილებთან ჰქონდათ დაეა, რომელიც ბებიაშვილების სასარგებლოდ გადაწყდა, რადგან XIX ს-ის დასაწყისში ისინი კვლავ მსახურობდნენ სურამის ფერისცვალების სახელობის ტაძარში. შედგენილი დოკუმენტის მიხედვით, 1826 წელს სურამის მაცხოვრის ფერისცვალების ტაძარში მოღვაწეობდნენ: დეკანოზი იოსებ ნებეირიძე, მღვდელი ნიკოლოზ გაბრიელის ძე ბებიაშვილი და მღვდელი ნიკოლოზ სვიმონის ძე ბებიაშვილი (ჩვენი მოსაზრებით, ამ ნიკოლოზის შვილი იყო მღვდელი იოსები, ხოლო იოსების ვაჟი — მღვდელი იოანე; თავის მხრივ, მისი ვაჟი გახლდათ დეკანოზი იოსებ ბებიაშვილი, უკანასკნელი სასულიერო პირი ამ გვარში).

მღვდელი ნიკოლოზ სვიმონის ძე ბებიაშვილი 1830 წლის 8 აგვისტოს ქოლერით გარდაიცვალა, ხოლო მღვდელი ნიკოლოზ გაბრიელის ძე ბებიაშვილი 1827 წელს ოსიაურის წმინდა გიორგის ეკლესიაში გადაიყვანეს.

XIX ს-ის შუა 30-60 წლებში სურამის ფერისცვალების ეკლესიაში მღვდელი გიორგი გურგენიძე

მსახურობდა, ხოლო 60-80-იან წლებში კი მღვდელი იოანე ბებიაშვილი, რომლის ვაჟია დეკანოზი იოსები.

დეკანოზი იოსები 1864 წელს დაიბადა. პირველ-დანეებითი განათლება მან გორის სასულიერო სასწავლებელში მიიღო. 1881 წელს თბილისის სასულიერო სემინარიაში ჩააბარა, რომელიც 1887 წელს პირველი ხარისხის დიპლომით დაამთავრა. ამის გამო ახალგაზრდა იოსებს სურდა, სწავლა რუსეთის რომელიმე უმაღლეს სასწავლებელში გაეგრძელებინა. ხაშურის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმში დაცულია დეკანოზ იოსების ქალიშვილის — თამარის მოგონებები, სადაც ერთ-ერთ წერილში იოსები თავის მამას, მღვდელ იოანეს სწერდა: „**პატივცემულო ბატონო მამა! წარმატებით ვამთავრებ რა სემინარიას, უმორჩილესად გთხოვთ, მომცეთ ნება განვაგრძო სწავლა მოსკოვის უმაღლეს სასწავლებელში. თქვენი მოსიყვარულე და პატივცემული შვილი იოსები**“. ამ წერილზე მამა იოანემ ასეთი პასუხი გასცა: „**პაპაჩემი მღვდელი იყო, მამაჩემიც — მღვდელი, მეც მღვდელი ვარ და შენც, ჩემო შვილო, მღვდელი უნდა გახდე, თორემ ხელს ავიღებ შენზე, განგირისხდები. შენი მამა**“. იოსები დაემორჩილა მამას და მხოლოდ ერთი რამ სთხოვა: ცოლად ის ქალი მაინც მომაცვანინე, ვინც მე მსურსო, რასაც მამა იოანე დათანხმდა.

1887 წლის შემოდგომაზე იოსებმა ჯვარი დაიწერა პელაგია გიორგის ასულზე (1868). მათ ხუთი შვილი ჰყავდათ: მარიამი (5.11.1888), ანა (3.04.1890), ნადეჟდა (20.08.1893), თამარი (10.08.1898) და შალვა (18.06.1901).

1888 წლის 24 იანვარს საქართველოს ეგზარქოსმა პალადიმ (რაევი) იოსები დიაკვნად აკურთხა, ამავე წლის 28 იანვარს მღვდლად დაასხა ხელი და ახალციხის (მეორე ვერსიით ახალდაბის) წმ. გიორგის სახელობის ტაძარში განამწესა. 1889 წლის 5 იანვარს სურამის მაცხოვრის ფერისცვალების სახელობის ტაძრის წინამძღვრად დაინიშნა.

მისი ქალიშვილის თამარის მოგონებებში ვკითხუ-

ლობთ: „**მამა განათლებული მღვდელი იყო. ფლობდა ქართულ, რუსულ და ბერძნულ ენებს. სურამში მცხოვრები ბერძნებისათვის იგი წირვის ნაწილს ბერძნულად ატარებდა. იგი ბევრს ზრუნავდა ხალხის სულიერ და გონებრივ განვითარებაზე. იაკობ გოგებაშვილის მითითებით მან პირველი ბიბლიოთეკა დააარსა სურამში. მას დიდი წვლილი მიუძღვის სურამში ქალთა საზოგადოება „მანდილის“ დაარსებაშიც**“.

1889 წლის 2 თებერვალს მამა იოსებმა საკუთარ სახლში ორკლასიანი სამრევლო-საეკლესიო სკოლა გახსნა, სადაც საღვთო სჯულს თავადვე ასწავლიდა. 1892 წლის 26 ოქტომბერს საგვერდულით დაჯილდოვდა. 1892-1897 წლებში მამა იოსები მიხაილოვის (ეხლანდელი ხაშური) რკინიგზის ორკლასიან სასწავლებელში საღვთო სჯულის პედაგოგად მუშაობდა. 1899 წლის 14 მაისს მას სკუფია უბოძეს.

1902 წელს მღვდელ იოსების ინიციატივით და ხელშეწყობით სურამში გაიხსნა სამკითხველო და ერთკლასიანი საკვირაო სკოლა, რომლის გამგედ და საღვთო სჯულის მასწავლებლადაც თავადვე დაინიშნა. ამასთან დაკავშირებით, ჟურნალი „კვალი“ წერდა: „**14 ივლისს მოხდა სამკითხველოს წევრთა კრება მღვდელ ბებიაშვილის თავჯდომარეობით. კრებაზე ის საკითხი იყო წამოყენებული, თუ როგორ უნდა გაეუმჯობესებინათ ღარიბი სამკითხველოს მდგომარეობა. 23 ივლისს მოხდა მეორე კრება. ეს კრება მით არის შესანიშნავი, რომ პირველად წამოყენებულ იქნა კითხვა საკვირაო სკოლის დაარსების შესახებ. ეს მეტად სიმპატიური საკითხია, რადგან სურამელ გლეხთა შორის ასში სამმა არ იციან წერა-კითხვა და თუ წერა-კითხვა ეცოდინებათ, ეს ხომ დიდი ბიჯი იქნება პროგრესის გზაზე. ამ საკითხს კრება სიხარულით მიეგება... ეხლა უნდა ამოერჩიათ ამ საქმის მოთავე კაცი. დაასახელეს მღვდელი ციციქიშვილი, მაგრამ მან უარი განაცხადა სხვადასხვა მიზეზების გამო. შემდეგ ამოიჩიეს მღვდელი ბებიაშვილი და ოქმი გაიგზავნა დასამტკიცებლად, სადაც ჯერ არს.**

დარწმუნებული ვართ, ცოტა ხანში სურამელებსაც გვექნება საკვირაო სკოლა და თუ მღვდელი ბებიაშვილი ენერგიულად მოეკიდება ამ საკეთილო საქმეს, რისაც სრული იმედი გვაქვს“.

მღვდელი იოსები თანაუგრძნობდა გლეხებს და ბევრს ზრუნავდა მათი ეკონომიური მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად. როგორც მისი ქალიშვილი თამარი იხსენებს, ამ საქმის გამო მას სიტყვიერი დაპირის-

დეკანოზი იოსები სურამის სკოლის პედაგოგობთან და მოწაფეობთან ერთად

პირებად კი მოსვლია ადგილობრივ თავად ლევან ხიდირბეგიშვილთან. მათი დიალოგი გლეხებზე მინების დარიგებას ეხებოდა და ბოლოს ასე დასრულდა:

— „დეკანოზო! შენც ხომ არ სოციალისტობო?

— არა, ბატონო, მე სამართლიანად ვმსჯელობ და თქვენ რაც გნებავთ ის დაარქვით ჩემს სიტყვებს“. ამის შემდეგ თავადი ლევანი მამა იოსებს გაეხუტა და მოძღვარს ისე თავაზიანად აღარ ექცეოდა. 1905-1907 წლებში, პირველი რევოლუციის დროს, ალბათ, ეს გახდა მიზეზი მამა იოსების დაპატიმრებისა. 1906 წელს გაზეთი „ცნობის ფურცელი“ წერდა: „როგორც სურამიდან გვატყობინებენ, იქ შეპყრობილია ადგილობრივი მღვდელი ბებიაშვილი“. ამ მოკლე წერილში მეტი აღარაფერი წერია, მაგრამ, როგორც ჩანს იგი მალევე გაათავისუფლეს.

1903 წლის 6 მაისს ეკლესიაში ერთგული სამსახურისათვის მამა იოსებს კამილავკა ეწყალობა. 1907 წლის 15 მაისს სამკერდე ოქროს ჯვარი მიიღო. 1907 წლის 27 მაისს გორის მაზრის VII ოლქის მთავარხუცესად აირჩიეს. 1912 წელს წმ. ანას III ხარისხის ორდენით დაჯილდოვდა. 1917 წლის 12 მარტს (ახ. სტილით — 25 მარტი), ავტოკეფალიის აღდგენის შემდეგ, ახლად შექმნილ ეპარქიებში მოხდა ოლქის მთავარხუცესების ახალი არჩევნები. ჩვენთვის უცნობი მიზეზების გამო, სურამის ოლქის სამღვდლოებამ მამა იოსები აღარ აირჩია მთავარხუცესად, მის ადგილზე ხაშურის ეკლესიის მღვდელი პეტრე კაპანაძე დაინიშნა.

დეკანოზი ნიკიტა თალაქვაძე თავის მოგონებებში წერდა: „1917 წლის 11 ივნისს, აკ. ჩხენკელის ლექციიდან დაბრუნებულს, გზაში შემხვდნენ მღვდლები — ბენიამენ კონტრიძე და ქრისტეფორე ციციქიშვილი. ამათ გადმომცეს, რომ „ცნობილი გარყვნილ-დაცემული სურამის მღვდელი იოსებ ბებიაშვილი, ლეონიძეა „დეკანოზობით“ უნდა დააჯილდოვოსო! ვილაც სურამელ სამხედრო ექიმს წარმოუდგენიაო. სამღვდლოებას კი ეგ ბებიაშვილი ბლალოჩინობიდანაც კი გადაუყენებია უსაქციელობისა გამო“. წარდგინებაზე ლეონიდს რეზოლუცია დაუდვია კიდეც, მაგრამ, როგორც შემდეგ გამოირკვა, ლეონიდის „ხელმძღვანელს“, დავით დავითაშვილს, ბარათი მიუწერია ლეონიდისთვის, რომ „ეს საქმე მძიმე ბრალდებად დაგედებაო!“ კვირას აღარ მოხერხდა მისი გადეკანოზება. ბებიაშვილი და ციციქიშვილი ორივე სურამელია, ერთიმეორის მოსისხლე მტრები. მღვდელი ბენიამენ კონტრიძე დავითაშვილის მე-

დეკანოზი იოსები ოჯახის წევრებთან ერთად

გობარია... ეტყობა, ამათ ორთავეს მოუხერხებიათ დავითაშვილის საშუალებით ბებიაშვილის „დამხობა“ — დადებული რეზოლუციის გაუქმება“.

როგორც ამ წერილიდან ირკვევა, მამა იოსების დაჯილდოება გადაიდო. მას მოგვიანებით, 1918 წლის 1 ოქტომბერს, ურბნელი ეპისკოპოს დავითის (კაჭახიძე) წარდგინებით მიანიჭეს დეკანოზის წოდება.

დეკანოზ იოსების ოჯახი სურამში კულტურის ნამდვილ კერას წარმოადგენდა. ამასთან, იგი ცნობილი სასულიერო პირი და განათლებული მოძღვარი გახლდათ, რასაც ადასტურებს მისი ქალიშვილის, თამარ ბებიაშვილის მოგონებები:

„ჩვენს ოჯახში რამდენჯერმე ყოფილა ჩამოსული იაკობ გოგებაშვილი სტუმრად. პატარა ვიყავი, როცა მან მაჩუქა „ივენანამ რა ჰქმნა“?

ერთი ზაფხული ჩვენს ოჯახში გაატარა აკადემიკოსმა ივანე ჯავახიშვილმა. მე იმ ზაფხულს მოკლე ხნით ვიყავი ჩამოსული სახლში და არ მქონია საშუალება პირადად მომესმინა საუბარი, დედამ კი მითხრა: ბატონმა ივანემ მითხრა, ისე კარგად ვისვენებ და ვმუშაობ თქვენს სახლში, ნეტავ სულ თქვენთან მამყოფაო.

ხშირად ჩამოდიოდნენ ჩვენთან სოფრომ მგალობლიშვილი მეუღლით. ჩემი დაბადების დროსაც კი აქ ყოფილა სოფრომის მეუღლე.

ხშირი სტუმარი იყო ჩვენი ოჯახისა ნატო გა-

ბუნია-ცაგარლისა. ძალიან მეგობრული ადამიანი იყო ქალბატონი ნატო — მხიარული, ნიჭიერი, მშვენიერი ხმის მფლობელი და უკრავდა თარზე. იმის ჩამოსვლა და სურამის საზოგადოების შეკრება ჩვენთან ერთი იყო და ამ საზოგადოების სულისჩამდგმელი ბრძანდებოდა ქალბატონი ნატო“.

1924 წლის 28 აგვისტოს უღმერთო ხელისუფლებამ ისარგებლა საქართველოში დაწყებული ეროვნულ-გამათავისუფლებელი აჯანყებით და სამღვდელოების დევნა გააძლიერა. გამოსვლაში მონაწილეობის ბრალდებით დააპატიმრეს დეკანოზი იოსებიც. იგი წაიყვანეს შინსახკომში, საიდანაც უკან აღარ დაბრუნებულა. ოჯახს ჩამოართვეს სახლ-კარი, ეზო, მამული. შემდგომში მისი ქალიშვილი თამარი იხსენებდა: „მამა 1924 წელს დახვრიტეს. დახვრეტას ხელი მოაწერა ფილიპე მახარაძემ. ფილიპე და იოსები ძალზედ ახლო მეგობრები ყოფილან სემინარიიდან. სიშორის გამო ფილიპეს ოზურგეთში საკუთარ ოჯახში ჩასვლა ეზარებოდა და ხშირად სურამში, იოსების ოჯახში ისვენებდა. როცა მამა იოსები დახვრიტეს და ოჯახს საარსებო საშუალება აღარ გააჩნდა, მოძღვრის მეუღლე პელაგია წავიდა თბილისში ფილიპეს სანახავად. პელაგიას ფილიპესთან შეხვედრაზე უარი უთხრეს, მაგრამ მან მდივანს უთხრა, რომ მახარაძისათვის მოეხსენებინათ, თუ ვინ ითხოვდა მასთან შეხვედრას. ამის შემდეგ ფილიპე თავად გამოსულა, გადახვევია პელაგიას და იოსები მოუკითხავს. პელაგიას გული შეწუხებია, რომ მოუბრუნებიათ, ფილიპე შეკითხვია — რაშია საქმეო? როგორ თუ რაშია საქმე, დახვრეტაზე ხელი მოაწერე და მე მეკითხები, როგორ არისო? ფილიპესაც შეუცხადებია და უთქვამს: სურამში ვილაცამ უმტრო და მე ალბათ შემომაპარესო. ფილიპე მახარაძემ პელაგიას დაუბრუნა ჩამორთმეული სახლ-კარი და მიწის ნაწილი“.

1994 წლის 17 იანვარს მოხდა დეკანოზ იოსებ ბებიაშვილის რეაბილიტაცია. ცნობაში წერია: „მოქალაქე ბებიაშვილი (ბებიევი) იოსებ ივანეს ძე დაბ. 1880 წელს (აქ დაბადების წელი შეცდომითაა მოყვანილი — გ. მ.) დახვრიტეს 1924 წლის აგვისტოში. საქართველოს სახელმწიფო საბჭოს 1992 წლის 26 მაისის დეკრეტის „1921-1924 წლებში საქართველოს ეროვნულ-განმათავისუფლებელ ბრძოლაში მონაწილეობისათვის რეპრესირებულ პირთა მი-

დეკანოზი იოსებ ბაბიაშვილი

მართ სამართლიანობის აღდგენის შესახებ“ საფუძველზე მოქ. ი. ი. ბებიაშვილი (ბებიევი) რეაბილიტირებულია“.

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური სასიტორიო არქივი, ფ. 489, აღწერა 1, საქმე №42114; საქმე №43905; საქართველოს საპატრიარქოს არქივი, აღწერა 1, საქმე №700; ჟურნალი „საქართველოს საეგზარქოსოს სასულიერო უწყებანი“ 1893წ. 1; 1899წ. 10; 1903წ. 11; ჟურნალი „საქართველოს საეგზარქოსოს უწყებანი“ 1912წ. 11.

ლიტ: „პირთა ანოტირებული ლექსიკონი“ ქ. თბ. 1991წ. გვ. 488; დანდურაშვილი მორის „ჯოჯოხეთის ბჭის შემმუსვრელი“ (სურამის ისტორიიდან) 2004წ. გვ. 34, 47-52; დეკანოზი ნიკიტა მალაქიას ძე თალაქვაძე „მოქალაქე-მღვდლის დღიურიდან“, თბილისი 2013წ. გვ. 44.

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავიცუბოთ ვიხსნათ ისინი. ჩვენი ტელეფონებია: 593 19 36 04, 2 32 48 66, 2 98 95 41

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუარიშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაბეჭდილი მასალების გამო გთხოვთ, დავალიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (შთანმიმდევრულობის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: ნმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესიის ანგარიში №GE74LB0122124214261000. ელ. ფოსტა: sunewpress@gmail.com; bokuchavanana1@gmail.com. მის: ერეკლე II-ის მოედანი 1, საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (მიოლაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გავოშაშვილი, თამარ ასათიანი, გიორგი მაჩუარიშვილი, ია ზაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გავრცელება: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკავშირებელი: ვალერიან ჯუღელი; ოპერატორი: ზოია კობახიძე.

ათობით, ხელში ჩაიგდო უზარმაზარი მიწები ქიზიყში და ალაზნის პირას. მეფის მოხელეებმა თავხედურად მიითვისეს ქართველთა მიწები და „საუდელოდ“ გამოაცხადეს. ისინი გადამთიელებს ინვეზდნენ რუსეთიდან, გერმანიიდან, თურქეთიდან და თითქმის მუქთად აძლევდნენ საუკეთესო, ნაყოფიერ მიწებს, უმიწაწყო ქართველებს კი უარით ისტუმრებდნენ. თითქმის მსგავსი მდგომარეობა შეიქმნა შირაქშიც. ქართველ ხალხს ქიზიყში და შირაქში სამუდამოდ ეკარგებოდა მამა-პაპათა სისხლით გაპოხილი მიწები. უცხოტომელების სამუდამო დამკვიდრებას და ქართველთა ამოძირკვას თითქოსდა წინ ვერაფერი აღუდგებოდა. ამ გამოუვალ მდგომარეობაში ნიკო ჯანდიერმა და ვაჟა-ფშაველამ დიდი გამჭრიახობა გამოავლინეს. მათ დაიწყეს თავდაზნაურებთან კარდაკარ სიარული, მიაგნეს კერძო საკუთრების დამადასტურებელ ძველ სიგელ-გუჯრებს, რომელიც მეფე ერეკლე II-ს გაუცია კახელი თავადებისთვის და თუშ-ფშავ-ხევსურებისათვის სამშობლოს წინაშე დამსახურებისათვის. ამით გახარებულმა ნიკო ჯანდიერმა და ვაჟა-ფშაველამ სასამართლოში უჩივლეს „საუდელო სამმართველოს“ და პროცესი მოიგეს. ამრიგად, კახეთის თავადებმა ვაჟას და ნიკოს გამჭრიახობით დაიბრუნეს დაკარგული მიწები. შემდეგ ნიკომ თავისი დანაზოგით შეიძინა ადგილ-მამულები ბედოვლათი თავადაზნაუ-

რებისგან და ძალიან იაფად მიჰყიდა უმიწაწყო ქართველ გლეხებს...

ქართველი ერი გადარჩება არამარტო ფიზიკურად, არამედ თითოეულ ჩვენს თანამოქალაქეში აღზევდება ეროვნული სული და ცნობიერება, ნიკო ჯანდიერის მეთაურობით რომ გავაკეთოთ“.

ხუტა პაჭკორია, გასტროენტეროლოგი, პროფესორი

„ასავალ-დასავალი“, №51

„სამშობლო უბრალოდ სიყვარულია, ნამდვილი სიყვარული – როცა პროფესიონალი ხარ და არა მხოლოდ სამშობლოს მომხმარებელი. ჩვენთან უკვე რამდენიმე ათეული წელია, რაც ვამტკიცებთ, რომ საქართველო განსაკუთრებით გვიყვარს, არსად დედამიწაზე თავისი ქვეყნის სადღეგრძელო არ დაუღევიათ ამდენჯერ და ასეთი მონდომებით, მაგრამ არც თავის ქვეყანას არ მოქცევიათ ასე ცუდად და გულგრილად, როგორც ჩვენ.“

ძალიან ნიჭიერი ხალხი ვართ, მაგრამ არასაკმარისად გონიერი და, სამწუხაროდ, ხშირად ვერ ვხვდებით, რომ სამშობლოს მოვლა თუ არ ვისწავლეთ, აუცილებლად დავკარგავთ“.

დათო ტურაშვილი, მწერალი

„კვირის პალიტრა“, №52

მომამზადა სერგო კერესელიძემ

ისტორიის ფურცელი

ურბნისის ეპარქია 1917-1952 წლებში

V ნაწილი

1933 წლის 8 მარტს საკათალიკოსო სინოდის გადწყვეტილებით ურბნისის ეპარქია ჩაბარდა წილქნელ ეპისკოპოს ალექსის (გერსამია). მეუფე ალექსი დროგამოშვებით ახერხებდა ურბნისის სამწყსოს მონახულებას, განსაკუთრებით კი იმ შემთხვევების დროს, როდესაც ხელისუფლება ავინრობდა გადარჩენილ სამღვდელოებას. 1934 წლის 29 იანვარს იტრიის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის ეკლესიის წინამძღვარი, დეკანოზი არტემ ჩხაიძე დახმარებას ითხოვს ადგილობრივი ხელისუფლების უსამართლო საქციელიდან გამომდინარე. საქმე ისაა, რომ ტაძრის დღესასწაულზე, 28 აგვისტოს მრევლმა ეკლესიას შესწირა ხუთი ფუთი ხორბალი სეფისკვერის გამოსაცხობად, რომელიც მამა არტემმა ტაძარში შეინახა. 1933 წლის 21 სექტემბერს სტალინარის რაიონის (ეხლანდელი ხაშურის მუნიციპალიტეტი) თავჯდომარე არჩილ ხვედელიძე მილიციულ შალიკო გაჩეჩილაძის თანხლებით მივიდა ეკლესიაში, ძალის გამოყენებით წაართვეს მღვდელს გასაღები, გააღეს ტაძარი და წაიღეს აღნიშნული ხორბალი, რისი მომსწრენიც სურამის თემის მცხოვრებნი გახდნენ. აღნიშნულთან დაკავშირებით მოძღვარმა ადგილობ-

რივ მთავრობაში საქმე აღძრა, მაგრამ ოთხი თვის ძიების შემდეგ მას განუცხადეს, რომ პურის ეკლესიიდან გატანა კანონიერი გზებით მოხდა. შეშფოთებული და დამცირებული მღვდელი სამართლის აღდგენას ითხოვდა.

ეპარქიაში იყო ისეთი შემთხვევებიც, როცა საეკლესიო საბჭოს ჩაგდებული ჰქონდა ხელში ეკლესიის შემოსავალ-გასავალი, შეთანხმებულად მოქმედებდნენ ადგილობრივ ხელისუფლებასთან და არ ემორჩილებოდნენ საეკლესიო მმართველობას. 1934 წლის 5 ოქტომბერს ეპისკოპოსმა ალექსიმ ატოცის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესია მოინახულა და იქ ნანახი შთაბეჭდილებები კათოლიკოს-პატრიარქ კალისტრატეს (ცინცაძე) მოახსენა: „თანახმად თქვენი უწმინდესობის ივნისის ბრძანებულებისა, ამა თვის ხუთს გავემგზავრე სოფ. ატოცში. ვინახულე ეკლესია, რომელიც საშინელს მდგომარეობაშია. უსუფთაობა მეტისმეტი, მინგრეულ-მონგრეული, ბევრი ხატი არ არის კანკელში, აღსავლის კარებში არც ერთი ხატი, ტრაპეზზე გადაფარებული იყო მხოლოდ ძველი, უვარგისი გარდამოხსნა, შესამოსელი დახეული, წიგნები აგრეთვე. მოვიდნენ საბჭოს წევ-

რები და მოვსთხოვე შემოსავალ-გასავლის წიგნი, მომცეს რალაც წიგნი, რომელსაც არც ბოლო აქვს და არც დასაწყისი. შიგა და შიგ ამოხეულია ფურცლები. როგორც ისინი ამბობენ, ქურდებმა გატეხეს ეკლესია და წაიღეს ბარძიმ-ფეშხუმი, საცეცხლური, დიდი სანაწილე, ჯვარი და სხვა ვერცხლის ნივთები. ჩემს შეკითხვაზე, თუ რამდენი აქვთ ფული, მითხრეს, რომ ფული საერთოდ არ გვაქვსო. შეკითხვაზე, გაქვთ თუ არა შესავლის წიგნიო, ან რამდენი იყო შემოსავალიო, მათ მითხრეს, რომ ალბათ ქურდებმა წაიღესო, ხოლო ფულს ხშირად გვთხოვს ადგილობრივი მთავრობა და ჩვენც ვაძლევთო. მე დავიბარე სოფლის თავჯდომარე, მაგრამ მთელი სამი დღის მანძილზე, რაც იქ ვიყავი, არ გამოჩნდა, სადღაცას დაიძალა. 7 ოქტომბერს ვსწირე ეკლესიაში, მლოცველები ბევრი იყვნენ, მოეყვანათ მოსანათლი ბავშვებიც, მაგრამ მონათვლით არცერთი მოგვინათლავს. შემდეგ გავიგე, რომ საბჭოს წევრებმა მათ ფული მოთხოვეს იმდენი, რომ მათ ვერ შეძლეს გადახდა და წავიდნენ, ბავშვები უნათლავები წაიყვანეს. როგორც გამოვიკითხე ისინი ადრეც თხოვდნენ მლოცველებს ფულს. ხსენებული საბჭოს წევრები ანგარიშს არავის უწევენ და უპასუხისმგებლოდ იქცევიან. უმორჩილესად ვსთხოვ თქვენს უწმინდესობას, მიიღოთ ზომები მთავრობის წინაშე, რომ ეს ხალხი, ქონების გამფლანგველები მიცემულ იქნენ სისხლის სამართალში და ჩვენ კი მოგვცენ დახმარება, რათა მოვახდინოთ არჩევნები და ახალი საბჭოს წევრები ავირჩიოთ“.

ეპარქიაში დაფიქსირდა ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც ზოგიერთი სოფლის ხელმძღვანელობა არ ცნობდა წილკნელი ეპისკოპოსის ალექსის გაცემულ ოფიციალურ მანდატს და არ აძლევდა მოძღვარს საეკლესიო წესების შესრულების უფლებას. ბორჯომის რაიონის სოფელ ყვიბისის ეკლესიის წინამძღვარი, მღვდელი ლეონტი გელაშვილი 1935 წლის 10 აგვისტოს უწმინდეს კალისტრატეს წერდა: „ვინაიდან ზოგიერთი სოფლის ხელისუფალი არა სცნობს ყოვლადსამღვდელო წილკნელის მანდატს და მადრკოლებს წესების შესრულებას მორწმუნეთათვის, გთხოვთ, მიბოძოთ სათანადო მანდატი. მე მაბარია სოფლები: ყვიბისი, ბერის საყდრები, ვარდგინეთი, ზემო ბეშეთი, ქვემო ბეშეთი და კორტანეთი, და უმღვდლოდ დარჩენილი მასზედ მიწერილი სოფლები: გაღმა ახალდაბა, გამოღმა ახალდაბა, სადგური ახალდაბა, სავანის ხევი, გუგულიძეები, რიკაძეები, სათივე, სალმანაშვილის კარი, ჭაჭარაქი და ნეძვი“. კათოლიკოს-პატრიარქმა კალისტრატემ ამ საბუთს ზედვე გაუკეთა მინაწერი: „მიეცეს მანდატი, ხოლო მადრკოლებათა შესახებ მოხსენდეს მთავრობას“.

ხელისუფლების წარმომადგენლები ყველა ხერხით

დეკანოზი არტემ ჩხიშიძე

ცდილობდნენ სამღვდელოებისთვის წირვა-ლოცვის ჩატარების უფლება არ მიეცათ. განსაკუთრებით ისეთ დიდ დღესასწაულებზე, როგორებიცაა ბრწყინვალე აღდგომა, შობა, მარიამობა, გიორგობა. ამ დროს ეკლესიებში დიდძალი მლოცველი იყრიდა თავს, რაც უღვთო ხელისუფლებას ალიზიანებდა. როდესაც ვერ ახერხებდნენ მსახურების ჩაშლას, პირდაპირ იერიშზე გადადიოდნენ და მოძღვრებს რამდენიმე დღით აპატიმრებდნენ. ასეთი შემთხვევები მრავლად არის დაფიქსირებული იმ წლებში. 1936 წლის 26 აპრილს ეპისკოპოსი ალექსი უწმინდეს კალისტრატეს წერდა: „ცნობა მივიღე, რომ ხაშურის მღვდელი არჩილ ნებიერიძე დაუტუსალებიათ დიდ ხუთშაბათს. არ იციან, რისთვის. აღდგომის დღესასწაულზე მორწმუნეები უმღვდელოდ დარჩნენ. მე თბილისიდან რომ დავბრუნდი, ავად გავხდი და მხოლოდ გუშინ ავდექი, მისთვის დამიგვიანდა მომეხსენებია თქვენთვის. იქნება რომ მოხერხდეს, რომ დაეხმაროთ, ან გაიგოთ, რაშია საქმე, რისთვის დაიჭირეს. თვითონ ისეთი ფრთხილი და მშვიდარაა, რომ არას ჩაიდენდა, მე მგონია, რომ დატუსალების ღირსი იყოს“. აღდგომის დღესასწაულის შემდეგ მამა არჩილი ციხიდან გაათავისუფლეს.

მსგავსი რამ მოხდა მოხისის ტაძრის წინამძღვარ, მღვდელ სამსონ მძინარაშვილის შემთხვევაში, თუმცა იქ ყველაფერი მოძღვრის დახვრეტიტ დამთავრდა. მოხისის სამრევლო, პატიოსანი მოძღვრის წყალობით, სულიერ ოაზისად იქცა. ამაზე კომუნისტები მრისხანებდნენ და მამა სამსონს ათას განსაცდელში აგდებდნენ. ხშირად აპატიმრებდნენ. დროსაც შესაფერისს არჩევდნენ — ქრისტეს აღდგომის წინა პერიოდს. დადგებოდა თუ არა მარხვა, აპატიმრებდნენ. ჩაივლიდა აღდგომა და გამოუშვებდნენ ხოლმე. იცოდნენ უღმერთოებმა, რომ აღდგომა და დიდმარხვა ყველაზე მნიშვნელოვანი პერიოდია საეკლესიო ცხოვრებაში. დიდმარხვისა და აღდგომის მადლით, განსაკუთრებით

მღვდელი სვიმონ მძინარაშვილი მოხისის ეკლესიის მრევლთან ერთად, ნათლისღების დღესასწაული

ძლიერდება ქრისტიანი. არ უნდოდათ ბოლშევიკებს სააღდგომო ლიტანიობა, ანთებული კელაპტრები, „ქრისტე აღდგას“ გალობა, ამიტომაც ატარებდა ხშირად მამა სამსონი აღდგომის დღესასწაულს ციხეში დატუსაღებული, მაგრამ სულით თავისუფალი, დაპატიმრებული, მაგრამ არა — დამორჩილებული. 1938 წლის 23 მარტს კი, დიდმარხვის I კვირას, მამა სამსონი ხელახლა დაიჭირეს, 24 აპრილი, აღდგომა კვლავ საპატიმროში გაატარებინეს, 3 მაისს კი სამეულის განჩინებით სასიკვდილო განაჩენი გამოუტანეს.

1937 წლის 2 ივნისს ქ. გორის მართლმადიდებელმა რელიგიურმა საზოგადოებამ და მრევლმა კათოლიკოს-პატრიარქ კალისტრატეს თხოვნით მიმართა: „როგორც

თქვენს უწმინდესობას მოეხსენება, ურბნისის ეპარქია არის მიტოვებული უმღვდელმთავროდ, რის გამოც დიდი მითქმა-მოთქმა და საყვედური ისმის მორწმუნეთა შორის. არაერთხელ მივმართეთ გორის საკრებულო ტაძრის წინამძღვარ ბიბილურს, ეშუამდგომლა თქვენს წინაშე, რომ დანიშნულ ყოფილიყო მღვდელმთავარი, მაგრამ დღემდის არავითარ ზომებს არ ღებულობს. ახლა პირდაპირ მოგმართავთ თქვენს უწმინდესობას, რომ დაგვინიშნოთ ეპისკოპოსი ვარლამი (მახარაძე) ან სხვა ვინმე, რომელიც იქნება დაკმაყოფილებული ეკლესიის შემოსავლიდან“ — წერილს ხელს აწერდა ამავე ტაძრის საბჭოს თავჯდომარე ვანო საური, წევრები: ნ. სალუკაშვილი და ბ. გელდიაშვილი, დეკანოზი გიორგი დავითაშვილი, მედავითნე ნიკოლოზ გეტმანი და მრევლის 16 სხვა წევრი. სამწუხაროდ, გამართლდა მამა გიორგის ვარაუდი. 1937 წლის 17 ივლისს საკათალიკოსო სინოდმა იმსჯელა ამ საკითხზე და შემდეგი რეზოლუცია გამოიტანა: „ვინაიდან მოხსენებაში არ არის აღნიშნული ადგილობრივი წყაროების მდგომარეობა, საიდანაც შესაძლებელი იქნება მღვდელმთავრის ჯამაგირის დანიშვნა, არც ბინა იმეყოება, — საკათალიკოსო სინოდი განაჩინებს: საკითხი საკუთარი მღვდელმთავრის დანიშვნისათვის გადადებულ იქმნას“

1937-1938 წლების რეპრესიების ტალღამ ურბნის-ანჟურის ეპარქიასაც გადაუარა. გარდა ოფიციალურად მოქმედი მოძღვრების დახვერტა-დაპატიმრებისა, ხელისუფლების წარმომადგენლებმა არ დაინდეს არც განმოსილი სამღვდლოება, რომელთაც მიტოვებული ჰქონდათ ეკლესიაში მსახურება და საბჭოთა ხელისუფლების სამსახურში იყვნენ ჩამდგარი. ასეთები იყვნენ: ცხინვალის რაიონის, სოფელ ქურთაში მცხოვრები მედავითნე კირილე ანტონის ძე ბასიშვილი; ცხინვალში მცხოვრები მღვდელი ელისე ზაქარეას ძე

კათოლიკოს-პატრიარქი კალისტრატე
საგუგაშო კაპინაძე

კვანჭახიძე; ქ. გორში მცხოვრები მღვდელი ნიკოლოზ გრიგოლის ძე მაისურაძე; გორის რაიონის, სოფელ მელვრეკისში მცხოვრები მღვდელი ვასილ გიორგის ძე კულუმბეგაშვილი; ბორჯომში მცხოვრები მღვდელი იოსებ გიორგის ძე ჯომარჯიძე; გორის რაიონის, სოფელ დგერისში მცხოვრები მღვდელი გიორგი ივანიძე; ახალციხის რაიონის, სოფელ არალში მცხოვრები, კათოლიკური ეკლესიის მოძღვარი, პასტორი გაბრიელ პავლეს ძე გოზალაშვილი.

1939-1944 წლებში ურბნისისა და ანჟურის კათედრას წილკნელი ეპისკოპოსი ტარასი (კანდელაკი) განაგებდა, რომლის დროსაც საერთოდ მოიშალა ეპარქიაში საეკლესიო ცხოვრება. გაუქმდა თითქმის ყველა ტაძარი, გარდა ხაშურის

საკათედრო ტაძრისა, სასულიერო პირები თითზე ჩამოსათვლელნი იყვნენ.

ეკლესიასა და სახელმწიფოს შორის ასეთი რთული და დაძაბული მდგომარეობა 1943/44 წლამდე გაგრძელდა. აქედან მოყოლებული, სახელმწიფომ ეკლესიას მისცა უფლება გაეხსნათ დაკეტილი ტაძრები და სამღვდლოებასაც ოფიციალურად დართეს ნება აღესრულებინათ წირვა-ლოცვა და საეკლესიო წესები მორწმუნეთათვის. თუმცა, აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ძალიან შეზღუდული და შეკვეცილი იყო ეკლესიის უფლებები. იმჟამად მოქმედი ყველა ეპარქიის ეპისკოპოსს დაევალა შეედგინათ სიები იმ სასულიერო პირთა შესახებ, რომელთაც სურვილი გამოთქვეს, მღვდელმოქმედება და ეკლესიაში სამსახური გაეგრძელებინათ. ურბნისის ეპარქიას 1944 წლის 30 აპრილიდან განაგებდა მიტროპოლიტი მელქისედეკი (ფხალაძე, შემდგომში — კათოლიკოს-პატრიარქი). 1944 წლის 29 ივლისს იგი თავის ეპარქიაში დარჩენილ სამღვდლოებას ასეთი განცხადებით მიმართავს: „თანახმად მისი უწმინდესობის განკარგულებისა გეძლევათ წინადადება: 1) ეცადეთ სარწმუნოებრივი წესები შეუსრულოთ მოქალაქეებს გამოსასვლელ დღეებში (კვირაობით), ხოლო სადაგ დღეებში — საღამოობით, რომ კოლმეურნეობაში მომუშავენი არ დაბანდნენ სახლში და ამით არ დაბრკოლდეს საზოგადო საქმე; 2) თუ ჯერ არა ხართ დაბეგრული სამოსავლო გადასახადით, გამოცხადდით ფინსახკომის განყოფილებაში და მოახსენეთ, თუ რა აიღეთ დღიდან სამსახურის განახლებისა. ასევე მოიქეცით სექტემბრის გასულს, ხოლო 1945 წლის 10 იანვრამდე შეიტანეთ განწესებული დეკლარაცია დასაბეგრ თანხის საბოლოოდ გამოსარკვევად. აუცილებლად საჭიროა, რომ გაიღოთ შეძლებისდაგვარი წვლილი; 3) საკათოლიკოზოს საზოგადო საჭიროებათ დასაფარავად; 4) თავდაცვის ფონდის გასაძლი-

ერებლად. შენიშვნა: მესამე და მეოთხე მუხლში აღნიშნული ფული უნდა წარმოადგინოთ კათოლიკოზ-პატრიარქის სამდივნოში, სამ თვეში ერთხელ.

1945 წლის 28 მარტს სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქ კალისტრატეს მიერ შედგენილ საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის ოფიციალურ განაცხადში ურბნისის ეპარქიაში მსახურობდნენ შემდეგი სასულიერო პირები და მოქმედებდა სამი ეკლესია. აი ისინიც:

ხაშურის წმინდა იოანე ნათლისმცემლის სახელობის საკათედრო ეკლესია (არ დახურულა) — მღვდელი დავით ბუზიაშვილი, მედავითნე გიორგი იაშვილი.

ამ ეკლესიაზე მიწერილი იყო — დეკანოზი გიორგი ბიბილური (გორი), მღვდელი ლაზარე კოჭორაძე (ქვაბისხევი, ბორჯომის რაიონი), მღვდელი რაჟდენ ციციშვილი (მოხისი, ქარელის რაიონი), მღვდელი ალექსი ჩიტაძე (ახალციხე), მღვდელი მოსე ჩოხელი (ჭვარები, გორის რაიონი), მღვდელი გიორგი ინანიშვილი (ალევი, გორის რაიონი).

თაგვეთის წმინდა გიორგის (ქაშვეთის) სახელობის ეკლესია (გაიხსნა 1944 წელს) — მღვდელი გრიგოლ იაშვილი.

ცხინვალის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის ეკლესია (გაიხსნა 1945 წელს) — დეკანოზი იოანე ოდიშვილი.

1946 წელს მოქმედ ეკლესიებს კიდევ ორი ტაძარი შეემატა:

ატოცის წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესია — მღვდელი გრიგოლ ზაბახიძე, მედავითნე ვასილ ღვთისავერიშვილი.

სურამ-იტრიის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის ეკლესია — მღვდელი ლაზარე კოჭორაძე, მედავითნე მალაქია ლომიძე.

მიუხედავად უმძიმესი და უსაშინლესი წლებისა,

მარცხნიდან სხადან: მიტროპოლიტი ეფრემი (სიღამონიძე, შემდგომში — კათოლიკოს-პატრიარქი), რელიგიის რწმუნებულთა საბჭოს თავმჯდომარე კ. ქადაგიშვილი, კათოლიკოს-პატრიარქი კალისტრატე (ცინცაძე), მიტროპოლიტი მელქისედეკი (უხალაძე, შემდგომში — კათოლიკოს-პატრიარქი), ეპისკოპოსი ტარასი (კანდელაკი, დგანან: გათუმის საკათედრო ტაძრის დეკანოზი ალექსი სოგოჯი, თბილისის წმ. ალ. ნეველის ეკლესიის პროტოპრესვიტარი იოანე ლოგოვოვი, ეპისკოპოსი დიმიტრი (ლაზარეშვილი), სოხუმის საკათედრო ტაძრის დეკანოზი სვიმონ გიგინეიშვილი (შემდგომში ცხუმ-აფხაზეთის მიტროპოლიტი ანტონი).

ფოტო გადაღებულია 1947 წლის 5 მაისს

კათოლიკოს-პატრიარქებმა და წმინდა სინოდის მღვდელმთავრებმა, სამღვდელოებისა და მრევლის თანადგომით შეძლეს და გადაარჩინეს ქართული ეკლესია, რომლის აღორძინებისა და განახლების მომსწრენიც ვართ დღეს.

დასასრული

სტატიაში გამოყენებული ფოტოები მოგვანოდა ლუარსაბ ტოგონიძემ

წყარო: საქართველოს საპატრიარქოს არქივი, ურბნისის ეპარქიის ფონდი, საქმე 1734; ეკლესიების გატეხვა-გადარცვისა და კულტმსახურთა შეურაცხყოფის შესახებ საქმე 2042; საქართველოს უახლესი ისტორიის სახელმწიფო ცენტრალური არქივი, ფ. 1879, აღწერა 1, საქმე 3.

ლიტ: საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის კალენდარი 2009წ. ქ. თბ. „სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქები 1917-1977“. გვ. 230, გვ. 242.

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახებინებინოთ ვიხსნათ ისინი. ჩვენი ტელეფონებია: 298 95 41; 2 32 48 66; 5(93) 19 36 04.

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩუროშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაგაქმნილი მასალაგის გამოგზავნა, დავალიანება გადაიხადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (მთაწმინდა-კრწანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: წმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესია ანგარიში № GE74LB0122124214261000 ელ.ფოსტა: sunewpress@gmail.com; sunewpress@yahoo.com მის: ერეკლე II-ს მოედანი №1 საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54 სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (მიოლაშვილი), მარიამ გავუა, ნინო გავომავილი, თამარ ასათიანი, ლუარსაბ ტოგონიძე, გიორგი მაჩუროშვილი, ია ზაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გვარცელვა: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კეჭანტირაძე; დამკაბადონებელი: ვალერიან ჯუღელი, ოპერატორი, ზოია კობახიძე

ისტორიის ფურცელი

ეპისკოპოსი გიორგი (კუხალაშვილი)

1775-1842

ეპისკოპოსი გიორგი, ერისკაცობის სახელი უცნობია, 1775 წელს სამეგრელოს სამთავროში, სოფ. კინჩხაში, აზნაური მღვდლის, იოანე კუხალაშვილის ოჯახში დაიბადა. ჰყავდა ძმები: პეტრე და სვიმონ კუხალაშვილები. წერა-კითხვა, წმინდა წერილი, გალობა და საეკლესიო ტიპიკონი საირმის მონასტერში, წინამძღვარ არქიმანდრიტ ლაზარესთან (აფაქიძე) ისწავლა. 1798 წლის შემოდგომაზე მოძღვრის ლოცვა-კურთხევით ახალგაზრდა გიორგიმ ჯვარი დაიწერა. 1799 წლის 20 თებერვალს ჭყონდიდელმა მიტროპოლიტმა ბესარიონმა (დადიანი) იგი დიაკვნად აკურთხა. 1800 წელს მომავალ მღვდელმთავარს გარდაეცვალა მეუღლე და ახალგაზრდა დიაკვანი ისევ თავის მოძღვართან, საირმის მონასტერში დაბრუნდა. სამი წელი მან საბერო მორჩილებაში გაატარა. 1803 წლის 8 თებერვალს ჭყონდიდელმა მიტროპოლიტმა ბესარიონმა იგი ბერად აღკვეცა, სახელად გიორგი უწოდა და ამავე დღეს მღვდლად დაასხა ხელი. მღვდელ-მონაზონმა გიორგიმ პატიოსანი და კეთილსინდისიერი მოღვაწეობით მალევე გაითქვა სახელი და 1811 წელს, უკვე სამეგრელოს მთავრის, ლევან V დადიანის სულიერ მოძღვრად იხსენიება, რაც დასტურდება ლევანის მიერ გაცემული რამდენიმე წყალობის სიგელიდან.

1816 წლის 24 ოქტომბერს „ღირსებისა და პატიოსანებისა მისისათვის“, მთავარ ლევან დადიანის ბრძანებით, ჭყონდიდელმა მიტროპოლიტმა ბესარიონმა მღვდელ-მონაზონი გიორგი საირმისა და ნამარნევის მონასტრების (საეკლესიო წყაროებში მოიხსენიება, როგორც უდაბნოები) წინამძღვრად დანიშნა და არქიმანდრიტის წოდება მიანიჭა.

როგორც ზემოთ ვახსენეთ, არქიმანდრიტი გიორგი დაახლოებული პირი იყო მთავრის ოჯახთან და ლევან დადიანის მოძღვრად ითვლებოდა. 1817 წელს ლევანმა თავის მოძღვარს, არქიმანდრიტ გიორგის და მის ძმას — ოქრომჭედელ სვიმონ კუხალაშვილს უბოძა უძეოდ გარდაცვლილი სულიკელა კუხალაშვილისა და მისი ძმის ნაქონი მამული და სახლ-კარი.

მღვდელ თევდორე ხოშტარიას ცნობით: „მამა გიორგი ყოფილა „კაცი მდაბალი და ნების მყოფელი მთავრისა“. იგი დიდი გულმოდგინებით ცდილობდა სამეგრელოს მოსახლეობაში ქრისტიანული სარწმუნოების განმტკიცებას და ებრძოდა ცრუმორწმუნოებას. ამ მიზნით მოძღვარი ბევრს მოგზაურობდა თავის სამწყსოში, ქადაგებდა ქრისტიანობას, სახარებასა და წმინდა წერილს განუმარტავდა მრევლს. ერთ-ერთ ხელნაწერ წიგნზე შემორჩენილია არქიმანდრიტ გიორგის მიერ გაკეთებული წარწერა: „როდესაც მე სვანეთსა ვიყავ სიტყვისა ღვთისა მქადაგებულად, მრავალნი სულნი მოვაქ-

ცინე და მრავალნი უჯერონი და სჯულის გარდამავალნი საქმენი დავარღვევინე და მე იქ შრომასა დავშთი“.

1834 წლის 24 თებერვალს, ლევან დადიანის წარდგინებით, ეკლესიაში ერთგული და დამსახურებული სამსახურისათვის არქიმანდრიტი გიორგი წმ. ანას III ხარისხის ორდენით დაჯილდოვდა.

1834 წლის 9 ივნისს სამეგრელოს ეპარქიიდან მიტროპოლიტ დავითის (წერეთელი) გადადგომასთან დაკავშირებით, არქიმანდრიტი გიორგი ეპარქიის დროებით მმართველად დანიშნა. 1835 წლის 19 მაისს სიონის ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის მიძინების სახელობის საკათედრო ტაძარში საქართველოს ეგზარქოსმა ევგენიმ (ბაჟენოვი) ეპისკოპოსად დაასხა ხელი და სამეგრელოს ეპარქიის მმართველად დანიშნა. XVIII ს-ში გადანერვილ კრებულზე შემორჩენილია ისტორიული ხასიათის წარწერა, სადაც სწორედ არქიმანდრიტ გიორგის კურთხევაა აღწერილი: „ოდიშის არქიერატ აკურთხეს კუხიანიძე (იგულისხმება კუხალაშვილი — გ. მ.) გიორგი, არხიმანდრიტი, ჭოინდლის მაგიერათ დასვეს წელსა ჩყლე, მაისის ით, ეს იყო მეგრელოსა მცირე კაცის შვილი, მოხნიერებული, სიონში აკურთხეს, იყო ოთხი მღვდელმთავარი: ევგენი — რუსეთისა; სოფრონიოზ — იმერეთისა, ბოდბელი... და სხვანი“ (ბოდბელში იგულისხმება მიტროპოლიტი იოანე მაყაშვილი. სხვანში კი — იმ პერიოდში საქართველოში ცოცხლად დარჩენილი ორი მღვდელმთავრიდან ერთ-ერთი, ან რუსთველი მიტროპოლიტი სტეფანე ჯორჯაძე, ან სამეგრელოს ყოფილი მიტროპოლიტი დავითი წერეთელი — გ. მ.).

ეკლესიაში-ერთგული და დამსახურებული სამსახურისათვის რუსეთის წმ. სინოდმა ეპისკოპოსი გიორგი წმინდა ანას I ხარისხის ორდენით დააჯილდოვა. 1839 წელს ეპისკოპოსმა გიორგიმ მოაჭედინა მარტვილის მაცხოვრის ხატი, რასაც თავის წარწერით ადასტურებს: „მე ჭყონდიდელმან გიორგიმ მოვაჭედინე ხატი ღვთისა და დავასვენე... მარტვირს... განსაძლიერებლად მთავრისა ჩვენისა ლეონ გრიგოლის ძისა დადიანისა, საოხად სულისა დედოფლისა მართასი და სადღეგრძელოდ მემკვიდრისა დავითისა, მეუღლისა მისისა ეკატერინესი... წელთა 1839, მთავრობასა ლეონისა ოცდა-მეთვრამეტესა, ხოლო მწყემსმთავრობასა ჩემსა მეხუთესა. შეიწყალე მხატვარი... მეუნარგია პეპუ.“

ეპისკოპოსი გიორგი წიგნიერი და განათლებული პიროვნება გახლდათ. იგი ბევრს ზრუნავდა სამეგრელოს ეპარქიაში სასულიერო განათლების გან-

ვითარებისთვის. ჯერ კიდევ არქიმანდრიტობის პერიოდში იგი ზედამხედველობას უწევდა მარტვილის სასულიერო სასწავლებელს, ამონებდა პედაგოგების როგორც განათლების დონეს, ისე ზნეობრივ მხარეს. სხვადასხვა წლებში გაკეთებულ მოხსენებით ბარათებში იგი წერდა: „მასწავლებლებმა, დიმიტრი კოლუბანსკიმ და გიორგი გურგენიძემ საკმაოდ უჩვენეს გულმოდგინება და მაშინ ვხედავდი მე თვით თითქმის განსხვავებით ნარმატებას მოწაფეთაგან“. პედაგოგ დიმიტრი ფომინზე კი, რომელიც 1836 წელს დაინიშნა მარტვილის სასწავლებლის მასწავლებლად, იგი წერდა: „მოსწავლეები არა თუ მიიღებენ მისგან ნარმატებას სწავლისაგან, არამედ მრავალსა უწესობასა ხსენებულის უჩიტელისაგან“. მართალია, ხასიათითა და ზნეობით მასწავლებელ ხარიტონოვს, რომელიც მარტვილის სკოლაში 1839 წელს დაინიშნა, დასაწუნი არაფერი ჰქონდა, მაგრამ მეუფე გიორგის აზრით, იგი სწავლების პროცესს ვერ ხელმძღვანელობდა, ხოლო სამრევლო სასწავლებლის პირველი მასწავლებელი რომან ბორისოვი (შემდგომში — მარტვილის საკათედრო ტაძრის დეკანოზი რომანოზ პეტრეს ძე ბერიძე, გარდაიცვალა 1870 წლის 12 მარტს — გ. მ), ეპისკოპოს გიორგის დახასიათებით — „მეცადინეობდა ფრიადი გულმოდგინებით“.

ეპისკოპოს გიორგის ლოცვა-კურთხევით ახლიდან გადაინერა უძველესი ქართული საღვთისმეტყველო და საერო ლიტერატურა, რომელთა უმეტესობა დღეს ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრშია დაცული. ერთ-ერთი მათგანია 1834 წლის 23 იანვარს გადაწერილი „ფსალმუნთა თარგმანება“, რომელსაც აქვს შესაბამისი მინაწერიც: „მე... მრავალ ორდენთა კავალერის მქონეს ჩემის ხელმწიფის დადიანის ლეონის მოძღვარმან ლეჩხუმთ ორთავე მონასტერთა განმამშვენებელმან საირმის და ნამარნევის უდაბნოთა მამამ და სრულიად ლეჩხუმისა და ყყონდიდლის საეპარხიოს არხიმანდრიტმან გიორგიმ, ვიღვანე სულთა განმანათლებელი ნიგნი ესე დავითის თარგმანი და დავანერინე ჩემგან მოყვანილს... მდივანს ბერს გრიგორის ჩემის ქალღმერთ და მელნით და სრულიადის სასყიდლის მიცემით“. ეპისკოპოს გიორგის გარდაცვალების შემდეგ ამ ნიგნზე არის შემდეგდროინდელი მინაწერიც, გაკეთებული 1842 წლის 16 ოქტომბერს: „ეს დავითის თარგმანი განსვენებულის გიორგის ეპისკოპოზის იყო და მე არხიმანდრიტმან ბესარიონმან დავსდევნი მარტვილის მონასტერშიდ,

სულისა მისისა საოხად და მოსახსენებლად, და ვინც ეს დავითის თარგმანი გამოიტანოს ამ ეკლესიიდან, შეჩვენებული იყოს სულით და ხორციით აქაცა და მერმესა მას საუკუნესა. ხობის მონასტრის არხიმანდრიტი და დროებით მენღრელიის საეპარხიოს მმართველი ბესარიონი“.

1837 წელს აღმოსავლეთ საქართველოში გარდაიცვალა ბოდბელი მიტროპოლიტი იოანე (მაყაშვილი), ხოლო 1839 წელს ეგზარქოსის ქორეპისკოპოსი და ყოფილი რუსთველ-ნინოწმინდელი მიტროპოლიტი სტეფანე (ჯორჯაძე). 1839-1841 წლებში აღმოსავლეთ საქართველო მღვდელმთავრის გარეშე იყო დარჩენილი, თუ არ ჩავთვლით ეგზარქოს ევგენის

(ბაჟენოვი). 1841 წლის ნოემბერში რუსეთის წმ. სინოდი სამღვდელმთავრო კანდიდატად სამ ადამიანს განიხილავდა. ესენი იყვნენ: დავით გარეჯის ლავრის წინამძღვარი, არქიმანდრიტი იოანე (ავალიანი), შუამთის მონასტრის წინამძღვარი, არქიმანდრიტი ნიკიფორე (ჯორჯაძე) და სხვების მონასტრის წინამძღვარი, არქიმანდრიტი პანტელეიმონი (გვარი უცნობია). საბოლოოდ, ეგზარქოსის ქორეპისკოპოსად და გორის მღვდელმთავრად უპირატესი არქიმანდრიტი ნიკიფორე (ჯორჯაძე) გამოარჩიეს. მისი ხელდასხმა უნდა მომხდარიყო 1842 წლის 21 იანვარს სიონის საკათედრო ტაძარში, მაგრამ ეს კურთხევა გადაიდო, რადგან სამეგრელოს ეპისკოპოსი გიორგი ვერ ჩაბრძანდა თბილისში, რაზედაც მან წინასწარ, იმავე წლის 1 იანვარს აცნობა ეგზარქოს ევგენის და შენდობა ითხოვა: „მონერილობასა ზედა თქვენისა მაღალყოვლადუსამღვდელოესობისა ჩემდამო 19-ის დეკემბრიდგან წარსულის 1841 წლისა, უმორჩილესად მოვახსენებ თქვენს მეუფებას. რომელ ადრიდგან მსურდა ხილვა და თაყვანისცემა თქვენის მაღალყოვლადუსამღვდელოესობიდა, რომლისა გამო დროისათვის კურთხევისა ეპისკოპოსად არქიმანდრიტის ნიკიფორესი ამა იანვრის 21-ს ვისწრაფდი მოსვლასა ქ. თბილისს და იმა შემთხვევისა შინა დასწრება ჩემთვის იქნებოდა ფრიად სასიამოვნო, გარნა უწინარეს ამის, მქონდა მე პატივი მოხსენებად, თქვენის მაღალყოვლადუსამღვდელოესობისადმი, რომელ წარსულის ზაფხულის სიცხეებისგან დროისა მუშაობისა ჩემისა სუჯუნის წმინდის გიორგის ქვითკირის ეკლესიისა და სხვათა ან აშენებულთა ჩემს ეპარქიაში ეკლესიებთა ხშირის მხედველობისა გამო, ჩემისა დიდად მავნებლობა შემემთხვია ცხელებით, რომლისა დროიდან აქამომდისა ვი-

ტანჯები მით, რასა ზედა ჯრუჭის მონასტრის მიტროპოლიტი დავითი მხილველი ჩემისა სნეულებისა მოახსენებდა თქვენს მაღალყოვლადუსამღვდელოესობას და მით ვიმედოვნებ თავსა ჩემსა უმონწყალესო მწყემსმთავარო, რომელ მიმიტყევბთ იმ შემთხვევაში დაუსწრებლობას, ესე იგი, ეპისკოპოსის კურთხევის ზედა არქიმანდრიტის ნიკიფორესი. უმორჩილესი მოსამსახურე გიორგი ეპისკოპოსი მინდრელიისა, 1842 წლის 1 იანვარი“.

1842 წლის 10 იანვარს საქართველო-იმერეთის სინოდალურმა კანტორამ გაუგზავნა თხოვნა ნმ. სინოდს, რათა დაერთოთ ნება, ორ მღვდელმთავარს ეკურთხებინა არქიმანდრიტი ნიკიფორე ეპისკოპოსად, რაზედაც ნმ. სინოდმა განაჩინა: „ეპისკოპოს გიორგის ავადმყოფობის გამო, ერთავთ ნებას, შეასრულონ კურთხევა ორმა ეპისკოპოსმა“. 1842 წლის 4 აპრილს სიონის საკათედრო ტაძარში შესრულდა ლოცვა, ხოლო 5 აპრილს მოხდა არქიმანდრიტ ნიკიფორეს ეპისკოპოსად ხელდასმბა.

სამწუხაროდ, ეს ავადმყოფობა საბედისწერო გამოდგა მეუფე გიორგისთვის. 1842 წლის 3 აპრილს, ხანგრძლივი ავადმყოფობის შემდეგ, იგი გარდაიცვალა. მისი ცხედარი მარტვილის საკათედრო ტაძარში, სამხრეთ კარების მახლობლად დაკრძალეს. საფლავზე არის ასეთი წარწერა: „საფლავსა ამაჲს შინა მდებარე არის ყოვლადსამღვდელო წყონდიდელი ეპისკოპოსი გიორგი და კავალერი, რომელი მართავდა სამწყსოსა ექუს წელ და ათ თთუე და მიიცვალა წ. ჩყმბ-სა, აპრილის გ-ს. ფიქალი ესე დავსდევ სამენგრელოს მემკვიდრემ დავით დადიანმა“.

ეპისკოპოს გიორგის ძმის, სვიმონის შტო სოფ. კინჩხის ნმ. გიორგის სახელობის ტაძარში მოღვაწეობდა. სვიმონის ვაჟი გახლდათ მღვდელი იოანე, რომელიც 1799 წელს დაიბადა. სასულიერო განათლება ბიძასთან, საირმის მონასტერში მიიღო. 1828 წლის 12 თებერვალს წყონდიდელმა მიტროპოლიტმა ბესარიონმა (დადიანი) დიაკვნად აკურთხა, 1833 წლის 12 თებერვალს წყონდიდელმა მიტროპოლიტმა დავითმა (ნერეთელი) მღვდლად დაასხა ხელი და კინჩხის ტაძარში განამწესა. 1856 წელს, ჯანმრ-

მარტვილის მონასტერი. XIX ს-ის ფოტო

თელობის გაუარესობის გამო, გადადგა შტატიდან. 1873 წლის 1 იანვარს ითხოვა პენსიის დანიშვნა. ამავე წლის 18 აპრილს დაენიშნა წელიწადში 90 მანეთი. გარდაიცვალა 1877 წლის 29 აგვისტოს. მეუღლეს ერქვა მზეხა. ჰყავდა შვილები: ჩკუმის მთავარანგელოზთა სახელობის ეკლესიის მღვდელი ნიკოლოზი (1839-15.02.189) და ნიკოდიმე (1840).

წყარო: საქართველოს სახელმწიფო ცენტრალური არქივი, ფ. 489, აღწერა 1, საქმე №4251; საქმე №2185; საქმე №4631, საქმე №8038, საქმე №7452; საქმე №29760; საქმე №29759; საქმე №39014; ფ. 488, აღწერა 1, საქმე №812; ჟურნალი „საქართველოს საეგზარქოსოს სასულიერო უწყებანი“ 1891წ. №17.

ლიტ: თაყაიშვილი ექ. „მარტვილის მონასტერი“ გვ. 73-74; ჟორდანიას თ. „ქრონიკები“, ქ. თბილისი 1967წ. ტ. III, გვ. 535-536; გვ. 547; გვ. 647; ტულუში აბ. „წყონდიდელი ეპისკოპოსი გიორგი კუხალაშვილი“ კრებული „ვლადიმერობა“ (ზუგდიდისა და ცაიშის ეპარქიის გამოცემა), ქ. ზუგდიდი, 2005წ. გვ. 25-28; აბდალაძე ლალი „სასულიერო განათლება და პედაგოგიკური აზროვნება XIX ს-ის გურია-სამეგრელოს ეპარქიაში“, დისერტაცია, ქ. ქუთაისი 2014წ.

თუ თქვენს საოჯახო არქივში მოიპოვება სასულიერო პირთა და საქართველოს ეკლესია-მონასტერთა ფოტოები, გთხოვთ, დაგვიკავშირდეთ, რათა ერთობლივი ძალისხმევით დავინახოთ ვიხსნათ ისინი. ჩვენი ტელეფონებია: 593 19 36 04, 2 32 48 66, 2 98 95 41

რუბრიკას უძღვება გიორგი მაჩურიშვილი

გთხოვთ, გაზათს გაუფრთხილდეთ მასში დაგაქვნილი მასალების გამო გთხოვთ, დაგვლიანება გადახადოთ შემდეგ ანგარიშზე: სს „ლიბერთი ბანკი“ (შტანდინ-და-კრანისის ფილიალი 200 101 406). ბანკის კოდი: LBRTGE22. მიმღები: ნმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ეკლესიის ანგარიში №GE74LB0122124214261000. ელ. ფოსტა: sunewpress@gmail.com; bokuchavanana1@gmail.com. მის: ერეკლე II-ის მოედანი 1, საქართველოს საპატრიარქოს პრესცენტრი. ტელ/ფაქსი: 98-95-41.

რედაქტორი: დეკანოზი დავით შარაშენიძე
რედაქტორის მოადგილე: ნანა ბოკუჩავა T. 599 23 10 54
სარედაქციო კოლეგია: მიტროპოლიტი დიმიტრი (მოილაშვილი), მარიამ გაგუა, ნინო გაგოშაშვილი, თამარ ახათიანი, გიორგი მაჩურიშვილი, ია ხაზარაძე, სერგო კერესელიძე, გავრცელება: ცარო ვარდიშვილი, მამუკა კვაჭანტირაძე; დამკავშირებელი: ვალერიან ჯუღელი; ოპერატორი: ზოია კობახიძე.